

การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROTECTION OF ELDERLY VICTIMS IN THE CRIMINAL PROSECUTION

Miss Chadapa Muantae

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา
โดย	นางสาวชฎาภาณี เหมือนแท้
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. จิรนิติ หะวานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา)

ชฎาภาษณ์ เหมือนแท้ : การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา (PROTECTION OF ELDERLY VICTIMS IN THE CRIMINAL PROSECUTION) อ.ที่
 ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์, 242 หน้า.

ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ประกอบกับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุต้องดำรงชีวิตโดยลำพังหรืออยู่ในความดูแลของ บุคคลภายนอกครอบครัวหรือสถานดูแลคนชรา ผู้สูงอายุจึงตกเป็นเป้าหมายของ อาชญากรรม คดีอาญาที่มีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาที่ยุงยากซับซ้อน เนื่องจาก ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับ การรายงานเหตุ อีกทั้งการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดีของไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาไม่ได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายได้อย่างเต็มที่และมี ประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายและหน่วยงานเฉพาะที่ให้การคุ้มครอง ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายใน ลักษณะที่กว้างและปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติต่างๆที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา เมื่อได้ ศึกษากฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่นและ ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการกำหนดกฎหมายและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ชัดเจน ส่งผลให้ มาตรการทางกฎหมายของประเทศเหล่านี้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสนอให้ประเทศไทยควรมีกฎหมายและหน่วยงานเฉพาะที่ให้การคุ้มครอง ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดี โดยกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานเฉพาะให้ชัดเจน เพื่อคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาให้ได้รับความเป็นธรรมและสามารถ ดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5885955534 : MAJOR LAWS

KEYWORDS:

CHADAPA MUANTAE: PROTECTION OF ELDERLY VICTIMS IN THE CRIMINAL PROSECUTION. ADVISOR: ASST. PROF. PAREENA SRIVANIT, Ph.D., 242 pp.

The population of Thailand is ageing at a high rate. Rapid changes to the economy and in the field of technology have resulted in many elderly persons being alone, living with caregivers or in nursing homes. Due to their vulnerability, elderly persons are often targeted by criminals. The perpetrator is often someone with a close relationship to the victim, such as a relative or cared which may make the victim reluctant to report certain crimes. In Thailand, the legal system does not have proper legal measures to protect elderly victims of crime, before, during and after court proceedings. In addition to complex issues such as many unreported cases, the lack of a legal protection mechanism impedes the protection of elderly victims of crime.

Studies show that Thailand does not have specific criminal provisions which focus on the protection of elderly victims of crime. This is partly because the current system does not specify which measures that should be used in cases which involve elderly victims. The protection measures which do exist are specified in many different statutes, including the Penal Code and the Criminal Procedure Code, and do not provide specific protection for elderly victims of crime but protect all victims of crime. By studying legal systems which have specific legal protection for elderly victims of crime, including United States of America, Australia, Japan and Singapore, it is clear that specific measures make the legal protection of elderly victims of crime more effective.

This thesis argues that Thailand should enact specific legislation to protect elderly victims of crime, before, during and after court proceedings. This law should provide clear rules and legal measures tailored to elderly victims and should set out the role and duty of the relevant state body involved in the proceedings. Such law would be necessary to effectively protect and assist elderly victims to access justice in criminal proceedings.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2016

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จและความเมตตาและความกรุณาอย่างยิ่งของท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จิรนิติ หะวานนท์ ที่ได้กรุณา สละเวลาและให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนให้เกียรติเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งขอกราบขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ที่รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาให้คำปรึกษาและชี้แนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน และขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา ที่รับเป็นกรรมการและได้กรุณาให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้เขียน

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณมาลินี อาจดวงดี และคุณปารมิตา แป้นสกุล ที่คอยห่วงใย ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์โดยตลอด รวมถึง พี่ๆ น้องๆ เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีค่าอย่างยิ่งตลอดระยะเวลาที่ผู้เขียนศึกษาปริญญาโท

ประโยชน์ทั้งหลายอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออุทิศเป็นกตเวทิตาคุณแด่ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องชาย ผู้ซึ่งให้กำลังใจและเป็นแรงผลักดันสำหรับความสำเร็จทุกอย่างในชีวิตของผู้เขียนตลอดมา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์ที่ได้ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนตั้งแต่เยาว์วัยด้วย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	7
1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย	8
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	8
1.5 วิธีการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา .	10
2.1 ผู้เสียหายในคดีอาญา	10
2.1.1 ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหายในคดีอาญา”	10
2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม	12
2.1.3 แนวทางการเยียวยาผู้เสียหาย.....	18
2.2 การคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา	19
2.2.1 ความหมายของคำว่า “ผู้สูงอายุ”	19
2.2.2 แนวคิดและหลักการในการคุ้มครองผู้สูงอายุ.....	22
2.3 การกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ.....	25
2.3.1 ทฤษฎีว่าด้วยการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ.....	25

2.3.2 สาเหตุและปัจจัยของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ.....	28
2.3.3 ประเภทของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ.....	31
2.3.4 ผู้กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ.....	32
2.3.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหาย.....	34
2.4 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระดับสากล.....	35
2.4.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948.....	35
2.4.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966.....	37
2.4.3 ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความ เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985.....	38
2.4.4 คำแนะนำของสภายุโรปเกี่ยวกับสถานภาพของเหยื่ออาชญากรรมในกรอบของ กฎหมายอาญา.....	40
2.4.5 แถลงการณ์ว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยที่ประชุมยุโรปเพื่อการบริการเหยื่ออาชญากรรมแห่งยุโรป ค.ศ. 1996.....	42
2.4.6 สิทธิของผู้สูงอายุตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ.....	45
2.4.7 สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา.....	47
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ.....	49
3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ.....	49
3.1.1 รัฐธรรมนูญ.....	49
3.1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	52
3.1.3 ประมวลกฎหมายอาญา.....	58
3.1.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.....	61
3.1.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550.....	64
3.1.6 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. 2544.....	68

3.1.7 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546	70
3.2 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี.....	71
3.2.1 การรายงานเหตุ.....	71
3.2.2 มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น.....	73
3.2.3 การร้องทุกข์.....	75
3.3 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างการดำเนินคดี.....	77
3.3.1 การสอบสวน.....	77
3.3.2 การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี.....	79
3.3.3 การสืบพยาน.....	83
3.4 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดี.....	86
3.4.1 การออกคำสั่งคุ้มครอง.....	86
3.4.2 การเยียวยาค่าเสียหาย.....	89
3.5 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ.....	91
บทที่ 4 มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ.....	99
4.1 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี.....	99
4.1.1 การรายงานเหตุ.....	99
4.1.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	99
4.1.1.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	103
4.1.1.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	105
4.1.1.4 ประเทศสิงคโปร์.....	107
4.1.2 มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น.....	112
4.1.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	112
4.1.2.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	117

4.1.2.3 ประเทศญี่ปุ่น	124
4.1.2.4 ประเทศสิงคโปร์	127
4.1.3 การร้องทุกข์	135
4.1.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	135
4.1.3.2 ประเทศออสเตรเลีย	136
4.1.3.3 ประเทศญี่ปุ่น	137
4.1.3.4 ประเทศสิงคโปร์	138
4.2 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างการดำเนินคดี	140
4.2.1 การสอบสวน	140
4.2.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	140
4.2.1.2 ประเทศออสเตรเลีย	142
4.2.1.3 ประเทศญี่ปุ่น	143
4.2.1.4 ประเทศสิงคโปร์	145
4.2.2 การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี	148
4.2.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	148
4.2.2.2 ประเทศออสเตรเลีย	152
4.2.2.3 ประเทศญี่ปุ่น	153
4.2.2.4 ประเทศสิงคโปร์	154
4.2.3 การสืบพยาน	155
4.2.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา	155
4.2.3.2 ประเทศออสเตรเลีย	157
4.2.3.3 ประเทศญี่ปุ่น	159
4.2.3.4 ประเทศสิงคโปร์	164

4.3 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดี.....	166
4.3.1 การออกคำสั่งคุ้มครอง.....	166
4.3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	166
4.3.1.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	169
4.3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	169
4.3.1.4 ประเทศสิงคโปร์.....	170
4.3.2 การเยียวยาค่าเสียหาย.....	172
4.3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	172
4.3.2.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	174
4.3.2.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	175
4.3.2.4 ประเทศสิงคโปร์.....	177
4.4 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ.....	180
4.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	180
4.4.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	180
4.4.3 ประเทศญี่ปุ่น.....	181
4.4.4 ประเทศสิงคโปร์.....	183
บทที่ 5 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่ควรนำมาปรับใช้ในประเทศไทย.....	185
5.1 มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีที่ควรนำมาปรับใช้ กับประเทศไทย.....	185
5.1.1 อายุของผู้สูงอายุ.....	186
5.1.2 การรายงานเหตุ.....	187
5.1.3 มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น.....	192
5.1.3.1 คำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดี.....	192

5.1.3.2	มาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแล คนชรา.....	197
5.1.4	การร้องทุกข์.....	199
5.2	มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างดำเนินคดีที่ควรนำมาปรับใช้กับ ประเทศไทย.....	202
5.2.1	การสอบสวน.....	202
5.2.2	การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี.....	206
5.2.3	การสืบพยาน.....	208
5.3	มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดีที่ควรนำมาปรับ ใช้กับประเทศไทย.....	211
5.3.1	การออกคำสั่งคุ้มครอง.....	211
5.3.2	การเยียวยาค่าเสียหาย.....	212
5.4	หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ.....	214
บทที่ 6	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	219
6.1	บทสรุป.....	219
6.1.1	การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย.....	220
6.1.2	การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ.....	224
6.2	ข้อเสนอแนะ.....	230
	รายการอ้างอิง.....	233
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	242

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการรายงานเหตุ.....	111
ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น	135
ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการร้องทุกข์	140
ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการสอบสวน	148
ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี	155
ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการสืบพยาน	166
ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษา	172
ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการเยียวยาค่าเสียหาย	179
ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ.....	184

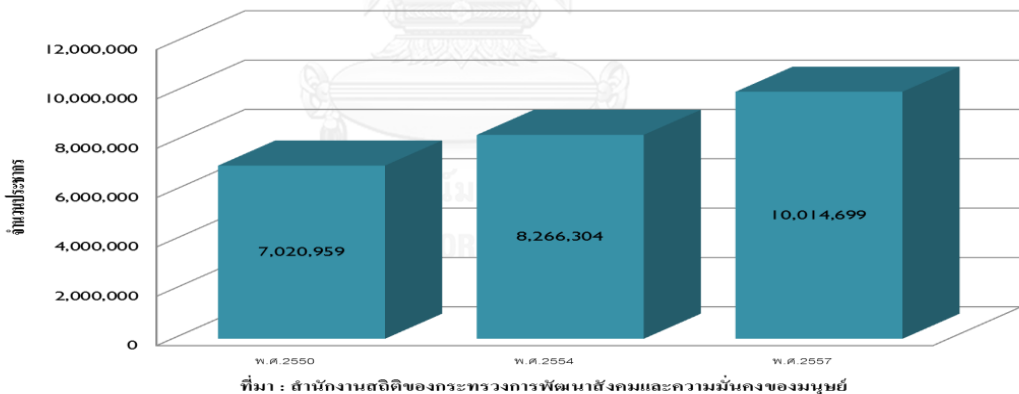
บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ส่งผลให้องค์กรความรู้ในด้านต่างๆ มีการพัฒนาก้าวหน้าเป็นอย่างมาก สภาพสังคมและการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แม้เทคโนโลยีต่างๆ จะทำให้มนุษย์เรามีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความทันสมัยของเทคโนโลยีเหล่านี้ก่อให้เกิด มลภาวะ และสารพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ ทำให้ผู้คนเริ่มเป็นโรคร้ายแรง และคร่าชีวิตผู้คนเป็นจำนวนมาก¹ ทั่วโลกจึงได้มีการคิดค้นเครื่องมือแพทย์ และยารักษาโรคต่างๆ ขึ้น ซึ่งความทันสมัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์และการสาธารณสุขจะช่วยรักษาโรค และช่วยยืดชีวิตของผู้ป่วยให้มีอายุยืนยาวมากขึ้น และทำให้อัตราการตายมีจำนวนลดลง เมื่อประชากรทั่วโลกมีอายุยืนยาวมากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน²

รายงานผลการสำรวจจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย

รายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยปี 2557 สำนักงานสถิติของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์³ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุ

¹ หมอชาวบ้าน, "สุขภาพในยุคโลกาภิวัตน์", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 15 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา:

<https://www.doctor.or.th/article/detail/2717>

² สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ผู้สูงอายุในประเทศไทย รายงานการทบทวน องค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย (กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 22.

³ สำนักงานสถิติ, "รายงานผลเบื้องต้นสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 17 ตุลาคม 2559. แหล่งที่มา: http://www.m-society.go.th/article_attach/13101/17262.pdf

เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ดังนี้ ปี พ.ศ. 2550 จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 7,020,959 คิดเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรทั้งหมด ปี พ.ศ. 2554 จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 8,266,304 คิดเป็นร้อยละ 12.2 ของประชากรทั้งหมด ปี พ.ศ. 2557 จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 10,014,699 คิดเป็นร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมด และจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2583 ภายใต้ข้อสมมติภาวะเจริญพันธุ์ลดลงตามปกติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ⁴ ได้ชี้ให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่า 13,000,000 คน คิดเป็นร้อยละ 20 หรือประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด และจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2574 โดยราวปี พ.ศ. 2561 จะเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่จะมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าประชากรเด็ก⁵ เนื่องจากประเทศไทยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าในเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข ประกอบกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (Demographic transition) มีอัตราการเกิดและอัตราการตายที่ลดลง ทำให้อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยที่ยืนยาวขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ⁶

ผู้สูงอายุเป็นผู้อาวุโสที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิ เมื่อบุคคลก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ จะมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เมื่ออายุเริ่มมากขึ้น ความชราภาพจะทำให้อวัยวะและระบบต่างๆ ในร่างกายเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมถอยลง⁷ ผู้สูงอายุจึงมีร่างกายที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรงเหมือนวัยหนุ่มสาว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุที่เคยมีเปลี่ยนไปเมื่อเข้าสู่วัยเกษียณอายุ จากที่ผู้สูงอายุเคยเป็นผู้มีหน้าที่การงาน เคยเป็นผู้ให้การเลี้ยงดูให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในครอบครัว กลับต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้พึ่งพาผู้อื่นในการดำรงชีวิต⁸ แม้ว่าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุจำนวนเพิ่มมากขึ้น และกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ แต่การที่ผู้สูงอายุมีอายุยืนมากขึ้นนั้นไม่ได้หมายความว่า ผู้สูงอายุจะมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์มากขึ้น จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุจะมีปัญหาความเจ็บป่วยที่เรื้อรังจากโรคร้ายต่างๆ หรือความเสื่อมสภาพของร่างกายตามอายุ ส่งผลให้

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 = Population Projections for Thailand 2010-2040

(กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556), หน้า 30.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

⁶ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, "ภาวะสูงวัยของประชากร", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 29 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา: <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/th/ResearchClusters.aspx?ArticleId=46>

⁷ บุษยามาส สินธุประมา, สังคมวิทยาความสูงอายุ (เชียงใหม่: สมพรการพิมพ์, 2539), หน้า 3-4.

⁸ ผ่องศรี ศรีมรกต, การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โอกรูปเพรส, 2550), หน้า 3-4.

ผู้สูงอายุไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้⁹ ผู้สูงอายุจึงต้องพึ่งพาการดูแลช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในการดำรงชีวิตประจำวัน

สภาพโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสังคมไทยในสมัยก่อน ระบบอาวุโสเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะต้องให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟัง และมีความกตัญญูกตเวทีกับบุคคลที่มีอายุมากกว่า สังคมไทยยังเป็นสังคมเกษตรกรรมโดยจะเห็นได้จากสังคมในชนบทที่ชาวบ้านจะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความอะลุ่มอล่วยอย่างญาติพี่น้อง ครอบครัวหนึ่งๆ จะอยู่กันหลายรุ่นทำให้ในครอบครัวจะมี ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน ผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลเป็นอย่างดีและอบอุ่น¹⁰ แต่โครงสร้างทางสังคมในปัจจุบันนั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก คนหนุ่มสาวต้องมาทำงานในเมืองเนื่องจากความยากจน ส่งผลให้ครอบครัวในสมัยก่อนที่มีสมาชิกในครอบครัวหลายรุ่นกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียง พ่อ แม่ ลูก เท่านั้นและไม่สามารถที่จะดูแลปู่ ย่า ตา ยายในวัยชราได้เนื่องจากหน้าที่การงานและภาระต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ส่งผลให้ ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องอยู่เพียงลำพัง มีผู้ดูแลเป็นบุคคลภายนอกหรืออยู่อาศัยในสถานดูแลคนชรา อีกทั้งวิถีชีวิตของคนในเจนเนอเรชันวาย (Generation Y) คือผู้ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2525-2546 ซึ่งเป็นกลุ่มคนสมัยใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มซึ่งได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงในเรื่องสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น วัฒนธรรมที่นิยมแพร่กระจาย เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี คนกลุ่มนี้จึงมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการมีครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป โดยคนส่วนใหญ่จะแต่งงานแล้วมีบุตรน้อยลง หรือครองตนเป็นโสดมากขึ้น เพราะมีความเป็นตัวของตัวเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ในอนาคตเมื่อบุคคลเหล่านี้เป็นผู้สูงอายุจะไม่มีลูกหลานดูแล อาจส่งผลเป็นผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรืออยู่ตามสถานดูแลคนชรา¹¹

การที่สังคมไทยกำลังมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านประชากรศาสตร์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุบางส่วนจึงต้องดำรงชีวิตเพียงลำพัง บางส่วนอยู่ในความดูแลของบุคคลภายนอกครอบครัวหรืออยู่ในสถานดูแลคนชรา ผู้สูงอายุส่วนมากจะมีทรัพย์สินที่เก็บไว้ใช้หลังจากเกษียณประกอบกับผู้สูงอายุประสบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมายของเหยื่อของอาชญากรรมได้ง่ายกว่าบุคคลอื่น¹² ดังที่ปรากฏให้เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือจากสื่อต่างๆ เนื่องจากผู้กระทำความผิดเห็นว่าผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ อาศัยอยู่คนเดียวไม่มีคนดูแล เช่น การเข้าไป

⁹ อัจฉรา เอ็นซ์ และปรีชา รุ่งโสภาสกุล, การศึกษาบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับการดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุไทย (กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 1.

¹⁰ ผ่องศรี ศรีมรกต, การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ เล่ม1 หน้า 5-6.

¹¹ วรเวศม์ สุวรรณระดา, ชาวชรา (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2559), หน้า 120-130.

¹² จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช, ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทย: การทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, 2552), หน้า 3.

ทำร้ายร่างกายและข่มขืนหญิงอายุ 61 ปีภายในบ้านที่อยู่ใต้ทางด่วน ในจังหวัดนนทบุรี โดยที่หญิงอายุ 61 ปีไม่กล้าไปแจ้งความ¹³ การที่หญิงอายุ 97 ปี ถูกลูกสาวแท้ๆ ทำร้ายร่างกายเป็นประจำทุกวัน ทั้งกลางวันกลางคืนได้รับความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจมานานเกือบ 4 ปี แม้ชาวบ้านจะเคยร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่างๆ หลายครั้ง แต่ยังไม่มีความช่วยเหลือภายหลังรับเรื่องร้องเรียน ที่ผ่านมาร้องเรียนกับผู้นำชุมชนแล้วทุกระดับ แต่ไม่มีความคืบหน้าใดๆ โดยอ้างว่าเป็นเรื่องส่วนตัวในครอบครัวช่วยอะไรไม่ได้¹⁴ และกรณีคุณยายอายุ 80 ปีซึ่งป่วยเป็นอัมพาตและไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ ทางครอบครัวได้จ้างผู้ดูแลผู้สูงอายุจากบริษัทแห่งหนึ่งให้มาดูแลคุณยายที่บ้าน ผู้ดูแลคนดังกล่าวได้ตบหน้า ตบศีรษะ ดึงผม หักนิ้ว และหยิกตามร่างกายจนเป็นรอยช้ำไปทั้งตัว เมื่อญาติมาพบจึงได้แจ้งความดำเนินคดี¹⁵

เมื่อมีการสำรวจพื้นที่และสอบถามผู้สูงอายุเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา ผู้สูงอายุไม่ยอมบอกความจริงแก่เจ้าหน้าที่ ส่งผลให้สถิติเรื่องการกระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุมีไม่มากและไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2550 ศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคมกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้สำรวจความเสี่ยงความรุนแรงในครอบครัวผู้สูงอายุจำนวน 50,058 รายทั่วประเทศ¹⁶ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เคยได้รับการกระทำที่รุนแรงทางร่างกายและจิตใจ ดังนี้ คือ การบังคับ ขู่เข็ญ (46.9%) อดกระซาง (21.1%) และ ทบตี (11.7%) และพบว่าผู้ที่ทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุมากที่สุดคือบุตร (37%) คู่สมรส (30.4%) ญาติพี่น้องและหลาน (13.2%) ส่วนกรณีผู้สูงอายุถูกทำร้ายทางจิตใจ พบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นบุตร (35.6%) ญาติพี่น้อง (24.7%) และเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้ที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ (2.6%) สาเหตุของการกระทำความผิดนั้นจะเป็นพฤติกรรมเป็นรายบุคคล หรือบุคลิกภาพส่วนตัวที่เป็นคนอารมณ์ร้อน ดิตการพนัน สิ่งเสพติดหรือสุรา รวมถึงปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว ที่ส่งผลทำให้เกิดความเครียด หลังเกิดเหตุผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่จะไม่แจ้งเหตุ และจะเจ็บขมและเก็บตัว และหากได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องจะแสดงออกทางด้านสุขภาพ เช่น นอนไม่หลับ กินไม่ลงและอยากฆ่าตัวตาย เป็นต้น ในบางกรณีตัวผู้สูงอายุเองอาจมีส่วนที่ทำให้เกิดความรุนแรงภายในบ้านได้ เพราะ

¹³ ไทยรัฐออนไลน์, "ยาย 61 แจ้ง ตร. ถูกหน่อม 37 ข่มขืน! ชกท้อง-ขู่ฆ่า ย้อนมาจะทำอีก ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 17 ตุลาคม 2559. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/660972>

¹⁴ ข่าวสด, "สลด! ลูกสาวโหดทำร้ายแม่วัย 97 ทั้ง ตบ - ตี - ทบ ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 29 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา: <https://highlight.kapook.com/view/39380>

¹⁵ ผู้จัดการรายวัน, "อุทาหรณ์ผู้ดูแลใจโหด! ตบหน้า ดึงผม หักนิ้ว 'ยายที่ป่วยอัมพาต'", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 29 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9590000061690>

¹⁶ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, "หยุดรังแกผู้สูงอายุ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 29 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา: http://www.healthtoday.net/thailand/elderly/elder_105.html

ผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรัง หรือเป็นโรคร้ายแรงจะมีอารมณ์ขี้หงุดหงิด ขี้บ่น หวาดระแวง เอาแต่ใจตัวเอง และดุด่าลูกหลานหรือผู้ดูแลเมื่อบุคคลเหล่านี้ขัดใจหรือไม่กระทำการตามความประสงค์ของผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุที่เป็นโรคอัลไซเมอร์จะปัญหาบุคลิก ลักษณะนิสัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่มีเหตุผล ทำให้ลูกหลานหรือผู้ดูแลเกิดความไม่เข้าใจ เครียด เอือมระอาจนถึงขั้นทำร้ายร่างกายผู้สูงอายุในที่สุด¹⁷

คดีอาญาที่มีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุจะมีปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพความเจ็บป่วย และความเสื่อมสภาพทางร่างกายเช่น ผู้ป่วยติดเตียงที่ต้องมีผู้ดูแลตลอดเวลา เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้สูงอายุเหล่านี้จะไม่สามารถแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีด้วยตนเองได้ และไม่มีผู้พบเห็นเหตุการณ์ ประกอบกับผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ เช่นบุคคลในครอบครัว ผู้ดูแล ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงไม่ยากดำเนินคดีกับบุคคลที่ตนเองรัก กลัวจะไม่มีคนดูแล หรือผู้กระทำความผิดเองปกปิดความผิดของตนเพราะกลัวผู้อื่นพบเห็นหรือถูกดำเนินคดี หรือเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่กล้าให้ปากคำ ไม่กล้าให้ข้อมูล ไม่เปิดเผยรายละเอียด เนื่องจากมีความกลัว ความตึงเครียด และสภาวะต่างๆ เกี่ยวกับความชราภาพ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา ทำให้เจ้าหน้าที่ทางยุติธรรมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ จึงเกิดช่องว่างทางกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีอาญาในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุที่ยังไม่มีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอย่างแท้จริงซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่ควรได้รับการแก้ไข เนื่องจาก กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยปัจจุบันจะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสำคัญ โดยละเลยสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การดำเนินการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกระบวนการดำเนินคดีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

แม้ประเทศไทยจะได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ เช่น พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อีกทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเข้ามาดำเนินการด้านสวัสดิการและการช่วยเหลือผู้สูงอายุ แต่ปัญหาการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุยังคงเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ จากการศึกษาพบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในทางปฏิบัติยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายและหน่วยงานเฉพาะที่ดำเนินการในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในขั้นตอนต่างๆที่ชัดเจน นอกจากนี้ มาตรการในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่

¹⁷ เรื่องเดียวกัน

เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาไม่แตกต่างจากผู้เสียหายที่เป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาจากสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุแล้วจะเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาคนอื่นในการดำรงชีวิต เช่นเดียวกับเด็ก¹⁸ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงควรได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือที่เป็นพิเศษมากกว่าบุคคลทั่วไป แต่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยกลับเน้นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กเป็นพิเศษ เช่น ในการสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อสู ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมกับเด็กและให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็ก เป็นต้น ทั้งที่เด็กและผู้สูงอายุมิมีความอ่อนแอทางด้านร่างกายและจิตใจที่คล้ายคลึงกันคือช่วยเหลือตนเองไม่ได้และต้องมีผู้ดูแล¹⁹ ส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่ชัดเจนที่จะเป็นหลักประกันในการที่ทำให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การให้ความคุ้มครองและบริการหรือการสงเคราะห์จากรัฐกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาได้รับความเสียหายทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกขั้นตอนที่มีความสำคัญซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

จากที่ได้กล่าวไปข้างต้น ผู้สูงอายุมีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ ความสามารถในการจัดการกิจการใดๆ ลดลง และอาศัยอยู่เพียงลำพังหรืออยู่กับผู้ดูแล ประกอบกับผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่คือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเช่นบุคคลในครอบครัว หรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ ทำให้การกระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่มีการรายงานแก่เจ้าหน้าที่ หรือเมื่อเข้าสู่การดำเนินคดีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะมีความกลัว ความเครียดในระหว่างขั้นตอนการดำเนินคดีต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี รวมทั้งการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุยังขาดการดูแลเอาใจใส่ในหลายๆ ขั้นตอนของการดำเนินคดี กระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรที่จะมีการปฏิรูปและปรับปรุงกระบวนการดำเนินคดีอาญากรณีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อที่จะได้เกิดประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และเพื่อให้เกิดความเสมอภาคกันระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย และสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างยุติธรรม ปัจจุบันกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็น

¹⁸ Patricia Brownell, Jacquelin Berman, and Antoinette Nelson, "Grandparents Raising Grandchildren: The Risks of Caregiving," *Elder Abuse: Select Papers from the Prague World Congress on Family Violence* 15, 3-4 (2003): 9.

¹⁹ Ibid.

หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการช่วยเหลือดูแลจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานจัดให้แก่ผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ดี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้ความดูแลในเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตสวัสดิการต่างๆ เป็นเรื่องหลัก และมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการให้บริการผู้สูงอายุในการให้คำแนะนำ ปรีกษา ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และประสานงานกับสภาพนายความ ในการจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่างคดี แต่ในทางปฏิบัตินั้นยังไม่มีหน่วยงานใดที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาโดยครอบคลุมในทุกขั้นตอน ประเทศไทยจึงยังไม่มีมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาที่ชัดเจน ซึ่งมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยมีความแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ ที่มีบทบัญญัติกฎหมายและหน่วยงานที่มีบทบาทในการดำเนินการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างการดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดี จึงเป็นที่มาของการศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะและประเภทของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ
- 1.2.3 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา
- 1.2.4 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา
- 1.2.5 เพื่อศึกษารูปแบบมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมและสามารถนำมาใช้ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ศึกษาสภาพปัญหาในการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีอาญากรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างการดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดี ในประเทศไทย โดยศึกษาแนวคิด หลักเกณฑ์และรูปแบบมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างการดำเนินคดี และหลังการพิพากษาคดีของกฎหมายต่างประเทศคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุที่น่าสนใจ ประเทศออสเตรเลียเนื่องจากมีมาตรการคุ้มครองผู้สูงอายุที่ครอบคลุมหลายกรณี ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก และประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ โดยศึกษาหาแนวทาง และรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ประเทศไทยควรมีกฎหมายและหน่วยงานเฉพาะที่ให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดี

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการค้นคว้าทางเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารภาษาไทย ทั้งจากบทความ วารสาร ตำบทยุทธศาสตร์ หนังสือ หนังสือพิมพ์ งานวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแนวทางของต่างประเทศโดยศึกษาจากบทความ วารสาร ตำบทยุทธศาสตร์ หนังสือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางในการคุ้มครองผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหายในการดำเนินคดีทางอาญาของประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ได้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ
- 1.6.2 ได้ทราบถึงลักษณะและประเภทของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ
- 1.6.3 ได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา
- 1.6.4 ได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญา

1.6.5 ได้แนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่
เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย

บทที่ 2

ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา

การที่ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายในอาชญากรรมมากขึ้น แต่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยใช้มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเหมือนกับมาตรการที่ใช้บังคับกับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลทั่วไป และให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดในด้านสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าที่จะให้ความสำคัญต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความผิดทางอาญา ทั้งที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถือเป็นบุคคลที่สำคัญในคดีเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า คดีอาญาที่มีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุจะมีปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อนเนื่องจากสภาพร่างกายที่เสื่อมถอย ความกลัว และไม่อยากดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ส่งผลให้ไม่มีการแจ้งเหตุแก่เจ้าหน้าที่ หรือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความหวาดกลัว ความเครียดในระหว่างการดำเนินคดีจึงไม่ให้อุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์แก่รูปคดี ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงประสบปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างดำเนินคดี และหลังศาลพิพากษาคดี ส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิจากกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นการทำให้เข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญามากขึ้น ในบทนี้จะนำเสนอความหมายของผู้เสียหายในคดีอาญา แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม แนวทางการเยียวยาผู้เสียหาย ความหมายของผู้สูงอายุ แนวคิดในการคุ้มครองผู้สูงอายุ ประเภทของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ สาเหตุ ปัจจัย ความเสี่ยงและผลกระทบของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ และแนวคิดและหลักการสากลที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

2.1 ผู้เสียหายในคดีอาญา

2.1.1 ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหายในคดีอาญา”

ในทางอาชญาวิทยาคำว่า “ผู้เสียหาย” หรือ “เหยื่ออาชญากรรม”(Crime Victims) หมายถึงบุคคลที่ถูกประทุษร้ายในทางชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน โดยปราศจากความยินยอมของผู้นั้น

ดังนั้น ผู้เสียหายอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ถูกทำร้ายทางทรัพย์สินด้วย¹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยให้ความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ในมาตรา 2 (4) ว่า “ผู้เสียหาย หมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4² มาตรา 5³ และ มาตรา 6⁴”

คำว่า “ผู้เสียหาย” ตามความหมายของมาตรา 2 (4) แบ่งผู้เสียหายในคดีอาญาเป็น 2 ประเภทคือ

(1) ผู้เสียหายโดยตรง คือบุคคลตามกฎหมายซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และบุคคลนั้นต้องได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิด นอกจากนี้ บุคคลที่เป็นผู้เสียหายต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยคือ บุคคลที่สะอาดบริสุทธิ์จึงจะมารับความยุติธรรมจากศาลได้⁵ ผู้เสียหายโดยนิตินัยจึงหมายถึงผู้เสียหายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย จะเห็นได้ว่า สิทธิความเป็นผู้เสียหายเป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่อาจจำหน่าย จ่าย โอนหรือตกทอดเป็นมรดกได้ หากผู้เสียหายไม่ได้มีการมอบอำนาจให้บุคคลใดดำเนินคดีแทน บุคคลอื่นจะดำเนินคดีแทนผู้เสียหายไม่ได้ ผู้เสียหายต้องดำเนินคดีเอง แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี ซึ่งมีภาระต้องดูแลบุตรและงานในครัวเรือน หรือผู้เสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งมีวิฤติภาวะหรือสภาพจิตใจบกพร่องจนไม่สามารถที่จะดำเนินคดีด้วยตนเองได้ หรือผู้เสียหายโดยตรงถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถที่จะจัดการเองได้ หรือกรณีผู้ที่มี

¹ สุวิทย์ นิมน์น้อย, เดชา ศิริเจริญ และ อัญญาภัค ปาณิกบุตร, อาญาวิทยาและทัณฑวิทยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 27.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมาตรา 4 “ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง โดยมีต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 5 (2) สามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา”

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมาตรา 5 “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา เฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น”

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยมาตรา 6 “ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาลหรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่ โดยเหตุหนึ่งเหตุใดรวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

⁵ ธานิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา1-156) เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร, 2558), หน้า 99-100.

ความสามารถบกพร่องไม่มีผู้ที่จะจัดการแทน กฎหมายได้บัญญัติกรณีที่ให้บุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายโดยตรงได้ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6⁶

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สูดสงวน สุธีสร ได้ให้ความหมายของคำว่า “เหยื่อ” หมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ความสูญเสีย ความลำบากเดือดร้อนจากการกระทำต่างๆ ซึ่งอาจเกิดจากคนหรือธรรมชาติได้ เช่น เหยื่อจากอุบัติเหตุ เหยื่อจากอุบัติเหตุทางธรรมชาติ เหยื่อจากโรคภัยไข้เจ็บ เหยื่อจากภัยสงคราม เหยื่อจากการเมืองการปกครอง เป็นต้น⁷ โดย คำว่า “เหยื่อ” ในที่นี้จะหมายถึงความถึงกรณีเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim) คือ เหยื่อที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากผลของการกระทำผิดกฎหมายเท่านั้น โดยลักษณะของเหยื่อมี 2 ลักษณะคือ

(1) ผู้เสียหายหรือเหยื่อโดยตรง (Direct Victims) คือบุคคลผู้ถูกล่วงละเมิดและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดตามกฎหมาย

(2) ผู้เสียหายหรือเหยื่อโดยอ้อม (Indirect Victims) คือบุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดตามกฎหมาย แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นกับเขาโดยตรง⁸

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

เมื่อสังคมแต่ละสังคมประกอบด้วยบุคคลหลายคนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ อายุ ฐานะ ศาสนา ภาษา การศึกษา ความเชื่อและวัฒนธรรม เมื่อบุคคลที่มีความแตกต่างกันมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมจะต้องเกิดปัญหาต่างๆ จนนำไปสู่การกระทำความผิดทางอาญาหรือก่ออาชญากรรมขึ้น⁹ เมื่อมีผู้กระทำความผิดทางอาญาขึ้น การกระทำดังกล่าวจะทำให้เกิดความเสียหายทั้งร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ทรัพย์สิน ชื่อเสียงแก่ผู้ที่ถูกกระทำความผิดหรือผู้เสียหาย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข รัฐจึงต้องมีวิธีการในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในแต่ละสังคมแตกต่างกันไปด้วย วิธีการควบคุมโดยกฎหมายอาญาเป็นวิธีการคุ้มครองป้องกันบุคคลทุกคนจากการกระทำโดยมิชอบ ไนเกล วอล์กเกอร์ ได้อธิบายขอบเขตของกฎหมายอาญาไว้ว่า กฎหมายอาญาในปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขและเพิ่มเติม จนแทบจะแบ่งไม่ออกว่ากฎหมายอาญาทำหน้าที่อะไร แต่อย่างน้อยที่สุดกฎหมายอาญาต้องการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ 12 ประการดังนี้

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 120.

⁷ สูดสงวน สุธีสร, เหยื่ออาชญากรรม (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2546), หน้า 2.

⁸ เรื่องเดียวกัน

⁹ อภิรักษ์ ทิมวงศ์, "สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกฎหมายระหว่างประเทศ: ผลกระทบต่อประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 8.

1. คຸ້ມครองป้องกันซึ่งบุคคล (บางครั้งคຸ້ມครองสัตว์ด้วย) จากการกระทำโดยเจตนาอันเป็นการโหดเหี้ยม ทารุณ หรือการประกอบกรรมทางเพศ ด้วยวิธีการอันไม่พึงประสงค์ต่างๆ
2. คຸ້ມครองป้องกันบุคคลจากภัยบางประการอันเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนา
3. คຸ້ມครองป้องกันกลุ่มบุคคลที่อาจถูกชักจูงให้หลงผิดได้โดยง่าย (ผู้เยาว์ หรือบุคคลผู้มีจิตใจไม่สมประกอบ) จากการทำร้าย กดขี่ หรือขู่ตริต อันจะเกิดแต่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น
4. ป้องกันการกระทำที่ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว และยินยอมต่อการกระทำนั้นแล้ว จะกระทบจิตใจบุคคลอื่นเป็นอย่างมาก
5. ป้องกันการกระทำบางประเภทซึ่งเมื่อได้กระทำขึ้นท่ามกลางสาธารณชน จะกระทบกระเทือนจิตใจบุคคลอื่นเป็นอย่างมาก
6. ป้องกันพฤติกรรมบางประเภทอันอาจยั่วยุความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน
7. คຸ້ມครองป้องกันซึ่งทรัพย์สินของบุคคลจากการลักขโมย การฉ้อโกง หรือการทำให้เสียหายทรัพย์สิน
8. ป้องกันความไม่สะดวกสบายต่างๆ
9. เพื่อเก็บรวบรวมภาษีอากร
10. เพื่อบังคับให้เกิดความเมตตากรุณาที่จำเป็น
11. เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม
12. เพื่อบังคับใช้วิธีการต่างๆ ที่จะทำให้อัตถุประสงค์ทั้งหลายเหล่านี้บรรลุผล¹⁰

สิทธิ คืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน¹¹

เสรีภาพ คือประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมายใดๆ ต่อตนเอง คือเป็นสิ่งที่บุคคลอาจกระทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมาย เป็นประโยชน์ที่บุคคลจะกระทำการใดๆ ได้ตามชอบใจ¹²

สิทธิมนุษยชน คือสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม

¹⁰ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, "ขอบเขตของกฎหมายอาญา," *วารสารนิติศาสตร์* 9, ฉบับที่ 3 (2521):103-104.

¹¹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540* (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน), หน้า 21.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ภายนอก อายุ และสติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากนักน้อยเพียงใดก็ตาม¹³

มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันในทุกๆ เรื่อง แม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องอายุ เพศ การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ หรืออื่นๆ ทุกคนจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญาคือ ได้รับความเสียหายทางร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียง เสรีภาพ และทรัพย์สิน ผู้เสียหายจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในคดีจึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เท่าเทียมกับสิทธิของผู้กระทำความผิด การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1) ทฤษฎีการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

(1) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อ (Victim Precipitation) โดย Marvin Wolfgang อธิบายว่าเหยื่อบางคนเป็นตัวกระตุ้นทำให้ตัวเองเผชิญกับเหตุการณ์ที่นำไปสู่การบาดเจ็บหรือความตายได้ ซึ่งตัวเหยื่อเองอาจมีพฤติกรรมที่แสดงออกหรือนิ่งเฉยก็ได้ พฤติกรรมที่แสดงออก เช่น เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ตัวเหยื่ออาจใช้คำขู่ หรือคำทำทนาย หรืออาจเป็นผู้ช่วยก่อนหรือเริ่มก่อนในการทำร้าย¹⁴

(2) ทฤษฎีรูปแบบของวิถีชีวิต (Life Style) โดย Gary Sensen and David Brownfield เชื่อว่า รูปแบบของวิถีชีวิตของคนทำให้ตนเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ จากข้อมูลสถิติพบว่า สาเหตุการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกิดจากการอยู่เป็นโสด การคบค้ากับชายหนุ่ม ไปด้วยตามสวนสาธารณะยามวิกาลและอาศัยอยู่แถบชานเมือง จะเห็นได้ว่าการตกเป็นเหยื่อเกิดจากวิถีของการใช้ชีวิตของคนแต่ละคน¹⁵

(3) ทฤษฎีปกติวิสัย (Routine Activities) โดย Lawrence Cohen and Marcus Felson ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของคนทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ จากแนวความคิดที่ว่าทุกวันนี้คนหลายหลากอยากฝ่าฝืนกฎหมายเพื่อแก้แค้น ความโลภ และแรงจูงใจอื่นๆ อาชญากรรมล่าเหยื่อ คือ ประเภทอาชญากรรมที่รุนแรงต่อบุคคลหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ซึ่ง

¹³ นพนิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง (Human Rights : Conception and Protection) (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2559), หน้า 1.

¹⁴ สุดสงวน สุธีสร, เหยื่ออาชญากรรม, หน้า 6 -7.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

เกิดจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของแต่ละบุคคล¹⁶ โดยทฤษฎีปกติวิสัยแบ่งองค์ประกอบของอาชญากรรมออกเป็น 3 ส่วน¹⁷ คือ

(1) เหยื่อที่เหมาะสม (Suitable target) คือสิ่งที่เป็นเป้าหมายของอาชญากรที่ต้องการได้จากเหยื่อเช่น บุคคล สิ่งของ เป็นต้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาลักษณะเหยื่อที่เหมาะสมดังนี้

(1.1) มูลค่า (Value) คือสิ่งของที่มีมูลค่าหรือราคาสูงจะเป็นเป้าหมายของอาชญากร เช่น ทองคำ เพชร รถยนต์ เป็นต้น บุคคลที่มีหน้าตาที่สวยงามและอาชญากรพอใจจะตกเป็นเหยื่อในความผิดทางเพศ

(1.2) รูปร่างลักษณะ (Inertia) คือสิ่งของที่มีขนาดและน้ำหนักที่เหมาะสมกับการเป็นเป้าหมายของการก่ออาชญากรรม เช่น สิ่งของขนาดเล็ก เช่น แหวนเพชร กำไลทอง เป็นต้น

(1.3) ความมองเห็นได้ (Visibility) คือการที่อาชญากรเห็นสิ่งของแล้วทราบว่า สิ่งของนั้นคืออะไร มูลค่าเท่าไร มีความคุ้มครองหรือไม่กับการเสี่ยงที่จะก่ออาชญากรรม

(1.4) การเข้าถึง (Accessibility) คือการที่อาชญากรสามารถที่จะเข้าถึงเป้าหมายหรือเหยื่อที่เหมาะสมได้

(2) การขาดการคุ้มครองที่ดี (Absence of capable guardian)

(3) ผู้ที่จะกระทำผิด (Motivated offender)

2) ประเภทของเหยื่ออาชญากรรม

การจำแนกประเภทเหยื่ออาชญากรรมมีหลายประเภท นักเหยื่อวิทยาได้แบ่งประเภทของเหยื่อโดยแต่ละท่านจะใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป บางท่านจะใช้เกณฑ์ตามปัจจัยทางจิตวิทยา สังคมวิทยาและลักษณะทางกายภาพ บางท่านใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับเหยื่อ และบางท่านนำหลักความหนักเบาของการกระทำความผิดมาเป็นเกณฑ์ ซึ่งการศึกษานี้จะอธิบายประเภทของเหยื่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดังต่อไปนี้

Han Von Henting ได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมโดยใช้ปัจจัยทางจิตวิทยาทางสังคมวิทยา และลักษณะทางกายภาพเป็นหลักในการแบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรม และได้ชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างผู้เสียหายโดยกำเนิด (Born Victims) กับผู้เสียหายโดยสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Society Made Victims) โดย Henting ได้อธิบายลักษณะผู้สูงอายุที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม¹⁸

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

¹⁷ เสกสัน เกรือคำ, อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2558), หน้า 50-52.

¹⁸ อัจฉรียา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557), หน้า 60.

ไว้ว่า ผู้สูงอายุ (The Old) เป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอในทางร่างกายและจิตใจจึงมักจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเก็บทรัพย์สินสมบัติไว้มากในช่วงวันทำงาน โดยผู้สูงอายุที่มีความร่ำรวยย่อมเสี่ยงต่ออันตราย นอกจากนี้ ผู้สูงอายุเป็นเหยื่อที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเบียดเบียน เนื่องจากความอ่อนแอของผู้สูงอายุทำให้เกิดความยากลำบากสำหรับมาตรการพิเศษมาปกป้องคุ้มครอง¹⁹

Stephen Schafer ได้คำนึงถึงความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับเหยื่ออาชญากรรม Schafer ซึ่งประเภทของเหยื่อที่เข้ากับผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมีดังนี้

(1) เหยื่ออาชญากรรมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม (Unrelated Victims) คือผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับอาชญากร เป็นเพียงผู้รับเคราะห์จากอาชญากรรมเท่านั้น อาชญากรจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองทั้งหมด

(2) เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม (Precipitation Victims) คือเหยื่อที่ไม่ได้กระทำการใดเป็นพิเศษแก่อาชญากรรม แต่พฤติกรรมของเหยื่อประเภทนี้อาจจะส่งเสริมให้อาชญากรก่ออาชญากรรมได้ เช่นหญิงแต่งตัวล่อแหลม หรือเดินคนเดียวในที่เปลี่ยว เป็นต้น

(3) เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางชีวภาพ (Biologically Weak Victims) คือเหยื่อที่มีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้อาชญากรมีความคิดที่จะทำร้ายต่อเหยื่อ เด็กผู้สูงอายุ เป็นผู้ที่ย่างแก่การตกเป็นเหยื่อ แม้ว่าลักษณะของเหยื่อจะส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรม แต่สังคมและผู้ปกครองบ้านเมืองควรที่จะมีความรับผิดชอบด้วย เพราะว่าสังคมไม่ได้ทำหน้าที่คุ้มครองเหยื่อที่ไม่สามารถป้องกันตัวเองได้หรือป้องกันได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เหยื่อประเภทนี้ไม่ควรมีความรับผิดชอบต่อความผิด²⁰

Ezzat Abdel Fattah ซึ่งได้แบ่งประเภทของเหยื่อ โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดและภาวะทางอารมณ์ เช่นความก้าวร้าว ความหลง เป็นต้น ผู้สูงอายุเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่ไม่มีส่วนร่วมในการประกอบอาชญากรรม คือบุคคลที่ปฏิเสธหรือเกลียดชังต่ออาชญากรและอาชญากรรม และไม่มีส่วนร่วมในการก่ออาชญากรรมซึ่งกระทำต่อตนเอง²¹

Thorsten Sellin และ Marvin E. Wolfgang ได้จำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมโดยบรรยายถึงเป้าหมายว่าใครเป็นเหยื่อซึ่งไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และ

¹⁹ อรรถนพ อยู่บำรุง และ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม (Victimology) (นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา, 2538), หน้า 48.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51-53.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

ความรับผิดชอบของเหยื่อและอาชญากร โดยผู้สูงอายุเป็นเหยื่ออาชญากรรมระดับต้น (Primary) คือ บุคคลที่ตกเป็นเหยื่อจากการประทุษร้ายต่อร่างกายหรือทรัพย์สิน รวมถึงเหยื่อของความประพฤติ เสเพลด้วย และเป็นเหยื่ออาชญากรรมระดับสาม (Tertiary) คือการตกเป็นเหยื่อของชุมชนทั่วไป เป็น ความผิดที่กระทำต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณชน ความสามัคคีภายในชุมชน²²

Benjamin Mendelson ได้แบ่งประเภทผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดย พิจารณาจากความหนักเบาของความผิดเป็นเกณฑ์ โดยผู้สูงอายุเป็นเหยื่อที่ไร้เดียงสาอย่างยิ่ง (The Completely Innocent Victim) คือผู้ที่เป็นเด็กหรือผู้ที่ประสบทุกข์เชิงญาติจากอาชญากรรมโดยที่ ตนเองไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น²³

นักอาชญาวิทยาชาวญี่ปุ่น ได้ยึดหลักการพัฒนาสังคมและความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี ในการแบ่งประเภทของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท เช่น ผู้หญิง เยาวชน คนแก่ เหยื่อของอาชญากรรมโดยผู้ที่มีจิตผิดปกติ เหยื่อขององค์กรอาชญากรรม²⁴

การแบ่งแยกเหยื่อของอาชญากรรมมีเกณฑ์ในการแบ่งดังนี้

(1) เกณฑ์ความรับผิดชอบของเหยื่อ หรือการมีส่วนร่วมของเหยื่อในการกระทำ ความผิด

(2) เกณฑ์ลักษณะทางชีวภาพและจิตวิทยาของเหยื่อ เช่น เพศ อายุ ลักษณะรูปร่าง และจิตใจของกลุ่มเสี่ยงที่จะนำไปสู่การตกเป็นเหยื่อ

(3) เกณฑ์ความย่ำแย่และความก้าวร้าวของตัวเหยื่อเอง

(4) เกณฑ์ของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม²⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำว่า “เหยื่อ” ในความหมายของผู้เสียหายที่เป็น ผู้สูงอายุจากการกระทำความผิดทางอาญา ถือเป็นเหยื่ออาชญากรรมระดับต้นโดยเป็นเหยื่อจากการ ประทุษร้ายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินเหยื่ออาชญากรรมที่มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจซึ่งเป็น ปัจจัยทางกายภาพ อีกทั้งยังเป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอทางชีวภาพ และยังเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่ไม่ มีส่วนร่วมในการก่ออาชญากรรม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงตกเป็นเป้าหมายของอาชญากร เนื่องจาก ผู้สูงอายุมีความอ่อนแอทางกายภาพและชีวภาพจึงทำให้เป็นการง่ายต่อการก่ออาชญากรรม

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-51.

²³ Stephen Schafer, *Victimology : The Victim and His Criminal* (Virginia: Reston, 1977), pp. 35-40.

²⁴ อรรถพร ชูบำรุง, *อาชญาวิทยาอาชญากรรม* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 308-317.

²⁵ สุดสงวน สุธีสร, *เหยื่ออาชญากรรม* (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2546). หน้า 18.

2.1.3 แนวทางการเยียวยาผู้เสียหาย

การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นการสร้างความยุติธรรมและเป็นวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะให้ความสำคัญกับความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดน้อยกว่า โดยเฉพาะกับผู้เสียหายหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ที่ต้องสูญเสียชีวิต อวัยวะ ร่างกาย ความปลอดภัย รวมไปถึงสูญเสียทรัพย์สินหรือโอกาส

การดำเนินกระบวนการทางอาญาได้คุ้มครองผู้กระทำความผิดอาญาโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมควรได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสมและเท่าเทียมกัน²⁶ เพื่อที่จะเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาจึงต้องมีแนวคิดที่จะสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยให้รัฐเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในเรื่องนี้มีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการดังนี้

(1) รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น รัฐจึงควรต้องรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเพราะรัฐไม่สามารถคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้

(2) การขยายบริการทางด้านสวัสดิการสังคมด้วยแนวคิดที่ว่ารัฐสมควรที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือโดยเฉพาะผู้ตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ประกอบกับเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องพิทักษ์คุ้มครองพลเมืองของตนให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตร่างกายทรัพย์สินตลอดจนสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายอันเป็นมูลฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ปกครองและควรมีส่วนรับผิดชอบในกรณีไม่สามารถให้ความคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของประชาชนได้ตามสมควร²⁷

ระบบของการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ

Stephen Schafer กล่าวว่า การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ มีระบบของการทดแทนอยู่ 2 ประการคือ

(1) ระบบ Compensation มีลักษณะเป็นสิทธิทางแพ่งและดำเนินคดีโดยศาลอาญาแต่ไม่มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนโดยรัฐได้แก่ คิวบาในสมัยก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 แม้จะเป็นการตัดสินโดยศาลอาญาก็ตาม เป็นการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่แก้ไขความบกพร่องที่ไม่

²⁶ กุลพล พลวัน, "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย," *วารสารอัยการนิเทศ* เล่มที่ 54 (มกราคม 2535): 79.

²⁷ ประธาน วัฒนวานิชย์, "กฎหมายทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม: แนวความคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 18 พฤศจิกายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.tulawcenter.org/knowledge/content/157>

อาจป้องกันผู้เสียหายจากอาชญากรรม คิวบาได้จัดให้มีกองทุนทดแทนสะสมขึ้น ซึ่งมีแหล่งรายได้จากหลายทางโดยเฉพาะค่าปรับที่รัฐปรับให้ผู้กระทำผิดจ่ายแก่รัฐ แต่คิวบาไม่มีนโยบายที่พยายามเรียกเงินคืนจากผู้กระทำผิด เงินจะกลับเข้าสู่กองทุน แต่ทางปฏิบัติคิวบายังขาดแคลนเงินในกองทุนซึ่งไม่พอ

(2) ระบบ Compensation มีคุณลักษณะเป็นกลาง และมีกระบวนการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษจากการทดแทนโดยรัฐที่ช่วยผู้เสียหายที่มีความจำเป็นเนื่องจากผู้กระทำผิดไม่สามารถชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายให้เพียงพอได้ โดยมีคณะกรรมการทดแทนความเสียหายพิจารณาคำร้องขอของผู้เสียหาย²⁸

2.2 การคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้เสียหายในคดีอาญา

2.2.1 ความหมายของคำว่า “ผู้สูงอายุ”

“ผู้สูงอายุ” หมายถึงบุคคลในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิตที่เริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว และวัยชรา²⁹ การให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้สูงอายุ” มีความแตกต่างกันไปตามโครงสร้างของแต่ละสังคมซึ่งเป็นผู้ให้ความหมายหรือตีความการรับรู้เกี่ยวกับการสูงอายุจึงทำให้ “อายุเริ่มต้น” ที่ใช้ในการนิยามผู้สูงอายุ หรือระบุถึงการเข้าสู่ความสูงอายุของบุคคลที่ใช้อยู่ปัจจุบันไม่สามารถอธิบายถึงหลักการและเหตุผลที่ชัดเจน หรือเกณฑ์ข้อตกลงที่เป็นสากล โดยทั่วไปพิจารณาจากองค์ประกอบในด้านต่างๆ เช่น การสูงอายุตามวัยหรือตามปีปฏิทินที่ผ่านไป การเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาของสภาพร่างกายและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต หรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพและบทบาททางสังคมของบุคคล มาตรฐานที่ใช้ในการกำหนดได้ ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดโดยใช้อายุตามปีปฏิทินของบุคคลที่เชื่อว่าสามารถแสดงถึงช่วงวัยของบุคคลที่มีลักษณะของความสูงอายุซึ่งแตกต่างกัน³⁰

อย่างไรก็ตาม องค์การสหประชาชาติ (United Nation) ได้กำหนดกฎเกณฑ์หรืออายุเป็นมาตรฐานไว้สำหรับคำจำกัดความหรือข้อตกลงเกี่ยวกับคำว่า “ผู้สูงอายุ” ว่าจะใช้เกณฑ์อายุตามปีปฏิทิน (calendar age, chronological age) กล่าวคือ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับ ได้แก่

²⁸ อัญชลี ฉายสุวรรณ, "การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 75-76.

²⁹ เสาวภา พรศิริพงษ์ และคณะ, รายงานการวิจัยบริโภคนิสัยของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์คนชราวาสนะเวศม์และหมู่บ้านนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2534), หน้า 9.

³⁰ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ (เดือนตุลา, 2556), หน้า 5.

(1) ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

(2) ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

(3) ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่³¹

องค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้สูงอายุ” คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคม หรือผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจ³² การกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันออกไป เหตุเพราะบางประเทศจะนำเกณฑ์ทางด้านอายุมาเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลใดอยู่ในวัยสูงอายุ กล่าวคือ ส่วนใหญ่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะถือเอาอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปอยู่ในความหมายของ “ผู้สูงอายุ” ซึ่งเป็นแนวคิดของประเทศทางตะวันตก หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพของร่างกาย โดยผู้หญิงสูงอายุอยู่ในช่วง 45-55 ปี ส่วนชายสูงอายุอยู่ในช่วง 55-75 ปี แต่ในประเทศที่กำลังพัฒนา การกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุจะถืออายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ³³ ส่วนบางประเทศ การกำหนดความหมายของผู้สูงอายุได้นำหลักเกณฑ์ทางด้านความบกพร่องทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา กล่าวคือ พิจารณาที่ความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายลดลง (Function or Biological Age) สติปัญญาการรับรู้และเรียนรู้ที่ถดถอยลง (Psychological Age) และภาวะทางสังคม คือบทบาทหน้าที่ สถานภาพในระบบสังคมที่ลดลง (Socio-logical Age)³⁴

³¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, "นิยาม : สังคมผู้สูงอายุ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 1 พฤศจิกายน 2559.

แหล่งที่มา: <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-01.html>

³² World Health Organization, "Definition of an Older or Elderly Person", [Online] Accessed: 2016, October 20. Available from: <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefolder/en/>

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

ประเทศไทยให้นิยามของคำว่า “ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย³⁵ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาความหมายของผู้สูงอายุจะแตกต่างกันไปตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐ เช่น มลรัฐเพนซิลเวเนีย ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป³⁶ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป³⁷ แต่ในมลรัฐอริโซนาไม่ได้ให้นิยามของผู้สูงอายุแต่ถือว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีภาวะอ่อนแอซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่สามารถป้องกันตนเองจากการทารุณกรรม การทอดทิ้ง หรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ³⁸

นอกจากการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุในด้านของอายุ ยังมีการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของสภาพร่างกายจิตใจและสังคมของผู้สูงอายุโดยมีการแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) วัยสูงอายุตอนต้น (The young – old) คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุประมาณ 60 – 69 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ยังแข็งแรงและสามารถช่วยเหลือตนเองได้อยู่ แต่บางครั้งอาจต้องพึ่งพาผู้อื่นบ้าง ผู้สูงอายุช่วงนี้ยังสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมได้

(2) วัยสูงอายุตอนกลาง (The middle – old) คือ ผู้สูงอายุช่วงอายุประมาณ 70 – 79 ปี เป็นช่วงที่ร่างกายยังดีอยู่แต่เริ่มอ่อนแอ มีการเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว จึงเป็นช่วงที่ต้องการพักผ่อน ส่งผลให้ผู้สูงอายุในช่วงนี้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคมได้น้อย

(3) วัยสูงอายุตอนปลาย (The old – old) คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป เป็นช่วงที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากขึ้น เนื่องจากมีความเจ็บป่วย และสภาพร่างกายที่เสื่อมสภาพมาก จึงไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้³⁹

³⁵ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3

³⁶ Pennsylvania Department of Aging, "Protective Services", [Online] Accessed: October 2016, 23 Available from: <http://www.aging.pa.gov/organization/advocacy-and-protection/Pages/Protective-Services.aspx>

³⁷ California Code Penal Section 368 (g) as used in this section, “elder” means any person who is 65 years old or older.

³⁸ Arizona Revised Statutes, Section 46-451 (9) “Vulnerable adult” means an individual who is eighteen years old of age or older and who is unable to protect himself from abuse, neglect or exploitation by others because of a physical or mental impairment.

³⁹ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, ความหมายของคุณภาพชีวิต, [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 2 พฤศจิกายน 2559. แหล่งที่มา: http://61.19.85.180/ulib5//_fulltext/fulltext/133869/20131010_113114_%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf

2.2.2 แนวคิดและหลักการในการคุ้มครองผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิ เมื่อมีอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุจะมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ผู้สูงอายุจึงต้องมีการปรับตัวอย่างมากในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่นในการประกอบกิจวัตรประจำวัน⁴⁰ การที่ผู้สูงอายุมีความอ่อนแอทางด้านร่างกายและจิตใจ และช่วยเหลือตนเองไม่ได้ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมายและกลายเป็นเหยื่อในการก่ออาชญากรรมและการทำร้ายหลายรูปแบบ ดังนั้น องค์การสหประชาชาติจึงได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2542 เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ รัฐบาล องค์การเอกชน ประชาชน และสถาบัน ต่างๆ ได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้สูงอายุซึ่งได้ทำประโยชน์ในฐานะ “ผู้ให้” แก่สังคมมาโดยตลอด ผู้สูงอายุจึงควรได้รับผลในฐานะเป็น “ผู้รับ” จากสังคมด้วย ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย เป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้⁴¹

ข้อ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับ บทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกัน อย่างเป็นสุข

ข้อ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกัน และสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามคตินิยม

⁴⁰ ผ่องศรี ศรีมรกต, การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ เล่ม1, หน้า 3-4.

⁴¹ ศูนย์ศตวรรษิกชน มหาวิทยาลัยมหิดล, "ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 19 พฤศจิกายน 2559.

แหล่งที่มา:

http://www.thaicentarian.mahidol.ac.th/tecic/index.php?option=com_content&view=article&id=50:2009-05-27-07-45-52&catid=39:policy&Itemid=60

ข้อ 6 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในสังคมเป็นแหล่งภูมิปัญญาของคน รุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดี และมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

ข้อ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ ค้ำครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญู กตเวทิตะและเอื้ออาทรต่อกัน

ผู้สูงอายุเป็นประชากรวัยพึ่งพิง คือประชากรที่เลี้ยงดูตนเองไม่ได้ และต้องให้วัยอื่นๆ เป็นผู้ดูแลเช่นเดียวกับเด็ก⁴² เพื่อที่จะให้เข้าใจมากขึ้น ผู้ศึกษาจะอธิบายแนวคิดที่ผู้สูงอายุควรได้รับความคุ้มครองมากกว่าบุคคลอื่นๆ โดยจะเปรียบเทียบกับกรณีเด็กดังนี้

เด็กเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ เปราะบาง และต้องได้รับเลี้ยงดูและพัฒนาตนเองการดูแลปกป้องโดยผู้ที่เป็นบิดามารดา หรือผู้ปกครอง อย่างเหมาะสม และต้องไม่ถูกละเมิดสิทธิเด็ก เมื่อเด็กถูกละเมิดสิทธิเด็กเช่นการทำร้าย ทารุณกรรมเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศ กฎหมายไทยได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็ก เช่น เรื่องการปฏิบัติต่อเด็กซึ่งได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้ปกครองเกี่ยวกับ การให้การอุปการะเลี้ยงดู กำหนดข้อห้ามที่ผู้ปกครองต้องไม่กระทำต่อเด็ก การกำหนดข้อห้ามที่ห้ามกระทำต่อเด็กไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม การให้ความคุ้มครองหรือสงเคราะห์เด็กในกรณีที่ผู้ปกครองไม่อยู่ในสภาพที่จะกระทำ ได้ การกำหนดให้แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ โดยผู้ที่แจ้งโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย รวมทั้งการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

มาตรการที่กฎหมายได้กำหนดเพื่อที่จะมุ่งคุ้มครองเด็ก กฎหมายมองว่าเด็กไม่สามารถที่จะช่วยเหลือดูแลตนเองหรือปกป้องตนเองได้อย่างเต็มที่ เพราะสภาพร่างกายและจิตใจที่ยังเป็นเด็ก และกรณีที่เด็กถูกทำร้าย เด็กอาจจะอ่อนวัยเกินกว่าที่จะปกป้องตนเองได้ บางครั้งเด็กยังไม่สามารถที่จะ

⁴² ศูนย์วิจัยธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การเรียนรู้ต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุ: ศาสตร์แห่งชีวิตเพื่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (กรุงเทพมหานคร: 2550), หน้า 69.

เข้าใจได้ว่าตนเองถูกทำร้ายหรือสิ่งใดที่เกิดขึ้นกับตนเอง และส่วนใหญ่การทำร้ายที่เกิดขึ้นกับเด็กจะเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก เช่น พ่อแม่ ผู้ดูแล หรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งหากการทำร้ายเกิดขึ้นโดยบุคคลดังกล่าวย่อมเป็นการยากที่จะแจ้งเหตุให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ได้ทราบ⁴³

กรณีการกระทำความรุนแรงภายในครอบครัวพบว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำ ความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นเด็ก ผู้หญิง และผู้สูงอายุ ซึ่งลักษณะของการกระทำผิดใน ส่วนของเด็กและผู้สูงอายุจะมีรูปแบบของการถูกรกระทำที่คล้ายคลึงกันที่โดยมักถูกทำร้าย ถูกละเลยไม่ดูแล การถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ เด็กและผู้สูงอายุจะตกเป็นเหยื่อจากการกระทำ ความผิดของบุคคลอื่นได้ง่าย เนื่องจากเด็กและผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ⁴⁴ อีกทั้งเด็กและผู้สูงอายุต่างต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำรงชีวิต และไม่สามารถที่จะแสดงออกหรือพูดในสิ่งที่ตนต้องการได้อย่างเต็มที่⁴⁵

แม้ว่าการกระทำ ความผิดต่อเด็กและผู้สูงอายุจะมีความคล้ายคลึงกัน เพราะเด็กและผู้สูงอายุ มีสภาพร่างกาย จิตใจ และปัจจัยแวดล้อมอื่นที่ทำให้ตกเป็นผู้เสียหายในการกระทำ ความผิดได้ง่าย แต่กฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองเด็กและผู้สูงอายุแตกต่างกันมาก ทั้งที่สภาพของเด็กและผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันคือเด็กอยู่ในวัยเยาว์ มีความไร้เดียงสา อ่อนต่อโลก ร่างกายและจิตใจกำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตจึงทำให้เด็กต้องมีผู้ปกครองคอยปกป้องเลี้ยงดูเด็ก ส่วนผู้สูงอายุจะกลับกันคือผู้สูงอายุจะมีอายุมากขึ้น เป็นผู้ ที่ผ่านประสบการณ์ด้านต่างๆ ในชีวิต แต่สภาพร่างกายและความสมรรถภาพในการทำงานต่างๆ ถดถอยลดลงตามธรรมชาติของอายุที่เพิ่มมากขึ้น และยากที่จะช่วยเหลือตนเองได้ ผู้สูงอายุจึงต้องมีผู้ดูแลที่คอยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ไม่ต่างกับเด็กที่ต้องมีผู้ปกครอง แต่จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กซึ่งจะคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพของเด็ก และมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุที่ให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุในด้านสวัสดิการต่างๆ เช่นกัน

นอกจากกรณีของการคุ้มครองดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ และการปกป้องคุ้มครองเด็กที่กล่าวมาแล้ว กรณีเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีไม่ว่าเด็กจะอยู่ในฐานะของผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิด ประเทศไทยมีกฎหมายในการคุ้มครองเด็กในกรณีดังกล่าวเป็นการเฉพาะคือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยพระราชบัญญัตินี้จะมีเกณฑ์ในการพิจารณาคดีเด็กให้เหมาะสมกับสภาพของเด็ก เช่น กำหนดให้มีการ

⁴³ Leah E. Daigle, *Victimology the Essential* (USA: SAGE Publication, 2013), pp. 151-153.

⁴⁴ Emilio C. Viano, *Critical Issue in Victimology International Perspectives* (New York: Springer Publishing, 1992), pp. 38-39.

⁴⁵ Patricia Brownell, Jacquelin Berman, and Antoinette Nelson, "Grandparents Raising Grandchildren: The Risks of Caregiving, *Elder Abuse: Select Papers from the Prague World Congress on Family Violence*: 9.

ทำการสอบสวนเบื้องต้นของเด็กในสถานที่ๆ เหมาะสม การแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้กับเด็กในการสอบสวน การให้มีที่ปรึกษากฎหมายในศาล และที่ปรึกษากฎหมายจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นๆที่เหมาะสม การพิจารณาคดีโดยลับในคดีที่เด็กเกี่ยวข้องกับพ่อแม่จะเป็นจำเลยต้องไม่พิจารณาคดีปะปนกับคดีธรรมดา หรือการตั้งผู้ปกครองให้กับเด็กในกรณีที่ไม่มียุติธรรมเพื่อปกครองผู้เยาว์และทรัพย์สิน นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติที่คุ้มครองกรณีของเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีเป็นผู้เสียหายโดยกำหนดให้การสอบปากคำในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และความผิดอื่นๆ หรือคดีความผิดที่มีโทษจำคุกซึ่งเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนลับในสถานที่ที่เหมาะสมกับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ในการสอบปากคำเด็กด้วย⁴⁶

แม้ว่าบางครั้งเด็กจะมีผู้เสียหายแต่เป็นผู้กระทำความผิดยังได้รับการคุ้มครอง เพราะความเป็นผู้เยาว์ แต่ผู้สูงอายุที่มีความอ่อนแอเช่นเดียวกับเด็ก กรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ กฎหมายกลับให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเช่นเดียวกับผู้เสียหายในกรณีทั่วไปซึ่งไม่ได้ให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษเช่นเดียวกับกรณีของเด็ก ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่โดยสภาพและปัจจัยหลายๆ อย่างควรได้รับความคุ้มครองมากกว่ากรณีบุคคลทั่วไป กลับไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างที่ควรจะเป็น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงควรได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายที่เป็นธรรมมากขึ้น

2.3 การกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

2.3.1 ทฤษฎีว่าด้วยการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

1) ทฤษฎีภายในตัวบุคคล (Intraindividual Theories) คือการที่ผู้กระทำความผิดมีความผิดปกติในตัวเองทำให้ผู้กระทำความผิดแสดงออกด้วยความรุนแรง ผู้กระทำความผิดจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกับบุคคลทั่วไป เช่น การติดสุราหรือยาเสพติด ความผิดปกติทางจิต หรือความปัญญาอ่อน การสื่อสารและสืบทอดพฤติกรรมระหว่างรุ่น และการไม่สามารถที่จะยอมรับความผิดพลาดในชีวิตได้⁴⁷

2) ทฤษฎีด้านสถานการณ์ (Situational Aspects) คือสถานการณ์ที่อธิบายถึงการกระทำ ความรุนแรงและการละเลยผู้สูงอายุ ทำให้เห็นปัจจัยทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม และสถานภาพทางเศรษฐกิจของเหยื่อและผู้กระทำผิด ปัจจัยร่วมส่วนหนึ่งรวมไปถึงการต้องพึ่งพาอาศัย ความเครียด และความโดดเดี่ยวทางสังคม ผู้สูงอายุอาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากผู้สูงอายุมีความจำเป็นที่

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 ทวิ

⁴⁷ Willam G. Doerner and Steven P. Lab, *Victimology* (USA: Anderson Publishing, 2012), pp. 319-322.

ต้องพึ่งพาผู้ดูแลในการดำรงชีพ บางกรณีผู้กระทำความผิดต้องพึ่งพาทางการเงินจากผู้สูงอายุที่ถูกทำร้าย การกระทำความผิดจะเกิดขึ้นได้หากผู้ดูแลเกิดความไม่พอใจผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของตนอย่างรุนแรง และเก็บความรู้สึกไว้ อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ คือ ความโดดเดี่ยวจากสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้อง การขาดการสนับสนุนจากครอบครัวยิ่งทำให้ภาวะที่ต้องพึ่งพาและความเครียดยิ่งแย่งลง เมื่อนำการพึ่งพา ความเครียด ความโดดเดี่ยวจากสังคม และสถานการณ์แวดล้อมเข้าด้วยกัน ย่อมก่อให้เกิดการทำร้ายและละเลยได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการกระทำความรุนแรงรูปแบบอื่นๆด้วย⁴⁸

3) ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Symbolic Interactionism) คือการที่บุคคลต้องมีการปรับเปลี่ยนสถานะเมื่อช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไป การกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสถานะของพ่อแม่กับลูก จากที่พ่อแม่เป็นผู้ที่ต้องดูแลลูกกลับกลายมาเป็นพ่อแม่ต้องพึ่งพาลูก โดยเฉพาะพ่อแม่ที่มีสภาพร่างกายเสื่อมถอยอย่างมากจะมีความต้องการในด้านต่างๆ และต้องอาศัยความช่วยเหลือจากลูกอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน เป็นการปรับเปลี่ยนสถานะและบทบาทใหม่ โดยมีบุคคลหลายคนที่ไม่ได้เตรียมความพร้อมและไม่เต็มใจที่รับหน้าที่ความรับผิดชอบนี้ และนำไปสู่การทำร้ายและละเลยผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุอาจมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นภาระกับผู้ดูแล หรือผู้สูงอายุบางคนอาจรู้สึกว่าผู้ดูแลเรียกร้องมากเกินไป เช่น ร้องขอให้ผู้สูงอายุต้องทำสิ่งที่ไม่ดีมีผลหรือไม่สามารถทำตามหรือทำผิดจากที่ผู้สูงอายุต้องการ ทำให้ผู้สูงอายุต่อต้าน ตะโกนใส่หรือแสดงอารมณ์ที่กราดเกรี้ยว ก้าวก้าวความเป็นส่วนตัวของผู้ดูแล หรือกระทำการที่ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ผู้ดูแลมองว่าความต้องการของผู้สูงอายุและการกระทำนั้นไม่เหมาะสม จากพฤติกรรมดังกล่าวของผู้สูงอายุและผู้ดูแลสามารถที่จะนำไปสู่การทำร้ายหรือละเลย หรือส่งผลเป็นการกระทำที่รุนแรงได้โดยง่าย⁴⁹

4) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange) มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดทั้งสถานการณ์ (Situational) และ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Symbolic Interactionist) เป็นการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้ตอบการกระทำกันอย่างเหมาะสม แต่ละฝ่ายจะได้รับสิ่งตอบแทนและได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม แนวคิดนี้มองว่า เมื่อผู้สูงอายุมีความชรามากขึ้น ย่อมพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่จะตอบแทนให้ในความสัมพันธ์กลับลดน้อยลง ยิ่งเมื่อเวลาผ่านไปความสมดุลในความสัมพันธ์ที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนยิ่งหมดไป ผู้สูงอายุที่อยู่ในความสัมพันธ์เช่นนั้นอาจตอบสนองด้วยความรู้สึกผิดและเกิดความกังวลใจ และตระหนักได้ว่าตนเองไม่มีอำนาจในการควบคุมความสัมพันธ์อีกต่อไป และผู้ดูแลอาจเกิดความรู้สึกว่าไม่เป็นธรรมกับตนเอง และรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ตนทำ

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

ได้สิ่งตอบแทนกลับมาน้อยมาก และอาจตอบสนองด้วยการทำร้ายหรือละเลยผู้สูงอายุเป็นการตอบแทน โดยผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายจะยอมรับการกระทำนั้นอย่างเงียบๆ เพราะตนเองต้องอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งพาบุคคลที่ทำร้ายตนเอง⁵⁰

5) ทฤษฎีทัศนคติของสังคม (Social Attitudes) ทฤษฎีนี้จะอธิบายถึงทัศนคติของสังคมที่มีต่อภาวะความชรา และผู้สูงอายุ แม้ว่าทัศนคติของสังคมที่มีต่อสองสิ่งนั้นจะไม่ได้ก่อให้เกิดการทำร้ายและทอดทิ้ง แต่ความเห็นของสังคมกลับทำให้ง่ายต่อการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้น การกระทำความผิดที่ใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในสถานะที่ถูกลดคุณค่าลงจากที่เป็นหัวหน้าครอบครัวสามารถควบคุมลูกของตนและสามารถที่จะว่ากล่าวต่างๆได้ ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่พอใจขึ้นระหว่างพ่อแม่กับลูกของตนในอดีต อาจจะสามารถแสดงออกขึ้นมาได้เมื่อพ่อแม่ต้องกลายเป็นฝ่ายที่พึ่งพาในการดูแลและช่วยเหลือ⁵¹

ครอบครัวสมัยใหม่ได้เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และมีความห่างเหินจากสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ และไม่สามารถที่จะช่วยเหลือได้ทันที การที่อายุขัยของคนเพิ่มสูงขึ้นและความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาว และต้องเผชิญกับวัยชราอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ผู้สูงอายุมีความเสื่อมถอยทางร่างกายและขาดอำนาจทางการเงิน และการที่ผู้สูงอายุไม่ได้ทำงานทำให้รู้สึกไร้ค่า ส่งผลให้ทัศนคติของสังคมคิดว่าการทำร้ายและละเลยผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ยอมรับได้⁵²

6) ทฤษฎีความเครียดของผู้ดูแล (Caregiver Stress) ความเครียดในบทบาทของผู้ดูแล คือความรู้สึกยากลำบากในการดูแลผู้สูงอายุ และการทำหน้าที่ในบทบาทต่างๆ ให้สมบูรณ์ เช่น ทางร่างกายและจิตใจ ทางด้านสังคม ทางด้านการทำงาน และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยสาเหตุที่ทำให้ผู้ดูแลเกิดความเครียดในการดูแลแบ่งระดับความเครียดของผู้ดูแลดังนี้

ความเครียดระดับแรกเกิดจากหน้าที่ในการดูแล เนื่องจากผู้สูงอายุที่ตนดูแลไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตนเอง ผู้ดูแลต้องช่วยเหลือผู้สูงอายุในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ต้องอยู่กับผู้สูงอายุแทบจะตลอดเวลา รวมไปถึงพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่แสดงออกต่อผู้ดูแลเพื่อแสดงถึงความต้องการด้านต่างๆ บางครั้งอาจมีความต้องการที่มากเกินไปในความรู้สึกของผู้ดูแลได้

ความเครียดระดับที่สองคือความรู้สึกของตัวผู้ดูแลที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองที่เป็นความเครียดในระดับแรกทีกล่าวมา โดยพิจารณาจากความเครียดและภาพโดยรวมในการรักษาผู้ดูแลบางส่วนจะเกิดความรู้สึกอารมณ์เสียที่ผู้สูงอายุมักถามคำถามเดิมซ้ำๆ

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

ความเครียดระดับที่สามเป็นผลที่กระทบต่อตัวผู้ดูแลในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตจากการดูแลและการจัดหาสิ่งต่างๆ ความพร้อมทางด้านการเงิน โดยเฉพาะหากผู้ดูแลต้องทำงานอื่นด้วยในเวลาเดียวกันเพื่อหารายได้ เกิดความเครียดจากการที่ต้องหาเงินมาใช้จ่าย ผู้ดูแลไม่มีเวลาให้กับตนเอง ทำให้ขาดการดูแลตนเองเกิดปัญหาสุขภาพ สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง⁵³

นอกจากนี้ พื้นฐานทางอารมณ์ของผู้ดูแล ประสบการณ์ในการดูแล ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการอาศัยในครัวเรือนเดียวกับหรือต่างกันของผู้ดูแลกับผู้สูงอายุ มีผลต่อความเครียดในการดูแลผู้สูงอายุ⁵⁴ ผู้ดูแลที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัวของผู้สูงอายุจะมีความเครียดที่มากกว่าผู้ดูแลที่เป็นญาติหรือบุคคลในครอบครัวของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้ดูแลไม่เคยมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สูงอายุที่ต้องดูแลมาก่อน ทำให้ต้องปรับตัวเป็นอย่างมากในการทำหน้าที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ⁵⁵ และผู้ดูแลต้องพยายามรักษาความสมดุลในการทำสิ่งอื่นที่ต้องรับผิดชอบไปพร้อมกัน ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้ดูแลก่อให้เกิดความเครียดแก่ผู้ดูแล และความเครียดดังกล่าวจะทำให้ผู้ดูแลทำร้ายผู้สูงอายุ⁵⁶

2.3.2 สาเหตุและปัจจัยของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

Goldsmith และ Thomas ได้อธิบายสาเหตุที่ผู้สูงอายุถูกทำร้ายหรือถูกกระทำโดยอาชญากรไว้ดังนี้

1. ผู้สูงอายุมีรายได้น้อยหรือลดลงมาก ดังนั้น ผลของการสูญเสียทรัพย์สินจากการโจรกรรมจึงมีมากกว่าผลที่มีต่อคนกลุ่มอายุอื่นๆ
2. ผู้สูงอายุมักจะถูกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยอาชญากรรมกลุ่มเดียวกัน
3. ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะอาศัยอย่างโดดเดี่ยว และถูกโดดเดี่ยวจากสังคม
4. ผู้สูงอายุมีกำลังความแข็งแรงทางร่างกายลดลง มีความสามารถน้อยที่จะป้องกันตนเอง หรือหลบหนีจากสถานการณ์ที่เป็นภัย

⁵³ Robert C. Davis, Arthur J. Lurigio, and Susan Herman, *Victim of Crime* (USA: Sage Publications, 2013), pp. 169-170.

⁵⁴ ศุทธิยา รัตนวิมล, "ความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพา: กรณีศึกษาในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดสุโขทัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 30-33.

⁵⁵ ชนิษฐา บุญแสง, "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ทักษะคิดต่อการดูแลผู้สูงอายุ กับความเครียดในงานเลี้ยงผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 4.

⁵⁶ Robert C. Davis, Arthur J. Lurigio, and Susan Herman, *Victim of Crime*, pp. 167-168.

5. ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับความเจ็บป่วยทางสภาพร่างกาย ปัญหาเกี่ยวกับสายตา และการได้ยิน
6. ผู้สูงอายุมีความเปราะบางทางร่างกาย หากจะป้องกันตนเอง อาจถูกทำร้ายให้บาดเจ็บได้ง่ายกว่าคนวัยอื่นๆ เช่น กระจกหักง่ายกว่า และหายยากกว่า ผู้สูงอายุจึงจะไม่พยายามต่อต้านเมื่อถูกทำร้าย
7. พวกเขาอาจมองไม่เห็นความเสื่อมถอยทางด้านกายภาพของผู้สูงอายุ พวกเขาอาจหาเป้าหมายของอายุขัยที่เป็นผู้สูงอายุ
8. ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนหรือบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมสูง จึงพบว่าผู้สูงอายุอยู่ใกล้กับกลุ่มคนที่มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรม เช่น คนตกงาน เป็นต้น
9. กำหนดวันเวลาของการได้รับบำเหน็จ บำนาญ และเงินสวัสดิการของผู้สูงอายุจะเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป จึงทำให้ง่ายต่อการก่ออาชญากรรม
10. ผู้สูงอายุมักจะเดินทางโดยการขนส่งสาธารณะ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกายภาพและการเงิน จึงมีผู้สูงอายุส่วนน้อยที่จะขับรถเอง หรือมีรถยนต์เป็นของตนเอง เมื่อผู้สูงอายุเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ จึงมีโอกาสตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่าย
11. ผู้สูงอายุมักตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงโดยใช้เล่ห์เหลี่ยมเพทุบายได้มากกว่า
12. ผู้สูงอายุต้องประสบกับอาชญากรรมในอัตราสูงที่สุดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ การฉ้อโกง การล้วงกระเป๋า ซึ่งมีลักษณะการกระทำต่อตัวบุคคลโดยตรง
13. การรับรู้เกี่ยวกับความเปราะบางของผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม มีผลต่อเสรีภาพในการเดินทางของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุกลัวและปฏิเสธที่จะไปเดินเที่ยวนอกบ้านจึงส่งผลทางลบต่อผู้สูงอายุ
14. ผู้สูงอายุมีสถานภาพทางสังคมและภาพลักษณ์ที่เสื่อมถอยลง เมื่อผู้สูงอายุประสบกับอาชญากรรมจึงมีแนวโน้มที่จะไม่ไปแจ้งความกับตำรวจ
15. ความกลัวของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงเป็นกลุ่มที่กลัวมากกว่าเพศชาย ผู้สูงอายุผิวดำมีความกลัวมากกว่าผู้สูงอายุผิวขาว ผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองจะกลัวมากกว่าคนที่อยู่ชานเมือง หรือชนบท ผู้สูงอายุที่มีความยากจนจะมีความกลัวมากกว่าคนชั้นกลางหรือคนที่มีรายได้สูง⁵⁷

⁵⁷ บุษยมาส สินธุประมา, สังคมวิทยาความสูงอายุ, หน้า 79-80.

ปัจจัยและความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

ปัญหาการทำร้ายผู้สูงอายุจะจำกัดอยู่เพียงแต่เรื่องภายในครอบครัว ต่อมาองค์การอนามัยโลกได้มีการศึกษาทั้งในด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา นักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวัยชรา และความรุนแรงในครอบครัว เพื่อความสะดวกในการศึกษาการทำร้ายผู้สูงอายุที่ค่อนข้างมีความซับซ้อนและมีหลายปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ปัจจัยแวดล้อมของการเกิดการทำร้ายผู้สูงอายุใน 4 ระดับ คือ ตัวบุคคล (Individual) ความสัมพันธ์ (Relationship) ชุมชน (Community) และสังคม (Society) ดังนี้

1) ปัจจัยด้านตัวบุคคล (Individual)

บุคคลจะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การดำเนินชีวิตของบุคคลแต่ละคนมีส่วนทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้กระทำความผิด⁵⁸

2) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ (Relationship)

ความสัมพันธ์แต่เดิมระหว่างผู้ดูแลและผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลก่อนที่จะมีการทำร้ายเกิดขึ้น ผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของผู้ดูแลและมีความเสี่ยงในการถูกทำร้ายมากกว่ากรณีอื่น เมื่อผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ความรักและผูกพันระหว่างผู้ถูกทำร้ายและผู้ทำร้ายส่งผลกระทบต่อความพยายามที่จะเข้าไปช่วยเหลือได้⁵⁹

3) ปัจจัยด้านชุมชนและสังคม (Community and Society)

การแยกตัวออกจากสังคมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการทำร้ายผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวสามารถเป็นได้ทั้งสาเหตุและผลลัพธ์ที่เกิดจากการทำร้าย การที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่โดยลำพัง เป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่ทำให้ผู้สูงอายุเหมาะที่จะเป็นเป้าหมายในการก่ออาชญากรรม⁶⁰

แม้ว่าปัจจัยทางด้านสังคมจะเป็นปัจจัยเสี่ยงอย่างหนึ่งที่สำคัญกับการทำร้ายผู้สูงอายุทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา เรื่อง อายุ เพศ วัฒนธรรม ประเพณี และความรุนแรงในสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ ผู้ที่มีอายุมากจะถูกมองว่าเป็นผู้ที่เจ็บป่วยเรื้อรัง อ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุด้อยค่าต่อการที่รัฐบาลหรือครอบครัวจะดูแล และเป็นเป้าหมายที่จะถูกแสวงหาประโยชน์ได้ง่าย⁶¹

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย และความสามารถทางร่างกายที่ถดถอยลงแสดงถึงความง่ายต่อการตกเป็นเหยื่อ สถานะภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุมีผลอย่างมากต่อชีวิตในด้าน

⁵⁸ Who Health Organization, *World Report on Violence and Health* (Geneva: World Health Organization, 2002), pp. 130-132.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Willam G. Doerner and Steven P. Lab, *Victimology*, p. 305.

⁶¹ Who Health Organization, *World Report on Violence and Health*, pp. 130-132.

ต่างๆ ซึ่งเงื่อนไขทางเศรษฐกิจจะเชื่อมโยงกับสภาพความเป็นอยู่ ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจจะอาศัยอยู่ในย่านที่พสกาศัยที่มีความเก่าแก่และเสื่อมโทรม มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ โดยผู้อาศัยจะมาอยู่เป็นการชั่วคราวและมีคนย้ายเข้าออกอยู่เสมอ ซึ่งย่านที่พสกาศัยเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะเกิดอาชญากรรมได้บ่อยครั้ง และจะมีผู้อยู่อาศัยที่มีพฤติกรรมผิดปกติ และดึงดูดบุคคลภายนอกเข้ามาก่ออาชญากรรม⁶²

2.3.3 ประเภทของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดรูปแบบการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุไว้ 8 ประเภทดังนี้

1) การทำร้ายทางร่างกาย (Physical Abuse) เป็นการกระทำการใดๆ ที่เป็นการทำร้ายผู้สูงอายุให้ได้รับอันตรายแก่ร่างกาย ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุได้รับบาดเจ็บและเจ็บปวด เช่น การตบหน้า การทุบตี การผูกมัดอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงการใช้ยาเกินขนาดด้วย

2) ความทำร้ายทางจิตใจ (Psychological Abuse) เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกหวาดกลัว เครียด ไม่ให้เกียรติ เช่น การด่าว่า คำพูดที่ก้าวร้าว การแสดงท่าทางดูถูก การคุกคาม การข่มขู่ เป็นต้น การกระทำความรุนแรงทางจิตใจจะกระทำร่วมกับการทารุณกรรมผู้สูงอายุในรูปแบบอื่นด้วย

3) ความรุนแรงทางเพศ (Sexual Abuse) การมีเพศสัมพันธ์กับผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุไม่ยินยอม ซึ่งความรุนแรงทางเพศอาจทำให้ผู้สูงอายุได้รับบาดเจ็บทางกายและใจ

4) ความคุกคามทางทรัพย์สินและวัตถุ (Exploitation or Financial Abuse) เป็นการกระทำการใดๆ โดยตั้งใจ เพื่อต้องการผลประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้สูงอายุ รวมทั้งการใช้ทรัพย์สินไปใช้โดยมิชอบ หรือการใช้ทรัพย์สินในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเอาทรัพย์สินของผู้สูงอายุไปโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้สูงอายุที่เป็นเจ้าของ หรือการปลอมแปลงเอกสารต่างๆ ของผู้สูงอายุ เป็นต้น

5) การละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ (Infringement Elderly) เป็นการกระทำร้ายผู้สูงอายุอย่างหนึ่ง โดยทำให้ผู้สูงอายุต้องสูญเสียความเป็นส่วนตัว ไม่มีอิสระทางร่างกายและจิตใจ ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจใดๆ การขัดขวางการได้รับข้อมูลข่าวสาร ไม่มีอำนาจในการเลือกและวางแผนการรักษาสุขภาพ เช่น การบังคับให้ผู้สูงอายุกระทำในสิ่งที่ไม่ต้องการ การส่งผู้สูงอายุเข้าไปในสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น

⁶² Willam G. Doerner and Steven P. Lab, *Victimology*, pp. 303-307.

6) การทำร้ายตนเอง เป็นการกระทำที่ผู้สูงอายุกระทำการใดๆ เพื่อทำร้ายตนเอง เช่น การปฏิเสธการดูแลและการช่วยเหลือต่างๆ การไม่รับประทานอาหารและยา เป็นต้น ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะคิดฆ่าตัวตาย

7) การเพิกเฉย เป็นการกระทำใดๆ ของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เพิกเฉยต่อการให้การดูแลผู้สูงอายุที่จำเป็น

8) การทอดทิ้งผู้สูงอายุ (Neglect) เป็นการที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่ดูแล ไม่ให้อยู่อาศัย การทอดทิ้งโดยไม่ใส่ใจใดๆ โดยการทอดทิ้งมี 3 แบบ ดังนี้

(1) ทางร่างกาย คือ การปล่อยปละละเลย ไม่ดูแลเอาใจใส่ หรือการปฏิเสธการเลี้ยงดูต่างๆ เช่น เรื่องความสะอาด ความปลอดภัย การเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นต้น

(2) ทางการแพทย์ คือการไม่พาผู้สูงอายุไปเข้ารับการรักษา โดยเห็นว่าเป็นอาการปกติของวัยสูงอายุ

(3) ทางอารมณ์และจิตใจ คือการกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุทุกข์ทรมานใจ⁶³

2.3.4 ผู้กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

ผู้กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ เช่น สมาชิกในครอบครัวหรือผู้ทำหน้าที่ดูแลและอยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ผู้กระทำความผิดจะหวังผลประโยชน์จากผู้สูงอายุ การกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุที่เกิดจากการกระทำของบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สูงอายุจะไม่ถูกเปิดเผยหรือมีการแจ้งความร้องทุกข์ และเป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะทราบถึงการกระทำความผิด เนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะมีความอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องการได้รับการดูแลจากผู้ดูแลจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้สูงอายุซึ่งผู้กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุมีดังนี้⁶⁴

บุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม คู่สมรส หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ทางคู่สาว บุคคลเหล่านี้จะมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเป็นพิเศษ ทำให้เป็นการง่ายต่อการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ รูปแบบการกระทำความผิดจะมีทั้งการทำร้ายร่างกาย การทำร้ายจิตใจ การทำร้ายทางเพศ การคุกคามทางการเงิน และการทอดทิ้ง โดยเฉพาะการกระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน ผู้กระทำ

⁶³ World Health Organization, "World Report on Violence and Health", [Online] Accessed: October 2016, 23 Available from: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf

⁶⁴ New Hampshire Department of Justice, "Responding to the Need of the Elderly," p.17.

ความผิดเหล่านี้จะใช้เวลาไว้วางใจที่ผู้สูงอายุมีให้ลอบกให้ผู้สูงอายุเชื่อใจแล้วจึงกระทำความผิด ส่วนการทำร้ายทางเพศ คู่สมรสหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางซุสาวจะเป็นผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่⁶⁵

ผู้เยาว์ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะ หรือบุคคลอื่นในครอบครัว ส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานที่ผู้สูงอายุเคยเลี้ยงดูมา ซึ่งเด็กเหล่านี้จะมีพฤติกรรมไม่เชื่อฟังและไม่เคารพยำเกรงผู้สูงอายุ เด็กจะทำร้ายผู้สูงอายุโดยการชกต่อย ตี ขว้างสิ่งของ ขโมยเงินหรือทรัพย์สินมีค่า ทำลายทรัพย์สิน และข่มขู่ด้วยอาวุธ⁶⁶ อีกทั้งครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์จะมีการกระทำความรุนแรงกับเด็ก เด็กจะเรียนรู้ความรุนแรง และจะกระทำความรุนแรงเมื่อโตขึ้นจนกลายเป็นวัฏจักรของความรุนแรง รวมทั้งวัฒนธรรมของความรุนแรงของเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนทำให้อัตราการกระทำความรุนแรงในครอบครัวสูงขึ้นพอๆ กับการกระทำความรุนแรงจากบุคคลภายนอก⁶⁷

ผู้ดูแลเป็นผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมาก บางกรณีผู้สูงอายุต้องพึ่งพาผู้ดูแลอย่างสิ้นเชิงเพราะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ละวันผู้ดูแลต้องใช้เวลาจำนวนมาก พลังงานร่างกาย และใช้อารมณ์ความรู้สึกในการดูแลผู้สูงอายุ หากผู้ดูแลเป็นคนในครอบครัวของผู้สูงอายุ และมีภาระในการจัดหาทางการเงินเพื่อให้ตรงตามความจำเป็นที่ต้องใช้การดูแล โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีสภาพร่างกายที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ต้องอาศัยผู้ดูแลในการที่จะใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งใช้เวลาในแต่ละวันไปมาก ผู้ดูแลยังต้องใช้ชีวิตประจำวันของตนเองในการทำกิจกรรมต่างๆ ไปด้วย พร้อมกับรับมือสภาพของผู้สูงอายุที่อาจจะมีการของความหลังลึม สับสนงุนงงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยภาระที่ต้องรับผิดชอบและเสียสละอย่างมากในการดูแล และความเครียดจากการที่ต้องใกล้ชิดผู้สูงอายุตลอดเวลาก่อให้เกิดผลกระทบกับตัวผู้ดูแลในด้านสภาพจิต ผู้ดูแลส่วนใหญ่มีปัญหาในการแสดงออกทางอารมณ์ที่ถูกต้องในการแสดงความโกรธ เช่น การตะคอก หรือขาดการควบคุมยับยั้งอารมณ์ มีความคิดด้านลบตลอดเวลา ภาวะความรู้สึกทางอารมณ์เช่นนี้ทำให้ผู้ดูแลนั้นอาจแสดงออกต่อผู้สูงอายุด้วยการกระทำความรุนแรงหรือการทำร้ายได้⁶⁸

บุคคลในสหวิชาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่มีอำนาจกระทำแทนผู้สูงอายุ ผู้ปกครอง ผู้ที่ได้รับมอบฉันทะจากผู้สูงอายุ ล่าม⁶⁹

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Patricia Brownell, Jacquelin Berman, and Antoinette Nelson, "Grandparents Raising Grandchildren: The Risks of Caregiving, *Elder Abuse: Select Papers from the Prague World Congress on Family Violence*:16.

⁶⁷ Ibid., pp. 40-41.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

2.3.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหาย

1) ผลกระทบต่อผู้สูงอายุ

การกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในหลายด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ครอบครัวและสังคม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมมีผลต่อการดำเนินชีวิตต่างๆของผู้สูงอายุ ซึ่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุมีดังนี้

(1) ด้านร่างกาย การที่ผู้สูงอายุถูกทำร้ายทางร่างกาย ผลที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายของผู้สูงอายุ อาจมีบาดแผลที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนหลังการถูกทำร้ายร่างกาย หรือไม่ปรากฏบาดแผล เช่น รอยช้ำบนใบหน้าที่เกิดจากการชก ต่อย ตาลีก แผลกดทับ กระดูกหัก การติดเชื้อจากแผล การบาดเจ็บที่สมอง เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุมีร่างกายที่เสื่อมถอยกว่าบุคคลทั่วไป หากได้รับบาดเจ็บ จะรักษาให้หายเป็นปกติจะใช้เวลา นาน ส่งผลกระทบต่อ การประกอบกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ การกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุคือ ทำให้ผู้สูงอายุนอนไม่หลับ ซึ่งหากผู้สูงอายุพักผ่อนไม่เพียงพอ อาจส่งผลร้ายต่อระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของผู้สูงอายุได้⁷⁰

(2) ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายจิตใจและอารมณ์ โดยผู้กระทำความผิดจะคุกคามและทำร้ายผู้สูงอายุ โดยกระทำการใดๆ ให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกสะเทือนใจ กลัว หวาดระแวง รู้สึกด้อยคุณค่า ซึมเศร้า เครียด และมีแนวโน้มที่จะคิดฆ่าตัวตายได้ ความทุกข์ทรมานทางจิตใจเป็นสิ่งที่รักษาได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคน และหากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องอาจทำให้ผู้สูงอายุที่มีความบอบช้ำทางจิตใจทำร้ายตนเองได้⁷¹

(3) ด้านเศรษฐกิจ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการเงินของผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุมีรายได้ที่ลดลง และที่มาของรายได้ค่อนข้างตายตัว การสูญเสียทางการเงินไม่ว่ามากหรือน้อยย่อมมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ ซึ่งหลายคนไม่สามารถที่จะรับภาระค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ ค่าประกัน และค่าซ่อมบำรุงที่พักอาศัยได้⁷²

2) ผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่น

การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุซึ่งเป็นบุคคลที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิ มีความอาวุโสในครอบครัว การกระทำดังกล่าวอาจทำให้ครอบครัวเกิดความหวาดระแวง ไม่สนิทใจกัน มีแต่ความขัดแย้ง ความสัมพันธ์ต่างๆ ของบุคคลในครอบครัวเปลี่ยนไป เมื่อครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญใน

⁷⁰ จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช, ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทย: การทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน, หน้า 19-21.

⁷¹ Ibid.

⁷² Willam G. Doerner and Steven P. Lab, Victimology, pp. 306-307.

สังคม หากครอบครัวมีปัญหาอาจจะทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา อีกทั้งผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายทางร่างกายและจิตใจไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลภายนอก หลังจากถูกทำร้ายผู้สูงอายุจะมีการบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น แขนหัก หน้าซ้ำ ความทุกข์ทรมานจากการเจ็บปวด ความกลัวที่จะต้องเผชิญหน้ากับสังคม ความอับอายต่อบุคคลภายนอกเมื่อทราบว่าผู้กระทำความผิดคือบุคคลในครอบครัวหรือบุตรหลาน ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความลำบากใจที่จะอยู่ในสังคม เก็บตัวอยู่คนเดียว จึงทำให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นน้อยลง อาจจะทำให้เป็นโรคซึมเศร้า⁷³

3) ผลกระทบต่อสังคม

สังคมต้องให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งอาจมีความต้องการความช่วยเหลือทางการแพทย์หรือรักษาอาการบาดเจ็บและชดเชยความเสียหายต่างๆ เพราะผู้สูงอายุมักไม่สามารถเข้าถึงการสนับสนุนที่เหมาะสมได้ และผู้สูงอายุมักแยกตัวโดดเดี่ยวจากสังคม โดยการที่ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยที่อื่น และด้วยอายุที่มากทำให้คนใกล้ชิดที่มีอาจจะเสียชีวิตไปหมดจนทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว และอยู่ในย่านที่คนย้ายเข้าออกและมีคนหลากหลาย เหตุดังกล่าวผู้สูงอายุจึงเกิดความเหงาและโดดเดี่ยว และการที่ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมยิ่งทำให้ความรู้สึกของผู้สูงอายุเลวร้ายลง และกระทบต่อสุขภาพพลานามัยมากขึ้น⁷⁴

การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ อาจทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้เช่น ปัญหาการทอดทิ้งผู้สูงอายุ ปัญหาผู้สูงอายุเร่ร่อนไม่มีที่อยู่อาศัย ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังไม่มีผู้ดูแล ปัญหาการใช้แรงงานผู้สูงอายุ ทำให้ทรัพยากรบุคคลถูกใช้ไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มากด้วยประสบการณ์ควรแก่การได้รับความเคารพนับถือ ทำหน้าที่อบรมบุตรหลานให้เป็นคนดี แต่สภาพโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงและทอดทิ้งผู้สูงอายุขึ้น ภาครัฐ องค์กรต่างๆ สังคมและชุมชน จึงต้องช่วยกันแก้ปัญหา ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ เวลา และทรัพยากรบุคคลต่างๆ⁷⁵

2.4 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระดับสากล

2.4.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948

แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุเริ่มจากการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุในฐานะที่ผู้สูงอายุเป็นประชากรของโลก สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองและประกาศใช้

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช, ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทย: การทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน, หน้า 19-21.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเพื่อให้ประเทศที่เป็นสมาชิกได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศของตนซึ่งมีหลักว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง ชาติใด หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด⁷⁶ ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และได้ร่วมตกลงในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้มีการยอมรับและปฏิบัติตามหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ส่วนหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ บัญญัติไว้ดังนี้

ข้อ 2 ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากความแตกต่าง ไม่ว่าชนิดใดๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นๆ เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ อนึ่ง จะไม่มีความแตกต่างใดๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใดๆ ทั้งสิ้น

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้

ข้อ 7 ทุกคนต่างเสมอกันในกฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนชอบที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการละเมิดปฏิญญานี้ และต่อการส่งเสริมให้การเลือกปฏิบัติ

ข้อ 8 บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจเนื่องจากการกระทำใดๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย⁷⁷

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยอมรับหลักการปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุความแตกต่าง ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม และยังคงคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลที่จะให้ถูกทำร้ายด้วยวิธีทรมานทารุณโหดร้าย และชอบที่จะได้รับความคุ้มครองและเยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุย่อมจะได้รับความคุ้มครองตามปฏิญญานี้เช่นกัน

⁷⁶ United Nation, "Human Right", [Online] Accessed: 2016, November 15. Available from: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>

⁷⁷ คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน (กปส.), สิทธิมนุษยชน (Human Rights) (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการประสานงานองค์การสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2540), หน้า 4-5.

2.4.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งมีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2509 โดยมีสาระสำคัญคือให้รัฐภาคีเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลและไม่เลือกปฏิบัติในทุกกรณี ซึ่งประเทศไทยได้มีการดำเนินการตามอนุวัตรตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ในด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ โดยมีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยตามกติกาฉบับนี้⁷⁸ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองฉบับนี้มีทั้งหมด 53 ข้อ โดยส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุคือเรื่องสิทธิได้รับการคุ้มครองจากกลไกต่างๆ ของรัฐซึ่งมีหลักดังนี้⁷⁹

ข้อ 2 (1) รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะเคารพและให้ความมั่นใจแก่บรรดาบุคคลทั้งปวงภายในอาณาเขตของตน และภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่ยอมรับแล้วในกติกาฉบับนี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าชนิดใดๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรืออื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

ข้อ 2 (3) รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะ

(ก) ให้ความมั่นใจว่า บุคคลใดก็ตามที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนอันยอมรับแล้ว ณ ที่นี้ถูกล่วงละเมิด ย่อมมีทางบำบัดแก้ไขอย่างเป็นผลจริงจัง โดยมีพักต้องคำนึงแม้ว่าการล่วงละเมิดจะเกิดจากบุคคลปฏิบัติตามหน้าที่ก็ตาม

(ข) ให้ความมั่นใจว่าบุคคลใดก็ตามที่แสวงหาทางบำบัดแก้ไขดังกล่าว ย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจหรือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นที่มีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในระบบกฎหมายของรัฐ และจักต้องดำเนินการให้การบำบัดแก้ไขทางศาลบังเกิดผลเป็นไปได้

(ค) ให้ความมั่นใจว่า เมื่อได้ยอมรับจะบำบัดแก้ไขแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจะบังคับการให้เกิดผลจริงจังตามนั้น

เรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองจากการทำร้ายมีหลักการดังนี้

ข้อ 6 บุคคลทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้

⁷⁸ กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร), หน้า 89.

⁷⁹ United Nations, *The International Bill of Human Rights* (New York: United Nations, 1988), pp. 1-39.

ข้อ 7 บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ กล่าวโดยเฉพาะเจาะจงก็คือ บุคคลใดจะถูกทดลองทางแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจากความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่

นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ได้มีหลักการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ดังนี้

ข้อ 14 บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนได้ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติในสังคม ประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผยเว้นแต่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรสหรือการเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์⁸⁰

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นพลเมืองของประเทศไทย จึงเป็นบุคคลที่ควรได้รับความคุ้มครองจากกลไกต่างๆ ของรัฐ การคุ้มครองจากการถูกทำร้าย และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากไทยเป็นรัฐภาคีแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเคารพและให้ความมั่นใจกับบุคคลทั้งปวงที่จะคุ้มครองสิทธิทั้งหลายที่มีการยอมรับแล้วในกติกาดังนี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะ เป็น เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา หรือสถานะอื่นๆ

2.4.3 ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985⁸¹

เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1985 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศรับรองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาและได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหาย จากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ และเป็นการยอมรับในสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมเป็นครั้งแรกในระดับสากล โดยปฏิญญานี้ได้ตระหนักถึงสิทธิของ

⁸⁰ คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.), สิทธิมนุษยชน (Human Rights), หน้า 22-26.

⁸¹ United Nations, "General Assembly", [Online] Accessed: 2016, November 1. Available from: <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>

ผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบที่ยังไม่เหมาะสมจึงได้บัญญัติหลักการพื้นฐานที่กำหนดสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาให้ได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญานับแต่เริ่มดำเนินคดีจนถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในส่วนของตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ เพื่อให้เกิดความถ่วงดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดกับสิทธิของผู้เสียหายอย่างแท้จริง⁸²

ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบวางหลักการไว้สองส่วน คือส่วนแรกให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำผิดอาญา โดยคำว่า “ผู้เสียหาย” ในปฏิญญานี้หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และความทุกข์ทรมานจากการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งผู้เสียหายในที่นี่รวมถึงบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของผู้เสียหาย และบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายให้พ้นจากภยันตรายหรือเข้าป้องกันการทำร้ายนั้น ข้อกำหนดจะใช้กับบุคคลทุกคนโดยไม่มีการแบ่งแยกในความแตกต่างของเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สัญชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางวัฒนธรรม ฐานะ สถานะครอบครัวหรือชาติกำเนิด ชาติพันธุ์ และความพิการ หลักการส่วนที่สองได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่เกิดจากการบิดเบือนอำนาจ โดยในส่วนแรกได้กำหนดหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ 4 ประการ ดังนี้

(1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) คือ ผู้เสียหายควรได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผู้เสียหายมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและค่าชดเชยความเสียหายตามกฎหมายเพื่อเยียวยาความเสียหาย⁸³ อีกทั้งโครงสร้างของฝ่ายตุลาการและโครงสร้างของฝ่ายบริหารควรได้รับการยอมรับและสนับสนุน เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และสามารถเข้าถึงได้ โดยควรมีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย⁸⁴

(2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) คือ ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลที่สามารถรับผิดชอบต่อการกระทำของตนโดยการจ่ายค่าชดเชยซึ่ง

⁸² กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, "คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรฐานสากล", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 14 พฤศจิกายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/index.php/2012-11-19-05-12-03/83-2012-06-20-09-01-02>

⁸³ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 4

⁸⁴ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 5

รวมถึงการคืนทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน และค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเพราะการกระทำความผิด และค่าใช้จ่ายเพื่อการฟื้นฟูให้กลับมาเป็นปกติให้กับผู้เสียหาย ครอบครัวของผู้เสียหาย หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของผู้เสียหาย⁸⁵

(3) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (Compensation) หากผู้เสียหายไม่ได้รับชำระค่าชดเชยความเสียหายเต็มจำนวนจากผู้กระทำความผิด หรือโดยทางอื่น รัฐควรจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่กาย หรือได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรือจิตใจ อันเป็นผลจากการกระทำผิดอาญาที่ร้ายแรง และรัฐควรจ่ายให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องอยู่ในความอุปการะของผู้เสียหายที่เสียชีวิต หรือตกเป็นคนไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญา⁸⁶

(4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ (Assistance) ผู้เสียหายควรได้รับสิ่งของที่จำเป็น การช่วยเหลือด้านการแพทย์ ด้านจิตใจ และด้านสังคมโดยหน่วยงานของรัฐ อาสาสมัคร ชุมชนและท้องถิ่น⁸⁷ ดำรวจ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรทางสังคม รวมทั้งบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อตอบสนองความต้องการแก่ผู้เสียหาย และให้คำแนะนำผู้เสียหายตามความเหมาะสม และรวดเร็ว⁸⁸

เมื่อผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา ผู้สูงอายุควรได้รับความช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม รวมถึงการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดและรัฐ และการได้รับความช่วยเหลือต่างๆ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือและตอบสนองความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกด้าน

2.4.4 คำแนะนำของสภายุโรปเกี่ยวกับสถานภาพของเหยื่ออาชญากรรมในกรอบของ

กฎหมายอาญา

เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1985 คณะกรรมการแห่งยุโรปได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถานภาพของเหยื่ออาชญากรรมในกรอบของกฎหมายอาญา ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การพิจารณาเรื่องวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในแบบเดิมที่ให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและผู้กระทำความผิด ซึ่งระบบนี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

⁸⁵ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 8

⁸⁶ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 12

⁸⁷ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 14

⁸⁸ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 16

มากกว่าการลดปัญหา จึงต้องมีการจัดการเรื่องหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เรื่องความต้องการและการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหาย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เสียหายมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีโดยเฉพาะเรื่องการเป็นพยาน อีกทั้งยังควรให้ความสำคัญเรื่องความเสียหายทางด้านร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และทางสังคมของเหยื่ออาชญากรรม และคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นตำรวจ ชั้นอัยการ และชั้นศาล โดยเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกทบทวนบทบัญญัติของกฎหมายและการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งคำแนะนำเกี่ยวกับสถานภาพของเหยื่ออาชญากรรมในกรอบของกฎหมายอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นต่างๆ มีดังนี้⁸⁹

ชั้นตำรวจ

ชั้นตอนนี้เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาและเป็นชั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ตำรวจจึงต้องมีการอบรมให้มีความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจผู้เสียหาย ตำรวจควรที่จะรายงานเรื่องความเสียหายและความสูญเสียของผู้เสียหายให้ชัดเจนและสมบูรณ์ และควรแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือต่างๆ เช่น การปรึกษากฎหมาย ค่าชดเชย เป็นต้น ผู้เสียหายควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลของการสอบสวนคดี การส่งสำนวนคดี⁹⁰

ชั้นอัยการ

อัยการมีหน้าที่ในการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนคดี สั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี และดำเนินคดีในศาล ซึ่งอำนาจหน้าที่ของอัยการจะเริ่มเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน จากนั้นอัยการจะตรวจวินิจฉัยสำนวนการสอบสวนแล้วจึงมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายควรได้รับแจ้งผลของการสั่งฟ้องคดีเว้นแต่กรณีที่ผู้เสียหายแจ้งว่าไม่ต้องการทราบผลของการสั่งฟ้องคดี รวมทั้งผู้เสียหายควรมีสิทธิที่จะขอให้มีการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องคดีหรือสิทธิที่จะร้องขอให้ดำเนินคดีโดยลับ⁹¹

ชั้นศาล

ศาลมีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี และบังคับคดี โดยทั่วไปศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน รวมทั้งมีคำสั่งให้ผู้กระทำ

⁸⁹ Council of Europe, "Recommendation No. R (85) 11 of the Recommendation of Ministers to Member States on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure", [Online] Accessed: 2016, November 13. Available from: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_11e.pdf

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

ความผิดจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียงและทรัพย์สินของผู้เสียหาย ศาลอาญาควรที่จะพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย และให้ยกเลิกกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการจ่ายค่าชดเชย และให้มีบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการชดเชยค่าเสียหายเป็นบทลงโทษทางอาญา หรือเป็นโทษที่ใช้แทนการลงโทษทางอาญา หรือให้ชดใช้เป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง⁹²

คำแนะนำของสภายุโรปเกี่ยวกับสถานการณ์ของเหยื่ออาชญากรรมในกรอบของกฎหมายอาญาได้กำหนดข้อเสนอแนะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมและปรับปรุงให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังมีคำแนะนำให้มีการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหาย และให้มีการคุ้มครองผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายจากการคุกคาม การข่มขู่ ของผู้กระทำความผิด

ผู้เสียหายในคดีอาญาที่เป็นผู้สูงอายุควรได้รับการคุ้มครองประโยชน์ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด เนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถือเป็นบุคคลที่สำคัญในคดีเช่นกัน ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาควรนำคำแนะนำสภายุโรปเกี่ยวกับสถานการณ์ของเหยื่ออาชญากรรมในกรอบของกฎหมายอาญามาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการในกระบวนการพิจารณาทุกขั้นตอนเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในคดีมากขึ้น

2.4.5 แลกเปลี่ยนว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยที่ประชุมยุโรปเพื่อการบริการเหยื่ออาชญากรรมแห่งยุโรป ค.ศ. 1996

ในแต่ละปีประชากรจำนวน 1 ใน 4 ในยุโรปจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจึงมีการจัดตั้ง European Forum เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการบริการที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญา การได้รับชดเชยสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญามีความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันทั่วยุโรป ไม่ว่าจะผู้เสียหายจะมีสัญชาติใด และสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในยุโรป รวมถึงการมีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกับหน่วยงานต่างๆ⁹³ การทำแลกเปลี่ยนว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยที่ประชุมยุโรปเพื่อการบริการเหยื่ออาชญากรรมแห่งยุโรป ค.ศ. 1996 ได้วางหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ดังนี้

⁹² Ibid.

⁹³ European Forum, *Statement of Victims' rights in the Process of Criminal Justice* (United Kingdom 1996), p. 3.

หลักการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

- (1) สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาต้องอยู่ในระดับเดียวกับสิทธิของจำเลย
- (2) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดจะต้องไม่สร้างความกังวลใจและสร้างปัญหาให้แก่ผู้เสียหาย
- (3) เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นเหยื่ออาชญากรรมและครอบครัวจะได้รับความเสียหาย ซึ่งความเสียหายจะเกิดขึ้นกับร่างกาย ทรัพย์สิน และจิตใจ และยังส่งผลกระทบต่อสังคม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรมีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้เสียหาย โดยให้ความสำคัญและเคารพสิทธิของผู้เสียหายเพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย
- (4) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายทำลายความเชื่อมั่นของผู้เสียหายที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม และอาจส่งผลให้ผู้เสียหายให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ลดลง กระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่เหมาะสมควรให้ความสำคัญกับสถานภาพของผู้เสียหายและหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย
- (5) การยอมรับความรับผิดชอบของรัฐควรให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายในคดีอาญา และไม่ควรถัดความรับผิดชอบไปให้แก่ผู้เสียหาย
- (6) การดำเนินคดีอาญาในทุกขั้นตอนควรให้การคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายโดยชอบด้วยกฎหมาย⁹⁴

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญามีดังนี้

- (1) ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะตระหนักและรับรู้ถึงผลประโยชน์อันชอบธรรมที่จะได้รับในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การสอบปากคำผู้เสียหายและพยานในทุกขั้นตอนของการสอบสวน และการสืบพยานของศาลควรได้รับการนำเสนอที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เด็กหรือพยานที่มีความบกพร่องทางด้านจิตใจควรรับการดูแลเอาใจใส่เป็นกรณีพิเศษ โดยให้ผู้ปกครอง ผู้ดูแล หรือผู้สนับสนุนอื่นๆ ร่วมอยู่ด้วยในการสอบสวนและสืบพยาน⁹⁵
- (2) สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เมื่อผู้เสียหายได้รายงานคดีอาญาแล้ว ผู้เสียหายควรมีสิทธิที่จะรับรู้ความคืบหน้าของคดีของตน เช่น การจับกุมผู้กระทำความผิด คำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของอัยการ วันนัดสืบพยาน และคำพิพากษาของศาล เป็นต้น ผู้เสียหายควรได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้เสียหายควรมีสิทธิที่นัดหมายเพื่อที่จะตรวจสอบแฟ้มคดี⁹⁶

⁹⁴ Ibid., p. 3-4.

⁹⁵ Ibid., p. 6.

⁹⁶ Ibid.

(3) สิทธิที่จะให้ข้อมูล ผู้เสียหายควรที่จะสามารถให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และอัยการ กรณีที่เจ้าหน้าที่ละเลยข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักฐานที่จำเป็นต่อการพิสูจน์คดี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นเรื่องความเสียหายทางการเงิน ทางร่างกาย หรือจิตใจที่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด และเรื่องความปลอดภัยของผู้เสียหาย⁹⁷

(4) การให้บริการทางด้านกฎหมาย ในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาควรมีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายแก่ผู้เสียหายในทุกขั้นตอนและควรมีผู้ดำเนินการแทนผู้เสียหาย⁹⁸

(5) การคุ้มครองผู้เสียหาย สิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายและพยานควรได้รับความคุ้มครองเพื่อให้สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม ชื่อของผู้เสียหายไม่ควรถูกตีพิมพ์หรือออกอากาศทางสื่อต่างๆ และไม่เปิดเผยรายละเอียดใดๆ ที่ทำให้รู้ว่าใครคือผู้เสียหาย ที่อยู่ของผู้เสียหายและพยานไม่ควรให้จำเลยรู้ หรือ มีการกล่าวในชั้นศาล เว้นแต่ในกรณีที่ที่อยู่นั้นมีความเกี่ยวข้องกับคดี ส่วนการสืบพยานของเด็กหรือพยานที่มีความอ่อนแอไม่ควรให้สืบต่อหน้าจำเลย หรือในที่สาธารณะ ควรใช้วิธีการบันทึกเสียง ถ่ายวิดีโอ หรือประชุมทางจอภาพ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญควรให้คำแนะนำผู้เสียหายหรือพยานก่อนสืบพยาน⁹⁹

เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้เสียหายหรือพยานจะได้รับการขู่เข็ญ การทำร้ายหรือการล่วงละเมิด ควรมีมาตรการเพื่อคุ้มครองและรับรองความปลอดภัยของผู้เสียหายหรือพยาน เช่นมีการใช้เทคโนโลยีในการติดสัญญาณเตือนที่เชื่อมโดยตรงกับตำรวจในท้องที่ เป็นต้น จึงควรมีการกำหนดสภาพบังคับจำเลย การพักการลงโทษ และแจ้งให้ผู้เสียหายทราบเงื่อนไขดังกล่าวและควรมีข้อมูลที่ชัดเจนสำหรับกรณีการฝ่าฝืนกฎนั้น ตำรวจควรให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้เสียหายในระหว่างการสืบสวนสอบสวนและกระบวนการพิจารณาคดีอื่นๆ¹⁰⁰

(6) ค่าชดเชย เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลอาญา ผู้เสียหายควรมีโอกาสที่จะได้รับค่าชดเชยจากผู้กระทำความผิด แม้จะยังไม่ทราบถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ความต้องการของผู้เสียหายต้องได้รับการพิจารณาก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะขอลดค่าชดเชยหรือปฏิเสธการจ่ายค่าชดเชย ก่อนจะถึงกำหนดการจ่ายค่าชดเชยของผู้กระทำความผิด กองทุนสาธารณะควรจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายแทนก่อน เพื่อที่จะให้รัฐเป็นเจ้าหนี้ของผู้กระทำความผิดและช่วยเหลือผู้กระทำความผิดในการรวบรวมเงินชดเชย¹⁰¹

⁹⁷ Ibid., p. 7.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid., p. 8.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid., p. 9.

กรณีอาชญากรรมที่ร้ายแรง ผู้เสียหายควรได้รับค่าชดเชยจากกองทุนสาธารณะ เนื่องจากได้รับบาดเจ็บ ความเจ็บปวด ค่าขาดรายได้ และค่ารักษา โดยทันทีหลังจากเกิดอาชญากรรม โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะจับผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หากผู้เสียหายเสียชีวิตควรจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้ที่อยู่ในความดูแลของผู้เสียหาย ค่าปลงศพ

เงื่อนไขทั่วไป

- (1) สิทธิเหล่านี้ควรตีพิมพ์และเผยแพร่ไปยังประเทศต่างๆ
- (2) ควรกำหนดกฎเกณฑ์การฟ้องร้องให้ชัดเจนและแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ
- (3) ผู้เสียหายของอาชญากรรมทุกคนและครอบครัวไม่ว่าจะมีความแตกต่างทางอายุ เพศ ลักษณะทางเพศ เชื้อชาติ พิกการ อาชีพ ศาสนาหรือ ความเห็นทางการเมือง ควรได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน
- (4) บุคคลใดที่ติดต่อกับผู้เสียหายควรได้รับการฝึกฝนที่จะตระหนักถึงข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับผลกระทบของอาชญากรรม และการซ้ำเติมผู้เสียหาย ควรคำนึงถึงการใช้ภาษาที่ไม่ใช้อารมณ์ และต้องอธิบายคำศัพท์เฉพาะทางกฎหมายและวิธีการพิจารณาคดี
- (5) ควรจัดหาทรัพยากรให้เพียงพอแก่องค์กรตามกฎหมายและองค์กรอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการให้เกียรติแก่การปฏิบัติหน้าที่
- (6) ควรให้สิทธิทุกสิทธิแก่ชาวต่างชาติที่เดินทางหรืออาศัยอยู่ในยุโรปอย่างเท่าเทียมกัน¹⁰²

2.4.6 สิทธิของผู้สูงอายุตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงสิ่งที่ผู้สูงอายุได้สร้างสรรค์ให้กับสังคมมาโดยตลอด จึงมีการตกลงใจร่วมกันที่สร้างความเชื่อมั่นถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมกันของชายและหญิงในประเทศต่างๆ และเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าทางสังคม และพื้นฐานของชีวิตที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น และความหลากหลายของสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ไม่เพียงแต่ในระหว่างประเทศ ยังมีภายในแต่ละประเทศ และระหว่างบุคคลทั่วไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายที่หลากหลายในการที่จะรับมือและมีความตระหนักได้ว่าในทุกประเทศบุคคลได้เข้าสู่อายุที่ยืนยาวในจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวนมากและมีสุขภาพที่ดีขึ้นมากกว่าที่ผ่านมา ความก้าวหน้าของการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์หักล้างภาพพจน์หลายๆ อย่างเกี่ยวกับภาวะเสื่อมถอยที่หลีกเลี่ยงหรือย้อนกลับไม่ได้ของอายุ เพื่อให้แน่ชัดว่าโลกที่มีจำนวนและปริมาณของผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น จะต้องมีโอกาสที่รองรับผู้สูงอายุที่มีความเต็มใจและสามารถที่จะมี

¹⁰² Ibid.

ส่วนร่วมและเสริมสร้างกิจการต่างๆที่ดำเนินการในสังคม ให้ความสนใจกับความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตครอบครัวทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา¹⁰³ ความต้องการสนับสนุนผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีความอ่อนแอ การนำมาตราฐานขององค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ได้วางไว้มาเป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินการกระตุ้นรัฐบาลในการนำหลักการต่างๆนั้นมารวมเข้ากับแผนงานของแต่ละชาติทันทีที่สามารถกระทำได้ สิทธิของผู้สูงอายุตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ มีดังนี้

1. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิและโอกาสได้ทำงาน หรือมีโอกาที่จะสร้างรายได้ทางอื่นให้กับตนเอง
2. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดการเกษียณอายุการทำงาน
3. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิเข้าถึงโครงการฝึกอบรมและโครงการด้านการศึกษาที่เหมาะสม
4. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และสามารถที่จะปรับให้เข้า

กับความพึงพอใจส่วนบุคคลและความสามารถที่เปลี่ยนไป

5. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะพักอาศัยอยู่ที่บ้านของตนเองได้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้¹⁰⁴

การมีส่วนร่วม

1. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิคงอยู่ในสังคม และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำหนด และดำเนินนโยบายที่มีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่อันดีของผู้สูงอายุ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะกับคนรุ่นใหม่

2. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะแสวงหาและพัฒนาโอกาสในการให้บริการแก่ชุมชน และทำงานอาสาสมัครในตำแหน่งที่เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถ

3. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะก่อตั้งขบวนการหรือสมาคมเพื่อผู้สูงอายุ¹⁰⁵

การอุปการะเลี้ยงดู

1. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดู และการปกป้องคุ้มครองจากครอบครัวและชุมชน ตามคุณค่าวัฒนธรรมของแต่ละระบบสังคม

2. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิเข้าถึงบริการด้านการดูแลสุขภาพ เพื่อช่วยให้สามารถและคงไว้หรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ให้อยู่ในระดับที่สมบูรณ์ที่สุด และเพื่อช่วยป้องกันหรือชะลอการเกิดภาวะเจ็บป่วยอีกด้วย

¹⁰³ United Nations, "United Nations Principles for Older Persons", [Online] Accessed: 2016, November 21. Available from: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OlderPersons.aspx>

¹⁰⁴ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, "สิทธิผู้สูงอายุตามหลักสหประชาชาติ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 10 พฤศจิกายน 2559. แหล่งที่มา: http://oppo.opp.go.th/info/laws_right.htm

¹⁰⁵ เรื่องเดียวกัน

3. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิได้รับบริการทางด้านสังคมและกฎหมาย เพื่อส่งเสริมอิสรภาพในการดำเนินชีวิตการปกป้องคุ้มครองและการอุปการะเลี้ยงดู

4. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากการเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์ ซึ่งจะให้บริการด้านการปกป้องคุ้มครอง การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการกระตุ้นทางด้านจิตใจและสังคม ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและบรรยากาศที่เป็นมิตร ตามความเหมาะสมกับสถานภาพและความต้องการ

5. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิมนุษยชนทั้งปวงและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ในขณะที่อยู่ในสถานที่ใดหรือในสถานที่ให้บริการดูแลรักษา รวมทั้งพึงได้รับการยอมรับในศักดิ์ศรี ความเชื่อ ความต้องการ และความเป็นส่วนตัว ตลอดจนสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดู และคุณภาพชีวิตของตนเอง¹⁰⁶

การบรรลุความต้องการ

1. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะแสวงหาโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

2. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิเข้าถึงแหล่งการศึกษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ทางศาสนา และนันทนาการในสังคม¹⁰⁷

ความมีศักดิ์ศรี

1. ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความมั่นคงปลอดภัยปราศจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์ ตลอดจนการปฏิบัติอย่างทารุณ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. ผู้สูงอายุพึงได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางวัย เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ภูมิหลัง ศาสนา ความพิการ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสถานภาพอื่นใด¹⁰⁸

2.4.7 สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุพบว่า การกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสาเหตุและปัจจัยที่หลากหลาย เช่น ผู้กระทำความผิด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชนและสังคม เป็นต้น โดยรูปแบบของการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุมีทั้งการทำร้ายทางร่างกาย การทำร้ายทางจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ การคุกคามทางทรัพย์สิน อีกทั้งผู้กระทำความผิดมีทั้งบุคคลที่มีความใกล้ชิด บุคคลในครอบครัว และบุคคลภายนอก เมื่อมีการการทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายที่แท้จริง และมีผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุและต่อสังคมที่จะ

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน

เกิดขึ้น แม้ว่าปัญญาสาภว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ปฏิญญาว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 จะมีหลักในการคุ้มครองมนุษย์ทุกคนมีเท่าเทียมกันโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติใด หรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใดก็ตาม ผู้เสียหายในคดีอาญาทุกคนจะได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือที่เท่าเทียมกัน กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ต่างกับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลทั่วไป ทั้งที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความแตกต่างจากผู้เสียหายโดยทั่วไป คือมีความอ่อนแอทางด้านร่างกายและจิตใจ การที่บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การให้ความคุ้มครองบุคคลที่มีความแตกต่างเหมือนกันจึงควรได้รับการคุ้มครองที่เหมือนกันในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางด้านร่างกายและจิตใจ และต้องอยู่กับผู้ดูแลเช่นเดียวกับเด็ก กฎหมายควรให้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเหมือนกับกรณีเด็ก รัฐควรมีแนวทางที่แก้ปัญหาเพื่อจะได้ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างเป็นธรรมซึ่งจะได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาในบทต่อไป

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

ประเทศไทยมีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับมีมาตรการทางกฎหมาย ลักษณะ และรูปแบบในการคุ้มครองผู้เสียหายที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับ เมื่อประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลง มีความยากลำบากในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ผู้สูงอายุจะอยู่ในภาวะพึ่งผู้อื่นในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุจึงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ ส่งผลให้ผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมายของอาชญากรรม ด้วยสภาพร่างกายที่เจ็บป่วย อ่อนแอ ประกอบกับผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นบุคคลใกล้ชิด เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะมีความกลัว ความเครียด จึงทำให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ยากกว่าบุคคลทั่วไป แต่มาตรการทางกฎหมายของไทยในการคุ้มครองผู้เสียหายที่มีอยู่ในปัจจุบันที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้มาตรการทางกฎหมายไทยมีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม จึงควรที่จะวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีระหว่างดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดีเพื่อหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมสามารถนำมาคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งประเทศไทยได้มีบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้ในกฎหมายต่างๆ และมีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

3.1.1 รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบทางการเมืองการปกครองของประเทศ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งสิทธิต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองแล้วย่อมไม่อาจจะละเมิดสิทธินั้นได้ ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และได้มีการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญมาหลายฉบับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการ

¹ เอลิมวุฒิ สารกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), หน้า 26-27.

คุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน² โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะอายุ เพศ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล หรืออื่นๆ จะแตกต่างกันก็ตาม³ ถือเป็นการสร้างความเสมอภาคให้ประชาชนไทยทุกคน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้คุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกระบวนการยุติธรรม โดยได้คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตั้งแต่การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์⁴ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา สิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม สิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ซึ่งผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ⁵ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้”

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 59 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณา ภายในเวลาอันรวดเร็ว”

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 40 “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีทงศ์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง
- (3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม
- (4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง
- (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ”

และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ⁶ กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว⁷

ปัจจุบันประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ซึ่งมีผลทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ล้าสมัยลงก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ยังมีสาระสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 ซึ่งมีบัญญัติว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้บุคคลอื่นมาละเมิด การใช้สิทธิทางศาล และผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ⁸ อีกทั้งยังได้คุ้มครองและรับรองความเท่าเทียมกัน และการไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเพศ อายุสภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล และอื่นๆ และกำหนดว่าการที่รัฐกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครอง ผู้สูงอายุให้มีสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลอื่นไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม⁹ และคุ้มครองการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 53

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 52 วรรคสอง “เด็ก เยาวชน สตรีและบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว”

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 25 “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดมิได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรณนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 27 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสม รวมถึงการจัดหาทนายความให้¹⁰ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้คุ้มครองผู้สูงอายุที่ยากจนมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ¹¹ ส่วนการคุ้มครองกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้กำหนดให้คุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงการบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยา¹²

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 จะได้มีการบัญญัติเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้เป็นฉบับแรก แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ยังรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว เหมาะสมและเป็นธรรมเช่นกัน แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา

3.1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายทั่วไปที่ใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ดังนี้

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 68 “ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการจัดหาทนายความให้”

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 48 วรรคสอง “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 71 วรรคสาม “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงต้องให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว”

(1) การร้องทุกข์

โดยทั่วไปเมื่อมีคดีอาญาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนเกิดขึ้นหรือความผิดอาญาแผ่นดิน รัฐสามารถที่จะดำเนินคดีได้เองโดยไม่ต้องมีผู้ร้องทุกข์เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ส่วนความผิดอาญาที่ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนเสียหายโดยตรงคือความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งเป็นคดีที่ยอมความได้เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานยกยอกความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น ความผิดเหล่านี้จะเป็นความผิดที่ผู้เสียหายต้องแจ้งความร้องทุกข์ภายในเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด¹³ เจ้าหน้าที่จึงจะเริ่มดำเนินคดีได้

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถแจ้งความร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง หรือในกรณีที่ผู้สูงอายุเป็นหญิงมีสามีที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้สูงอายุที่เป็นหญิงสามารถฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากสามี สามีมีสิทธิฟ้องคดีแทนภรรยาได้ เมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภรรยา¹⁴ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ให้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้สูงอายุได้ โดยผู้มีอำนาจจัดการแทนมีอำนาจร้องทุกข์ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา¹⁵ บุคคลที่มีอำนาจร้องทุกข์สามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

(2) การกล่าวโทษ

การกล่าวโทษ คือการที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ตามได้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง¹⁶ การกล่าวโทษจะแตกต่างจากการร้องทุกข์คือผู้กล่าวโทษจะไม่ใช่ผู้เสียหาย และคำกล่าวโทษไม่ต้องกล่าวด้วยเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ อีกทั้งการกล่าวโทษจะใช้ได้กับความผิดต่อแผ่นดินเท่านั้น ในความผิดต่อส่วนตัวถ้ามีเพียงการกล่าวโทษ พนักงานสอบสวนไม่สามารถดำเนินการสอบสวนได้เนื่องจากความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้เมื่อมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ¹⁷

¹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (8)

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121

(3) การกำหนดเงื่อนไขการขอลอยชั่วคราว

การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดกำหนดไว้ตามมาตรา 106 (1)¹⁸ การวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเป็นไปตามมาตรา 108¹⁹ กล่าวคือ การวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต้องคำนึงถึงความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐาน พฤติการณ์แห่งคดี ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ รวมไปถึงความปลอดภัยหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว ดังนั้น หากการปล่อยชั่วคราวจะทำให้ผู้กระทำความผิดอาจวนกลับไปทำร้ายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซ้ำอีก พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้²⁰

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้

(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการ แล้วแต่กรณี”

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหาย ที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีค่าคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการ นั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้”

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- (5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็น อุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงาน หรือการดำเนินคดี

ในศาล

พนักงานอัยการมีอำนาจพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในกรณีที่ต้องหาประกันควบคุมอยู่และยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลตามมาตรา 106 (1) ซึ่งการพิจารณาคำร้องดังกล่าวต้องพิจารณาถึงเหตุผลต่างๆ ประกอบ เช่น ความหนักเบาแห่งข้อหา ภัยอันตรายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 108 หากพนักงานอัยการมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา นั้นจะเป็นอันตรายแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้สูงอายุ พนักงานอัยการก็มีอำนาจที่จะสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวได้ตามมาตรา 108/1

สำหรับการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว ศาลจะต้องพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 ว่ามีเหตุอันควรปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ ซึ่งการคุ้มครองผู้เสียหายเป็นหนึ่งในข้อพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยด้วย เนื่องจากจำเลยอาจยังมีความโกรธแค้นผู้เสียหายที่ดำเนินคดีแก่ตน หรืออาจจะยังไม่สำนึกผิดในการกระทำของตน จนอาจเป็นเหตุให้จำเลยไปก่ออันตรายต่อผู้เสียหายหรือบุคคลในสังคมได้ ศาลนอกจากจะต้องพิจารณาเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวแล้ว ก็ไม่อาจจะละเลยต่อเงื่อนไขข้อนี้ได้ เพราะถือเป็นเรื่องที่สำคัญอันมีผลต่อความสงบสุขของประชาชนตามมาตรา 108 (6) เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเหตุอันควรเชื่อว่าการปล่อยตัวชั่วคราว จำเลยออกไป อาจจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นอีก ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวตามมาตรา 108 (6) ประกอบมาตรา 108/1 (3)

อย่างไรก็ตาม หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย แต่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองอาจได้รับอันตรายจากบุคคลดังกล่าว ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวได้ โดยยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้มีการพิจารณาคำร้องดังกล่าวต่อไปตามมาตรา 108/2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(4) การกำหนดเงื่อนไขการออกหมายจับ

มาตรการออกหมายจับ เป็นมาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ใน การควบคุมดูแลของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีและความปลอดภัยของพยานหลักฐาน เนื่องจากการออกหมายจับ ศาลต้องพิจารณาเหตุในการออกหมายจับตามมาตรา 66²¹ ซึ่งอาจเป็นมาตรการที่

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบ เป็นหนังสือโดยเร็ว”

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 “เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้”

- (1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ
- (2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ศาลให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกควบคุมตัว จะไปทำการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ศาลสามารถดำเนินการออกหมายจับเพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้รับผิดชอบไปดำเนินการให้ได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไปข่มขู่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้

(5) การโอนคดีเพื่อความปลอดภัย

มาตรการดังกล่าวใช้ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงในทางภาวะวิสัยอันแสดงว่าอาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายแรงอย่างอื่นขึ้น โดยพิจารณาจากลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนของจำเลย ความรู้สึกของประชาชน หรือเหตุผลอย่างอื่น โดยกำหนดให้โจทก์หรือจำเลยสามารถยื่นเรื่องต่ออธิบดีศาลฎีกาเพื่อขอโอนคดีได้²² ดังนั้น หากผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้สูงอายุนั้นเรื่องดังกล่าว ศาลสามารถใช้มาตรการนี้คุ้มครองผู้เสียหายได้

(6) การชี้ตัวผู้กระทำความผิด

กรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุนั้นชี้ตัวผู้กระทำความผิดในชั้นจับกุม หรือชี้ตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวผู้กระทำความผิดในสถานที่ที่เหมาะสม และสามารถป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดเห็นตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี แต่หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุนั้นยอมจะสามารถชี้ตัวโดยเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดได้ แต่ให้บันทึกความยินยอมนั้นไว้²³

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 “หากว่าตามลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือ เหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อ โจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องต่ออธิบดีศาลฎีกา ขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอนั้นก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลที่ตั้ง อธิบดีศาลฎีกาจะรับไว้ คำสั่งของอธิบดีศาลฎีกาอย่างใด ย่อมเด็ดขาดเพียงนั้น”

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคท้าย

(7) สิทธิของผู้เสียหายที่จะไม่ตอบคำถามซึ่งอาจทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญาได้ ศาลสามารถเตือนพยานได้เมื่อเกิดคำถามที่อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้พยานอาจต้องถูกฟ้องร้อง ศาลจึงสามารถใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อคุ้มครองให้ผู้เสียหายที่อ้างตนเองเป็นพยานสามารถเบิกความได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งอ้างตนเองเป็นพยานในคดีจึงไม่ต้องกังวลว่าการเบิกความจะเป็นสาเหตุให้ตนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแต่อย่างใด²⁴

(8) การเบิกความในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)

การเบิกความของพยานต่อศาล โดยหลักพยานจะต้องมาเบิกความด้วยตนเอง เว้นแต่ว่ามีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เช่น พยานเป็นผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางมาเบิกความที่ศาลได้เพราะเหตุทางสภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวย หรือเพราะเหตุทางสภาพจิตใจซึ่งอาจจะยังมีความหวาดกลัวจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ตน จนไม่อาจจะเผชิญหน้ากับจำเลยได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าว เบิกความที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ได้ภายใต้การควบคุมของศาล ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 ข้อ 5 โดยให้ถือเสมือนว่า การเบิกความดังกล่าวเป็นการเบิกความในห้องพิจารณาของศาล²⁵

(9) การนำเอาบันทึกคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณา (กรณีผู้เสียหายอ้างตนเองเป็นพยาน)

การเบิกความของพยานต่อศาลนั้น หากพยานได้มีการเบิกความไว้แล้วตั้งแต่ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ภายหลังในชั้นพิจารณา ศาลอาจอนุญาตให้ถือเอาบันทึกคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาใช้ในชั้นพิจารณาได้ โดยพยานไม่ต้องเบิกความใหม่ แต่ต้องไม่ใช่ความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปหรือหนักกว่านั้น²⁶

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234 “พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อม อาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน”

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237

(10) การสืบพยานไว้ล่วงหน้า

ในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีต่อศาล หากพนักงานอัยการเห็นเองหรือได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวนว่ามีเหตุจำเป็นอื่น เช่น บุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่สำคัญต่อคดี แต่เจ็บป่วยจนใกล้ถึงแก่ความตาย เช่น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บสาหัสใกล้ถึงแก่ความตาย หากไม่เร่งดำเนินการสืบพยานดังกล่าวไว้ จะส่งผลเสียหายต่อนำสืบข้อเท็จจริงในคดีเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ที่กระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจริง พนักงานอัยการมีอำนาจที่ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานดังกล่าวไว้ทันที²⁷

(11) การชดใช้ค่าเสียหาย

ในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่สูงสูญหายไปเนื่องจากการกระทำความผิดในความฐานผิดลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร²⁸ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา พนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้โดยจะขอรวมไปในคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระหว่างพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นได้²⁹ นอกจากนี้ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจหรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้³⁰

3.1.3 ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาคือ กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิดและกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด หรืออีกความหมายหนึ่งคือ กฎหมายที่บัญญัติห้ามมิให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด หรือบังคับให้มีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ วรรคแรก “ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือ มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือ ทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบ ในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบ พยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการ นำตัวผู้นั้นมาศาลหากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิก ความตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป”

²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

จะต้องได้รับโทษ³¹ แม้ว่ากฎหมายอาญาจะเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดต้องรับโทษ ตามกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม แต่กฎหมายอาญาได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ในเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัย ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้บังคับต่อผู้กระทำความผิดเพื่อที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กระทำความผิดอีกในอนาคต โดยอาจจะใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแทนการลงโทษ หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยร่วมกับการลงโทษก็ได้ การกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยจะขึ้นอยู่กับผู้กระทำความผิดแต่ละคนที่มีความน่ากลัวที่จะกระทำความผิดอีก ซึ่งการจะใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยบังคับแก่บุคคลใดจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ และศาลเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งวิธีการเพื่อความปลอดภัยเท่านั้น

ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ในมาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า “วิธีการเพื่อความปลอดภัย มีดังนี้

- (1) กักกัน
- (2) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (3) เรียกประกันทัณฑ์บน
- (4) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
- (5) ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง”

(1) กักกัน คือการควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสัไว้ภายในกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิสั และเพื่อฝึกหัดอาชีพ³² การฟ้องขอให้กักกันเป็นอำนาจของพนักงานอัยการโดยเฉพาะ และจะขอรวมกันไปใน การฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันหรือจะฟ้องภายหลังก็ได้³³ ผู้ที่ถูกกักกันจะถูกควบคุมตัวอยู่ในเขตที่กำหนดและอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ เพื่อที่จะไม่ให้กระทำความผิดอีก และเป็นการตัดนิสั หรือฝึกอาชีพเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดี และหาเลี้ยงชีพได้

(2) ห้ามเข้าเขตกำหนด คือการห้ามมิให้เข้าไปในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา³⁴ ศาลจะเป็นผู้ออกคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนด และศาลจะสั่งเมื่อเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ไม่ว่าจะมืคำขอหรือไม่ ศาลอาจสั่งในคำพิพากษาว่าเมื่อผู้นั้นพ้นโทษตามคำ

³¹ เกียรติจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์, 2546), หน้า 1.

³² ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 40

³³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 43

³⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44

พิพากษาแล้ว ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี³⁵ การห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นการสั่งห้ามมิให้เข้าบริเวณที่ผู้กระทำความผิดมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก

(3) เรียกประกันทัณฑ์บน คือถ้าความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนอของพนักงานอัยการว่าผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำการใดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในการพิจารณาความผิดใด ไม่ว่าศาลจะลงโทษผู้ถูกฟ้องหรือไม่ก็ตาม เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้องน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือจะกระทำความผิดให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินกว่า 50,000 บาทว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายหรือจะไม่กระทำความผิดดังกล่าวแล้วตลอดเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกิน 2 ปี และจะสั่งให้มิประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือหาประกันไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือหาประกันได้ แต่ไม่ให้กักขังเกินกว่า 6 เดือน หรือจะสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนด และจะเรียกประกันทัณฑ์บนต่อการกระทำของผู้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีไม่ได้³⁶

ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลทำทัณฑ์บน 2 กรณีคือ

(ก) บุคคลจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น คือ กรณีที่บุคคลนั้นยังไม่ได้กระทำความผิดถึงขั้นที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด คือยังไม่ได้ลงมือกระทำความผิด แต่มีพฤติการณ์ที่แสดงว่าบุคคลนั้นจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันอาชญากรรม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถนำบุคคลที่มีพฤติการณ์ว่าจะก่อเหตุร้ายมาควบคุมและสั่งให้ทำทัณฑ์บนได้³⁷ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าบุคคลใดจะก่อภัยอันตรายแก่ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถที่จะเรียกประกันทัณฑ์บนเพื่อปกป้องภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

(ข) บุคคลนั้นถูกฟ้องว่ากระทำความผิดแล้ว แต่ศาลไม่ลงโทษ คือบุคคลนั้นถูกฟ้องว่ากระทำความผิดอาญาแล้ว³⁸ กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ แต่ศาลไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดเพราะศาลอาจพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำความผิดยังไม่ถึงขั้น

³⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 45

³⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46

³⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 831.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 832.

ลงมือ หรือ มีเหตุในการยกเว้นโทษ หรือยกเว้นความผิด หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กระทำความผิด น่าจะก่อเหตุร้ายแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอีก ศาลอาจสั่งทำทัณฑ์บนได้

(4) คুমตัวไว้ในสถานพยาบาล คือหากศาลเห็นว่าการปล่อยตัวผู้มีจิตบกพร่อง โรคลจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ซึ่งไม่ต้องรับโทษหรือได้รับการลดโทษ จะเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน ศาลจะสั่งให้ส่งไปคুমตัวไว้ในสถานพยาบาล หรือคำสั่งนี้ศาลจะเพิกถอนเมื่อใดก็ได้³⁹ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีจิตบกพร่อง โรคลจิตหรือจิตฟั่นเฟือน หากศาลเห็นว่า หากปล่อยตัวออกมาจะเป็นภัยแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ศาลจะสั่งให้คุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

(5) การห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง คือเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้กระทำความผิด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพต่อไปอาจจะกระทำความผิดขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพมีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้⁴⁰ กรณีนี้หากผู้สูงอายุได้รับความเสียหายจากผู้กระทำความผิดที่ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพใดๆ หากศาลเห็นว่าผู้นั้นอาจจะกระทำความผิดขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามผู้นั้นประกอบอาชีพได้เพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

3.1.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

พยานบุคคลในคดีอาญาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พยานเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงที่ใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดี เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา หากไม่มีพยานหลักฐาน หรือพยานหลักฐานไม่มีน้ำหนักเพียงพอ ศาลจะพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้เนื่องจากคดีอาญาศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้จนกว่าจะสืบจนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิด หากโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ศาลต้องยกฟ้อง รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ได้รับความปลอดภัย ตลอดจนผู้ที่มีความใกล้ชิดกับพยาน เช่น พ่อแม่ สามี ภรรยา หรือบุตรของพยานให้ได้รับความปลอดภัยด้วย และกำหนดให้มีค่าตอบแทนตามสมควร เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ คือ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็น และสมควรจากรัฐ โดยมีสำนักงาน

³⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48

⁴⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50

คุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล⁴¹ ในคดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอ้างตนเองเป็นพยานในชั้นสืบพยานกฎหมายไทยไม่มีมาตรการคุ้มครองผู้สูงอายุที่เป็นพยานไว้เป็นกรณีพิเศษแต่ได้คุ้มครองผู้สูงอายุเช่นเดียวกับพยานในกรณีทั่วไป ดังนี้

สิทธิของพยานในคดีอาญาตามกฎหมายคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มีดังนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยเมื่อถูกคุกคามในฐานะพยานในคดีอาญา รวมถึงผู้ใกล้ชิดของพยานในคดีอาญา

(2) สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม

(3) สิทธิที่จะได้รับเงินค่าตอบแทนจากการมาให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือเบิกความต่อศาล

(4) สิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง ทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีอาญา

(5) สิทธิที่จะได้รับเงินค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

มาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มี 2 กรณีดังนี้

1) มาตรการทั่วไป

หลักเกณฑ์ในการร้องขอให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานคือ

(1) กรณีพยานในคดีอาญาไม่ได้รับความปลอดภัยโดยถูกกระทำการใดๆ เช่น ถูกคุกคาม ช่มชู้ ถูกทำร้ายเพื่อให้พยานกลัวและไม่กล้ามาสอบปากคำกับพนักงานสอบสวนหรือเบิกความในศาล พยานหรือบุคคลอื่นที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องคุ้มครองพยานได้

(2) หากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยสามารถที่จะใช้มาตรการทั่วไปคุ้มครองพยานได้

(3) พยานสามารถร้องขอให้นำมาตรการทั่วไปมาคุ้มครองบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เช่น สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย⁴²

⁴¹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, "คุ้มครองพยานในคดีอาญา" [ออนไลน์].

⁴² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 7

มาตรการทั่วไปที่ใช้ในการคุ้มครองพยานคือ การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย และการปกปิดไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่สามารถระบุตัวพยานได้ เช่น ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปจะต้องให้ความยินยอมแก่เจ้าหน้าที่ จึงจะได้รับความคุ้มครองด้วย⁴³

กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นพยานในคดีอาญาสามารถยื่นคำร้องขอให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ เมื่ออธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีคำสั่งให้ใช้มาตรการทั่วไป สำนักงานคุ้มครองพยานจะกำหนดมาตรการการคุ้มครองพยานตามความเหมาะสมแก่สถานะภาพของพยาน ลักษณะความร้ายแรงของคดี เช่น การจัดเจ้าหน้าที่คุ้มครอง การนำพยานไปอยู่ที่ปลอดภัย การย้ายที่อยู่ เป็นต้น กรณีอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีคำสั่งไม่รับคำร้องผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่งได้ที่ศาลชั้นต้นภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่ง⁴⁴

2) มาตรการพิเศษ

มาตรการพิเศษเป็นมาตรการคุ้มครองที่ยกระดับความสำคัญของการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับพยาน เนื่องจากมาตรการทั่วไปไม่สามารถคุ้มครองได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะคดีที่มีความร้ายแรงได้ โดยคดีที่จะร้องขอรับการคุ้มครองจะต้องเป็นคดีตามที่กฎหมายคุ้มครองพยานกำหนดไว้ และต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งคดีและการกระทำผิดที่มีลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอาชญากรรม กระทบต่อความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงแห่งรัฐ เช่น คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด คดีตามกฎหมายว่าด้วยการปราบปรามการฟอกเงิน คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น หรือคดีที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครอง⁴⁵

หลักเกณฑ์ในการร้องขอให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานคือ

(1) กรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุสงสัยว่าพยานในคดีอาญาจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย บุคคลที่สามารถยื่นคำร้องขอให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานคือ พยาน บุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา และพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

⁴³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6

⁴⁴ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, "คุ้มครองพยานในคดีอาญา" [ออนไลน์].

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน

(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาและสั่งการ โดยด่วน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานจะไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน⁴⁶

การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษจะมีสำนักงานคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ดำเนินการตามความเหมาะสมแก่สถานภาพของพยาน ลักษณะและความร้ายแรงของคดีดังนี้

- (1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสม
- (2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของ พยานเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายเวลาครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่ไม่ เกิน 2 ปี
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและ หลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำร้อง ขอของพยาน
- (4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้ พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- (5) ช่วยเหลือในการเรียกร่องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- (6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- (7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่ เห็นสมควร⁴⁷

กรณีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีคำสั่งไม่รับคำร้อง ผู้เสียหาย ที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งโดยยื่นได้ที่ศาลยุติธรรมชั้นต้น หรือศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ เหนือคดี หรือที่บุคคลนั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง⁴⁸

3.1.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

เมื่อมีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น ซึ่งผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเป็น บุคคลในครอบครัวเดียวกัน ส่งผลให้กฎหมายอาญาที่มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด มากกว่าการแก้ไขฟื้นฟูหรือปกป้องคุ้มครอง การใช้กฎหมายอาญามาบังคับใช้กับกรณีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน

⁴⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 9

⁴⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 10

⁴⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 20

เพราะผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกรณีทั่วไป การมีกฎหมายมาคุ้มครองกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นวิธีที่เหมาะสม

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำ ไม่กระทำ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

บุคคลในครอบครัว หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กิน หรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยา โดยมีได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่ต้องพึ่งพาอาศัย และอยู่ในครอบครัวเดียวกัน⁴⁹

หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีดังนี้

(1) ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือบุคคลที่พบเห็นมีหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่⁵⁰ อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด

(2) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือได้รับแจ้งแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุ เพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้น เกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง รวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

(3) กรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวประสงค์จะดำเนินคดี ให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้⁵¹

กรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือไม่ได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา 6 ภายใน 3 เดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่เป็น

⁴⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3

⁵⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5

⁵¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว⁵²

(4) เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็ว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ส่วนงานการสอบสวน พร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องคดีต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาลได้คราวละไม่เกิน 6 วัน แต่ต้องไม่เกิน 3 ครั้ง โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม⁵³

หลักเกณฑ์การสอบปากคำผู้สูงอายุที่เป็นผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีดังนี้

(1) พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ ร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำ เพื่อให้คำปรึกษา

(2) กรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในส่วนงานการสอบสวน⁵⁴

การออกคำสั่งหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวมีวิธีการดังนี้

(1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี มีอำนาจ ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำ เป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว

(2) กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างแล้ว ให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายใน

⁵² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7

⁵³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน

48 ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่ง หากศาลเห็นชอบให้คำสั่งดังกล่าวมีผลต่อไป ในกรณีที่ศาลไม่เห็นชอบด้วยทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวน และมีคำสั่งโดยพลัน หากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งหรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้⁵⁵

(3) ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ ภายใน 30 วันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุดท้าย อำนาจศาลในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร⁵⁶

กรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอน คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมได้⁵⁷

มาตรการพิเศษเรื่องเปรียบเทียบและยอมความ ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้

(1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

(2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชายและหญิงที่สมัครใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภรรยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ

(3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ครอบครัวต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

(4) มาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภรรยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร⁵⁸

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน

⁵⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 10

⁵⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 11

⁵⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 15

3.1.6 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ผู้เสียหายหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดอาญาย่อมเป็นผู้ที่ได้รับเคราะห์ร้ายจากการกระทำความผิดนั้น ซึ่งผู้เสียหายในคดีอาญาจะได้รับความเสียหายทั้งทางชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ และทรัพย์สิน หรือบางคนอาจจะตกเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสียโอกาสทางสังคมเช่น ตกเป็นผู้พิการ หรือป่วยเป็นอัมพาต เป็นต้น ประเทศไทยได้มีกระบวนการทางอาญาที่ได้คุ้มครองผู้กระทำความผิดโดยได้คุ้มครองสิทธิของผู้กระทำความผิดในด้านต่างๆ ตามสิทธิมนุษยชน ผู้เสียหายในคดีอาญาจึงควรได้รับสิทธิที่มีความเท่าเทียมกับผู้กระทำความผิด โดยผู้เสียหายในคดีอาญาควรมีสสิทธิตั้งรับการเยียวยาค่าเสียหายจากการกระทำความผิดตามกฎหมายซึ่งประเทศไทยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อคุ้มครองสิทธิทั้งผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ประเทศไทยไม่ได้มีกฎหมายสำหรับการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ ในการศึกษาวิจัยจะอธิบายส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งสามารถนำมาใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ดังนี้

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ส่วน “ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

ผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 คือ

- (1) ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ
- (2) ทายาทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย⁵⁹
- (3) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้⁶⁰

⁵⁹ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 6

⁶⁰ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อาจทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนนั้น จะต้องเป็นความผิดที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ และคนชรา เป็นต้น โดยค่าตอบแทนนั้น คือ เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น⁶¹

ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายสามารถเรียกได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ
- (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ตามปกติ
- (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยต้องพิจารณาพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย⁶²

นอกจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะเรียกร้องค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แล้ว ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าชดเชยได้อีกตามกฎหมายอื่น⁶³ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือทายาทที่ได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าทดแทน สามารถยื่นคำขอต่อคณะกรรมการการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายเป็นผู้พิจารณา ให้ยื่นได้ที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรม ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด⁶⁴

กรณีผู้ยื่นคำขอไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาหรือทายาทของผู้เสียหายไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับแจ้ง คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต เพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ศาล

⁶¹ มารุต บุณนาค, สิทธิขั้นพื้นฐานในคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550), หน้า 111-112.

⁶² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 18

⁶³ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 5

⁶⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 22

อุทธรณ์มีอำนาจ ใต้สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนได้⁶⁵

3.1.7 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546⁶⁶ ได้มีการรับรองสิทธิของผู้สูงอายุที่จะรับการคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น สิทธิที่จะได้รับการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข การศึกษา การประกอบอาชีพ เมื่อผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นผู้สูงอายุจะมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือเมื่อผู้สูงอายุได้รับอันตรายจากการทารุณกรรมหรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง รวมทั้งสิทธิในการได้รับคำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในการแก้ไขปัญหาครอบครัว นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้มี “คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ”⁶⁷ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุ ซึ่งมีการกำหนดสิทธิสำหรับผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ประสงค์จะขอรับบริการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 11 ข้อ (8) (9) (10) คือการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง ต้องการคำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการแก้ไขปัญหาครอบครัว โดยให้มีหน่วยงานของรัฐดำเนินการช่วยเหลือตามความเหมาะสม และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป⁶⁸ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุยังกำหนดให้มีการสร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้การคุ้มครองผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาทุกข์ยากเดือดร้อน⁶⁹

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ประสงค์จะขอรับบริการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (8) (9) (10) คือการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง ต้องการคำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการแก้ไขปัญหาครอบครัว จัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความเหมาะสม และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้บริการในจังหวัดต่างๆ ดังนี้

⁶⁵ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 25

⁶⁶ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 11

⁶⁷ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 4

⁶⁸ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, "สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ", [Online] Accessed: 5 ตุลาคม

2559. Available from: http://m-society.go.th/ewt_news.php?nid=277

⁶⁹ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 10 (4)

กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ชลบุรี ลำปาง เชียงใหม่ บุรีรัมย์ ขอนแก่น นครพนม ภูเก็ต สงขลา และยะลา บริการที่จัดให้ได้⁷⁰

3.2 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี

กฎหมายไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาไว้ ด้วยเหตุนี้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีจนถึงขั้นตอนภายหลังศาลพิพากษาคดีจึงต้องนำกฎหมายที่ส่วนเกี่ยวข้องหลายฉบับมาปรับใช้กับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีมีดังต่อไปนี้

3.2.1 การรายงานเหตุ

1) กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่⁷¹ ซึ่งการแจ้งเหตุอาจทำได้ทางวาจา เป็นหนังสือ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นๆ⁷² กฎหมายคุ้มครองผู้ที่ถูกแจ้งเหตุที่กระทำโดยสุจริตโดยไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง⁷³

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

ผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์ที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้งสามารถแจ้งเหตุได้ที่สถานีตำรวจ หรือโทรรายงานแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายผ่านหมายเลข 191 นอกจากนี้ ผู้พบเหตุยังสามารถแจ้งเหตุที่หน่วยงานอื่นได้ดังนี้

(1) ในกรุงเทพมหานคร ให้แจ้งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานให้นักสังคมสงเคราะห์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้การช่วยเหลือต่อไป

(2) ในจังหวัดอื่นให้แจ้งอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานให้ นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้การช่วยเหลือต่อไป⁷⁴

⁷⁰ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, "สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ".

⁷¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5

⁷² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

⁷³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5 วรรคสอง

⁷⁴ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์

จากการศึกษามาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในขั้นตอนรายงานเหตุดังกล่าวข้างต้น เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกรบกวนบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลภายนอกกระทำความผิดกฎหมายได้กำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลที่พบเห็นมีหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ แต่ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการดังกล่าวมีข้อจำกัดอยู่หลายประการคือ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่กล้า หรือกลัวที่จะแจ้งเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบเนื่องจากเกรงว่าหากแจ้งเหตุแล้วจะไม่มีคนเล็งดูผู้สูงอายุ หรือผู้กระทำความผิดข่มขู่ไม่ให้แจ้ง หรือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลและผู้ดูแลเป็นผู้กระทำความผิดเอง ใครจะเป็นผู้แจ้งเหตุ หากความผิดดังกล่าวบุคคลภายนอกไม่สามารถที่จะพบเห็นการกระทำความผิดได้เลย แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะกำหนดให้ผู้แจ้งที่กระทำโดยสุจริตจะไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองก็ตาม แต่การแจ้งเหตุเป็นเรื่องความสมัครใจ หากผู้ที่พบเหตุการณ์กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุและไม่แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ บุคคลดังกล่าวจะไม่มี ความผิดทางกฎหมายแต่อย่างใด ส่งผลให้ผู้พบเห็นเหตุไม่มีแรงจูงใจในการแจ้งเหตุ เนื่องจากผู้ที่พบเห็นอาจคิดว่าไม่ใช่เรื่องของตน ไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งและการไม่แจ้งเหตุ นั้นไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด เมื่อการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุไม่ถูกแจ้งหรือรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ เหตุดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกเปิดเผยให้เจ้าหน้าที่ทราบส่งผลให้เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ถือเป็นปัญหาที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อน เนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีสุขภาพไม่แข็งแรง เป็นผู้ที่ต้องอยู่ในภาวะพึ่งพาผู้อื่น และผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นบุคคลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ จึงเป็นการยากที่จะเข้าถึงข้อมูลการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ เมื่อผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลหรือสถานดูแลคนชรามากขึ้น แต่กฎหมายไทยยังไม่มียกเว้นเรื่องรายงานกรณีดังกล่าว เพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลดังกล่าวได้รับความปลอดภัยและสามารถได้รับความคุ้มครองช่วยเหลืออย่างเป็นธรรมจึงควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลหรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุเป็นพิเศษจึงง่ายแก่การกระทำความผิด และเป็นอาชีพที่ต้องได้รับความไว้วางใจจากครอบครัวของผู้สูงอายุ จึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว

3.2.2 มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น

1) กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือได้รับแจ้งแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังนี้

(1) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ เพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้น เกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง หากผู้กระทำความผิดมีการต่อสู้หรือขัดขืน เจ้าหน้าที่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้หรือหากไม่มีบุคคลในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุออกมา และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเปิดประตูให้เข้าไปในสถานที่นั้นได้ ให้ขอความช่วยเหลือจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อเข้าไปช่วยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้⁷⁵

(2) ให้มีอำนาจจัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้ารับการรักษาพยาบาลจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์⁷⁶

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือในเบื้องต้นแบ่งเป็น 2 กรณี คือกรณีผู้สูงอายุถูกกระทำทารุณกรรม และกรณีผู้สูงอายุถูกบุคคลหรือกลุ่มแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบอันเป็นความผิดทางอาญาดังนี้

2.1) กรณีผู้สูงอายุถูกกระทำทารุณกรรม เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นหรือได้รับแจ้งเหตุการกระทำทารุณกรรมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังนี้

(1) แยกผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปพักอาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัย และคำนึงถึงความสมัครใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

⁷⁵ ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นหรือได้รับแจ้งเหตุความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2551 ข้อ 7 กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งหรือรายงานการกระทำความรุนแรงในครอบครัวหรือเป็นผู้พบเห็นหรือประสบพบเหตุการณ์ที่น่าเชื่อว่ามีกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ เพื่อยุติการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ถ้าผู้กระทำความผิดยังขัดขืนอยู่ก็ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ขอความช่วยเหลือจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเพื่อดำเนินการระงับเหตุ

ก่อนที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ ให้แสดงบัตรประจำตัวต่อเจ้าของหรือผู้ที่อยู่ในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ นั้น เพื่อยอมให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไป และแจ้งให้ทราบถึงการเข้าไป

ถ้าเจ้าของหรือผู้ที่อยู่ในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุด้วยความรุนแรงในครอบครัวออกมาพบเพื่อสอบถาม หากไม่มีผู้ใดออกมาพบ หรือไม่สามารถเปิดประตูให้เข้าไปในสถานที่นั้นได้ ให้ขอความช่วยเหลือจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อเข้าไปช่วยผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

⁷⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

(2) ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปตรวจสุขภาพกาย สุขภาพจิต แล้วสอบถามข้อเท็จจริง และพฤติการณ์การถูกทารุณกรรม

(3) กรณีการทารุณกรรมเกิดจากการกระทำของบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ และเป็นเรื่องไม่ร้ายแรง ให้นักสังคมสงเคราะห์ให้คำแนะนำแก่ครอบครัว หรือบุคคลที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วย เพื่อทำความเข้าใจให้สามารถดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ให้ถูกกระทำทารุณกรรมอีก หากเป็นกรณีที่มีการกระทำทารุณกรรมที่ร้ายแรงให้ดำเนินการตามกรณีการทารุณกรรมเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอกโดยอนุโลม

(4) ให้กระทำการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้กลับไปสู่สภาวะปกติ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกับครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วย กลับมาอยู่ด้วยกันได้ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อีกต่อไป ให้ส่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์คนชรา เว้นแต่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ยินยอม

2.2) กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบอันเป็นความผิดทางอาญา เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็น หรือได้รับแจ้งเหตุการณ์แสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังนี้

(1) ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปพักอาศัยในสถานที่ปลอดภัย แล้วสอบถามข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของการถูกแสวงหาประโยชน์

(2) กรณีจำเป็นให้ประสานงานเพื่อจัดให้มีการตรวจสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิต

(3) หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยากจะกลับไปอยู่กับครอบครัวหรือบุคคลซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความประสงค์จะไปอยู่ด้วย ให้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของครอบครัว⁷⁷

จากการศึกษามาตรการการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นทั้งกรณีการกระทำทารุณกรรมในครอบครัว และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกเป็นการช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความปลอดภัย ฟื้นฟูร่างกายและจิตใจให้กลับสู่สภาพเดิม ได้รับความเข้าใจให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่กับครอบครัวได้

⁷⁷ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว พ.ศ.2548

อย่างสงบสุข หรือดำเนินการให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปอยู่กับบุคคลที่ต้องการจะอยู่ด้วย หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถจะอยู่กับครอบครัวต่อไปได้ ให้ส่งตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ คนชราโดยได้รับความยินยอมจากผู้สูงอายุ การดำเนินการต่างๆ จะคำนึงถึงความสมัครใจของผู้เสียหายที่ผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการช่วยเหลือเบื้องต้นทั้งกรณีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกมีความสมบูรณ์ดีแล้ว เพียงแต่กรณีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นที่เข้ากับบุคคลภายในครอบครัวทั่วไปไม่ได้มีการบัญญัติเป็นกรณีเฉพาะสำหรับกรณีการกระทำ ความรุนแรงกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะ พระราชบัญญัติคุ้มครองการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จึงไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปอยู่ที่ใด หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถอยู่อาศัยกับบุคคลภายในครอบครัวได้อีก

3.2.3 การร้องทุกข์

1) กรณีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาคือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถแจ้งความร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง หรือในกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นหญิงมีสามีที่ขอด้วยกฎหมาย ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นหญิงสามารถฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากสามี สามีมีสิทธิฟ้องคดีแทนภรรยาได้ เมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภรรยา⁷⁸ หากผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ให้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามี ภรรยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ โดยผู้มีอำนาจจัดการแทนมีอำนาจร้องทุกข์ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา⁷⁹ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้⁸⁰

กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือไม่ได้มีการร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้สูงอายุที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว⁸¹

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5

⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4

⁸⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

⁸¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 7

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

กรณีนี้ไม่มีกฎหมายที่ได้บัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรงในขั้นตอนการร้องทุกข์ในคดีความผิดต่อส่วนตัว การร้องทุกข์กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกจึงใช้มาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปคือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถแจ้งความร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง หรือในกรณีที่ผู้สูงอายุเป็นหญิงมีสามีที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้สูงอายุที่เป็นหญิงสามารถฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากสามี สามีมีสิทธิฟ้องคดีแทนภรรยาได้ เมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภรรยา⁸² หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ให้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้สูงอายุได้ โดยผู้มีอำนาจจัดการแทนมีอำนาจร้องทุกข์ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา⁸³ บุคคลที่มีอำนาจร้องทุกข์สามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้ โดยต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด⁸⁴ นอกจากนี้ ในความผิดอาญาแผ่นดินทั้งกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก หากมีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุพบเห็นการกระทำความผิด บุคคลนั้นสามารถกล่าวต่อเจ้าหน้าที่ได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และไม่จำเป็นต้องรู้ตัวผู้กระทำความผิดก็สามารถกล่าวโทษได้

จากบทบัญญัติเรื่องการร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัว การร้องทุกข์กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และกรณีการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอกใช้วิธีเดียวกันคือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องทุกข์ได้เอง หรือให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนร้องทุกข์ได้ผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ แต่เฉพาะกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง ส่วนกรณีการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอกประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะให้บุคคลอื่นคือบุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้สูงอายุได้ มีอำนาจร้องทุกข์และเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในกรณีที่ผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้เท่านั้น ถือเป็นปัญหาหนึ่งที่ควรได้รับการแก้ไขเนื่องจากหากบุคคลที่เป็นผู้ใกล้ชิดหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ หรือการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความกันได้ที่จะต้องมีการร้องทุกข์ เจ้าหน้าที่ถึงจะดำเนินคดีได้ เช่น การฉ้อโกง การยกยอกทรัพย์ เป็นต้น กรณีเหล่านี้บุคคลใดจะเป็นผู้ร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีแก่

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 5

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 4

⁸⁴ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96

ผู้กระทำความผิดและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากการร้องทุกข์นั้นมีความสำคัญที่ต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ถ้ามาร้องทุกข์ภายหลังเวลาที่กำหนดคดีจะขาดอายุความซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ อีกทั้งปัจจุบันการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุนั้นมีหลายรูปแบบและคดีมีความซับซ้อนยากแก่การที่ผู้สูงอายุทราบถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้และร้องทุกข์ด้วยตนเอง จึงควรรหาแนวทางกฎหมายมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3.3 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างการดำเนินคดี

3.3.1 การสอบสวน

1) กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อมีการร้องทุกข์ภายในอายุความแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็วตามหลักเกณฑ์การสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว การสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ ร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน⁸⁵

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการสอบสวนไว้โดยตรง แต่สามารถนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้ได้ เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับการแจ้งความหรือร้องทุกข์แล้ว ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสอบสวน โดยทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆที่จะพิสูจน์ความผิด⁸⁶ อีกทั้งพนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์แก่คดีมาสอบปากคำได้⁸⁷ หลังจากรวบรวมพยานหลักฐานเรียบร้อยแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะทำความเห็นส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อสั่งคดีต่อไป

⁸⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8

⁸⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) “การสอบสวน หมายความถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำ ผิดมาฟ้องโทษ”

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสอง

ในความผิดเกี่ยวกับเพศ การสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง ให้พนักงานสอบสวนหญิง เป็นผู้สอบสวน และผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการสอบปากคำก็ได้ แต่หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิงยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น พนักงานสอบสวนชายเป็นผู้สอบสวนได้ โดยให้บันทึกความยินยอมและเหตุจำเป็นนั้นไว้⁸⁸

จากการศึกษามาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในชั้นสอบสวน ในการสอบปากคำผู้สูงอายุที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ ร่วมอยู่ด้วย ในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา แต่ในกรณีการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอกนั้นจะคุ้มครองเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศและมีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง จะให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวน และผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการสอบปากคำก็ได้ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับใหม่ให้ความสำคัญคุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็กเท่านั้น โดยวิธีการสอบปากคำที่มีพนักงานสอบสวนต้องจัดให้มี นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นเด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบปากผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิตและร่างกาย เสรีภาพ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์⁸⁹ เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในชั้นสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเท่ากับผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ทั้งที่เด็กและผู้สูงอายุมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือเป็นผู้ที่ต้องอยู่ในความดูแลของผู้อื่น และมีความอ่อนแอทางอารมณ์ ผู้สูงอายุจึงมีสภาพจิตใจที่บอบบางที่คล้ายเด็กประกอบกับการที่ผู้สูงอายุช่วยเหลือตนเองไม่ได้ อีกทั้งในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาไม่ควรจำกัดเฉพาะความผิดกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือความผิดเกี่ยวกับเพศเท่านั้น แต่ควรที่จะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกความผิด เนื่องจากในการสอบสวน การสอบปากคำ จะเป็นการต่อย้ำเหตุการณ์การกระทำความผิดซึ่งอาจจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุนั้นมีความกลัว ความอาย ความกดดัน ความทุกข์ทรมาน ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่เปิดเผยรายละเอียดข้อเท็จจริง ไม่ตอบคำถาม จึงควรที่จะมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบปากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ จากประเด็นปัญหาข้างต้นเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีวิธีการสอบสวนที่ไม่เหมาะสมจึงควรมีการปรับปรุงและแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสี่

⁸⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

3.3.2 การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี

1) กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี มีอำนาจ ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการชั่วคราว ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างให้เสนอมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ต่อศาลภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่วันออกคำสั่ง⁹⁰

หากศาลเห็นชอบให้คำสั่งดังกล่าวมีผลต่อไป ในกรณีศาลไม่เห็นชอบด้วยทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งโดยพลันหากข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เพียงพอแก่การวินิจฉัยออกคำสั่ง ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหรือเพิกถอนคำสั่งหรือออกคำสั่งใดๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้ ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งเป็นหนังสือขอให้ศาลทบทวนคำสั่งได้ภายใน 30 วันนับแต่ทราบคำสั่ง ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นที่สุด อำนาจศาลในการออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือออกคำสั่งใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร⁹¹

กรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติการณ์เกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หรือ เพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม⁹²

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีไว้โดยตรง แต่สามารถนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁹⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 10 วรรคสาม

⁹¹ Ibid.

⁹² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 11

มาบังคับใช้กับกรณีนี้ได้ โดยใช้มาตรการออกหมายจับ การควบคุมตัว และการมีผู้คุ้มครองและปกปิดข้อมูลส่วนตัวดังต่อไปนี้

2.1) มาตรการออกหมายจับ

การออกหมายจับเป็นมาตรการในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ใน การควบคุมดูแลของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีและความปลอดภัยของพยานหลักฐาน การที่จะออกหมายจับได้ต้องมีเหตุดังต่อไปนี้คือ

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี⁹³

ศาลสามารถดำเนินการออกหมายจับเพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้รับผิดชอบไปดำเนินการให้ได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไปข่มขู่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้

2.2) มาตรการควบคุมตัว

หากผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าจะผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล หากผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี⁹⁴ การวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 108⁹⁵ กล่าวคือการวินิจฉัยคำร้องขอปล่อย

⁹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66

⁹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าจะผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้

(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการ แล้วแต่กรณี”

⁹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

(1) ความหนักเบาแห่งข้อหา

(2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด

ชั่วคราวนั้นต้องคำนึงถึงความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐาน พฤติการณ์แห่งคดี ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ รวมไปถึงความปลอดภัยหรือความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว ดังนั้น หากการปล่อยชั่วคราวจะทำให้ผู้กระทำความผิดอาจหนีกลับไปทำร้ายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซ้ำอีก พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีอำนาจที่จะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้⁹⁶

จากการศึกษาการออกคำสั่งคุ้มครองกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งได้เอง ไม่ว่าจะมีความร้องขอจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือไม่ เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ให้ได้รับอันตรายจากผู้กระทำความผิด เช่น การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าไปในที่พำนักหรือเข้าใกล้ตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนมาตรการในการออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างคดีกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกคือ การออกหมายจับ การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดจะเป็น

(3) พฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร

(4) เชื้อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด

(5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่

(6) ภัยอันตรายหรือความเสียหาย ที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

(7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบกรณีวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้”

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี

(2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

(3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น

(4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

(5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็น อุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงาน หรือการดำเนินคดี

ในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบ เป็นหนังสือโดยเร็ว”

อันตรายต่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้เขียนเห็นว่าการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทั้งสองกรณีมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้ได้รับความปลอดภัยในระหว่างดำเนินคดีเหมือนกัน แต่ในกรณีการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอก เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งใดๆ โดยไม่มีผู้ร้องขอ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ แต่จะให้อำนาจศาลเท่านั้นที่สามารถมีคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดได้โดยระบุไว้ในคำพิพากษาโดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอซึ่งเป็นขั้นตอนพิพากษาคดี ดังนั้น ศาลจึงไม่สามารถออกคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างการดำเนินคดีได้จึงไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.3) การมีผู้คุ้มครองและปกปิดข้อมูลส่วนตัว

กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการมีผู้คุ้มครองและการปกปิดข้อมูลไว้โดยตรง แต่สามารถนำพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาบังคับใช้ได้กับกรณีที่การคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีหากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอ้างตนเองเป็นพยานได้โดยมีหลักเกณฑ์ในการร้องขอมีผู้คุ้มครองและปกปิดข้อมูลส่วนตัวดังนี้

(1) หากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดี พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดี พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดี ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน หากเห็นผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกคุกคาม ช่มชู้หรือประทุษร้ายซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจได้รับความปลอดภัย สามารถใช้มาตรการทั่วไปให้มีผู้คุ้มครองความปลอดภัยและปกปิดไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลอื่นๆของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ⁹⁷

(2) ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นมาคุ้มครองได้ โดยสามารถยื่นคำร้องต่อสำนักงานคุ้มครองพยาน คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ ให้มีเจ้าหน้าที่มาคุ้มครองความปลอดภัย หรือปกปิดข้อมูลส่วนตัวได้

จากบทบัญญัติเรื่องการมีผู้คุ้มครองและการปกปิดข้อมูลส่วนตัวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยการมีผู้คุ้มครองความปลอดภัย และปกปิดข้อมูลส่วนตัว เป็นวิธีการที่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้รอดพ้นจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในระหว่างพิจารณาคดีได้ แต่มาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างคือกรณีพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่าพยานน่าจะปลอดภัย จึงไม่ใช้มาตรการทั่วไปคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้

⁹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6

ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอได้ และมีผู้ที่ใกล้ชิดหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นผู้กระทำความผิด กรณีเช่นนี้หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกคุกคาม ข่มขู่หรือประทุษร้าย แล้วบุคคลใดจะสามารถร้องขอให้มามีผู้คุ้มครองและปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถือเป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข

3.3.3 การสืบพยาน

กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการสืบพยานไว้โดยตรง แต่สามารถนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาบังคับใช้ได้ในเรื่องการสืบพยานโดยไม่เผชิญหน้ากับจำเลย การสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีและการสืบพยานนอกศาลดังต่อไปนี้

1) การสืบพยานโดยไม่เผชิญหน้ากับจำเลย

1.1) การสืบพยานโดยการใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) หากศาลได้พิจารณาเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลย ศาลจะสืบพยานโดยไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยได้ ซึ่งอาจทำโดยการใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา

(2) ในการสอบถามข้อเท็จจริงจะสอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจได้

(3) ในการสืบพยานจะมีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายถอดออกเป็นภาพเสียง ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของการบันทึกได้⁹⁸

จากบทบัญญัติเรื่องการสืบพยานโดยการใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ข้างต้น ศาลจะใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลย ศาลจะสืบพยานโดยไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยได้ แต่จะให้ใช้วิธีตามที่ศาลกำหนด เช่น การใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุยังไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะมีความกลัว ความเครียด และเหตุอื่นๆ หากต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในระหว่างการสืบพยาน อาจส่งผลกระทบต่อ การสอบข้อเท็จจริงในการสืบพยานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ แม้การสืบพยานในกรณีนี้จะสอบผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจซึ่งจะช่วยลดความกลัว ความเครียดของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก็ตาม แต่การที่จะนำวิธีการสืบพยาน

⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

โดยไม่เผชิญหน้ากับจำเลย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาลเท่านั้นที่จะอนุญาตให้สืบพยานโดยไม่เผชิญหน้ากับจำเลยได้ หากศาลใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่าไม่สมควรที่จะใช้วิธีการสืบพยานโดยไม่เห็นหน้า เนื่องจากการแสดงออกของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนดูภายนอกปกติ แต่ภายในจิตใจนั้นมีความบอบช้ำ ทุกข์ใจเป็นอย่างมาก ศาลไม่สามารถรู้ถึงเบื้องลึกของจิตใจผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความประสงค์ที่จะสืบพยานโดยใช้วิธีการดังกล่าวแต่กระบวนการของกฎหมายไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้มีอำนาจดำเนินการแทนสามารถร้องขอต่อศาลได้ จึงเป็นการจำกัดสิทธิในการได้รับความคุ้มครองในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอย่างหนึ่ง

1.2) การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพ

กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอ้างตนเองเป็นพยานต่อศาล โดยหลักผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องมาเบิกความด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจนำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมาเบิกความในศาลได้ เช่น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางมาเบิกความที่ศาลได้เพราะเหตุทางสภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวย หรือเพราะเหตุทางสภาพจิตใจซึ่งอาจจะยังมีความหวาดกลัวจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นแก่ตน จนไม่อาจจะเผชิญหน้ากับจำเลยได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าว เบิกความที่ศาลอื่น หรือสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาล โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) โดยให้ถือเสมือนว่า การเบิกความดังกล่าวเป็นการเบิกความในห้องพิจารณาของศาล⁹⁹

จากบทบัญญัติเรื่องการสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพข้างต้นเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นเท่านั้น ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องร้องขอเอง หรือศาลเห็นสมควร ศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าจะสามารถสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าประเด็นปัญหานั้นอยู่ที่คำจำกัดความของคำว่า “เหตุจำเป็น” ยังไม่ชัดเจนว่ากรณีใดบ้างเป็นเหตุจำเป็น และความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติดังกล่าว จะทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายที่มีผลต่อดุลยพินิจของศาล มาตรการคุ้มครองให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถสืบพยานโดยใช้วิธีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพดังกล่าวยังมีความไม่ชัดเจนอาจทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ได้

⁹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1

1.3) การนำคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณา

หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้มีการเบิกความไว้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ภายหลังจากในชั้นพิจารณา กรณีที่คู่ความตกลงกัน ศาลอาจอนุญาตให้ถือเอาบันทึกคำเบิกความของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาใช้ในชั้นพิจารณาได้ โดยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ต้องมาเบิกความใหม่ แต่ต้องไม่ใช่ความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปหรือหนักกว่านั้น¹⁰⁰

การนำคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เพราะไม่ต้องเสียเวลามาเบิกความใหม่อีกครั้ง และลดการเผชิญหน้ากับจำเลย อีกทั้งไม่ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุต้องมาเบิกความในเรื่องราวอันเป็นสิ่งที่กระทบต่อร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้นแก่ตนซ้ำอีกครั้ง แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องเป็นกรณีที่คู่ความตกลงกันศาลจึงจะอนุญาตได้ หากคู่ความอีกฝ่ายซึ่งเป็นจำเลยนั้นไม่ตกลงด้วยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก็ไม่สามารถร้องขอต่อศาลให้นำคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาได้อีกทั้งในการที่จะใช้คำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณานั้นไม่สามารถใช้กับคดีความผิดที่มีโทษที่กฎหมายกำหนดที่มีโทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปหรือหนักกว่านั้น

2) การสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดี

ในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีต่อศาล หากพนักงานอัยการเห็นเองหรือได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีความจำเป็นอื่น เช่น บุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่สำคัญต่อคดี แต่เจ็บป่วยจนใกล้ถึงแก่ความตาย ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บสาหัสใกล้ถึงแก่ความตาย หากไม่เร่งดำเนินการสืบพยานดังกล่าวไว้ จะส่งผลเสียหายต่อนำสืบข้อเท็จจริงในคดีเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้ที่กระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจริง พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานดังกล่าวไว้ทันที¹⁰¹ หลังจากนั้นพนักงานอัยการจะทำความเห็น

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ วรรคแรก “ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือ มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ้งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือ ทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบ ในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบ พยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการ นำตัวผู้นั้นมาศาลหากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิก ความตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป”

ควรสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง สั่งสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งเปรียบเทียบปรับ กรณีที่มีความเห็นสั่งฟ้อง อัยการจะนำผู้ต้องหาฟ้องต่อศาล และดำเนินการใดๆในฐานะโจทก์จนกว่าคดีจะถึงที่สุด¹⁰²

ผู้เขียนเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรังทำให้เกิดความยากลำบากในการมาสืบพยาน การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยการสืบพยานล่วงหน้าจึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาทางกายภาพของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

3) การสืบพยานนอกศาล

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว ศาลจะสืบพยานในศาลหรือนอกศาลก็ได้¹⁰³ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความเจ็บป่วยเป็นโรคเรื้อรัง ศาลอาจใช้ดุลยพินิจสืบพยานนอกศาลได้ ถือเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาทางกายภาพของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

3.4 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดี

3.4.1 การออกคำสั่งคุ้มครอง

กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองไว้โดยตรง แต่สามารถนำบทบัญญัติในกฎหมายอาญามาบังคับใช้ มาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลมีคำพิพากษาเป็นการคุ้มครองป้องกันผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมซ้ำ เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญามีความมั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง โดยมีมาตรการกักกัน การทำทัณฑ์บน การห้ามเข้าเขตกำหนด คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และการห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง ดังต่อไปนี้

1) การกักกัน

การกักกันคือการควบคุมผู้กระทำความผิดติดนีสัยไว้ภายในกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อติดนีสัย¹⁰⁴ เมื่อศาลพิพากษาไปแล้ว ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพิ่มขึ้นซ้ำอีกพนักงานอัยการสามารถร้องขอกักกันได้ โดยจะขอรวมกันไปในคำฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันหรือจะฟ้องภายหลังก็ได้¹⁰⁵ การกักกันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยอย่างหนึ่งที่ป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกภายหลังศาลพิพากษา เป็นการกักผู้กระทำ

¹⁰² ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2541), หน้า 129.

¹⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 40

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 43

ความผิดออกไปจากสังคมโดยให้อยู่ในสถานที่ที่ศาลกำหนดและอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ เพื่อที่จะตัดนิสัยและตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็น ผู้สูงอายุอีกในอนาคต ซึ่งระยะเวลาที่กักกันมีกำหนดเวลาตั้งแต่ 3 -10 ปี ผู้เขียนเห็นว่าวิธีการกักกันมี ข้อจำกัดคือ พนักงานอัยการสามารถร้องขอได้เพียงผู้เดียว ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่อาจร้องขอได้ ทั้งๆ ที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดภายหลังศาลพิพากษาคดีแล้ว และศาลจะออกคำสั่งกักกันได้ต่อเมื่อศาลในคดีที่สองได้ พิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดแล้ว ถือว่าเป็นการล่าช้าต่อการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หากตกอยู่ในภยันตรายที่จะถูกกระทำความผิดซ้ำอีก

2) ห้ามเข้าเขตกำหนด

ศาลสามารถออกคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดได้ต่อเมื่อศาลได้พิพากษาคดีแล้ว และได้ พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดไปแล้ว เมื่อเห็นสมควรศาลจะสั่งเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ไม่ว่าจะมีความผิดหรือไม่ ศาลอาจสั่งในคำพิพากษาว่าเมื่อผู้นั้นพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี¹⁰⁶ การห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นการสั่งห้ามมิให้เข้าบริเวณที่ ผู้กระทำความผิดมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก การสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดจึงเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดในสถานที่ที่ใกล้เคียงกับที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ แต่ก็ เป็นวิธีการที่จะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัยได้ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดยังสามารถที่จะกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุนอกเขตกำหนดได้

3) การทำทัณฑ์บน

การทำทัณฑ์บนจะเกิดขึ้นกรณีที่ความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนอของพนักงาน อัยการว่า ผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภยันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งหมายถึงกรณีที่ ผู้กระทำความผิดยังไม่ได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่มีพฤติการณ์ว่าน่าจะก่อเหตุให้เกิด ภยันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งให้ผู้นั้นทำทัณฑ์บนโดยกำหนด จำนวนเงินไม่เกินกว่า 50,000 บาทได้¹⁰⁷ ซึ่งมาตรการเรียกประกันทัณฑ์บนถือเป็นคำสั่งคุ้มครองใน คดีอาญาอย่างหนึ่ง เพื่อป้องกันหรือห้ามมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด หาก มีการฝ่าฝืนคำสั่งศาล ผู้นั้นอาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้สามารถ

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 45

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46

นำมาใช้กับกรณีผู้ที่ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4) การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล

หากศาลได้พิพากษาคดีว่าบุคคลที่กระทำความผิดจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือนได้กระทำความผิดจริง แต่ไม่ต้องรับโทษหรือลดโทษตามกฎหมายอาญา เมื่อศาลเห็นว่าบุคคลนั้นอาจจะไปก่ออันตราย หรือสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมในอนาคต ศาลสามารถที่จะมีคำสั่งให้ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือนไว้ในสถานพยาบาลได้และศาลจะเพิกถอนคำสั่งเมื่อใดก็ได้ ถือเป็นมาตรการที่เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อีกในอนาคต

5) การห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

หากผู้กระทำความผิดอาศัยอาชีพและวิชาชีพของตนในการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชรา เจ้าหน้าที่ธนาคารที่ผู้สูงอายุทำธุรกรรมด้วย เป็นต้น เมื่อศาลได้พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ศาลสามารถมีดุลยพินิจสั่งห้ามจำเลยประกอบอาชีพบางอย่าง ถือเป็นมาตรการที่ไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอีกในอนาคต แต่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามประกอบอาชีพบางอย่างได้ การที่จะมีคำสั่งดังกล่าวเป็นเพียงดุลยพินิจของศาลเท่านั้น แต่ยังมีข้อจำกัดคือแม้จะห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง แต่ผู้กระทำความผิดนั้นสามารถที่จะกระทำความผิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อีกโดยไม่ต้องประกอบอาชีพที่ศาลห้ามก็ได้ การห้ามประกอบอาชีพบางอย่างจึงเป็นมาตรการที่ไม่ได้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากภยันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแท้จริง

จากการศึกษามาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่การกักกัน การทำทัณฑ์บน การห้ามเข้าเขตกำหนด คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และการห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง สามารถนำมาใช้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกไว้ล่วงหน้า แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยข้างต้นนั้นมีข้อจำกัดคือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงไม่มีสิทธิร้องขอเป็นเพียงอำนาจดุลยพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งหรือพนักงานอัยการเท่านั้นที่จะมีสิทธิร้องขอต่อศาล เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้มีสิทธิในการร้องขอวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ด้วยตัวเอง จึงทำให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษาคดีไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3.4.2 การเยียวยาค่าเสียหาย

กฎหมายไทยไม่มีกฎหมายที่เยียวยาความเสียหายแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ แต่มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่ใช้ในเรื่องการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา จึงสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจึงมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน และค่าทดแทน ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งหลักเกณฑ์ในการร้องขอค่าตอบแทนมีดังต่อไปนี้

1) ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่ได้รับความเสียหายในชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นในความผิดที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมีสิทธิยื่นคำขอ รวมบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายที่มีสิทธิยื่นคำขอคือ

(1.1) ทายาทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสำหรับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียชีวิต ก่อนได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย¹⁰⁸

(1.2) ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือคู่สมรสสำหรับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือทายาทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ¹⁰⁹

(1.3) บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หรือทายาทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ยื่นคำขอแทน¹¹⁰

2) บุคคลดังกล่าวสามารถยื่นคำร้องขอตามแบบที่สำนักงานกำหนดได้ยื่นคำร้องขอต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาภายใน 1 ปีนับแต่ได้รู้ถึงการกระทำความผิด

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมิสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าชดเชยเฉพาะความเสียหายในความผิดดังต่อไปนี้

(1) ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภริยาตน ความผิดฐานกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี ความผิดฐานกระทำอนาจารผู้อื่น ความผิดฐานเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือทำไปเพื่อการอนาจารของผู้อื่นหรือของตนเอง ความผิดฐานค้าวัตถุลามกตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 ถึง มาตรา 287

(2) ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานกระทำ

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 6

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน

ทารุณบุคคลซึ่งต้องพึ่งตนในการดำรงชีพ หรือการอื่นใดให้ฆ่าตนเอง ความผิดฐานช่วยหรือยุยง ส่งเสริมเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี ให้ฆ่าตนเอง ความผิดฐานเข้าร่วมชุมนุมต่อสู้ จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ ความตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ถึงมาตรา 294

(3) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ความผิดฐานเข้าร่วมชุมนุม ต่อสู้ จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ความผิด ฐานกระทำโดยประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับ อันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ถึงมาตรา 300

(4) ความผิดฐานทำให้แท้งลูกตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 ถึงมาตรา 305

(5) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308¹¹¹

ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับมีดังนี้

(1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ

(2) ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย

(3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ ตามปกติ¹¹²

การจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นมาตรการเยียวยาช่วยเหลือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังจากศาลพิพากษาคดีเท่านั้น ไม่ได้คุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแต่อย่างใด ซึ่งค่าทดแทน ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ มีสิทธิที่จะได้รับนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ทำให้แท้งลูก และ ทอดทิ้งคนชราเท่านั้น แต่ในความผิดฐานอื่น เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายใดๆ ต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทางอื่น ด้วยตนเอง ทั้งที่การกระทำผิดทางอาญฐานอื่น เป็นเหตุทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับอันตราย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินเช่นกัน

¹¹¹ มารุต บุนนาค, สิทธิขั้นพื้นฐานในคดีอาญา,

¹¹² พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 18

3.5 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) คือรัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย¹¹³ การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ซึ่งได้กำหนดการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้คือ (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (2) เทศบาล (3) องค์การบริหารส่วนตำบล (4) กรุงเทพมหานคร (5) เมืองพัทยา¹¹⁴

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 (7) และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 (6) กำหนดให้เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีอำนาจหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดกรอบทิศทางและแนวทางการดำเนินงานของแผนปฏิบัติการซึ่งกำหนดหลักการทั่วไปในการถ่ายโอนภารกิจรูปแบบการถ่ายโอนและหน้าที่การจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในมาตรา 16 (10) ซึ่งกำหนดให้เทศบาลเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาสและมาตรา 17 (27) ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมไว้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ซึ่งเป็นภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมผู้สูงอายุ อันได้แก่ สถานสงเคราะห์คนชรา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุในชุมชน โดยถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ (เดิม) ไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น¹¹⁵ โดยมีรายละเอียดดังนี้

¹¹³ ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์, การบริหารราชการไทย (เชียงใหม่: สำนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), หน้า 193.

¹¹⁴ พระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 มาตรา 70

¹¹⁵ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย 2548), หน้า 24-25.

(1) สถานสงเคราะห์คนชรา กรมประชาสงเคราะห์ถ่ายโอนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีภารกิจ คือการอุปการะ ผู้สูงอายุที่มีความเดือดร้อน เช่น ถูกทอดทิ้งไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ เลี้ยงดูที่มีความสมัครใจ เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ซึ่งมีบริการด้านปัจจัย 4 คือ บริการตรวจสอบสุขภาพ ทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย บริการด้านกายภาพ บริการให้คำแนะนำปรึกษา บริการด้าน สังคมสงเคราะห์ บริการฌาปนกิจศพ เป็นต้น¹¹⁶

(2) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กรมประชาสงเคราะห์ถ่ายโอนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นสวัสดิการผู้สูงอายุเพื่อจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน หรือในหมู่บ้านต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งประสบปัญหาความเดือดร้อน เนื่องจากไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ขาดผู้อุปการะ เลี้ยงดูถูกทอดทิ้งและไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว และชุมชนได้¹¹⁷

(3) ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ กรมประชาสงเคราะห์ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุมีหน้าที่จัดสวัสดิการและให้บริการสงเคราะห์ช่วยเหลือ ผู้สูงอายุ การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม ศูนย์บริการสูงอายุในชุมชนขึ้นให้เป็นกลุ่มผู้สูงอายุตาม อัครยาชัย เป็นกลุ่มธรรมชาติไม่มีกฎระเบียบที่เข้มงวดเช่นเดียวกับองค์กรภาครัฐ¹¹⁸ ศูนย์บริการทาง สังคมผู้สูงอายุแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน คือ

(3.1) การให้บริการแก่ผู้สูงอายุทั่วไป เป็นการบริการทางสังคมเชิงรุก เพื่อให้ ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุเป็นสถานที่ในการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และ จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ศูนย์บริการทาง สังคมผู้สูงอายุจะจัดกิจกรรมในวัน เวลาราชการและ ให้บริการแบบไป-กลับ ซึ่งผู้สูงอายุที่ต้องการเข้า ร่วมกิจกรรมต้องสมัครเป็นสมาชิกโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย¹¹⁹

(3.2) บ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ เพื่อให้ความช่วยเหลือหรือให้ การสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่เดือดร้อน ไม่มีที่พักอาศัย ขาดคนเลี้ยงดู พลัดหลง เร่ร่อน หรือถูกนำส่งมา จากหน่วยงานต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เป็นต้น เพื่อติดตามหาญาติ หรือ หากไม่มีญาติจะส่งต่อในสถานสงเคราะห์คนชรา ผู้สูงอายุจะได้รับเข้ารับบริการด้านปัจจัยสี่ การ พยาบาล สุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด รวมทั้งสามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุภายนอกที่มาใช้

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน

¹¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

¹¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

¹¹⁹ สำนักงานพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, "ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 1 พฤษภาคม

บริการ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและบริการพักอาศัยชั่วคราวได้ครั้งละ 15 วันและอยู่ภายใต้ระเบียบการเข้าพักอาศัยของศูนย์บริการผู้สูงอายุ¹²⁰

นอกจากนี้ การคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุในระดับชุมชนจะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรผู้รับผิดชอบหลักในการคุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งจะดำเนินการร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในท้องถิ่น และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการ มีการส่งเสริมให้เกิดโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อเป็นกลไกในระดับชุมชนในการดูแลช่วยเหลือ คุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชนที่ขาดผู้ดูแล ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง ถูกทะเลาะเบาะแว้ง และยากจน โดยมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นคนภายในชุมชนที่ได้รับการฝึกอบรมทักษะเสริมสร้างทัศนคติให้มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพและพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นมาตรการเชิงรุกโดยมุ่งให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุถึงตัวที่บ้าน¹²¹

บทบาทหน้าที่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

- ให้การดูแลผู้สูงอายุในชุมชนที่ขาดผู้ดูแล ถูกทอดทิ้ง ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ถูกทะเลาะเบาะแว้งและได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง โดยให้การดูแลช่วยเหลือตามความจำเป็นและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เพียงพอ และสม่ำเสมอ

- ให้ความรู้เรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

- ให้ความรู้แก่สมาชิกครอบครัว ประชาชนในชุมชน เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง

เหมาะสม

- เป็นสื่อกลางในการนำ ประสาน ส่งต่อ บริการสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ

- เป็นสื่อกลางในการนำ ประสาน ส่งต่อ บริการสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ประสบปัญหาทุกข์ยากเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

- อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน 1 คน จะให้การดูแลผู้สูงอายุประมาณ 5-7 คน และดูแลผู้สูงอายุไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 วัน ติดต่อกันทุกสัปดาห์¹²²

ผู้เขียนเห็นว่าภารกิจกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่จะมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นบทบัญญัติที่กว้าง ไม่ชัดเจน คลุมเครือ อีกทั้งหน่วยงานรัฐยังไม่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเท่าที่ควร เนื่องจากการที่หน่วยงานหนึ่งจะดำเนินการใดเพื่อประโยชน์ของ

¹²⁰ เรื่องเดียวกัน

¹²¹ ไทยรัฐออนไลน์, "พ.ม.เดินหน้าโครงการนำร่อง 'อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน'", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 15 เมษายน 2560. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/320883>

¹²² สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชัยนาท, "อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 15 เมษายน 2560. แหล่งที่มา: <http://www.chainat.m-society.go.th/volun-agde.htm>

ผู้สูงอายุโครงการหนึ่งจะต้องมีการส่งเรื่องไปหลายหน่วยงานและมีวิธีการที่ซับซ้อน ทำให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเกิดความล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพมากนัก อีกทั้งการดำเนินการของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านจะพบว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 1 คน จะดูแลผู้สูงอายุ 5-7 คน และดูแลผู้สูงอายุโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 2 ครั้งถือเป็นการให้การดูแลที่น้อยมากเนื่องจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือเป็นผู้ป่วยติดเตียง เนื่องจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะไปเยี่ยมบ้านของผู้สูงอายุทุกอาทิตย์ และอาจจะเป็นคนแรกๆที่พบการกระทำคามผิดต่อผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น เพราะผู้สูงอายุที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือผู้สูงอายุติดเตียงถูกทำร้าย หรือถูกระทำคามผิดทางอาญาด้วยเหตุอื่น จะไม่มีใครทราบได้ว่ามีการกระทำคามผิดทางอาญาเกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ จึงยากที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ แม้ว่าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะไม่ได้มีหน้าที่ในการรายงานเหตุการณ์กระทำคามผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุ แต่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้สูงอายุขาดผู้ดูแล ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง ถูกละเลยเพิกเฉย และยากจน โดยสามารถเป็นผู้ประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มาช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาได้ จากการศึกษายังพบว่าอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไม่มีในชุมชนเมืองเนื่องจากเป็นกลไกการให้ความช่วยเหลือในระดับชุมชนทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

ปัจจุบันมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุครบทุกเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ แต่การดำเนินงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุยังมีปัญหาอุปสรรค คืออาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปปฏิบัติหน้าที่ เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าเสียโอกาสในการทำงาน เป็นต้น ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจ่ายเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเป็นรายเดือนได้ เนื่องจากไม่มีระเบียบการจ่ายเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรองรับ ส่งผลให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเป็นงานจิตอาสา เพื่อให้เกิดการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดบทบาทหน้าที่หน่วยงานโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านให้เป็นรูปธรรมมากกว่างานจิตอาสา

2) กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กรมกิจการผู้สูงอายุมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนารูปแบบงานด้านสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมและทันต่อสภาพการณ์ทางสังคม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

กรมกิจการผู้สูงอายุได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 12 แห่ง ซึ่งศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จะมีศูนย์บริการให้คำแนะนำ บริการ และส่งต่อ มีบริการให้คำแนะนำ บริการหลายช่องทาง เช่น บริการโดยตนเองที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บริการทางโทรศัพท์สายด่วนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ออกหน่วยบริการให้คำปรึกษา และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทางศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจะร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัดซึ่งจะมีนิติกรให้คำแนะนำในการดำเนินคดีทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจะมีบริการดังนี้

(1) ศูนย์บริการผู้สูงอายุสำหรับให้บริการผู้สูงอายุที่มาขอใช้บริการที่ศูนย์ ได้จัดไว้ในเวลากลางวัน

(2) บ้านพักผู้สูงอายุมี 3 ประเภท ดังนี้

(2.1) ประเภทสามัญ ได้แก่ การให้บริการดูแลผู้สูงอายุโดยไม่เสียค่าบริการ

(2.2) ประเภทหอพัก ได้แก่ การให้บริการดูแลผู้สูงอายุโดยเสียค่าบริการให้ศูนย์ ตามอัตราที่กรมกิจการผู้สูงอายุกำหนด

(2.3) ประเภทปลูกบ้านอยู่เอง ได้แก่ การให้บริการผู้สูงอายุโดยอนุญาตให้ผู้สูงอายุปลูกบ้านพักอยู่อาศัยในบริเวณศูนย์ ตามหลักเกณฑ์ที่กรมกิจการผู้สูงอายุกำหนด¹²³

ผู้สูงอายุที่มีความประสงค์เข้าอยู่ในบ้านพักผู้สูงอายุต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดและเป็นผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) ฐานะยากจน

(2) ไม่มีที่อยู่อาศัย

(3) ขาดผู้อุปการะ หรือผู้ให้ความช่วยเหลือ¹²⁴

ผู้สูงอายุที่มีความประสงค์จะเข้ารับบริการในศูนย์บริการผู้สูงอายุจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(1) มีสัญชาติไทยอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

(2) ไม่เป็นผู้ต้องหาวางกระทำผิดอาญา และอยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาดีของศาล

(3) ไม่เป็นโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523

¹²³ ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 9

¹²⁴ ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 8

- (4) มีความสมัครใจ
- (5) สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน
- (6) ไม่มีอาการทางจิตที่รุนแรง หรือมีพฤติกรรมด้านลบที่จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น

ต่อผู้อื่น

- (7) ไม่ติดสารเสพติดหรือติดสุรา
- (8) กรณีคนเร่ร่อน ถูกทอดทิ้ง หรือไร้ที่พึ่ง ต้องผ่านกระบวนการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557¹²⁵

นอกจากนี้ กรมกิจการผู้สูงอายุได้มีแผนกลยุทธ์กรมกิจการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 – 2564 ที่กำหนดแนวทางที่การสร้างความสะดวกสบายเพื่อรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพไว้ในข้อ 4 ว่าการเข้าถึงระบบกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค โดยการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายแก่ประชาชน การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบยุติธรรมชุมชน การเพิ่มศักยภาพของกองทุนยุติธรรมในการช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับความเป็นธรรมและสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการบูรณาการการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ¹²⁶

แม้ว่ากรมกิจการผู้สูงอายุจะมีการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ มีแผนกลยุทธ์กรมกิจการผู้สูงอายุเรื่องการเข้าถึงระบบกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคก็ตาม แต่บทบาทหน้าที่หลักของกรมกิจการผู้สูงอายุจะเน้นที่การดูแลและพัฒนาในเรื่องคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่เท่านั้น หากผู้สูงอายุถูกกระทำความผิดทางอาญา ผู้สูงอายุสามารถแจ้งเหตุแก่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้ แต่เจ้าหน้าที่จะช่วยให้คำแนะนำหรือส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้นเนื่องจากศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไม่ได้มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาโดยตรง อีกทั้งผู้สูงอายุที่จะขอรับบริการมีข้อจำกัดคือต้องช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งเมื่อคำนึงถึงสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ความชราทำให้สภาพร่างกายเสื่อมถอยลง หากผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ไม่สามารถขอรับบริการที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้ ผู้สูงอายุเหล่านี้จะไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

¹²⁵ ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 7

¹²⁶ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แผนกลยุทธ์กรมกิจการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560-2564 (กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวานิชย์, 2559), หน้า 19

3) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีอำนาจหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพและดำเนินการให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น และประสานหน่วยงานอื่นเพื่อดำเนินการอำนาจหน้าที่ต่อไป กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพยังมีการตั้งคลินิกยุติธรรมที่ดำเนินการกำกับดูแลของศูนย์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในเบื้องต้นในการให้คำปรึกษากฎหมาย ซึ่งจะมีการแนะนำช่องทางการรับบริการในเรื่องต่างๆ รวมทั้งประสานงานเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา การขอรับเงินสนับสนุนหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม การคุ้มครองพยานในคดีอาญา เป็นต้น โดยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์ หรือขอรับบริการคลินิกยุติธรรมโดยยื่นด้วยตนเองที่กองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ภาค 1-4 หรือหากผู้สูงอายุไม่สามารถทำคำร้องทุกข์เป็นหนังสือได้สามารถร้องทุกข์ทางโทรสายด่วนหรือเบอร์คลินิกยุติธรรมส่วนภูมิภาค นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุยังสามารถยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ทางไปรษณีย์ หรือทางอินเทอร์เน็ต หรือทางเครือข่ายยุติธรรมชุมชน¹²⁷

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจะให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในเบื้องต้น และประสานงานเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยวิธีดำเนินการจะเป็นการรับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือให้คำปรึกษากฎหมาย ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องดำเนินการเพื่อขอให้ความช่วยเหลือด้วยตนเองเป็นการให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ป่วยติดเตียงหรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้ก็ยากที่จะขอรับการช่วยเหลือจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

แม้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 จะได้มีการบัญญัติคุ้มครอง รับรองสิทธิในการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการทารุณกรรม ถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง โดยการให้ความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ รวมถึงการให้คำแนะนำทางกฎหมาย ในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของไทยจะเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน ซึ่งในการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานอาจทำให้เกิดความล่าช้า และปัญหาต่างๆเกิดขึ้น ส่งผลให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทางปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีหน่วยงานโดยตรงที่ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการ

¹²⁷ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, "บริการสำหรับประชาชน", [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ: 9 มีนาคม 2560. แหล่งที่มา: <http://www.rlpd.go.th>

เฉพาะที่จะมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ก่อน
เริ่มต้นดำเนินคดีจนถึงกระบวนการภายหลังศาลพิพากษาคดี

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

ในบทนี้จะกล่าวถึงการดำเนินคดีอาญาในการกระทำความผิดที่ผู้สูงอายุเป็นผู้เสียหายในต่างประเทศว่ามาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างการดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดี แต่ละประเทศจะมีมาตรการคุ้มครองผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหายอย่างไร บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทำให้เข้าใจกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุมากขึ้น และยังสามารถนำบทบัญญัติกฎหมายของแต่ละประเทศมาศึกษาเปรียบเทียบและนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่เสียเปรียบในการดำเนินคดี และเพื่อประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกของระบบงานยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาในต่างประเทศมีดังต่อไปนี้

4.1 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี

4.1.1 การรายงานเหตุ

4.1.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองแบ่งเป็นมลรัฐ แต่ละมลรัฐจะมีกฎหมายและมีมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่แตกต่างกันไป สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุคดีอาญาของมลรัฐเพนซิลเวเนีย เนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุในมลรัฐเพนซิลเวเนียเป็นมลรัฐหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีจำนวนประชากรสูงอายุในลำดับต้นของประเทศ ซึ่งในประชากรทุกๆ 6 คนจะมีผู้สูงอายุ 1 คนเสมอ และคาดว่าภายในปี ค.ศ. 2035 จะมีประชากรผู้สูงอายุเป็นจำนวน 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด¹ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนี้ มลรัฐนี้ได้มีการดำเนินการในด้านต่างๆ เพื่อผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความผิดทางอาญา

มลรัฐเพนซิลเวเนียได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึงบุคคลที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป² มาตรการคุ้มครองผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีของมลรัฐเพนซิลเวเนียเป็นไป

¹ Lindsay Lazarski, "Pennsylvania's Population Becoming Older, More Diverse", [Online] Accessed: 2016, November 20. Available from: <http://crossroads.newsworks.org/index.php/local/keystone-crossroads/83604-pennsylvanias-population-becoming-older-more-diverse/>

² Pennsylvania Department of Aging, "Protective Services".

ตาม “OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT” (OAPSA) ที่กำหนดให้มีหน่วยงานเฉพาะ ขึ้นมาดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ³ และได้มีการจัดตั้งกรมผู้สูงอายุ (Pennsylvania Department of Aging)⁴ เป็นองค์กรภายใต้การควบคุมของรัฐบาลมรัฐ ภายใต้องค์กรจะมีการแบ่งการทำงานเป็นหน่วยงานต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่หลักในการให้ความคุ้มครองและปกป้องในด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในมรัฐเพนซิลเวเนีย รวมไปถึงมีหน่วยงานที่เรียกว่า “Protective Services Office”⁵ ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุจากการกระทำความผิด เช่น การฉ้อโกง (fraud) การทารุณกรรม (abuse) การถูกทอดทิ้ง (neglect) เป็นต้น ซึ่งมรัฐเพนซิลเวเนียมีวิธีการรายงานเหตุ 2 กรณี คือ กรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกดังนี้

1) กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือบุคคลที่พบเห็นเหตุการณ์ที่จะรายงานเหตุต้องสามารถให้การหรือประสานงานกับทางหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุรวมถึงสามารถที่จะจัดเตรียมพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นกระบวนการจัดการหรือกระบวนการดำเนินคดี บุคคลนั้นต้องได้รับความเป็นอิสระจากนายจ้างหรือผู้อื่น⁶ ซึ่งวิธีการรายงานเหตุกรณีผู้สูงอายุตกเป็นผู้เสียหายจากการทำร้ายโดยผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา มีดังนี้

(1) ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รายงานกรณีที่มีเหตุอันควรว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลตกเป็นผู้เสียหายในการถูกทำร้าย โดยให้รายงานด้วยวาจา กับหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุทันที และหากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลให้เพิ่มเติมในรายงานให้หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ ให้คำแนะนำกับลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ต่อไป

(2) ลูกจ้างควรจะรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ทันทีหลังจากที่มีการรายงานไปยังหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ แล้วภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากลูกจ้างได้รายงานเหตุแล้ว ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ควรเขียนรายงานเป็นหนังสือไปยังหน่วยงานดูแลผู้สูงอายุ โดยลูกจ้างอาจขอให้เจ้าหน้าที่

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 302 (c.1) Intimidation; penalty.—Any person, including the victim, with knowledge sufficient to justify a report or cooperating with the agency, including possibly providing testimony in any administrative or judicial proceeding, shall be free from any intimidation by employer or by any other person or entity. Any person who violates this subsection is subject to civil lawsuit by the person intimidated or the victim wherein the person intimidated or the victim shall recover treble compensatory damages, compensatory and punitive damages or \$5,000, whichever is greater.

เป็นผู้แจ้งหรือให้ความช่วยเหลือในการรายงานด้วยวาจาหรือหนังสือ⁷ ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ที่มีเหตุอันควรให้สงสัยได้ว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลตกเป็นผู้เสียหายในการกระทำทารุณกรรมทางเพศ ได้รับอันตรายสาหัสทางร่างกาย หรือร่างกายได้รับบาดเจ็บ หรือตายไปโดยมีเหตุที่น่าสงสัย นอกจากนี้จะต้องติดต่อไปยังหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุแล้ว ให้แจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย⁸

หากผู้ที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่รายงานไม่รายงานกรณีมีเหตุสงสัยว่ามีการทำร้ายผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าผู้ที่มีหน้าที่รายงานมีเจตนาที่จะไม่รายงานถือว่าเป็นกระทำความผิดต่อกฎหมาย ต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้⁹

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียไม่มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกไว้โดยตรง แต่สามารถนำบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาмаบังคับใช้ เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายโดยบุคคลภายนอก ผู้พบเหตุการณ์ที่ผู้สูงอายุถูกทำร้ายสามารถแจ้งไปยังหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุมลรัฐเพนซิลเวเนีย อีกทั้งกรมผู้สูงอายุได้จัดให้มี

⁷ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 701 Reporting by employees. (a) Mandatory reporting to agency.--

1. An employee or an administrator who has reasonable cause to suspect that a recipient is a victim of abuse shall immediately make an oral report to the agency. If applicable, the agency shall advise the employee or administrator of additional reporting requirements that may pertain under subsection (b). An employee shall notify the administrator immediately following the report to the agency.

2. Within 48 hours of making the oral report, the employee or administrator shall make a written report to the agency. The agency shall notify the administrator that a report of abuse has been made with the agency.

3. The employee may request the administrator to make, or to assist the employee to make, the oral and written reports required by this subsection.

⁸ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 701 (b) Mandatory reports to law enforcement officials.-- 1. An employee or an administrator who has reasonable cause to suspect that a recipient is the victim of sexual abuse, serious physical injury or serious bodily injury or that a death is suspicious shall, in addition to contacting the agency and the department, immediately contact law enforcement officials to make an oral report. An employee shall notify the administrator immediately following the report to law enforcement officials.

⁹ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 706 (c) Penalties for failure to report.--A person required under this chapter to report a case of suspected abuse who willfully fails to do so commits a summary offense for the first violation and a misdemeanor of the third degree for a second or subsequent violation.

ศูนย์ Hotline ซึ่งเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง¹⁰ ซึ่งสามารถรับเรื่องได้ทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเมื่อได้รับการรายงานแล้ว ทางหน่วยงานพบว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญาก็จะให้ตำรวจดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายต่อไป หรืออีกช่องทางคือการรายงานเหตุต่วนเหตุร้ายหรืออาชญากรรมผ่านหมายเลข 911 เพื่อแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง¹¹ ผู้แจ้งหรือพบเห็นการทำร้ายหรือให้การเป็นพยานในขั้นตอนการดำเนินการหรือกระบวนการพิจารณาคดีของศาลนั้นจะได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา หากกระทำไปโดยเชื่อว่าการแจ้งนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่ถูกทำร้าย¹²

จากการศึกษาบัญญัติเรื่องการรายงานเหตุข้างต้น กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียได้กำหนดให้ผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชราที่มีหน้าที่รายงานการกระทำผิดต่อผู้สูงอายุต่อหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุทันทีที่ทราบเหตุ หลังจากนั้นจึงรายงานแก่เจ้าหน้าที่ และยังกำหนดให้มีการเขียนรายงานอีกด้วย ถือได้ว่ากฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียได้สังเกตเห็นว่าการกระทำผิดต่อผู้สูงอายุที่เกิดจากสถานดูแลคนชราได้ จึงกำหนดให้ลูกจ้างในสถานดูแลคนชราที่มีหน้าที่รายงานเหตุทันทีเพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทันทีเนื่องจากเหตุเกิดในสถานดูแลคนชราจะเป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะมาพบเหตุ และมีการกำหนดโทษไว้ในกรณีผู้ดูแลที่มีหน้าที่รายงานเหตุ พบเห็นเหตุแล้วไม่แจ้งจะมีโทษตามกฎหมาย แต่กฎหมายไทยไม่ได้มีการกำหนดให้ผู้ดูแลหรือเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในสถานดูแลคนชราที่มีหน้าที่ต้องแจ้งเหตุทันที มีเพียงกำหนดให้มีการรายงานเหตุเฉพาะกรณีการกระทำรุนแรงในครอบครัวและกรณีการกระทำผิดโดยบุคคลภายนอกเท่านั้น อาจจะเป็นเพราะปัจจุบันประเทศไทยมีสถานดูแลคนชราไม่มากนัก และการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจะไม่มีรายงาน ส่งผลให้กฎหมายไทยยังไม่ให้ความสำคัญที่จะกำหนดให้มีการรายงานเหตุกรณีผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราเป็นผู้กระทำความผิด

ส่วนกรณีการกระทำผิดโดยบุคคลภายนอก กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียมี Hotline สำหรับการรับเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุทุกกรณีตลอด 24 ชั่วโมง และผู้แจ้งหรือพบเห็นการทำร้ายหรือให้การเป็นพยานในขั้นตอนการดำเนินการหรือกระบวนการพิจารณาคดีของศาลนั้นจะได้รับ

¹⁰ Pennsylvania Coalition Against Domestic Violence, "Find Help ", [Online] Accessed: 2016, October 23. Available from: <http://www.pcadv.org/Find-Help/>

¹¹ Philadelphia Police Department, "Contact ", [Online] Accessed: 2016, October 23. Available from: <https://www.phillypolice.com/about/contact/>

¹² OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 302 (d) Immunity - Any person participating in the making of a report or who provides testimony in any administrative or judicial proceeding arising out of a report shall be immune from any civil or criminal liability on account of the report or testimony unless the person acted in bad faith or with malicious purpose. The immunity shall not extend to liability for acts of abuse, neglect, exploitation or abandonment, even if such acts are the subject of the report or testimony.

ความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาหากกระทำไปโดยเชื่อว่าการแฉะนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่ถูกทำร้าย ส่วนประเทศไทยจะมีเพียงให้แจ้งเหตุไปยังหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสามารถแจ้งได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งหน่วยงานดังกล่าวไม่ได้มีหน้าที่ดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการเข้าช่วยเหลือผู้สูงอายุได้ แต่กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติในการคุ้มครองผู้ที่แจ้งเหตุในขั้นตอนการดำเนินคดีในศาล มีเพียงการคุ้มครองผู้แจ้งที่กระทำโดยสุจริตไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาเฉพาะกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น

4.1.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีได้กำหนดอายุที่ชัดเจนของผู้สูงอายุไว้¹³ แต่ถือว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีอายุมากหรือเป็นที่เคารพของบุคคลอื่น เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ตามแต่ละบริบทของสังคมหรือตามขอบเขตของหน่วยงาน เช่น เกณฑ์อายุสำหรับผู้เกษียณที่เป็นผู้ชายคือ 65 ปี และผู้หญิงคือ 60 ปี แต่ในทางกฎหมายโดยส่วนใหญ่มักใช้เกณฑ์ที่อายุ 65 ปี แต่ในบางพื้นที่ เช่น ในชุมชนท้องถิ่น อาจมีเกณฑ์ผู้สูงอายุที่น้อยกว่านั้นได้ทั้งนี้เพราะต้องพิจารณาจากปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุประกอบด้วยผู้สูงอายุในออสเตรเลียนับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมต่อผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย¹⁴ ในแต่ละปีประเทศออสเตรเลียจะมีจำนวนกรณีการทำร้าย ละเอียด หรือการแสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุประมาณการไว้ที่จำนวน 100,000 รายทั่วประเทศออสเตรเลีย ซึ่งประมาณได้ว่าเกิดขึ้นในรัฐนิวเซาท์เวลส์ 20,000 รายและรัฐควีนส์แลนด์ 25,000 ราย ในขณะที่จำนวนของการทำร้าย ละเอียด หรือการแสวงหาประโยชน์จากผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นใหม่มา และไม่ได้รับการรายงานจากเดิมยังเพิ่มสูงขึ้นถึง 4 เท่าอีกด้วย¹⁵ ประเทศออสเตรเลียแบ่งออกเป็น 6 รัฐ ซึ่งแต่ละรัฐจะมีกฎหมายที่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษากฎหมายที่นำมาใช้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากอาชญากรรมในครั้งนี้นั้นจะนำเสนอกฎหมายของรัฐควีนส์แลนด์ เนื่องจากรัฐนี้ได้มีการให้บริการทางด้านกฎหมายและข้อมูลรวมถึงบริการอื่นๆกับผู้สูงอายุที่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังมีการให้บริการทางโทรศัพท์ในการช่วยเหลือมาก่อนรัฐอื่นๆ

สำหรับกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากอาชญากรรมในควีนส์แลนด์ไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่มีกฎหมายบางฉบับที่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ เช่น Age Care Act 1977 แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการนำกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่มา

¹³ Office of Public Advocate (Qld) and Queensland Law Society, *Elder Abuse: How Well Does the Law in Queensland Cope?* (2010), pp. 2-3.

¹⁴ Marianne James and Adam Graycar, "Preventing Crime against Older Australians", p.XI.

¹⁵ Lillian Jeter, "Facts on Elder Abuse- Australia " *Workshops* (2011): 1.

บังคับใช้ในกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุด้วย เช่น Evidence Act 1977 Guardianship and Administration Act 2000 Domestic and Family Violence ACT 2012 และ Peace and Good Behavior Act 1982 ส่วนการรายงานการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุมี 2 กรณีคือ กรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกดังนี้

1) กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา

ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรายงานเหตุการณ์กระทำความผิดที่เกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแล ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่เกิดแก่ร่างกาย เพศ และความผิดใดๆ ที่ได้กำหนดไว้ว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายของรัฐ โดยให้รายงานไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเลขานุการของสถานดูแลคนชราภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่ผู้ดูแลนั้นได้รับแจ้งหรือมีความสงสัยว่าเกิดความรุนแรงขึ้น¹⁶ อย่างไรก็ตาม รัฐควีนส์แลนด์ไม่ได้จัดให้มีการรายงานความผิดที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุในทุกกรณี แต่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชราและเฉพาะความรุนแรงต่อร่างกายหรือความรุนแรงทางเพศเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุ เพิ่งจะตราออกมาใช้ได้ไม่นานจึงยังเกิดข้อถกเถียงถึงการนำไปใช้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุในกรณีอื่นๆ ว่าเป็นการกระทบสิทธิในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ด้วยตนเองของผู้สูงอายุหรือไม่¹⁷

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

บุคคลที่พบเห็นการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุสามารถรายงานทางสายด่วนต่อหน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (EAPU)¹⁸

แม้ว่ากฎหมายรัฐควีนส์แลนด์จะกำหนดให้ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุมีหน้าที่รายงานเหตุการณ์กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุก็ตาม แต่กำหนดให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชรารายงานเฉพาะความผิดต่อร่างกายหรือความรุนแรงทางเพศเท่านั้น จึงเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในความผิดบางประเภทเท่านั้น หากผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชรากระทำความผิดในกรณีอื่นเช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร แล้วจะมีบุคคลใดรายงานเหตุเนื่องจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในสถานดูแลคนชราจะมีเพียงผู้ที่อยู่ในสถานดูแลคนชราจะพบเห็นการกระทำความผิด จึงเป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะพบเห็นเหตุการณ์และ

¹⁶ Age Care Act 1977, Section 63.1AA (2), (9)

¹⁷ Office of Public Advocate (Qld) and Queensland Law Society, Elder Abuse: How Well Does the Law in Queensland Cope?, p.13.

¹⁸ Elder Abuse Prevention Unit, "Elder Abuse ", [Online] Accessed: 2016, October 30. Available from: <http://www.eapu.com.au/about>

ช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ การที่กฎหมายกำหนดให้มีการรายงานเพียงแต่กรณีความผิดเกี่ยวกับร่างกายและเพศเป็นการจำกัดการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

4.1.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึงบุคคลที่อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป¹⁹ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีประชากรผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่สุดในโลก โดยญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปคิดเป็นจำนวน 26.3% ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ²⁰ จากการสำรวจในปี ค.ศ. 2015 ในประเทศญี่ปุ่นยังพบว่าประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปนั้น จำนวน 1 ใน 8 ของ ประชากรผู้สูงอายุชาย และ จำนวน 1 ใน 5 ของประชากรสูงอายุหญิงอาศัยอยู่โดยลำพัง ในขณะที่ประชากรสูงอายุจำนวน 1.69 ล้านคนอาศัยอยู่ในบ้านพักคนชราซึ่งถือเป็นจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นกว่าการสำรวจในปี ค.ศ. 2012²¹

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นได้รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการดำเนินคดีจะต้องกระทำภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น²² ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจึงใช้วิธีการเดียวกันกับกรณีคุ้มครองผู้เสียหายในกรณีทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในบทบัญญัติดังกล่าวจะมีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้ในเรื่องพยาน และมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทำร้ายผู้สูงอายุโดยผู้ดูแล หรือการทำร้ายผู้สูงอายุโดยเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา (Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters) ญี่ปุ่นมีวิธีการรายงานเหตุ 2 กรณีคือผู้กระทำความผิดทำร้ายโดยดูแลผู้สูงอายุสถานดูแลคนชรา และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกดังนี้

¹⁹ Yasuharu Tokuda and Shigeaki Hinohara, "Geriatric Nation and Redefining the Elderly in Japan," *International Journal of Gerontology* 2, 4 (2008):

²⁰ Worldatlas, "Countries with the Largest Aging Population in the World", [Online] Accessed: 2016, November 19. Available from: <http://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-largest-aging-population-in-the-world.html>

²¹ Japan census, "Report Shows Surge in Elderly Population, Many Living Alone", [Online] Accessed: 2016, November 19. Available from: <http://www.japantimes.co.jp/news/2016/06/29/national/japan-census-report-shows-surge-elderly-population-many-living-alone/#.WDGU9rKLTIV>

²² The Constitution of Japan Article 31 No person shall be deprived of life or liberty, nor shall any other criminal penalty be imposed, except according to procedure established by law.

1) กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา

เมื่อบุคคลใดพบว่าผู้สูงอายุน่าจะถูกรายโดยผู้ดูแล และร่างกายหรือสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในสภาพที่ถูกคุกคามอย่างมาก ให้บุคคลที่พบเหตุรายงานเหตุต่อเทศบาลเมืองที่เกี่ยวข้องทันที นอกจากนี้ หากพบว่าผู้สูงอายุจะตกอยู่ในภาวะที่ถูกทำร้ายโดยผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา ให้แจ้งเทศบาลเมืองที่เกี่ยวข้องทันทีเช่นกัน โดยหลักกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับตามที่บัญญัติในกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการปกปิดข้อมูลเป็นความลับและไม่ให้ตีความในการขัดขวางการรายงานนี้²³

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

การรายงานกรณีผู้สูงอายุถูกทำร้ายในประเทศญี่ปุ่นสามารถแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้การช่วยเหลือได้ผ่านทางหมายเลข 110 ซึ่งรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายและอาชญากรรมที่เกิดขึ้น²⁴ นอกจากนี้ผู้ที่พบเห็นการกระทำผิดต่อผู้สูงอายุยังสามารถแจ้งได้ที่ป้อมตำรวจซึ่งกระทำได้โดยการยกโทรศัพท์ที่ป้อมตำรวจแล้วจะมีตำรวจรับสายที่ปลายทางทันที

ปัจจุบันญี่ปุ่นไม่มีช่องทางในการแจ้งเหตุกรณีผู้สูงอายุถูกทำร้ายจากบุคคลในครอบครัวแล้ว ในญี่ปุ่นบุคคลในครอบครัวจะมีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ แต่ด้วยจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงได้ออกนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น โดยมีสถานดูแลผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันรัฐได้สร้าง Homecare Support Center เพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐกับครอบครัวผู้สูงอายุมีการติดต่อกันมากขึ้น ทำให้จากเดิมที่การดูแลผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่รับรู้กันแต่ภายในครอบครัว เจ้าหน้าที่จึงได้รับรู้ถึงการ

²³ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 7

(1) In cases where any person has discovered an elderly person who is likely to have been subjected to elder abuse by a caregiver, and if such elderly person's life or health has been materially threatened, such person shall promptly report this to the relevant municipality.

(2) In addition to the case set forth in the preceding paragraph, in cases where any person has discovered an elderly person who is likely to have been subjected any elder abuse by a caregiver, such person shall endeavor to promptly report this to the relevant municipality.

(3) The provisions concerning the crime of unlawful disclosure of confidential information as set forth in the Penal Code (Act No. 45 of 1907) and the provisions of any other Acts providing for a confidentiality obligation shall not be construed to preclude any reporting under the preceding two paragraphs.

²⁴ Tokyo International Communication Committee, "Living Information ", [Online] Accessed: 2016, November 19. Available from: https://www.tokyo-icc.jp/guide_eng/kinkyu/01.html

ทารุณกรรม การละเลยและการทำร้ายผู้สูงอายุโดยการกระทำของบุคคลในครอบครัว จากการสำรวจพบว่า ความเครียดจากการดูแลผู้สูงอายุ ทำให้นำไปสู่การทารุณกรรมและการทำร้ายผู้สูงอายุที่อ่อนแอ²⁵

วิธีการรายงานแจ้งเหตุกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลหรือบุคคลภายนอกของญี่ปุ่นนั้นให้แจ้งเหตุต่อเทศบาลเมืองและเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นเหมือนกับประเทศอื่นๆ ส่วนกรณีความรุนแรงความรุนแรงในครอบครัวซึ่งเป็นเรื่องภายในครอบครัว และการกระทำความผิดส่วนใหญ่กลับไม่มีการรายงาน แต่ญี่ปุ่นมี Homecare support center ทำให้หน่วยงานของรัฐได้สื่อสารกับครอบครัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า Homecare support center เป็นมาตรการที่ทำให้เจ้าหน้าที่จึงรับรู้การกระทำความผิดกรณีความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น และสามารถให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้

4.1.1.4 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึงบุคคลที่อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป²⁶ สิงคโปร์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่เผชิญกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ สิงคโปร์ยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ จึงทำให้เกิดความตระหนักถึงกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุทางด้านอาชญากรรม หรือความรุนแรงในทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุได้ แต่สิงคโปร์มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องคือ Women’s Charter (Chapter353) Maintenance of Parent Act (Chapter167B) Penal Code (Chapter 224) และMental Disorders and Treatment Act (Chapter178)²⁷ ซึ่งกฎหมายที่เหล่านี้จะสามารถนำมาใช้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องดังต่อไปนี้

1. Women’s Charter (Chapter353) มาตรา 64 และมาตรา 65 ในเรื่องการขอ Protection Order เป็นเรื่องมาตรการทางกฎหมายในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี

²⁵ Tazuko Shibusawa *et al.*, "Interventions for Elder Abuse and Neglect with Frail Elders in Japan," in *Brief Treatment and Crisis Intervention.*, pp. 203-211.

²⁶ Yap Mui Teng and Chua Chun Ser, "Redefining Aging," *Institute of Policy Studies* (2012):

²⁷ Ministry of Social and family development, "Understanding Elderly Abuse and Neglect Booklet ", [Online] Accessed: 2016, August 30. Available from: https://app.msf.gov.sg/portals/0/summary/publication/resource_materials_elderabusebooklet.pdf

2. Maintenance of Parent Act (Chapter 167B) ให้สิทธิประชาชนที่อาศัยในประเทศสิงคโปร์ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปสามารถที่จะเรียกค่าเลี้ยงดูจากบุตรได้ ถ้าบุตรสามารถที่จะเลี้ยงดูบิดามารดาได้แต่ไม่กระทำ สามารถขอให้ศาลจ่ายค่าเลี้ยงดูได้²⁸
3. Penal Code (Chapter 224) การกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาที่นำมาใช้เป็นฐานความผิดในกรณีที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดเป็นผู้สูงอายุ
4. Mental Disorders and Treatment Act (Chapter 178) ในมาตรา 9 (1) เกี่ยวกับการสั่งให้บุคคลเป็นผู้ไร้ความสามารถ

กระทรวงพัฒนาสังคมและครอบครัวของประเทศสิงคโปร์เล็งเห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากการที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น มีการจัดทำร่างกฎหมายขึ้นใหม่ ชื่อว่า Vulnerable Adults Act ซึ่งเหตุที่มีการร่างกฎหมายดังกล่าวระบุไว้ว่า ด้วยประชากรของสิงคโปร์มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายในปี ค.ศ. 2030 จะมีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินกว่า 900,000 คน โดยจะมีทั้งบุคคลที่เป็นโสด หรือผู้ที่ไม่มีบุตร ผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการจิตเสื่อม และอาจจะไม่สามารถดูแลตนเองได้ เป็นที่น่ากังวลอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้ที่พักอาศัยโดยลำพัง โดยจำนวนบุคคลกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นจากจำนวน 35,000 ในปี ค.ศ. 2012 เป็นจำนวน 83,000 คนในปี ค.ศ. 2030 โดยที่ขาดความสามารถจะมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น และคาดการณ์ได้ว่าจะมีชีวิตอยู่ยาวนานกว่าบิดามารดาที่ดูแลบุคคลนั้นอยู่ ผู้สูงอายุที่อ่อนแอและผู้ที่มีอายุมากที่ขาดความสามารถมีความอ่อนไหวที่จะถูกทำร้าย ถูกละทิ้ง หรือละเลยตนเองได้มาก วัตถุประสงค์ของ Vulnerable Adults Act จะช่วยให้รัฐสามารถที่จะเข้าไปช่วยเหลือผู้อ่อนแอในกรณีที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งรัฐมีความจำเป็นต้องเข้าไปแทรกแซงเพื่อปกป้องและสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของบุคคลผู้อ่อนแอนั้น²⁹

กฎหมายนี้มุ่งที่จะคุ้มครองผู้สูงอายุด้วย โดยร่างกฎหมายนี้อยู่ระหว่างการเผยแพร่ต่อสาธารณะให้แสดงความคิดเห็น กฎหมายใหม่นี้ได้ให้คำจำกัดความของ Vulnerable adult ไว้ว่า

ผู้อ่อนแอ (Vulnerable Adult) หมายถึงบุคคลผู้ซึ่ง

(ก) อายุ 18 ปีหรือมากกว่า และ

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

(ข) เป็นผู้ที่มีสภาพทางจิตใจ หรือร่างกายไม่สมบูรณ์ ไม่มีความสามารถ ไร้ซึ่งความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ ไม่สามารถที่จะปกป้องตนเองจากการถูกทำร้าย ถูกละทิ้ง หรือการละเลยซึ่งตนเองได้³⁰

การศึกษามาตรการทางกฎหมายประเทศสิงคโปร์กรณีของผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ จะนำเสนอแนวทางตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม และตามร่างกฎหมายใหม่ใน Vulnerable Adults Act ประกอบกันไปเพื่อให้เห็นมาตรการและแนวทางของประเทศสิงคโปร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบการรายงานเหตุของสิงคโปร์มี 2 กรณีคือ กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกดังนี้

1) กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

การรายงานกรณีมีผู้สงสัยว่าผู้สูงอายุเป็นเหยื่อจากการทำร้ายหรือทารุณกรรม หรือกรณีอื่นๆ ผู้ที่พบเห็นสามารถแจ้งได้ที่หน่วยงาน Family Violence Specialist Centers ซึ่งมีด้วยกัน 3 หน่วยงาน คือ Pave, Trans Safe Centre และ Care Corner Project Start หรือผ่านทาง Comcare Hotline ซึ่งทางหน่วยงานเหล่านี้สามารถรับรายงานได้ในทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงภายในครอบครัว รวมทั้งกรณีการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ³¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³⁰ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 2 In this Act, unless the context otherwise requires

“vulnerable adult” means an individual who —

(a) is 18 years of age or older; and

(b) is, by reason of mental or physical infirmity, disability or incapacity, incapable of protecting himself or herself from abuse, neglect or self-neglect;

“abuse” means —

(a) physical abuse;

(b) emotional or psychological abuse;

(c) conduct or behavior by an individual that in any other way controls or dominates another individual and causes the other individual to fear for his or her safety or wellbeing; or

(d) conduct or behavior by an individual that unreasonably deprives, or threatens to unreasonably deprive, another individual of that other individual’s liberty of movement or wellbeing

³¹ Ministry of Social and family development, "Stop Family Violence - Abuse of Vulnerable Adults", [Online] Accessed: 2016, October 2. Available from: <http://www.stopfamilyviolence.sg/default.aspx>

2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

สิงคโปร์จะมีศูนย์ Senior Activity's Centers ซึ่งจะรับเรื่องกรณีผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ³² ผู้ที่แจ้งเหตุไปยังศูนย์ต่างๆหากภายหลังพบว่าการกระทำของกรณีดังกล่าวเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายอาญา ผู้แจ้งจะต้องไปศาลในฐานะพยานและจะได้รับความคุ้มครองจากการที่รายงานการกระทำความผิดตามกฎหมายใหม่

ผู้เขียนเห็นว่าในสิงคโปร์มีช่องทางในการแจ้งเหตุ โดยมีหลายหน่วยงานร่วมมือกัน เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในทุกกรณี อีกทั้งยังมีหน่วยงานที่รับเรื่องรายงานกรณีผู้สูงอายุโดยเฉพาะด้วย ส่งผลให้ผู้พบเหตุและผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถรายงานเหตุการณ์กระทำความผิดต่อผู้สูงอายุได้หลายหน่วยงาน นอกจากนี้ หากการกระทำความผิดที่แจ้งเป็นความผิดอาญา ผู้ที่แจ้งจะต้องไปเป็นพยานที่ศาลด้วย นับว่าเป็นมาตรการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอย่างมาก ซึ่งกฎหมายไทยไม่มีการกำหนดให้ผู้แจ้งต้องไปเป็นพยานในศาล มีเพียงกฎหมายคุ้มครองผู้แจ้งเหตุกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำโดยสุจริตจะไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการรายงานเหตุคือ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบเหตุและเข้าคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทันที

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่า

1. ประเทศที่มีบทบัญญัติเรื่องการรายงานเหตุกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวคือ ประเทศไทยและประเทศสิงคโปร์
2. ประเทศที่มีบทบัญญัติเรื่องการรายงานเหตุกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์และประเทศไทย
3. ประเทศที่มีบทบัญญัติเรื่องการรายงานเหตุกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น

³² Agency for integrated care, "Introduction to Senior Activity", [Online] Accessed: 2016, September 22. Available from: <https://www.silverpages.sg/care-services/day-care/Senior%20Activity%20Centre>

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการรายงานเหตุ

ประเทศ	การรายงานเหตุ
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก รายงานไปยังศูนย์ HOTLINE และต้องให้การเป็นพยานในศาล - กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่รายงานตามกฎหมาย
ออสเตรเลีย	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก รายงานไปยังศูนย์ HOTLINE - กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ผู้ดูแลมีหน้าที่ต้องรายงานเฉพาะความผิดต่อร่างกายและเพศเท่านั้น
ญี่ปุ่น	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว Homecare support center - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกแจ้งเหตุไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ - กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ผู้ที่พบเหตุรายงานไปยังเทศบาลเมือง
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว แจ้งเหตุไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศูนย์ Hotline - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก แจ้งเหตุไปยัง Senior Activity's Centers - กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย
ไทย	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ที่พบเหตุมีหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้แจ้งโดยสุจริตได้รับความคุ้มครอง - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ผู้ที่พบเหตุแจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - กรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ไม่มีบทบัญญัติกฎหมาย

4.1.2 มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น

4.1.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

มาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของมลรัฐเพนซิลเวเนียมีแผนการคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ และคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดี ดังนี้

1) แผนการคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ

เมื่อผู้พบเหตุการณ์ทำร้ายผู้สูงอายุได้แจ้งไปยังหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุมลรัฐเพนซิลเวเนีย และหน่วยงานดังกล่าวได้รับการรายงานแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังนี้

(1) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายใน 72 ชั่วโมงหลังจากที่ได้รับการรายงาน

(2) พนักงานเจ้าหน้าที่ควรสืบสวนให้เสร็จตามกฎเกณฑ์ของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุมลรัฐเพนซิลเวเนีย³³

(3) หากเจ้าหน้าที่พบว่ามีความเสี่ยงที่เชื่อได้ว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุเป็นผู้เสียหายในการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือได้รับอันตรายสาหัส ได้รับบาดเจ็บแก่ร่างกาย หรือสงสัยว่าเสียชีวิต เจ้าหน้าที่ตำรวจควรแจ้งให้หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุทราบ³⁴

หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุมลรัฐเพนซิลเวเนีย มีอำนาจเข้าไปให้ความช่วยเหลือคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน³⁵ โดยหน่วยงานดังกล่าวต้องจัดทำแผนคุ้มครองผู้สูงอายุ³⁶

³³ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 303 (a) Investigation.--It shall be the agency's responsibility to provide for an investigation of each report made under section 302. The investigation shall be initiated within 72 hours after the receipt of the report and shall be carried out under regulations issued by the department. These regulations shall provide for the methods of conducting investigations under this section and shall assure that steps are taken to avoid any conflict of interest between the investigator and service delivery functions. Reports and investigations under this section shall comply with chapter 7, where applicable.

³⁴ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 703 (b) Notification.--If law enforcement officials have reasonable cause to suspect that a recipient has suffered sexual abuse, serious injury, serious bodily injury or a suspicious death, law enforcement officials shall notify the agency.

³⁵ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 302 (b) Receiving reports.--The agency shall be capable of receiving reports of adults in need of protective services 24 hours a day, seven days a week, including holidays. This capability may include the use of a local emergency response system or a crisis intervention agency, provided that access can be made to a protective services caseworker in appropriate emergency situations as set forth in regulations promulgated by the department. All reports received orally under this section shall be reduced to writing immediately by the person who receives the report.

ซึ่งมีการอธิบายรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับวิธีการที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเบื้องต้น การให้บริการแผนคุ้มครองผู้สูงอายุนั้น หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุควรที่จะเสนอแผนการคุ้มครองผู้สูงอายุภายใต้เงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อผู้สูงอายุร้องขอ
- (2) ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอรับการคุ้มครองในนามผู้สูงอายุ
- (3) ภายหลังจากการรายงานสำนวนการสอบสวนแล้ว หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุเห็นว่าผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง³⁷

หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับรายงานการสอบสวน การประเมินถึงความต้องการของผู้รับการคุ้มครอง แผนการคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ และการคุ้มครองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ³⁸ กรณีที่หน่วยงานคุ้มครอง

---

³⁶ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 301 (c) Protective services plans.--Each area agency on aging shall include a protective services plan as part of its annual plan. The plan shall describe the local implementation of this chapter, including the organization, staffing, mode of operations and financing of protective services, as well as the provisions made for purchase of services, interagency relations, interagency agreements, service referral mechanisms and locus of responsibility for cases with multiservice agency needs. The description of the methods that will be used by the agency, its designees and its service providers to assure the privacy of older adults receiving services and the confidentiality of all records shall be established by the department. The department shall establish a schedule for the submission and approval of the plans. The plan shall include a list of all entities, whether public or private, that have been identified by the area agency on aging as having substantial contact with potential victims or perpetrators of abuse, neglect, exploitation and abandonment. This list shall be submitted to the department for purposes of the public information campaign under subsection (a).

³⁷ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 304 (a) Availability of protective services.—The agency shall offer protective services under any of the following conditions:

1. an older adult requests such services.
2. another interested person requests such services on behalf of an older adult.
3. if after investigation of a report, the agency determines the older adult is in need of such services.

³⁸ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 304 (d) Access to records.—The agency shall have access to all records relevant to:

1. investigations of reports under section 303.
2. assessment of client need.
3. service planning when an older adults' need for protective services has been or is being established.

ผู้สูงอายุถูกปฏิเสธให้เข้าถึงตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ได้รับรายงานว่ามี ความจำเป็นที่ต้องอยู่ภายใต้ แผนการคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ และการเข้าถึงตัวผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นเพื่อให้การสอบสวน การ ประเมินผลของผู้รับบริการ และแผนการคุ้มครองเสร็จสมบูรณ์ หรือเพื่อส่งมอบการคุ้มครองที่จำเป็น เพื่อป้องกันการทารุณกรรม การละทิ้ง การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือการทอดทิ้งผู้สูงอายุ ตามที่ได้รับรายงานว่ามีความต้องการการคุ้มครองอีกในอนาคต หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถที่ จะร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งการเข้าถึงที่เหมาะสม เมื่อเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ผู้ดูแลหรือบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การสอบสวน หรือการประเมินผลของ ผู้รับบริการคุ้มครอง หรือแผนการคุ้มครอง

(2) หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่ได้รับรายงานว่า ควรอยู่ภายใต้แผนการคุ้มครองปฏิเสธที่จะได้รับการคุ้มครอง โดยแสดงให้เห็นว่าถูกบังคับ ข่มขู่ หรือ ทำให้กลัวที่จะถูกทำร้าย ละเลย แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกทอดทิ้งในอนาคต³⁹

2) คำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดี

กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายกรณีความรุนแรงในครอบครัว แม้ว่า จะไม่มี การนำคดีขึ้นสู่ศาล ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถที่จะขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีได้ Protection from Abuse Act ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ผู้ที่ขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีต้องเป็นผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่เป็น สมาชิกในครอบครัว หรือเป็นผู้ที่ดูแลผู้เยาว์ และต้องมีความสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดตามที่ กฎหมายกำหนด ได้แก่ ความสัมพันธ์โดยการสมรส ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต บิดามารดาตามความ

4. the delivery of services arranged for under the services plan developed by the agency to respond to an older adults' assessed need for specific services.

³⁹ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 304 (f) Denial of access to persons.—if the agency is denied access to an older adults reported to be in need of protective services and access is necessary to complete the investigation or the client assessment and service plan, or the delivery of needed services in order to prevent further abuse, neglect, exploitation or abandonment of the older adult reported to be in need of protective services, the agency may petition the court for an order to require the appropriate access when either of the following conditions apply:

1. the caretaker or the third party has interfered with the completion of the investigation of the client assessment and service plan or the delivery of services.

2. the agency can demonstrate that the older adult reported to be in need of protective services in denying access because of coercion, extortion or justifiable fear of further abuse, neglect, or exploitation or abandonment.

เป็นจริง หรือเคยมีหรือมีความสัมพันธ์พิเศษกัน โดยไม่เจาะจงว่าเป็นความสัมพันธ์ทางคู่สาวเท่านั้น และไม่จำเป็นต้องเคยอาศัยหรืออาศัยอยู่กับผู้กระทำความผิดมาก่อน

(2) ให้อื่นคำขอ Protection From Abuse (PFA) ได้ที่ศาล The Court of Common Pleas Family Division ซึ่งคำสั่งคุ้มครองที่ศาลจะสั่งต่อผู้กระทำความผิดมีหลายกรณี⁴⁰ เช่น คำสั่งให้หยุดการทำร้าย คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดออกไปจากเคหสถาน คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดห้ามติดตามผู้เสียหาย หรือคำสั่งห้ามเข้าใกล้ เป็นต้น

(3) เมื่อศาลออกคำสั่งแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกจับกุมและหากศาลเห็นว่ามีการฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองจริง ผู้กระทำความผิดอาจถูกจำคุกนานสูงสุด 6 เดือนและหรือปรับเป็นเงินสูงสุด 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ⁴¹

ผู้เขียนเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นของมลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุที่ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องขอรับการคุ้มครองโดยผู้สูงอายุร้องขอด้วยตนเอง หรือผู้แทนผู้สูงอายุร้องขอ หรือหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุเห็นว่าผู้สูงอายุควรได้รับการคุ้มครองตามแผนคุ้มครองผู้สูงอายุ อีกทั้งการหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับ รายงานการสอบสวน หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุจึงสามารถจัดทำแผนการคุ้มครองผู้สูงอายุได้เหมาะสมกับปัญหาผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความปลอดภัยตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดี ซึ่งมาตรการนี้จะคล้ายกับมาตรการของไทย

⁴⁰ PROTECTION FROM ABUSE ACT, Section 6105 (b) Notice of service and rights— Each law enforcement agency shall provide the abused person with oral and written notice of the availability of safe shelter and of domestic violence services in the community, including the hotline number for domestic violence services. The written notice, which shall be in English and Spanish and any additional language required by local rule of court, shall include the following statement: “If you are the victim of domestic violence, you have the right to go to court and file a petition requesting an order for protection from domestic abuse pursuant to the Protection From Abuse Act (23 Pa.C.S. Ch. 61), which could include the following:

- (1) An order restraining the abuser from further acts of abuse.
- (2) An order directing the abuser to leave your household.
- (3) An order preventing the abuser from entering your residence, school, business or place of employment.
- (4) An order awarding you or the other parent temporary custody of or temporary visitation with your child or children.
- (5) An order directing the abuser to pay support to you and the minor children if the abuser has a legal obligation to do so.”

⁴¹ Pennsylvania Legal Aid Network, "Protection from Abuse", [Online] Accessed: 2016, October 2. Available from: <http://www.palawhelp.org/resource/protection-from-abuse-7?ref=zLKup>

เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายของไทยจะกำหนดอำนาจให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้าไปช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในสถานที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อยู่ในที่ปลอดภัย ฟื้นฟูให้สภาพร่างกายและจิตใจให้กลับสู่สภาวะปกติ เป็นต้น แต่มีข้อแตกต่างกันตรงที่ มาตรการทางกฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ สามารถร้องขอให้หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุคุ้มครองได้ เมื่อบุคคลหลายคนสามารถร้องขอให้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ จะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความคุ้มครองโดยเร็วและสามารถให้การคุ้มครองได้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่มาตรการทางกฎหมายของไทยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถร้องขอให้มีการคุ้มครองได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการให้ความคุ้มครอง ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่อาจจะไม่เห็นสภาพปัญหาหรือภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีน้อยเมื่อเทียบกับภาระงานที่ต้องดูแล ส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจจะไม่ได้รับความคุ้มครองหากไม่ได้รับความปลอดภัยจากการคุกคาม ช่มชู้ของผู้กระทำความผิด อีกทั้งมาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของไทยนั้นแยกเป็นกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกซึ่งมีมาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นที่แตกต่างกัน ส่วนมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของกฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียใช้กับความผิดในทุกกรณี

มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นกรณีกระทำความรุนแรงในครอบครัวของมลรัฐเพนซิลเวเนีย ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถขอคำสั่งคุ้มครองต่อศาลก่อนฟ้องคดีได้เพื่อคุ้มครองไม่ให้ผู้กระทำความผิดมาเข้าใกล้ ก่อความ หรือกระทำอันตรายใดๆ แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ในขณะที่มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของไทย ศาลไม่สามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีได้ เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่มีบทบัญญัติให้ศาลสามารถจะออกคำสั่งคุ้มครองใดๆ ได้ก่อนการฟ้องคดีถือเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งที่จะทำให้ศาลไม่อาจออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา ก่อนฟ้องคดีได้ แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อ้างตนเองเป็นพยานในคดีอาญาสามารถยื่นคำร้องขอให้ใช้มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ หรือหากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มียอำนาจสอบสวนคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยสามารถที่จะใช้มาตรการทั่วไปคุ้มครองพยานได้ สำนักงานคุ้มครองพยานจะกำหนดมาตรการการคุ้มครองพยานตามความเหมาะสมแก่สถานะภาพของพยาน ลักษณะความร้ายแรงของคดี เช่น การจัดเจ้าหน้าที่คุ้มครอง การนำพยานไปอยู่ที่ปลอดภัย การย้ายที่อยู่ เป็นต้น แต่อาจจะความล่าช้าได้และไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาได้ เพราะการจะขอ

คุ้มครองพยานนั้นจะขอได้ต่อเมื่อเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นสืบพยาน ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่ได้ดำเนินคดีมาในระยะเวลาหนึ่งแล้ว

4.1.2.2 ประเทศออสเตรเลีย

มาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของรัฐควีนส์แลนด์ มีมาตรการแทรกแซงของหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ และการขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้อง ดังต่อไปนี้

1) มาตรการแทรกแซงของหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ

หน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุจะพิจารณาว่าควรจะต้องเข้ามาแทรกแซงเพื่อการคุ้มครองดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือไม่ ต้องดำเนินการเร่งด่วนเพียงใด โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

(1) ความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือเป็นหลัก แม้ว่าการทำร้ายผู้สูงอายุทั่วไปอาจไม่รุนแรงหรือถึงกับขู่ทำร้ายหรือเอาชีวิต เช่นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่ความปลอดภัยเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเสมอ ดังนั้น การแทรกแซงต้องไม่ทำให้สถานการณ์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแย่ลง

(2) ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่สามารถจะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยต้องมีความสอดคล้องกับหน้าที่ของหน่วยงานที่ดูแล

(3) มีการเข้าถึงที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หากต้องมีการเข้าถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างความเชื่อใจกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุและครอบครัว เพื่อที่จะทำลายกำแพงในการติดต่อสื่อสาร ให้ได้ข้อมูล และรับได้กับการเข้ามาสอดแทรกของหน่วยงาน โดยเจ้าหน้าที่จะต้องลอคคิตของตนเองลงหากพบวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกับความเชื่อของตนเอง หากการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายโดยชัดแจ้ง แม้ว่าจะอ้างประเพณีหรือวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่ต้องตระหนักได้ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

(4) ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ การแทรกแซงจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

(5) ต้องมีการเสนอทางออกทางกฎหมายและการบังคับทางกฎหมายที่เหมาะสม แม้ว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่ต้องการที่จะเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือกฎหมาย แต่เจ้าหน้าที่ยังคงต้องเสนอแนวทางด้านกฎหมายและช่องทางในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจจะต้องการใช้ช่องทางดังกล่าวทันทีหรือภายหลังได้ การที่ได้รับรู้ถึงสิทธิของตนจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการที่จะเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้มากขึ้น

(6) ต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นความลับ

เมื่อหน่วยงานที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้พิจารณาแล้วเห็นว่าควรเข้าแทรกแซง ก็สามารถดำเนินการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทันที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแต่ละคน⁴²

ผู้เขียนเห็นว่าหลังจากเกิดการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่แจ้งรายละเอียดต่อเจ้าหน้าที่เพราะมีความกลัว การที่รัฐควีนส์แลนด์มีมาตรการแทรกแซงของหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุที่ให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งในการช่วยเหลือจะคำนึงถึงความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ โดยจะคำนึงถึงความปลอดภัย การตัดสินใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ แนวทางกฎหมาย รวมถึงการเก็บข้อมูลเป็นความลับ ถือเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และมีการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องมีวิธีการในการเข้าถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับลักษณะที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นอยู่เพื่อให้เกิดความเชื่อใจและได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่คดี มาตรการแทรกแซงของหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุนี้จะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกับการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ทราบรายละเอียดต่างๆ จากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะทำให้มีวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

2) การขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้อง

ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องได้ 2 กรณีคือกรณีผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกกระทำความผิดและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกดังนี้

2.1) กรณีผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกกระทำความผิด

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความผิดกรณีมีความสัมพันธ์กับผู้กระทำสามารถขอคำสั่งคุ้มครอง (Protection Order) เมื่อศาลรับคำร้องแล้ว ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครอง (Protection Order) ได้ตามพระราชบัญญัติความรุนแรงในครอบครัว 2012 (Domestic and Family Violence Protection ACT 2012) กฎหมายดังกล่าวบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ป้องกันความรุนแรง และความเป็นปกติสุขของบุคคล รวมทั้งเด็ก ผู้ซึ่งได้รับความหวาดกลัว มีประสบการณ์หรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และเพื่อให้มั่นใจได้ว่า ผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้รับผลจากการกระทำตามกฎหมาย⁴³ ศาล

⁴² "The Uniting Care Community's Elder Abuse Prevention Unit," A Guide for Elder Abuse Protocols:

6.

⁴³ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 3

(1) The main objects of this Act are—

สามารถที่จะออกคำสั่งเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความรุนแรงในอนาคต รวมไปถึงการให้อำนาจหน้าที่พิเศษกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การออกคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ที่ถูกกระทำและผู้ที่ทำให้กระทำความผิดจะต้องมีความสัมพันธ์กัน และสามารถขอต่อศาลได้โดยทันทีแม้ไม่มี การดำเนินคดีอาญา⁴⁴ โดยลักษณะของการมีความสัมพันธ์ตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งเป็น 3 ประเภท⁴⁵ ได้แก่ ความสัมพันธ์ส่วนตัว (An intimate personal relationship) ความสัมพันธ์ทางครอบครัว (A family relationship) และความสัมพันธ์ในลักษณะที่มีการดูแลกันอย่างไม่เป็นทางการ (An informal care relationship) โดยได้บัญญัติรายละเอียดของความสัมพันธ์ทั้ง 3 ลักษณะไว้ดังนี้

(1) ความสัมพันธ์ส่วนตัว⁴⁶ ได้แก่ คู่สมรส รวมถึงความสัมพันธ์แบบสามีภรรยาโดยพฤตินัย และอดีตสามีภรรยา และผู้ที่เป็นบิดาหรือมารดาของบุตร⁴⁷ คู่หมั้น⁴⁸ หรือความสัมพันธ์แบบคู่รัก หรืออดีตคู่รัก⁴⁹

-
- (a) to maximise the safety, protection and wellbeing of people who fear or experience domestic violence, and to minimise disruption to their lives; and
  - (b) to prevent or reduce domestic violence and the exposure of children to domestic violence; and
  - (c) to ensure that people who commit domestic violence are held accountable for their actions.
- (2) The objects are to be achieved mainly by—
- (a) allowing a court to make a domestic violence order to provide protection against further domestic violence; and
  - (b) giving police particular powers to respond to domestic violence, including the power to issue a police protection notice; and
  - (c) imposing consequences for contravening a domestic violence order or police protection notice, in particular, liability for the commission of an offence.

⁴⁴ Magistrates Court of Queensland, *Domestic and Family Violence Protection Act Bench Book*, pp. 10-11.

⁴⁵ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 13

A relevant relationship is—

- (a) an intimate personal relationship; or
- (b) a family relationship; or
- (c) an informal care relationship.

⁴⁶ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 14

An intimate personal relationship is—

- (a) a spousal relationship; or
- (b) an engagement relationship; or
- (c) a couple relationship.

⁴⁷ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 15

- (1) A spousal relationship exists between spouses

(2) ความสัมพันธ์ทางครอบครัว คือการที่บุคคลมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ไม่ว่าจะ เป็นทางสายโลหิตหรือจากการสมรส⁵⁰

(3) ความสัมพันธ์ในลักษณะที่มีการดูแลกันอย่างไม่เป็นทางการ คือการที่บุคคลหนึ่ง ต้องพึ่งพาหรือเคยพึ่งพาบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ดูแล เพื่อช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ เช่น การแต่งตัว การทำความสะอาดร่างกาย การกินอาหาร การจับจ่ายสินค้าสำหรับการดำรง ชีวิตประจำวัน หรือโทรศัพท์นัดหมายการรักษาทางการแพทย์ รวมไปถึงผู้ดูแลที่ได้รับค่าใช้จ่ายหรือ เงินช่วยเหลือเพื่อจัดการดูแล หรือผู้ที่ได้รับเงินทดแทนจากการสำรองจ่ายเพื่อการดูแลนั้น แต่ไม่ รวมถึงผู้ดูแลที่เกิดจากทำสัญญาในการดูแลเช่น พยาบาล เป็นต้น⁵¹

(2) A spouse, of a person, includes— (a) a former spouse of the person; and (b) a parent, or former parent, of a child of the person.

⁴⁸ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 17 An engagement relationship exists between 2 persons if the persons are or were engaged to be married to each other, including a betrothal under cultural or religious tradition.

⁴⁹ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 18 (1) A couple relationship exists between 2 persons if the persons have or had a relationship as a couple.

⁵⁰ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 19

(1) A family relationship exists between 2 persons if 1 of them is or was the relative of the other.

(2) A relative of a person is someone who is ordinarily understood to be or to have been connected to the person by blood or marriage.

(3) For deciding if someone is connected by marriage, any 2 persons who are or were spouses of each other are considered to be or to have been married to each other.

(4) A relative of a person (the first person) is also either of the following persons if it is or was reasonable to regard the person as a relative especially considering that for some people the concept of a relative may be wider than is ordinarily understood—

(a) a person whom the first person regards or regarded as a relative;

(b) a person who regards or regarded himself or herself as a relative of the first person.

⁵¹ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 20

(1) An informal care relationship exists between 2 persons if 1 of them is or was dependent on the other person (the care) for help in an activity of daily living.

(2) An informal care relationship does not exist between a child and a parent of a child.

(3) An informal care relationship does not exist between 2 persons if 1 person helps the other person in an activity of daily living under a commercial arrangement.

(4) For subsection (3)—

(a) a commercial arrangement may exist even if a person does not pay a fee for the help provided under the arrangement; and

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว อาจจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ ซึ่งมีหลักเกณฑ์การร้องขอคำสั่งคุ้มครองดังนี้

(1) ผู้ที่สามารถขอต่อศาลได้คือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือบุคคลอื่นที่เป็นตัวแทนของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากกฎหมายอื่น เช่นผู้คุ้มครอง หรือทนายความ โดยคำสั่งที่ศาลสั่งนั้นมี 2 ประเภทคือ คำสั่งคุ้มครอง (Protection Order) และคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว (Temporary Protection Order)

(2) ศาลจะสั่งในช่วงเวลาที่ยังพิจารณาว่าจะมีการออกคำสั่งคุ้มครองหรือไม่ โดยศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองต่อเมื่อเห็นว่าบุคคลนั้นได้รับหรืออาจได้รับความรุนแรง ถูกข่มขู่หรือคุกคาม หรือถูกใช้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนด

(3) เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำคำสั่งดังกล่าวไปปฏิบัติ โดยจะมีการห้ามมิให้บุคคลที่เป็นต้นเหตุแห่งการออกคำสั่งดังกล่าวมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายในระยะเวลาที่ศาลสั่ง⁵²

นอกจากนี้ ตำรวจจะได้รับอำนาจพิเศษ⁵³ คือตำรวจสามารถที่จะออกประกาศคุ้มครองโดยตำรวจได้ (Police Protection Notice) ขณะที่มีการตรวจสอบกรณีที่มีการกระทำความ

(b) an arrangement is not a commercial arrangement because 1 person receives a pension or allowance, or reimbursement for the purchase price of goods, for the help provided under the arrangement; and

(c) an arrangement is not a commercial arrangement if 1 person pays a fee for the help provided under the arrangement because of domestic violence committed by the other person.

⁵² Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 20

(1) an application for a protection order can be made only by—

(a) an aggrieved; or (b) an authorised person for an aggrieved; or (c) a police officer under section 100(2)(a); or (d) a person acting under another Act for the aggrieved.

(2) An authorised person for an aggrieved means— (a) an adult authorised in writing by the aggrieved to appear on behalf of the aggrieved; or (b) an adult whom the court believes is authorised by the aggrieved to appear on behalf of the aggrieved even though the authority is not in writing.

⁵³ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 20 A police officer may issue a notice (a police protection notice) against a person (the respondent) if the police officer—

(a) is present at the same location as the respondent; and

(b) reasonably believes the respondent has committed domestic violence; and

(c) reasonably believes that no domestic violence order has been made, or police protection notice issued, that—

รุนแรงในครอบครัว ตำรวจมีอำนาจที่ควบคุมตัวผู้ที่มีเหตุอันเชื่อได้ว่าได้กระทำความรุนแรง⁵⁴ และทำให้บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกทำร้ายโดยบุคคลนั้น⁵⁵ และต้องนำตัวบุคคลนั้นไปควบคุมในห้องขัง⁵⁶ จากนั้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเตรียมยื่นขอคำสั่งคุมครอง⁵⁷

จะเห็นว่าการออกคำสั่งคุมครองก่อนฟ้องกรณีผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ได้แก่ ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และความสัมพันธ์ในลักษณะที่มีการดูแลกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งถือได้ว่าบุคคลเหล่านี้มีความใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ จึงมีโอกาที่จะกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุได้ง่ายกว่าบุคคลภายนอก แต่การออกคำสั่งคุมครองก่อนฟ้องจะไม่ครอบคลุมกรณีความสัมพันธ์ในลักษณะที่มีการดูแลกันอย่างเป็นทางการเช่น การทำสัญญาเป็นผู้ดูแล กฎหมายกำหนดให้บุคคลหลายประเภทสามารถยื่นคำร้องขอได้ คือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือบุคคลอื่นที่เป็นตัวแทนของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากกฎหมายอื่น เช่นผู้คุมครอง หรือทนายความ ซึ่งเมื่อบุคคลผู้มีความใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้กระทำความผิดเอง จะเป็น

(i) names the respondent as a respondent and another person involved in the domestic violence mentioned in paragraph (b) as the aggrieved; or

(ii) names the respondent as an aggrieved and another person involved in the domestic violence mentioned in paragraph (b) as the respondent; and

(d) reasonably believes that a police protection notice is necessary or desirable to protect the aggrieved from domestic violence; and

(e) reasonably believes the respondent should not be taken into custody under division 3; and (f) has obtained approval under section 102 to issue the notice.

⁵⁴ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 118 (1) A police officer must, as soon as reasonably practicable after a person is taken into custody under section 116, prepare an application for a protection order in which the person is named as the respondent.

⁵⁵ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 116 A police officer may take a person into custody if, while conducting an investigation under section 100, the police officer reasonably suspects that the person has committed domestic violence and— (a) another person is in danger of personal injury by the person; or (b) property is in danger of being damaged by the person.

⁵⁶ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 117 A person taken into custody under section 116 must, as soon as reasonably practicable— (a) be taken by a police officer to a holding cell at a police station or police establishment and delivered into the custody of the most senior officer on duty at the station or establishment; or (b) be taken by a police officer to a watch-house and delivered into the custody of the watch-house manager.

⁵⁷ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 118

การยากที่บุคคลอื่นจะเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ การที่มีการกำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้คุ้มครอง หรือทนายความ มีอำนาจในการร้องขอคำสั่งคุ้มครองถือเป็นการให้อำนาจกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือคุ้มครองให้ผู้สูงอายุได้รับความปลอดภัย และให้ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินคดี แต่ยังมีข้อจำกัดที่ไม่นำไปใช้กับการคุกคามทางการเงิน หรือการทอดทิ้งผู้สูงอายุซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่เบี่ยงเบน การออกคำสั่งคุ้มครองศาลจะพิจารณา และออกคำสั่งคุ้มครองตามพฤติการณ์ความรุนแรงของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแต่ละคน โดยจะมีคำสั่งห้ามไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายในระยะเวลาที่ศาลสั่ง ซึ่งต่างจากมาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของไทยกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จะให้ความช่วยเหลือโดยมาตรการการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นการช่วยเหลือใดเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความปลอดภัย ฟิ้นฟูร่างกายและจิตใจให้กลับสู่สภาพเดิม และปรับความเข้าใจกับครอบครัวเพื่อให้สามารถกลับไปอยู่กับครอบครัวได้ นอกจากนี้ ตำรวจรัฐควีนส์แลนด์ยังสามารถที่จะออกประกาศคุ้มครองโดยตำรวจได้ (Police Protection Notice) โดยตำรวจมีอำนาจที่ควบคุมตัวผู้ที่มีเหตุอันเชื่อได้ว่าได้กระทำความรุนแรง และทำให้บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกทำร้ายโดยบุคคลนั้น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถขอคำสั่งคุ้มครองได้ ถือว่าการออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องเป็นมาตรการที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความผิดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งต่างจากมาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของไทยกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตำรวจสามารถควบคุมตัวผู้กระทำความผิดได้เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น

2.2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการทำร้ายโดยบุคคลภายนอก การขอคำสั่งคุ้มครองจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติสันติภาพและความประพฤติที่ดี (Peace and Good Behavior Act 1982) ซึ่งกฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัย สวัสดิภาพ ความมั่นคง จากความเสี่ยงที่บุคคลที่ต่อต้านสังคม ละเมิด หรือกระทำผิดต่อกฎหมาย⁵⁸ โดยคำสั่งเพื่อสันติภาพและ

⁵⁸ Peace and Good Behavior Act 1982, Section 4

(1) The main object of this Act is to protect the safety, welfare, security, and peace and good order of the community from risks presented by people engaging in antisocial, disorderly or criminal conduct.

(2) Other objects of this Act are to—

(a) disrupt and restrict the activities of criminals; and

(b) deter criminals from establishing, maintaining or expanding a criminal network; and

ความประพฤติน่าดี (PGD Order)⁵⁹ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสันติภาพและความประพฤติน่าดี เป็นคำสั่งคุ้มครองผู้สูงอายุที่ผู้พิพากษาสามารถออกคำสั่งเพื่อสันติภาพและความประพฤติน่าดี หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแสดงให้เห็นจนพอใจว่าถูกทารุณกรรมด้วยความบาดเจ็บ หรือได้รับความเสียหายทางทรัพย์สิน และมีความหวาดกลัวผู้กระทำความผิดเนื่องจากพฤติกรรมที่คุกคาม ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งแล้วจะเป็นการคุ้มครองผู้กระทำความผิดหรือก่อความหวาดกลัว ห้ามไม่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ⁶⁰

ผู้เขียนเห็นว่าคำสั่งคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสันติภาพและความประพฤติน่าดีมีลักษณะคล้ายคลึงกับคำสั่งป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและการทารุณกรรมผู้สูงอายุเดียวกับคำสั่งตาม Domestic and Family Violence Protection Act แต่มีความแตกต่างคือสามารถใช้ป้องกันความรุนแรงจากบุคคลอื่นที่ตนไม่ได้มีความสัมพันธ์ใดๆ ด้วย และยังใช้สำหรับบางประเภทของการทารุณกรรมผู้สูงอายุที่ไม่อยู่ในขอบเขตของคำสั่งป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและทารุณกรรมผู้สูงอายุ เช่น การทอดทิ้ง การคุกคามทางการเงิน เป็นต้น แต่คำสั่งคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสันติภาพและความประพฤติน่าดีจะมีข้อจำกัดในเรื่องเกี่ยวกับบาดเจ็บ หรือได้รับความเสียหายทางทรัพย์สิน

4.1.2.3 ประเทศญี่ปุ่น

มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของญี่ปุ่นจะมีมาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายทั่วไป และมาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายในกรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชราดังนี้

(c) ensure premises in which criminals habitually gather are unable to be used for antisocial, disorderly or criminal conduct; and

(d) ensure premises habitually used by criminals, or connected with serious criminal activity, do not become excessively fortified; and

(e) prevent intimidation of the public by criminals; and

(f) protect the community's enjoyment of safe and secure neighbourhood environments and public spaces

(3) The objects are achieved by—

(a) giving jurisdiction to magistrates to make orders that—

(i) require a person to keep the peace and be of good behaviour;

⁵⁹ Peace and Good Behavior Act 1982, Section 4-8

⁶⁰ เฉลิมวุฒิ สารกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม," หน้า 89-90.

1) มาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายทั่วไป

เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้แจ้งเหตุ ตำรวจจะติดต่อประสานงานกับผู้เสียหายตาม Victim Liaison System ซึ่งเป็นระบบที่องค์กรตำรวจจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายด้านต่างๆ เช่น การแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงความคืบหน้าแห่งคดี และองค์กรตำรวจยังมีการจัดระบบการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย โดยมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการทำแผนประกอบคำรับสารภาพ ประสานงานกับโรงพยาบาลและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ให้ข้อมูลและให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหาย และประสานงานกับผู้เสียหายในเรื่องต่างๆ⁶¹

2) มาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายในกรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลผู้สูงอายุ
ในสถานดูแลคนชรา

หลังจากได้รับรายงานการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการดังนี้

(1) เมื่อนายกเทศบาลเมืองต้องการที่จะดำเนินการเข้าไปยังที่พัก หรือที่อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการเพื่อการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงหรือข้อสงสัย หากมีความจำเป็นสามารถที่จะขอให้หัวหน้าสถานีตำรวจในท้องที่ที่พักอาศัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการพบให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ นายกเทศบาลเมืองจะพิจารณาถึงความจำเป็นในการขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าสถานีตำรวจ ความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญ

(2) หลังจากหัวหน้าสถานีตำรวจได้รับการร้องขอในการให้ความช่วยเหลือข้างต้นแล้ว เมื่อคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพของผู้สูงอายุ หัวหน้าสถานีตำรวจสามารถที่จะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตท้องที่ของตน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามวิธีใน The Act on The Execution of Official Police Duties (Act No. 136 of 1949) หรือกฎหมายอื่น เพื่อให้การสนับสนุนในการปฏิบัติตามหน้าที่นี้⁶²

⁶¹ สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, "การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 34-35.

⁶² Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 12

(1) When the mayor of a municipality intends to instruct an official to enter into a domicile or residence and to conduct an investigation or questioning pursuant to the provisions of paragraph (1) of the preceding Article, and if he/she deems it necessary for the execution of such duties, he/she may seek

(3) นายกเทศบาลเมือง หรือหัวหน้าสถานดูแลตามกฎหมายสามารถที่จะ ยับยั้งผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายผู้สูงอายุไม่ให้เข้าพบกับผู้สูงอายุได้ เพื่อเป็นการป้องกันการทำร้ายผู้สูงอายุโดยผู้ดูแล และปกป้องผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้อง⁶³

หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายอายุ 65 ปีขึ้นไปและไม่สามารถจะ ได้รับการดูแลที่บ้านได้อย่างดีด้วยความบกพร่องทางสภาพร่างกายหรือทางจิตใจ โดยต้องอาศัยการดูแล ที่เป็นพิเศษ และเป็น การดูแลในระยะยาวให้จัดผู้สูงอายุอยู่ในบ้านพักผู้สูงอายุของเทศบาลเมือง หรือ บ้านพักผู้สูงอายุที่ได้รับมอบหมาย และจัดแผนการดูแลระยะยาวในด้านต่างๆ โดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ หรือมอบหมายให้ผู้ดูแล ซึ่งบุคคลที่ขอเป็นผู้มีสิทธิในการดูแลผู้สูงอายุจะขอด้วยตนเอง หรือบุคคลที่ นายกเทศบาลเมืองเห็นว่ามีความเหมาะสมและที่ได้รับการแต่งตั้งจาก Cabinet Order ในการดูแล ผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแล หรือมีผู้ดูแลจากผู้ที่เหมาะสม⁶⁴

---

assistance from the chief of police with jurisdiction over the location of the domicile or residence of the relevant elderly person.

(2) The mayor of a municipality shall, pursuant to the provisions of the preceding paragraph, appropriately seek assistance from the chief of police as necessary, from the viewpoint of ensuring that the life or the health of an elderly person is in no danger.

(3) In cases where the chief of police has been requested to provide assistance under paragraph (1), and where he/she deems it necessary for ensuring that the life or the health of the elderly person is in no danger, he/she shall endeavor to instruct police officers under his/her jurisdiction to promptly implement measures in accordance with the Act on the Execution of Official Police Duties (Act No. 136 of 1949) or any other laws and regulations, as may be necessary for supporting the execution of duties as set forth in the said paragraph.

⁶³ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 13 In cases where measures under Article 11, paragraph (1), item (ii) or (iii) of the Act on Social Welfare for the Elderly have been implemented for any elderly person who has been subjected to elder abuse by a caregiver, the mayor of the municipality or the head of the care facility related to such measures may, from the viewpoint of preventing elder abuse by the caregiver and protecting the relevant elderly person, restrict the caregiver who inflicted such elder abuse from visiting the elderly person.

⁶⁴ Act on Social Welfare for the Elderly Article 11

(1) A municipality shall implement the following measures as the necessity arises:

(ii) In cases where the municipality finds that, due to any unavoidable circumstances, it is extremely difficult to admit a person who is 65 years of age or older and who, due to substantial physical or mental impairment, requires full-time nursing care that is difficult for him/her to receive at home, to a community-based facility for the elderly covered by public aid requiring long-term care or a facility covered by public aid providing long-term care to the elderly as set forth in the Long-Term Care Insurance Act, measures to admit such person to an intensive care home for the elderly established by the municipality, or to entrust an

ผู้เขียนเห็นว่าญี่ปุ่นมี Victim Liaison System ซึ่งเป็นระบบที่ให้ความช่วยเหลือและประสานงานผู้เสียหายด้านต่างๆ เช่น การแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงความคืบหน้าแห่งคดี ระบบนี้จะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความเป็นธรรม และได้มีส่วนร่วมในคดี ขณะที่มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือของไทยไม่มีระบบการช่วยเหลือที่ครอบคลุมเช่นนี้ แต่จะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของไทยในการให้คำปรึกษา ความปลอดภัย แต่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องติดตามความคืบหน้าแห่งคดีด้วยตนเองซึ่งอาจเป็นไปได้ด้วยความลำบากเมื่อพิจารณาถึงสภาพทางร่างกายของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนมาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายในกรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชราจะมีความคล้ายกับกรณีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวของไทย ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในเข้าไปในที่พักอาศัยที่เกิดเหตุ และมีอำนาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ แต่ภายหลังที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นญี่ปุ่นจะมีแผนดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวโดยเลือกบุคคลดูแลที่เหมาะสมจากรัฐหรือบุคคลที่ร้องขอเป็นผู้ดูแลมาดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อที่จะได้ฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจและคุ้มครองป้องกันผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ให้เกิดเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้อีก

4.1.2.4 ประเทศสิงคโปร์

มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของสิงคโปร์คือ การขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีและมาตรการย้ายผู้เสียหายออกจากที่พักอาศัย ดังนี้

1) การขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้อง (Protection Order)

เมื่อหน่วยงานดูแลผู้สูงอายุได้รับการรายงานเหตุแล้ว จะเข้าพบและสัมภาษณ์ข้อเท็จจริงจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งการสอบถามข้อมูลจะอาศัยหลัก 5P⁶⁵ ดังต่อไปนี้

(1) ความเป็นส่วนตัว (Privacy) การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้เสียหายที่เป็น

intensive care home for the elderly established by a person other than the municipality with the admission of such a person; and

(iii) To entrust a delegated caregiver (meaning a person who wishes to take custody of an elderly person and to take care of him/her, and whom the mayor of the municipality finds to be appropriate; the same shall apply hereinafter) as specified by Cabinet Order to take care of a person who is 65 years of age or older and who either has no caregiver or who has a caregiver by whom it is found inappropriate for him/her to be cared for.

⁶⁵ Ministry of Social and Family Development "Understanding Elder Abuse and Neglect Booklet ", [Online] Accessed: 2016, August 31. Available from: https://app.msf.gov.sg/portals/0/summary/publication/resource_materials_elderabusebooklet.pdf

ผู้สูงอายุให้มีการแยกห้อง และจัดห้องที่มีความเป็นส่วนตัว หรือห้องสัมภาษณ์พิเศษ และสามารถเก็บข้อมูลที่ได้เป็นความลับ

(2) ความต่อเนื่อง (Pacing) ให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างเรื่อยๆต่อเนื่องไม่เร่งรัดผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์

(3) การวางแผน (Planning) มีการเตรียมความพร้อมที่สัมภาษณ์

(4) การพูด (Pitch) มีการใช้น้ำเสียงที่สม่ำเสมอ และแสดงถึงทัศนคติที่ดี

ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์

(5) ความตรงต่อเวลา (Punctuality) มีความตรงต่อเวลาในการเข้าพบผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เพื่อแสดงถึงความให้เกียรติแก่การสละเวลาของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการให้สัมภาษณ์

1.1) กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ภายหลังการสัมภาษณ์ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หากสงสัยว่าผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อการถูกทำร้าย หน่วยงานที่ตรวจพบกรณีดังกล่าวสามารถดำเนินการได้หลายทาง ทั้งการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่หมายเลข 999 หากพบว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วน เนื่องจากมีการทำร้ายร่างกาย ละเลยไม่ดูแล ทำร้ายทรมานจิตใจ ผู้สูงอายุสามารถขอคำสั่งคุ้มครองที่ศาลครอบครัวได้ทันที⁶⁶ การขอคำสั่งคุ้มครองนี้สามารถทำได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการฟ้องคดีอาญา ศาลครอบครัวจะเป็นผู้ออกคำสั่งคุ้มครองได้ทันที ซึ่งมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการขอคำสั่งคุ้มครองได้ตาม Women's Charter (Chapter 353) ดังนี้

(1) บุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวร้องขอคำสั่งคุ้มครอง ซึ่งสมาชิกในครอบครัวที่สามารถร้องขอคำสั่งคุ้มครองได้คือ

- คู่สมรส หรืออดีตคู่สมรส
- บุตรของบุคคลนั้น รวมถึงบุตรบุญธรรม และบุตรที่ติดมากับคู่สมรสของตนเอง
- บิดา หรือมารดา ของบุคคลนั้น
- บิดามารดาของคู่สมรส ของบุคคลนั้น
- พี่ชาย น้องชาย พี่สาว หรือน้องสาวของบุคคลนั้น
- ญาติ หรือบุคคลไร้ความสามารถที่ศาลเห็นควรให้ถือว่าเป็นสมาชิกในครอบครัว

เมื่อศาลเห็นว่ามีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น หรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ศาลสามารถที่จะสั่งให้มีคำสั่งคุ้มครองกับผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

⁶⁶ Ibid.

และสามารถมีคำสั่งฉุกเฉินเร่งด่วน (The Expedited Order) ในกรณีที่น่าจะเกิดภัยอันตรายอย่างร้ายแรงแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ และศาลสามารถที่จะออกคำสั่งอื่นๆเพิ่มเติมได้⁶⁷

กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้มีความบกพร่องที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ที่กำลังจะประกาศใช้นั้นให้อำนาจบุคคลที่ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ (Director of Social Welfare) หรือผู้คุ้มครอง (Protector) ที่จะร้องต่อศาลได้ และกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางจิต ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ให้เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย (Deputy หรือ Donee) สามารถที่จะร้องขอต่อศาลตาม Mental Capacity Act⁶⁸ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นผู้อ่อนแอตามกฎหมาย เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเคยถูกทำร้าย หรือกำลังจะถูก

⁶⁷ WOMEN'S CHARTER (CHAPTER 353) Section 65

(1) The court may, upon satisfaction on a balance of probabilities that family violence has been committed or is likely to be committed against a family member and that it is necessary for the protection of the family member, make a protection order restraining the person against whom the order is made from using family violence against the family member.

(2) An application for a protection order under this section, or for an expedited order under section 66, may be made —

(a) by the family member concerned, if that family member is not below the age of 21 years and is not an incapacitated person;

(b) by a guardian or relative or person responsible for the care of the family member concerned, or by any person appointed by the Minister for the purposes of this paragraph, if that family member is below the age of 21 years or is an incapacitated person

(5) A protection order may, where the court is satisfied on a balance of probabilities that it is necessary for the protection or personal safety of the applicant, provide for such orders as the court thinks fit having regard to all the circumstances of the case.

⁶⁸ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 12

(1) A person in subsection (2) or (3) may apply to the court for one or more orders under section 14 or 15, in relation to a vulnerable adult, if the person has reason to believe that —

(a) The vulnerable adult has experienced, or is experiencing or at risk of abuse, neglect or self-neglect; and (b) the order or orders are necessary for the protection and safety of the vulnerable adult.

(2) The following persons may apply to the court for an order under section 14 or 15 in relation to a vulnerable adult: (a) where the vulnerable adult is assessed by a registered medical practitioner to lack the mental capacity to consent —

(i) the Director or a protector may apply for any order under section 14 (1) or; (ii) an approved welfare officer or the vulnerable adult's donee or deputy if appointed may apply for any order under section 14 (1)(e), (f), (g) or (h) or 15

ทำร้าย ละทิ้ง หรือละเลยตนเอง หรือมีความเสี่ยงกับกรณีเหล่านี้ หากมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการปกป้องและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้สูงอายุ⁶⁹ ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครอง เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายและสมาชิกในครอบครัวสามารถที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งลักษณะเป็นคำสั่งคุ้มครองซึ่งมีอยู่หลายคำสั่งด้วยกันดังนี้⁷⁰

- (1) การยับยั้งการทำร้าย
- (2) ให้สิทธิพิเศษกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการอยู่ในที่พักอาศัยได้
- (3) ยับยั้งการกระทำของผู้กระทำความผิดที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ
- (4) การจำกัดสิทธิในการเข้าถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ
- (5) ดำเนินการให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ออกจากที่พักอาศัย
- (6) ดำเนินการให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ภายใต้การดูแลของบุคคลที่มีอำนาจในการดูแล เช่น ผู้คุ้มครอง หรือนักสังคมสงเคราะห์
- (7) ให้ผู้ที่กระทำความผิด หรือผู้ดูแล นำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้ารับการรักษาพยาบาล
- (8) จัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้เสียหายได้เข้าพบที่ปรึกษา
- (9) ให้บุคคลหนึ่งดำเนินการให้ที่พักของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย และหากจำเป็นสามารถที่จะนำผู้สูงอายุออกจากที่พักเป็นการชั่วคราวได้

⁶⁹ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 12

(1) A person in subsection (2) or (3) may apply to the court for one or more orders under section 14 or 15, in relation to a vulnerable adult, if the person has reason to believe that —

(a) the vulnerable adult has experienced, or is experiencing or at risk of abuse, neglect or self-neglect; and (b) the order or orders are necessary for the protection and safety of the vulnerable adult.

(2) The following persons may apply to the court for an order under section 14 or 15 in relation to a vulnerable adult: (a) where the vulnerable adult is assessed by a registered medical practitioner to lack the mental capacity to consent —

(i) the Director or a protector may apply for any order under section 14(1) or; (ii) an approved welfare officer or the vulnerable adult's donee or deputy if appointed may apply for any order under section 14 (1) (e), (f), (g) or (h) or 15

⁷⁰ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 14

(1) If the court is satisfied, on a balance of probabilities, that the circumstances mentioned in section 12 (1) (a) and (b) exist for a vulnerable adult, the court may, in relation to the vulnerable adult, make one or more of the following orders:

หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในสภาวะที่ต้องได้รับการดูแลปกป้องอย่างเร่งด่วน ศาลสามารถที่จะออกคำสั่งฉุกเฉิน (Expedited Order) ได้⁷¹ ซึ่งการขอคำสั่งคุ้มครอง หรือคำสั่งฉุกเฉินนั้นสามารถร้องขอได้ก่อนฟ้องคดี

กรณีที่มีการขออำนาจศาลในการออกคำสั่งคุ้มครองตาม Women's Charter (353) หรือศาลมีคำสั่งอื่นๆที่เกี่ยวข้อง หากผู้ที่กระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายใต้คำสั่งดังกล่าวฝ่าฝืนคำสั่งศาลโดยเจตนา ถือเป็นการกระทำความผิดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถที่จับผู้กระทำความผิดได้โดยไม่ต้องมีหมายจับตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁷² แต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืน Protection Order หรือคำสั่งอื่นๆที่ศาลได้ออกเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและความปลอดภัยของผู้สูงอายุได้ทันที ซึ่งตามร่างกฎหมาย Vulnerable Adults Act ได้มีการบัญญัติให้การฝ่าฝืนคำสั่งของศาลที่มีลักษณะเป็น Protection Order เป็นความผิดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจะจับได้โดยไม่ต้องมีหมายเช่นกัน⁷³

1.2) กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

ร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act มีบทบัญญัติกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายโดยบุคคลภายนอกสามารถขอคำสั่งคุ้มครองได้ ซึ่งร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ไม่ได้จำกัดเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น และสามารถร้องขอได้ทันทีโดยไม่ต้องถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนคดีทางอาญา โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เสียหายที่

⁷¹ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 15

(1) This section applies if an application is made in relation to a vulnerable adult for an order mentioned in section 14 (1) (e), (f), (g) or (h), and the court is satisfied, on a balance of probabilities, that the vulnerable adult is experiencing, or is in imminent danger of, abuse, neglect or self-neglect.

(2) The court may make the order (called in this section an expedited order)

⁷² WOMEN'S CHARTER (Chapter 353), Section 65

(8) Any person who willfully contravenes a protection order or an expedited order or an order made by virtue of subsection (5), except an order made by virtue of subsection (5) (b), shall be guilty of an offence and shall be liable on conviction to a fine not exceeding \$2,000 or to imprisonment for a term not exceeding 6 months or to both and, in the case of a second or subsequent conviction, to a fine not exceeding \$5,000 or to imprisonment for a term not exceeding 12 months or to both

(9) ...

(10) ...

(11) An offence under subsection (8) shall be deemed to be a seizureable offence within the meaning of the Criminal Procedure Code (Cap. 68).

⁷³ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 14

เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตกอยู่ในภยันตราย หรือมีความเสี่ยงที่จะถูกทำร้ายในรูปแบบต่างๆ และต้องได้รับการคุ้มครอง โดยให้ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครองเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายและสมาชิกในครอบครัวสามารถที่จะร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครอง⁷⁴ เช่น คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดยับยั้งการทำร้ายที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นหรือที่กำลังจะเกิดขึ้น คำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าใกล้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเขตที่กำหนด คำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าพบหรือติดต่อกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น หากเป็นกรณีที่มีความสำคัญต่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก็สามารถใช้คำสั่งฉุกเฉิน (Expedited Order) ได้ตาม ร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act⁷⁵

2) มาตรการย้ายผู้เสียหายออกจากที่พักอาศัย

ร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ให้ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ หรือผู้คุ้มครอง มีอำนาจย้ายผู้เสียหาย (Power to remove)⁷⁶ ที่จะนำตัวผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้อ่อนแอตามกฎหมายนี้ ออกจากที่พักหรือที่อยู่อาศัยได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเคยถูกทำร้าย หรือกำลังจะถูกทำร้าย ละทิ้ง หรือละเลยตนเอง หรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดกรณีดังกล่าวขึ้น และผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้ความยินยอมที่จะออกจากที่พักอาศัยปัจจุบัน แต่มีบุคคลอื่นขัดขวาง หรือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ยินยอมที่จะออกจากที่พัก แต่ด้วยเหตุที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ป่วยที่ขาดความรู้ที่จะให้ความยินยอมได้ ทางผู้อำนวยการหรือผู้คุ้มครองสามารถใช้อำนาจมีอำนาจย้ายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

⁷⁴ Agency for integrated care, "Introduction to Senior Activity".

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 10

(1) The Director or a protector may remove a vulnerable adult from the place where the vulnerable adult is residing or staying if —

(a) the Director or protector is satisfied on reasonable grounds that the vulnerable adult has experienced, or is experiencing or at risk of abuse, neglect or self-neglect; and

(b) either of the following conditions is satisfied:

(i) the vulnerable adult consents to the removal despite that another person is preventing the vulnerable adult's removal;

(ii) The vulnerable adult does not consent to the removal but is assessed by a registered medical practitioner to lack the mental capacity to consent.

(2) In exercising the power under subsection (1), the Director or a protector may be accompanied by one or more relevant support persons to assist with the removal of a vulnerable adult and may use such force as the Director or protector considers necessary.

นอกจากนี้ ร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ยังให้อำนาจผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ และผู้คุ้มครองสามารถเข้าไปยังเคหสถานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่โดยไม่ต้องมีการแจ้งเตือนล่วงหน้าได้⁷⁷ เมื่อเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดความสอดคล้องกับการใช้อำนาจในการนำตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุออกจากที่พักอาศัยได้เป็นอย่างดี

ผู้เขียนเห็นว่าสิงคโปร์มีหลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับสภาพของผู้สูงอายุ กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมาย Women's Charter (Chapter 353) กำหนดให้บุคคลในครอบครัวสามารถร้องขอคำสั่งคุ้มครองต่อศาลครอบครัวได้ทันทีก่อนฟ้องคดี แต่การขอคำสั่งคุ้มครองยังจำกัดอยู่ที่ผู้ที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งหากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกกระทำโดยบุคคลในครอบครัวที่ตนต้องพึ่งพา และผู้เสียหายที่เป็นสูงอายุนั้นไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และไม่มีบุคคลอื่นที่สามารถดำเนินการขอคำสั่งคุ้มครองแทนได้ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจจะได้รับอันตรายและไม่ปลอดภัยต่อมาสิงคโปร์ได้ออกร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ซึ่งข้อกำหนดตามกฎหมายใหม่โดยกำหนดให้บุคคลอื่นนอกจากสมาชิกในครอบครัว คือ ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครองเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถขอคำสั่งคุ้มครองได้ เป็นการช่วยแก้ไขช่องว่างในการขอคำสั่งคุ้มครอง ตาม Women's Charter (Chapter 353) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อการกระทำที่เกิดขึ้นจากสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุเอง หรือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่อยู่ในภาวะที่จะสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ตำรวจมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครอง หรือคำสั่งอื่นๆ ที่ศาลได้ออกเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและความปลอดภัยของผู้สูงอายุได้ทันที ถือว่าการขอคำสั่งคุ้มครองนั้นมีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่สูงอายุเพื่อให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ และยังให้อำนาจ

⁷⁷ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 8

(1) The Director or a protector may, without notice, enter at any time of the day or night any premises where an individual is residing or staying for the purpose of exercising a power under section 6 (1) (a), (b), (d) or 10.

(2) In exercising the power of entry under subsection (1), the Director or protector may be accompanied by —

(a) one or more relevant support persons; and

(b) Any other person whom the Director or protector reasonably considers necessary to assist the Director or protector in exercising the power.

(3) In exercising the power of entry under subsection (1), the Director or a protector may, with such assistance as the Director or protector considers necessary, break open any door, window, lock, fastener or any other thing.

เจ้าหน้าที่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ทันทีอีกด้วย ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้รวดเร็ว ซึ่งต่างจากกฎหมายไทย เนื่องจากการที่จะขอคำสั่งคุ้มครองได้จะต้องมีการร้องทุกข์ดำเนินคดีอาญาก่อน ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อ้างตนเองเป็นพยานสามารถขอความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศหากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยสามารถที่จะใช้มาตรการทั่วไปคุ้มครองพยานได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ล่าช้า อาจจะไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้เสียหายได้ทัน

นอกจากนี้ หากมีเหตุเชื่อได้ว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตกอยู่ในอันตรายร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ให้อำนาจแก่ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ หรือผู้คุ้มครองในการย้ายผู้เสียหาย (Power to remove) ออกจากที่พักหรือที่อยู่อาศัยได้ และสามารถเข้าไปในเคสสถานได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ซึ่งมีมาตรการย้ายออกจากที่พักมีความคล้ายกับไทย แต่ต่างกันตรงที่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของไทยจะเป็นตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครอง แต่สิงคโปร์นั้นจะให้อำนาจแก่ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ หรือผู้คุ้มครอง ซึ่งจะทำให้เกิดความง่าย และสะดวกแก่การเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นคือ เพื่อให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ตกอยู่ในอันตรายหรือมีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายให้ได้รับความปลอดภัยภายหลังการได้รับแจ้งเหตุ

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่า

1. ประเทศที่มีการออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีคือประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์
2. ประเทศที่มีมาตรการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ คือ ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น

ประเทศ	การสอบสวน
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - มีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ร่วมด้วยในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี - เมื่อได้รับรายงานฉุกเฉินตำรวจทำการสอบสวนทันทีและต้องจัดให้ผู้เสียหายอยู่ในที่ปลอดภัยและเข้าพบผู้เสียหายภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากได้รับรายงานเหตุ
ออสเตรเลีย	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลจะแต่งตั้งผู้คุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ - ตำรวจจัดวิธีการที่เหมาะสมหากมีความจำเป็นพิเศษ
ญี่ปุ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ตำรวจเรียกผู้ต้องสงสัยมาสอบสวนโดยไม่ต้องมีหมายเรียก - พนักงานอัยการเป็นผู้เริ่มสอบสวนคดีได้
สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความผิดที่มีหมายจับอัยการหรือศาลให้อำนาจตำรวจเรียกพยาน การสอบสวน การตรวจค้นหาหลักฐาน
ไทย	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขออยู่ด้วย - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก มีบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ อยู่ด้วยในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศเท่านั้น

4.1.3 การร้องทุกข์

4.1.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการร้องทุกข์ไว้เป็นโดยตรง แต่สามารถนำหลักทั่วไปใน Pennsylvania Code มาปรับใช้ได้ การร้องทุกข์จะต้องยื่นไปยังผู้มีอำนาจในการดำเนินการตามที่กำหนด⁷⁸ ซึ่งจะต้องยื่นคำร้องทุกข์ไปยังผู้มีอำนาจในการดำเนินการ หากผู้ร้องทุกข์เป็นบุคคลทั่วไป คำร้องทุกข์จะต้องขอความเห็นชอบจากพนักงานอัยการของมลรัฐก่อน⁷⁹ เมื่อพนักงานอัยการของมลรัฐให้ความเห็นชอบแล้วให้

⁷⁸ Pennsylvania Code, Section 503

In every court case a complaint shall be filed with the appropriate issuing authority.

⁷⁹ Pennsylvania Code, Section 506

(A) When the affiant is not a law enforcement officer, the complaint shall be submitted to an attorney for the Commonwealth, who shall approve or disapprove it without unreasonable delay.

(B) If the attorney for the Commonwealth : :

นำคำร้องทุกข์ไปยื่นต่อหน่วยงานที่มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องทุกข์ต่อไป ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ร้องทุกข์ พนักงานอัยการของมลรัฐ สามารถที่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจขอความเห็นชอบของคำร้องทุกข์หรือหมายจับจากตนก่อนเช่นเดียวกับกรณีของบุคคลทั่วไป⁸⁰

การร้องทุกข์ของมลรัฐเพนซิลเวเนียมีความแตกต่างกับของไทยคือมีการให้อำนาจตำรวจสามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ โดยผู้ร้องทุกข์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลทั่วไปหรือตำรวจจะต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการของมลรัฐก่อน ซึ่งของไทยตำรวจสามารถร้องทุกข์แทนได้ เฉพาะกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองเท่านั้น

4.1.3.2 ประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายรัฐควีนส์แลนด์ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายบัญญัติที่ให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการร้องทุกข์ไว้โดยตรง แต่สามารถนำหลักการร้องทุกข์ Criminal Practice Rule 1999 มาใช้ได้โดยบุคคลสามารถร้องทุกข์ต่อศาลได้ด้วยวาจา หรือเป็นหนังสือ เว้นแต่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การร้องทุกข์เป็นหนังสือต้องมีการลงทะเบียน⁸¹

(1) approves the complaint, the attorney shall indicate this decision on the complaint form and transmit it to the issuing authority;

(2) disapproves the complaint, the attorney shall state the reasons on the complaint form and return it to the affiant. Thereafter, the affiant may petition the court of common pleas for review of the decision.

⁸⁰ Pennsylvania Code, Section 507

(A) The district attorney of any county may require that criminal complaints, arrest warrant affidavits, or both filed in the county by police officers, as defined in these rules, have the approval of an attorney for the Commonwealth prior to filing.

(B) If the district attorney elects to proceed under paragraph (A), the district attorney shall file a certification with the court of common pleas, which certification shall state whether prior approval of police complaints, or arrest warrant affidavits, or both shall be required, shall specify which offenses or grades of offenses shall require such prior approval, and shall also specify the date such procedure is to become effective. The court of common pleas shall thereupon promulgate a local rule in the following form, setting forth the offenses or grades of offenses specified in the certification and stating whether prior approval of police complaints, arrest warrant affidavits, or both shall be required:

⁸¹ Criminal Practice Rule 1999, Section 16.

(1) An application to the court may be oral or written, unless otherwise stated in these rules.

(2) A written application must be filed in the registry.

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางความสามารถและอยู่ภายใต้การดูแลของ The Office of the Public Guardian หน่วยงานดังกล่าวสามารถร้องทุกข์แทนได้ หรือกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่บกพร่องทางความสามารถซึ่งไม่สามารถตัดสินใจที่เหมาะสมให้กับตนเองได้ The Office of the Public Guardian จะตั้งผู้คุ้มครองอย่างเป็นทางการในการดำเนินการตัดสินใจเรื่องต่างๆของผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางความสามารถ โดยบุคคลเหล่านั้นอาจเป็นสมาชิกในครอบครัว หรือเพื่อน หรือหากไม่มีบุคคลที่เหมาะสมทาง Public Guardian จะเป็นผู้คุ้มครองที่มีอำนาจตัดสินใจแทนผู้สูงอายุ⁸²

การร้องทุกข์ของรัฐควีนส์แลนด์เหมือนของไทยคือสามารถร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ แต่กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางความสามารถ รัฐควีนส์แลนด์จะมีผู้คุ้มครองหรือ The Office of the Public Guardian หรือ The Queensland Civil and Administrative Tribunal (QCAT) ที่สามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ถือเป็นมาตรการที่สามารถคุ้มครองให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้สามารถร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีได้อย่างเหมาะสม

4.1.3.3 ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นไม่มีกฎหมายเรื่องการร้องทุกข์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรง แต่สามารถใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบังคับได้ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดสามารถร้องทุกข์ได้⁸³ ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายสามารถที่จะร้องทุกข์แทนได้ กรณีผู้เสียหายเสียชีวิต คู่สมรส ญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง พี่น้องของผู้เสียหายที่เสียชีวิตสามารถที่จะร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ แต่ต้องไม่ขัดกับความประสงค์ของผู้เสียหาย⁸⁴ ผู้ที่มีสิทธิร้องทุกข์สามารถร้องทุกข์ได้ภายในระยะเวลา 6 เดือนนับจากวันที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด⁸⁵

⁸² Office of The Public Guardian, "Report Abuse", [Online] Accessed: 2017, April 12. Available from: <http://www.publicguardian.qld.gov.au/adult-guardian/report-abuse>

⁸³ The Code of Criminal Procedure, Section 230
A person who has been injured by an offense may file a complaint.

⁸⁴ The Code of Criminal Procedure, Section 231
(1) A statutory representative of a victim may file a complaint independently.
(2) When a victim has died, his/her spouse, a lineal relative, brother or sister may file a complaint, but not when this is against the express wishes of the victim.

⁸⁵ The Code of Criminal Procedure, Section 231
(1) With respect to an offense prosecutable upon a complaint, no complaint shall be made after

จะเห็นได้ว่า การร้องทุกข์ของญี่ปุ่นมีหลักเกณฑ์ในการร้องทุกข์ที่คล้ายกับของไทย แต่มีความแตกต่างกันที่ญี่ปุ่นสามารถให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนร้องทุกข์แทนได้ และกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียชีวิตญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง พี่น้องของผู้เสียหายที่เสียชีวิตสามารถที่จะร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ แต่ต้องไม่ขัดกับความประสงค์ของผู้เสียหาย อีกทั้งระยะเวลาในการร้องทุกข์นั้นมากกว่า แต่ของไทยจะกำหนดให้บุพการี ผู้สืบสันดาน และคู่สมรสสามารถร้องทุกข์แทนได้กรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้เท่านั้น และกำหนดระยะเวลาในการร้องทุกข์คือ 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด

4.1.3.4 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการร้องทุกข์ไว้โดยตรง จึงนำหลักการทั่วไปในการร้องทุกข์ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ บุคคลย่อมสามารถดำเนินการร้องทุกข์ต่อผู้พิพากษาได้ หากคำร้องทุกข์ได้รับมาจากบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย หรือบุคคลที่อยู่ในฐานะเจ้าหน้าที่ขององค์กรสาธารณะ ทางผู้พิพากษาจะดำเนินการตรวจสอบคำร้องทุกข์ดังกล่าวต่อไป⁸⁶

the lapse of six months from the day on which the complainant knew the offender; provided, however, that this shall not apply to the following:

(i) A complaint concerning the offenses proscribed in Articles 176 to 178, 225 or paragraph (1) of Article 227 (limited to offenses committed for the purpose of assisting the person who committed the offense of Article 225) or paragraph(3) of the Penal Code, or a complaint to be made with regard to attempts of these offenses;

(ii) A complaint to be made by the representative of a foreign power pursuant to the provision of paragraph 2 of Article 232 of the Penal Code or a complaint to

(iii) be made with regard to an offense against a foreign mission sent to Japan as proscribed in Article 230 or 231 of the Penal Code, by such mission.

⁸⁶ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 151

(1) Any person may make a complaint to a Magistrate.

(2) On receiving a complaint by a person who is not a police officer nor an officer from a law enforcement agency nor a person acting with the authority of a public body, the Magistrate —

(a) must immediately examine the complainant on oath and the substance of the examination must be reduced to writing and must be signed by the complainant and by the Magistrate; and

(b) may, after examining the complainant —

(i) for the purpose of inquiring into the case himself, issue a summons to compel the attendance before him of any person who may be able to help him determine whether there is sufficient ground for proceeding with the complaint;

การร้องทุกข์ของสิงคโปร์มีความแตกต่างกับของไทยอย่างเห็นได้ชัดคือสิงคโปร์ให้ร้องทุกข์ต่อผู้พิพากษาได้ ส่วนของไทยจะให้ร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการร้องทุกข์คือ เพื่อให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องทุกข์แทนได้

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่า

1. ประเทศที่เจ้าหน้าที่หรือตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร้องทุกข์แทนได้คือ ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศญี่ปุ่น
2. ประเทศที่คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดานร้องทุกข์แทนได้กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียชีวิตคือ ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

(ii) direct any police officer to make inquiries for the purpose of ascertaining the truth or falsehood of the complaint and report to the Magistrate the result of those inquiries;

(iii) proceed in accordance with section 15 of the Community Mediation Centres Act (Cap. 49A); or

(iv) postpone consideration of the matter to enable the complainant and the person complained against to try to resolve the complaint amicably.

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการร้องทุกข์

ประเทศ	การร้องทุกข์
สหรัฐอเมริกา	- ตำรวจสามารถร้องทุกข์แทนได้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการของมลรัฐก่อน
ออสเตรเลีย	- The Office of the Public Guardian หรือผู้คุ้มครองร้องทุกข์แทนได้
ญี่ปุ่น	- ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องทุกข์แทนได้ คู่สมรส ญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง พี่น้องของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องทุกข์แทนได้กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียชีวิต แต่ต้องไม่ขัดความประสงค์ของผู้เสียหาย
สิงคโปร์	- ตำรวจ หรือ เจ้าหน้าที่องค์กรสาธารณะ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร้องทุกข์ต่อผู้พิพากษาได้
ไทย	- กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่ร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามี ภรรยา ร้องทุกข์แทนได้หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้

4.2 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างการดำเนินคดี

4.2.1 การสอบสวน

4.2.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในมลรัฐเพนซิลเวเนียมีขั้นตอนการสอบสวนมีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ดังนี้

(1) เมื่อได้รับรายงานเหตุแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อตั้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิด⁸⁷

(2) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและคำแนะนำแก่กันเพื่อประโยชน์สูงสุดของการดำเนินคดีต่อไป⁸⁸

⁸⁷ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 703 (a) Law enforcement officials.--Upon receipt of a report under section 701(b), law enforcement officials shall conduct an investigation to determine what criminal charges, if any, will be filed.

⁸⁸ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 703 (c) Cooperation.--To the fullest extent possible, law enforcement officials, the facility and the agency shall coordinate their respective

(3) แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการตั้งข้อหาฟ้องคดีอาญา เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวรับทราบและทำการบันทึกเกี่ยวกับการตั้งข้อหา⁸⁹

(4) จัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ด้วยในทุกขั้นตอน กรณีที่ทราบว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีที่ปรึกษาอยู่แล้ว ให้แจ้งที่ปรึกษาทราบก่อนการดำเนินการใดๆ ต่อไป แต่ในกรณีที่ไม่ทราบว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีตัวแทนที่ปรึกษาหรือไม่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดหาที่ปรึกษากฎหมาย⁹⁰

(5) หลังจากที่ได้รับรายงานฉุกเฉิน (Emergency report) ว่ามีการกระทำผิดต่อผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ต้องเริ่มกระบวนการในการตรวจสอบทันที และจัดการให้มั่นใจว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับการดูแลและอยู่ในสภาพที่ปลอดภัย ทั้งนี้ต้องเริ่มดำเนินการโดยทันทีและต้องเข้าไปพบผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากได้รับการรายงาน⁹¹

ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายของมลรัฐเพนซิลเวเนียในขั้นตอนการสอบสวนจะมีการจัดตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็น

investigations. Law enforcement officials, the facility and the agency shall advise each other and provide any applicable additional information on an ongoing basis.

⁸⁹ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 703 (d) Further notification.--Law enforcement officials shall notify the agency and the facility of a decision regarding criminal charges. The agency and the department shall keep a record of any decision regarding criminal charges.

⁹⁰ The Pennsylvania Code, Section 15.71 (b) Legal representation. When the agency petitions the court for emergency involuntary intervention, the agency shall make sure the older adult has the opportunity to be represented by counsel at all stages of the proceedings. If the older adult has an attorney known to the agency, the agency shall attempt to notify that attorney before it files a petition for emergency involuntary intervention. If the agency has no knowledge of an attorney who represents the older adult, the agency shall attempt to notify the legal services provider identified by the area agency on aging in its protective services plan to provide legal assistance under this chapter. The notification shall contain enough information about the risk to the older adult and the proposed remedy to enable counsel to determine if representation is necessary at the emergency hearing. Notification to counsel shall include a copy of the petition with the affidavits attached as well as the time, date and place of presentation of the petition except when § 15.72(b) (relating to petition) applies.

⁹¹ The Pennsylvania Code, Section 15.42 (1) Emergency report.

(i) The investigation of a report categorized as emergency shall be initiated immediately following the referral of the report. The protective services caseworker shall make every attempt to ensure the immediate safety of the older adult and to conduct a face to face visit as soon as possible. The agency shall assure that reasonable attempts will be made to conduct a face to face visit within 24 hours after the report is received.

ผู้สูงอายุมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการสอบสวนของไทยไม่มีการจัดตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ แต่การสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำ เพื่อให้คำปรึกษา ซึ่งการสอบสวนของไทยจะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเฉพาะกรณีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น แต่มลรัฐเพนซิลเวเนียจะให้ความคุ้มครองโดยจัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายในทุกกรณีซึ่งถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความเป็นธรรมและไม่เสียเปรียบในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี อีกทั้ง เมื่อได้รับรายงานฉุกเฉิน ตำรวจต้องทำการสอบสวนทันทีและต้องจัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุปลอดภัยและเข้าพบภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากการได้รับรายงานเป็นการเริ่มต้นดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทันที

4.2.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

รัฐควีนส์แลนด์มีขั้นตอนการสอบสวนมีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดังนี้

(1) การจัดให้มีผู้คุ้มครอง (Guardian) ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องด้านความสามารถทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการดูแลผลประโยชน์ของผู้สูงอายุ การตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ทั้งในเรื่องการดำเนินคดีและการเยียวยาความเสียหาย ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เพราะรัฐควีนส์แลนด์ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนที่ผู้สูงอายุควรได้รับให้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมถึงการยอมรับการมีบทบาทในสังคมของผู้สูงอายุด้วย⁹²

การแต่งตั้งผู้คุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ศาลจะพิจารณาว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของตนได้อย่างเพียงพอหรือไม่ หากศาลเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจถูกเอารัดเอาเปรียบทางการเงิน หรือการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินคดีอาจไม่ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิของเขาได้ตามสมควร ศาลจะมีคำสั่งตั้งบุคคลที่มีความเหมาะสมซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสนอ (Private Guardian) หรือถ้าไม่มีศาลจะตั้งผู้คุ้มครองที่ศาลกำหนดให้ (Public Guardian) ซึ่งจะมีหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงคือ The Office of the Public Guardian⁹³

⁹² Guardianship and Administration Act 2000 (Qld), Chapter 3, part 1

⁹³ Public guardian, "Report Abuse", [Online] Accessed: 2016, November 1. Available from:

(2) หากตำรวจเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความสามารถที่บกพร่องเพราะสภาพร่างกายและจิตใจที่อ่อนแอกว่าคนปกติ มีความจำเป็นพิเศษ (Special need) ที่จะต้องจัดหาวิธีการที่เหมาะสมในระหว่างดำเนินการสอบสวนผู้สูงอายุ เช่น จัดให้มีที่ปรึกษาเข้าไปอยู่ด้วยในระหว่างการสอบสวน เพื่อที่จะทำให้ไม่เกิดการเสียเปรียบในการถามปากคำผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหาย เป็นต้น⁹⁴

ผู้เขียนเห็นว่าการจัดตั้งผู้คุ้มครองเพื่อมาคุ้มครองสิทธิและรักษาผลประโยชน์ในคดีของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถที่จะประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้หรือผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงซึ่งต้องมีผู้ดูแลอยู่ตลอดเวลา เมื่อผู้สูงอายุเหล่านี้ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา การที่มีผู้ดูแลจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีบุคคลคอยดูแลรักษาผลประโยชน์และติดตามความคืบหน้าแห่งคดี เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความเป็นธรรมและลดการเสียเปรียบในการดำเนินคดีได้ในระหว่างการสอบสวน นอกจากนี้การที่สภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุมีความเสื่อมถอยลง ไม่สมบูรณ์แข็งแรงเหมือนอย่างบุคคลทั่วไป การที่มีการจัดวิธีการที่เหมาะสมให้ในระหว่างการสอบสวนทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองที่ครอบคลุมทุกด้าน ขณะที่การสอบสวนของไทยไม่มีมาตรการจัดผู้คุ้มครอง หรือจัดหาวิธีการที่เหมาะสมแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาบังคับใช้ได้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอ้างตนเองเป็นพยานหากพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดี พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดี พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดี ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยาน หากเห็นผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือประทุษร้ายซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจได้รับความปลอดภัย สามารถใช้มาตรการทั่วไปให้มีผู้คุ้มครองความปลอดภัย

4.2.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

การสอบสวนคดีของญี่ปุ่นไม่ได้มีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรง จึงใช้วิธีการสอบสวนทั่วไปคือตำรวจสามารถเรียกผู้ต้องสงสัยมาสอบปากคำได้โดยไม่ต้องมีหมายเรียกหรือหมายจับเนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในญี่ปุ่นไม่ได้กำหนดระยะเวลาการสืบสวนไว้และกระบวนการสืบสวนสอบสวนคดีของตำรวจให้ดำเนินการโดยประสานงานร่วมกันระหว่าง

⁹⁴ Queensland Police Service Operational Procedures Manual, section 6.3.1

พนักงานอัยการ และ The Prefectural Public Safety Commission⁹⁵ หากไม่มีข้อยกเว้นตามกฎหมาย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ได้ดำเนินการสอบสวนข้อกล่าวหาแล้ว ให้ส่งคดีพร้อมกับเอกสารและรายการพยานหลักฐานไปยังพนักงานอัยการโดยเร็ว⁹⁶ ในกรณีที่มีความจำเป็นในการสอบสวนอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่สามารถขอให้บุคคลอื่นใดนอกเหนือไปจากผู้ต้องสงสัยให้เข้าพบยังสำนักงานเพื่อดำเนินการสอบปากคำหรือขอให้บุคคลนั้นทำการประเมิน แปล หรือเป็นล่ามได้⁹⁷

พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะเป็นผู้เริ่มสอบสวนคดี ผู้เสียหายยังสามารถที่จะร้องทุกข์ กล่าวโทษต่อพนักงานอัยการได้โดยตรง รวมทั้งพนักงานอัยการยังสามารถทำการสอบสวนได้เองเมื่อพนักงานอัยการเป็นผู้รับรู้ความผิดด้วยตนเอง⁹⁸ ในเรื่องการสอบสวนโดยทั่วไปกฎหมายบังคับให้พนักงานอัยการต้องสอบสวน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็น ผู้ช่วยอัยการสามารถที่จะสอบสวนการกระทำผิดได้ภายใต้คำสั่งพนักงานอัยการ⁹⁹ พนักงานอัยการยังมีอำนาจที่จะให้ตำรวจดำเนินการ

---

⁹⁵ The Code of Criminal Procedure Article 192 There shall be mutual cooperation and coordination on the part of public prosecutors and the Prefectural Public Safety Commission and judicial police officials regarding the investigation.

⁹⁶ The Code of Criminal Procedure Article 246 Except as otherwise provided in this Code, the judicial police official shall, when he/she has conducted the investigation of an offense, send the case together with the documents and articles of evidence to a public prosecutor promptly; provided, however, that this shall not apply to cases which have been specially designated by a public prosecutor.

⁹⁷ The Code of Criminal Procedure Article 223 (1) A public prosecutor, a public prosecutor's assistant officer or a judicial police official may ask any person other than the suspect to appear in their office, interrogate him/her or request him/her to appraise, translate or interpret if it is necessary for the investigation of a crime.

⁹⁸ The Code of Criminal Procedure Article 193

(1) A public prosecutor may, within his/her jurisdiction, give necessary general instructions to judicial police officials regarding their investigation. Such instructions shall be given by setting forth general standards for a fair investigation and other matters necessary for the fulfillment of prosecution.

(2) A public prosecutor may, within his/her jurisdiction, also issue to judicial police officials such general orders as are necessary for them to cooperate in investigations.

(3) A public prosecutor may, when it is necessary for the prosecutor him/herself to investigate an offense, issue orders to judicial police officials and have them assist in the investigation.

(4) In the case of the preceding three paragraphs, judicial police officials shall follow the instructions and orders of the public prosecutor.

⁹⁹ The Code of Criminal Procedure Article 191

(1) A public prosecutor may, if he/she deems it necessary, investigate an offense him/herself.

(2) A public prosecutor's assistant officer shall investigate an offense under the orders of a public prosecutor.

สอบสวนตามแนวทางที่จำเป็น และสามารถออกคำสั่งทั่วไปเท่าที่จำเป็นแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ให้ร่วมทำการสอบสวน เมื่อมีความจำเป็นต้องทำการสืบสวนการกระทำความผิดด้วยตนเองสามารถออกคำสั่งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ และให้เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่เป็นผู้ช่วยในการทำการสอบสวน¹⁰⁰

ผู้เขียนเห็นว่าการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของญี่ปุ่นไม่มีการคุ้มครองเป็นพิเศษ ตำรวจสามารถเรียกผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลใดๆ มาสอบสวนได้โดยไม่ต้องมีหมายเรียกหรือหมายจับ ถือเป็น การลดขั้นตอนการทำงานของตำรวจในการออกหมายเรียกหรือหมายจับเพื่อให้ได้ผู้ต้องสงสัยมาสอบสวน แต่อาจจะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลที่ตำรวจเรียกมาสอบสวนไม่มาให้การสอบสวนตามที่ตำรวจเรียก เพราะไม่ได้หมายเรียกจากทางการและอาจส่งผลให้การสอบสวนคดีล่าช้า ซึ่งต่างจากการสอบสวนของไทย การเรียกบุคคลใดมาสอบสวนต้องมีหมายเรียก เว้นแต่กรณีพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองไปสอบสวนด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายเรียก นอกจากนี้ พนักงานอัยการญี่ปุ่นมีอำนาจสอบสวน และยังมีผู้ช่วยอัยการช่วยทำการสอบสวนและสามารถให้ตำรวจช่วยในการสอบสวนได้ในกรณีจำเป็น ซึ่งต่างจากของไทยที่พนักงานอัยการจะสอบสวนในความผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ความผิดที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร เป็นต้น

4.2.1.4 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องสอบสวนไว้โดยตรง แต่สามารถใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสิงคโปร์มาบังคับใช้ได้ ตำรวจจะมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีเมื่อได้รับแจ้งเหตุ¹⁰¹ วิธีการสอบสวนมี 2 กรณีคือกรณีการกระทำความผิดที่ต้องมีหมายจับ และกรณีการกระทำความผิดที่ไม่มีหมายจับ ดังนี้

¹⁰⁰ The Code of Criminal Procedure Article 193

(1) A public prosecutor may, within his/her jurisdiction, give necessary general instructions to judicial police officials regarding their investigation. Such instructions shall be given by setting forth general standards for a fair investigation and other matters necessary for the fulfillment of prosecution.

(2) A public prosecutor may, within his/her jurisdiction, also issue to judicial police officials such general orders as are necessary for them to cooperate in investigations.

(3) A public prosecutor may, when it is necessary for the prosecutor him/herself to investigate an offense, issue orders to judicial police officials and have them assist in the investigation.

¹⁰¹ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 14

(1) When information is first received at a police station about an offence, the recording officer must proceed in accordance with this section.

(1) กรณีการกระทำความผิดที่ต้องมีหมายจับ¹⁰² ตำรวจจะเริ่มดำเนินการสอบสวน โดยพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาสามารถที่จะให้อำนาจตำรวจในการเรียกพยาน¹⁰³ การสอบปากคำพยานที่เกี่ยวข้อง¹⁰⁴ การตรวจค้นหาหลักฐาน¹⁰⁵ การสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านทางคอมพิวเตอร์¹⁰⁶ เป็นต้น

(2) กรณีการกระทำความผิดที่ตำรวจสามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ¹⁰⁷ เมื่อตำรวจได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่ามีกระทำความผิดที่สามารถจับกุมได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ให้

---

¹⁰² CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 16

(1) Where the information so filed or recorded under section 14 or 15 relates to a non-arrestable offence —

(a) the case shall thereupon be investigated by a police officer;

(b) the informant shall, by order of a police officer, be referred to a Magistrate; or

(c) a police officer may refer the case to a mediator of a Community Mediation Centre, established under the Community Mediation Centres Act (Cap. 49A), for mediation.

(2) In investigating such a case, a police officer may, by order of the Public Prosecutor or a Magistrate, exercise any of the special powers of investigation under sections 21, 22, 34, 39 and 111.

(3) A police officer receiving an order of the Public Prosecutor or a Magistrate as referred to in subsection (2) may also exercise the same powers in respect of the investigation as he may exercise without an order in an arrestable case, except the power to arrest without warrant.

(4) Any informant referred to a Magistrate under subsection (1) shall be supplied with a copy of any report filed or recorded under section 14 or 15 on which shall be endorsed the name of the police station or place at which the information was so filed or recorded.

(5) A police officer must record his reasons if he decides not to investigate into any non-arrestable case.

¹⁰³ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 20

¹⁰⁴ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 21

¹⁰⁵ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 34

¹⁰⁶ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 39

¹⁰⁷ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 17

(1) If from information received or otherwise, a police officer has reason to suspect that an arrestable offence has been committed at any place, the police officer must, or if he is unable to attend to the case, another police officer acting in his place must —

(a) go as soon as practicable to the place to investigate the facts and circumstances of the case; and

(b) try to find the offender and, if appropriate, arrest the offender and report the case to the Public Prosecutor.

(2) Notwithstanding subsection (1) —

ตำรวจดำเนินการสืบสวนสอบสวนยังสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทันที รวมทั้งหาตัวผู้กระทำความผิดเพื่อทำการจับกุมโดยเร็ว ยกเว้นกรณีที่ไม่มีเหตุที่น่าเชื่อถือได้เพียงพอที่จะดำเนินการเช่นนั้น

ผู้เขียนเห็นว่าการสอบสวนของสิงคโปร์มีวิธีการทั่วไปที่ใช้ในการสอบสวนคดีทุกประเภท และไม่ได้มีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นพิเศษ ตำรวจมีอำนาจเรียกพยานมาสืบพยาน และเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ซึ่งเหมือนกับการสอบสวนของไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการสอบสวนคือให้มีที่ปรึกษากฎหมายหรือผู้คุ้มครองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียมีที่ปรึกษากฎหมายร่วมอยู่ด้วยกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างการสอบสวน

(a) if the police officer has reason to believe that the case is not of a serious nature, there shall be no need to go to the place to investigate the facts and circumstances of the case; or

(b) if the police officer has reason to believe that there are insufficient grounds for proceeding with the matter, he shall not do so.

(3) In each of the cases mentioned in subsection (2)(a) and (b), the police officer receiving the information shall state in his report his reason for not fully complying with subsection (1).

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการสอบสวน

ประเทศ	การสอบสวน
สหรัฐอเมริกา	- มีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ร่วมด้วยในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี - เมื่อได้รับรายงานฉุกเฉินตำรวจทำการสอบสวนทันทีและต้องจัดให้ผู้เสียหายอยู่ในที่ปลอดภัยและเข้าพบผู้เสียหายภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากได้รับรายงานเหตุ
ออสเตรเลีย	- ศาลจะแต่งตั้งผู้คุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ - ตำรวจจัดวิธีการที่เหมาะสมหากมีความจำเป็นพิเศษ
ญี่ปุ่น	- ตำรวจเรียกผู้ต้องสงสัยมาสอบสวนโดยไม่ต้องมีหมายเรียก - พนักงานอัยการเป็นผู้เริ่มสอบสวนคดีได้
สิงคโปร์	- กรณีการกระทำความผิดที่มีหมายจับอัยการหรือศาลให้อำนาจตำรวจเรียกพยาน การสอบสวน การตรวจค้นหาหลักฐาน
ไทย	- กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขออยู่ด้วย - กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก มีบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ อยู่ด้วยในการสอบสวนคดีเกี่ยวกับเพศเท่านั้น

4.2.2 การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี

4.2.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีของมลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีคำสั่งเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างดำเนินคดี คำสั่งระงับการขู่ข่มขู่ และคำสั่งคำขอฉุกเฉิน ดังนี้

1) คำสั่งเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างดำเนินคดี

ในระหว่างการดำเนินคดีพนักงานอัยการสามารถที่จะกระทำการต่างๆให้เกิดความเป็นธรรมและเพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับการรับฟัง พนักงานอัยการสามารถมีคำสั่งเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างดำเนินคดีดังต่อไปนี้¹⁰⁸

(1) เพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัย รวมทั้งจัดหาสิ่งจำเป็นที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุต้องการ

¹⁰⁸ "The Role of the Prosecutor," Prosecuting Elder Abuse Case: 3.

- (2) ให้การฟื้นฟูผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้กลับสู่สภาพเดิม
- (3) ในกรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะให้การเป็นพยาน พนักงานอัยการมีหน้าที่รวบรวมและรักษาหลักฐานเพื่อใช้ในการสืบพยานในขั้นตอนของศาลต่อไป
- (4) ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเพื่อสร้างความปลอดภัยให้แก่ชุมชน

2) คำสั่งระงับการชู้เชิญ

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจะได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับผู้เสียหายในคดีอาญาทั่วไป ซึ่งหลักเกณฑ์การออกคำสั่งระงับการชู้เชิญมีดังนี้

(1) พนักงานอัยการร้องขอต่อศาลเพื่อออกคำสั่งระงับการชู้เชิญ เพื่อห้ามมิให้กระทำการยุ่งกับพยานหรือผู้เสียหาย เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุเชื่อได้ว่าการรบกวนหรือข่มขู่ผู้เสียหายในคดี หรือเพื่อป้องกันและขัดขวางการกระทำที่ถูกร้อง

(2) เมื่อศาลรับคำร้องแล้ว ศาลอาจออกคำสั่งโดยไม่ต้องแจ้งทางวาจาหรือมีหนังสือแก่คู่กรณี หรือทนายความของคู่กรณี คำสั่งให้ระงับการชู้เชิญจะบังคับใช้ได้ในระยะเวลาไม่เกิน 10 วัน และก่อนครบกำหนด ศาลอาจขยายเวลาในคำสั่งได้อีก 10 วัน หรือนานกว่านั้นโดยความยินยอมของคู่กรณี โดยคำสั่งนั้นจะต้องระบุเหตุผลในการออกคำสั่งพร้อมอธิบายถึงการห้ามกระทำการใดหรืองดเว้นการกระทำโดยมีเหตุผลตามความจำเป็น¹⁰⁹

ผู้เขียนเห็นว่าพนักงานอัยการมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้ได้รับความปลอดภัยและสามารถกลับไปใช้ชีวิตอย่างเดิมได้อย่างปกติ ซึ่งมาตรการนี้คล้ายกับวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการชั่วคราวของไทย ซึ่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ โดยให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้ได้รับความปลอดภัยเช่น การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว เป็นต้น แต่มีความแตกต่างกันตรงที่การคุ้มครองระหว่างพิจารณาคดีของมลรัฐเพนซิลเวเนียใช้ได้กับความผิดทุกประเภท แต่ของไทยคุ้มครองเฉพาะกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนการที่พนักงานอัยการสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อออกคำสั่งระงับการชู้เชิญ เพื่อห้ามมิให้กระทำการยุ่งกับพยานหรือผู้เสียหาย เพื่อให้ศาลพิจารณาว่ามีเหตุเชื่อได้ว่าการรบกวนหรือ

¹⁰⁹ ประยูรท์ แก้วภักดี, "การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 66-67.

ชมชู้ผู้เสียหายในคดี หรือเพื่อป้องกันและขัดขวางการกระทำที่ถูกร้องรื้อนั้น มีความคล้ายกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อ้างตนเองเป็นพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อ้างตนเองเป็นพยานในคดีอาญาไม่ได้รับความปลอดภัยโดยถูกกระทำการใดๆ เช่นถูกคุกคาม ชมชู้ ถูกทำร้ายเพื่อให้พยานกลัวและไม่กล้ามาสอบปากคำกับพนักงานสอบสวนหรือเบิกความในศาล ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อ้างตนเองเป็นพยานหรือบุคคลอื่นที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องคุ้มครองพยานได้ เนื่องจากมาตรการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุในคดีอาญามีแนวคิดมาจากหลักในการให้ความคุ้มครองพยานเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและให้กระบวนการยุติธรรมเกิดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและไทยมีมาตรการคุ้มครองระหว่างคดีคล้ายกัน

3) คำสั่งคำขอฉุกเฉิน

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจะได้รับความคุ้มครอง ซึ่งหลักเกณฑ์การออกคำสั่งคำขอฉุกเฉินเป็นมาตรการสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) กรณีที่มีการยื่นคำขอฉุกเฉิน หากมีพยานหลักฐานเพียงพอและชัดเจน ควรเชื่อว่าหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุไม่สามารถให้บริการได้ และผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ศาลอาจจะสั่งอนุญาตเพื่อให้จัดหาบริการได้ตามที่จำเป็นโดยศาลแต่ละเขตอำนาจต้องจัดให้มีการรับคำร้องได้ตลอด 24 ชั่วโมง¹¹⁰

(2) ศาลที่ได้รับคำร้องฉุกเฉินมีอำนาจที่จะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิของผู้สูงอายุ ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ¹¹¹

¹¹⁰ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (a) Emergency petition.--Where there was clear and convincing evidence that if protective services are not provided, the person to be protected is at imminent risk of death or serious physical harm, the agency may petition the court for an emergency order to provide the necessary services. The courts of common pleas of each judicial district shall ensure that a judge or district justice is available on a 24-hour-a-day, 365-day-a-year basis to accept and decide on petitions for an emergency court order under this section whenever the agency determines that a delay until normal court hours would significantly increase the danger the older adult faces.

¹¹¹ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (c) Right to counsel.--In order to protect the rights of an older adult for whom protective services are being ordered, an emergency court order under this section shall provide that the older adult has the right to legal counsel. If the older adult is unable to provide for counsel, such counsel shall be appointed by the court.

(3) เมื่อมีความจำเป็นที่จะเข้าไปในสถานที่ใดๆโดยเป็นเหตุจำเป็นตามคำสั่งศาล เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการและเข้าไปในสถานที่พร้อมกับตัวแทนของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ¹¹²

(4) เมื่อศาลออกคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินแล้ว ผู้สูงอายุจะได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและความปลอดภัยในทรัพย์สินและที่อยู่อาศัย¹¹³

(5) เมื่อศาลมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะมีคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินให้ศาลสั่งได้เท่าที่จำเป็น¹¹⁴

(6) ไม่ควรจำกัดสิทธิของผู้สูงอายุในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ฉุกเฉินหรือ การให้ความคุ้มครองของตำรวจที่จัดให้แก่บุคคลใดก็ตาม¹¹⁵

การที่มีการยื่นคำร้องขอฉุกเฉินเป็นมาตรการสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ถือเป็นมาตรการที่มีไว้เพื่อคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ เนื่องจากมลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุไว้ให้บริการคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุในทุกๆด้าน หากหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุไม่สามารถให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ และผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถมายื่นคำขอฉุกเฉินได้โดยสามารถยื่นคำร้องขอฉุกเฉินได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง เป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกฎหมายไทยไม่มีมาตรการในการยื่นคำร้องฉุกเฉินกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากกฎหมายไทยยังไม่ได้ให้คุ้มครองกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹¹² OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (d) Forcible entry.--Where it is necessary to forcibly enter premises after obtaining a court order, a peace officer may do so, accompanied by a representative of the agency.

¹¹³ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (e) Health and safety requirements.--The agency shall take reasonable steps to assure that while the person is receiving services under an emergency court order, the health and safety needs of any of the person's dependents are met and that personal property and the dwelling the person occupies are secure.

¹¹⁴ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (b) Limited order.--The court, after finding clear and convincing evidence of the need for an emergency order, shall order only such services as are necessary to remove the conditions creating the established need.

¹¹⁵ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (f) Exclusion of remedy.--Nothing in this chapter shall be interpreted to deny any older adult access to the emergency medical services or police protection that would be provided to anyone, regardless of age, in similar circumstances.

4.2.2.2 ประเทศออสเตรเลีย

รัฐควีนส์แลนด์ไม่มีกฎหมายคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรง แต่สามารถนำมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองผู้เสียหายทั่วไปในระหว่างดำเนินคดีมาใช้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ พนักงานอัยการจะคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับดังนี้

- สิทธิที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว (Right to the protection of your privacy)
- สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดี (Right to receive an information about the prosecution of the offender)
- สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำในฐานะเป็นพยาน (Right to be advised in your role as a witness)
- สิทธิที่จะไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย (Right to minimal exposure to and contact with the offender)

หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเห็นว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐควีนส์แลนด์ไม่ปฏิบัติตามสิทธิที่กำหนดไว้สามารถร้องเรียนมายังสำนักอำนวยการฟ้องร้อง (ODPP) ได้โดยตรง ซึ่งทางหน่วยงานจะเร่งดำเนินการสอบสวนโดยไม่ชักช้า¹¹⁶

นอกจากนี้ยังมีบริการเจ้าหน้าที่ประสานงานกับผู้เสียหาย (Victim Liaison Officers : VLOs)¹¹⁷ ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาจากสำนักอำนวยการฟ้องร้อง (ODPP) ทำหน้าที่ในการจัดหาข้อมูลและให้บริการต่างๆ ในระหว่างอยู่ในกระบวนการในชั้นอัยการและศาล เช่น การให้คำแนะนำว่าผู้เสียหายต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะทำหรือไม่ควรทำอะไรบ้าง เป็นต้น เปรียบเสมือนเป็นคนกลางที่เชื่อมต่อระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหาย เนื่องจากจำนวนพนักงานอัยการอาจจะดูแลไม่เพียงพอหรือไม่ทั่วถึงผู้เสียหายทุกคน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ประสานงานกับผู้เสียหาย จะทำการติดต่อไปยังผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทันทีเมื่อได้รับแจ้งจากสำนักอำนวยการฟ้องร้อง

แม้กฎหมายรัฐควีนส์แลนด์จะไม่ได้มีมาตรการออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้ แต่สามารถนำมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายทั่วไปมาปรับใช้ได้ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงมีสิทธิเหมือนผู้เสียหายอื่นๆ คือ สิทธิที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดี สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำในฐานะเป็นพยาน สิทธิที่จะไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย เจ้าหน้าที่ประสานงานกับผู้เสียหายในระหว่างดำเนินคดี ซึ่งหากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้รับการคุ้มครองสามารถร้องเรียนมายังสำนักอำนวยการฟ้องร้อง ถือเป็นมาตรการที่ให้ความ

¹¹⁶ Department of Justice and Attorney-General, *A Guide for Victim of Crime Queensland*, pp.18-19.

¹¹⁷ *Ibid.*, pp. 31-32.

คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อให้ได้รับความสะดวกในการดำเนินคดี อีกทั้งยังมีการให้คำแนะนำประสานงานทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถดำเนินคดีได้อย่างถูกต้องชอบธรรม ซึ่งกฎหมายไทยจะมีการคุ้มครองผู้เสียหายในเรื่องสิทธิที่จะไม่เปิดเผยข้อมูล สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดี และสิทธิที่จะได้รับคำแนะนำในในฐานะพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เนื่องจากเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ คือ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง ความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ส่วนสิทธิที่จะไม่ต้องเผชิญหน้าจำเลยนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยจะคุ้มครองไว้ในชั้นสืบพยาน

4.2.2.3 ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นไม่มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองผู้สูงอายุโดยตรง แต่สามารถนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้ การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีของญี่ปุ่นนั้นจะมีคำสั่งห้ามไม่ให้ประกันตัวผู้กระทำความผิดและคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยดังนี้

1) คำสั่งห้ามไม่ให้ประกันตัวผู้กระทำความผิด

ศาลสามารถสั่งห้ามไม่ให้ประกันตัวผู้กระทำความผิด เมื่อมีเหตุที่ควรสงสัยได้ว่า หากได้รับการประกันตัว ผู้กระทำความผิดอาจจะทำร้ายหรือข่มขู่ต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย หรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับคดีหรือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นได้ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกกระทำโดยบุคคลภายนอก เพื่อเป็นวิธีการหนึ่งในการที่จะคุ้มครองผู้สูงอายุจากการถูกทำร้ายหรือข่มขู่ผู้กระทำความผิดได้อีก¹¹⁸

¹¹⁸ THE CODE OF CRIMINAL PROCEDURE (Act No. 131 of 1948), Section 89 The request for bail shall be granted, except when:

(i)The accused has allegedly committed a crime which is punishable by the death penalty, life imprisonment with or without work or a sentence of imprisonment with or without work whose minimum term of imprisonment is one year or more;

(ii) The accused was previously found guilty of a crime punishable by the death penalty, life imprisonment with or without work or a sentence of imprisonment with or without work whose maximum term of imprisonment was in excess of ten years;

(iii)The accused allegedly habitually committed a crime punishable by imprisonment with or without work whose maximum term of imprisonment was in excess of three years;

(iv)There is probable cause to suspect that the accused may conceal or destroy evidence;

(v) There is probable cause to suspect that the accused may harm or threaten the body or property of the victim or any other person who is deemed to have essential knowledge for the trial of the case or the relatives of such persons; (vi) The name or residence of the accused is unknown.

2) คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลย

กรณีจำเลยยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว หากศาลเห็นว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย หรือบุคคลใดๆ ที่มีความสำคัญกับคดี หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านั้น ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยได้¹¹⁹ หรือกรณีที่ความปรากฏแก่ศาล หรือพนักงานอัยการมีคำร้องขอ ศาลอาจมีเพิกถอนการประกันตัว หรือระงับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยสั่งให้กักขังไว้¹²⁰

ผู้เขียนเห็นว่า การห้ามไม่ให้ประกันตัวผู้กระทำความผิดและคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยของญี่ปุ่นมีขึ้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการทำร้ายข่มขู่ หรือคุกคามของผู้กระทำความผิดซึ่งมีความเหมือนกับคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลย และการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของไทยกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเช่นกัน

4.2.2.4 ประเทศสิงคโปร์

จากที่ได้นำเสนอในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาในเรื่องมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นศาลสามารถที่จะออกคำสั่งคุ้มครอง (Protective Order) หรือคำสั่งคุ้มครองกรณีฉุกเฉิน (Expedited Order) ศาลสามารถออกคำสั่งดังกล่าวได้ในระหว่างการดำเนินคดีได้ ถ้าหากมีเหตุที่ต้องขอศาลเมื่อเข้าเงื่อนไขที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.1.2.4 เรื่องการขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้อง (Protection Order)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีคือการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

¹¹⁹ The Code of Criminal Procedure Article 89 The request for bail shall be granted, except when:
(v) There is probable cause to suspect that the accused may harm or threaten the body or property of the victim or any other person who is deemed to have essential knowledge for the trial of the case or the relatives of such person.

¹²⁰ The Code of Criminal Procedure Article 96

The court may, upon the request of a public prosecutor or ex officio, rescind the bail or suspension of the execution of detention by a ruling when:

(iv) The accused has harmed or tried to harm the body or property of the victim, any other person who is deemed to have essential knowledge for the trial of the case or the relatives of such persons or has threatened them.

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่า

1. ประเทศที่เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งใดๆที่จำเป็นและสมควรคือ ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย
2. ประเทศที่ศาลออกคำสั่งคุ้มครองและคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์
3. ประเทศที่เจ้าหน้าที่และศาลสามารถมีคำสั่งไม่ให้ประกันตัวและไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวคือ ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี

ประเทศ	การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี
สหรัฐอเมริกา	- พนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหาย - ศาลออกคำสั่งคำขอฉุกเฉินได้ 24 ชั่วโมง
ออสเตรเลีย	- พนักงานอัยการคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหาย - เจ้าหน้าที่ประสานงานกับผู้เสียหาย
ญี่ปุ่น	- ศาลออกคำสั่งไม่ให้ประกันตัวและไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว
สิงคโปร์	- ศาลออกคำสั่งคุ้มครองและคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินระหว่างพิจารณาคดีได้
ไทย	- กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งใดๆเท่าที่จำเป็นและสมควร

4.2.3 การสืบพยาน

4.2.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียไม่มีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการสืบพยานไว้โดยตรง แต่สามารถนำมาตรการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาทั่วไปใน Pennsylvania Code มาใช้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ศาลสามารถที่จะออกคำสั่งในการบันทึกและเก็บรักษาคำให้การของพยานที่ไม่สามารถมาให้การในชั้นพิจารณาคดีในศาลหรือกระบวนการพิจารณาอื่นๆ หรือมีเหตุอันควรยกเว้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้เก็บคำให้การของพยานนั้นไว้¹²¹ ซึ่งสามารถนำมาใช้กับกรณีกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องมาสืบพยานในศาลแต่มีเหตุ

¹²¹ Pennsylvania Code, Section 503

(A) BY COURT ORDER.

ที่ไม่สามารถมาศาลได้ ซึ่งเหตุที่ไม่สามารถมาศาลได้จะเป็นสถานการณ์ที่ศาลมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะปรากฏตัวหรือให้การต่อศาลในการพิจารณาคดีหรือในกระบวนการพิจารณาอื่นๆของศาล เช่น กรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุใกล้จะเสียชีวิต หรืออยู่นอกเหนือเขตอำนาจของศาล รวมทั้งไม่สามารถที่จะใช้หมายศาลในการเรียกตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความเปราะบาง หรือเผชิญกับอาการทางจิตที่ไม่ปกติหรืออาการจิตเสื่อม หรืออาจไม่สามารถที่จะให้การได้โดยมีเหตุที่เพียงพอตามกฎหมาย¹²² ศาลสามารถสั่งการให้มีการบันทึกและเก็บรักษาคำให้การของพยานที่ไม่สามารถร่วมในการพิจารณาคดีได้

การเก็บรักษาคำให้การของพยานโดยการบันทึกนั้นใช้การบันทึกคำให้การของพยานผ่านทางวิดีโอเทป¹²³ คือการใช้บันทึกคำให้การของพยานผ่านทางวิดีโอเทป ซึ่งตาม Rules of Criminal Procedure ของมลรัฐเพนซิลเวเนีย ได้กำหนดให้กรณีพยานไม่สามารถมาศาลได้สามารถสืบพยานโดยใช้เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารขั้นสูง (Advanced Communication Technology) ว่าอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารที่ใช้เชื่อมต่อระหว่างคู่กรณีที่อยู่ในสถานที่ที่แตกต่างกัน รวมไปถึงระบบที่สามารถโต้ตอบได้พร้อมกันทั้งสองด้านผ่านทาง การสื่อสารทั้งภาพและเสียง ระบบโทรทัศน์วงจรปิด อุปกรณ์โทรศัพท์และโทรสาร และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และให้สถานที่ตั้งของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารขั้นสูง (Advanced Communication Technology Site) คือสถานที่ในมลรัฐเพนซิลเวเนียที่ได้รับการรับรอง โดยประธานผู้พิพากษา หรือผู้ที่ประธานกำหนดได้กำหนดสถานที่ไว้ และมีการ

---

(1) At any time after the institution of a criminal proceedings, upon motion of any party, and after notice and hearing, the court may order the taking and preserving of the testimony of any witness who may be unavailable for trial or for any other proceeding, or when due to exceptional circumstances, it is in the interests of justice that the witness' testimony be preserved.

(2) The court shall state on the record the grounds on which the order is based

(3) The court's order shall specify the time and place for the taking of the testimony, the manner in which the testimony shall be recorded and preserved, and the procedures for custody of the recorded testimony.

(4) The testimony shall be taken in the presence of the court, the attorney for the Commonwealth, the defendant(s), and defense counsel, unless otherwise ordered.

(5) The preserved testimony shall not be filed of record until it is offered into evidence at trial or other judicial proceeding.

¹²² Criminal Procedural Rules Committee, "Availability of the Elderly to Testify," [Availability of the Elderly to Testify Final Report \(2016\):2](#)

¹²³ Pennsylvania Code, Section 501

(A) When the testimony of a witness is taken and preserved pursuant to Rule 500 by means of videotape recording, the testimony shall be recorded simultaneously by a stenographer.

ติดตั้งเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารขั้นสูงที่มีไว้ให้คู่กรณีในคดีอาญาได้ทำการสื่อสารระหว่างกันจากสถานที่ที่แยกจากกัน¹²⁴

จากการที่ได้ศึกษาการสืบพยานของมลรัฐเพนซิลเวเนีย จะเห็นว่า ศาลสามารถอนุญาตให้นำคำเบิกความพยานในชั้นสอบสวนเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณามาใช้กับกรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีเหตุที่ไม่สามารถมาเบิกความที่ศาลได้ซึ่งศาลจะใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ ซึ่งมีความคล้ายกับการนำคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาของไทย แต่ของไทยคู่ความจะต้องมีการตกลงกันศาลจึงจะอนุญาตได้ รวมทั้งมีการจำกัดโทษโดยไม่สามารถนำคำเบิกความมาใช้กับคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปหรือหนักกว่านั้น นอกจากนี้กฎหมายเพนซิลเวเนียมีการสืบพยานโดยการใช้เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารขั้นสูง (Advanced Communication Technology) เป็นการสืบพยานผ่านทาง การสื่อสารทั้งภาพและเสียง ระบบโทรทัศน์วงจรปิด อุปกรณ์โทรศัพท์และโทรสาร และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และให้สถานที่ตั้งของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารขั้นสูง ซึ่งคล้ายกับของไทยที่อนุญาตให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้สืบพยานผ่านทางโทรทัศน์วงจรปิด การประชุมจอภาพ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ถือได้ว่าทั้งกฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียและไทยได้ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกรณีที่ไม่สามารถมาเบิกความที่ศาลได้ และสืบพยานโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรงได้

4.2.3.2 ประเทศออสเตรเลีย

รัฐควีนส์แลนด์ไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุและอ้างตนเองพยานโดยตรง แต่สามารถนำกฎหมายพยาน (Evidence Act 1977) มาใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ซึ่งหากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นพยานที่มีลักษณะพิเศษคือ พยานที่มีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่ด้อยกว่าคนปกติ หรือได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงจากอาชญากรรมสามารถใช้มาตรการพิเศษ

¹²⁴ Rules Of Criminal Procedure, Section 103

The following words and phrases, when used in any Rule of Criminal Procedure, shall have the following meanings: ADVANCED COMMUNICATION TECHNOLOGY is any communication equipment that is used as a link between parties in physically separate locations, and includes, but is not limited to: systems providing for two-way simultaneous communication of image and sound; closed-circuit television; telephone and facsimile equipment; and electronic mail. ADVANCED COMMUNICATION TECHNOLOGY SITE is any approved location within Pennsylvania designated by the president judge, or the president judge's designee, with advanced communication technology equipment that is available for parties in a criminal matter to communicate with others in physically separate locations as provided in these rules.

สำหรับการสืบพยานเพื่อไม่ให้พยานดังกล่าวได้รับการกระทบกระเทือนต่อร่างกายหรือจิตใจมากเกินไป

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถือเป็นพยานที่มีลักษณะพิเศษ เพราะมีสภาพร่างกายหรือจิตใจด้อยกว่าคนปกติ ศาลจะพิจารณาจากสติปัญญา สภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ รวมไปถึงอายุของบุคคลนั้นประกอบด้วยว่าควรนำมาตรการพิเศษมาใช้กับบุคคลดังกล่าวหรือไม่ หากศาลเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กำหนดจะออกคำสั่งให้นำมาตรการพิเศษมาใช้ได้ ทั้งนี้ในการที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะขอใช้มาตรการพิเศษดังกล่าว ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการเพื่อให้ทำเป็นคำร้องขอต่อศาล แล้วศาลจะพิจารณาว่าเห็นสมควรหรือไม่¹²⁵

มาตรการพิเศษ ได้แก่วิธีการต่อไปนี้

(1) การบันทึกเสียงหรือวิดีโอของพยาน โดยไม่ต้องมาสืบพยานในวันนัดสืบพยานจริง

(2) การสืบพยานผ่านกล้องวงจรปิด (CCTV) โดยให้พยานอยู่ในห้องอื่นแยกจากห้องพิจารณา เพื่อไม่ให้เห็นหรือได้ยินจำเลย

(3) หากมีการสืบพยานในห้องพิจารณาให้มีการใช้ฉากกั้นระหว่างพยานและจำเลย เพื่อมิให้พยานเห็นจำเลย

(4) ให้มีบุคคลที่คอยช่วยเหลือหรือบุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วยในขณะที่สืบพยาน

(5) การสืบพยานโดยลับ ซึ่งจะมีเพียงพยานที่อยู่ในห้องพิจารณาเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องหรือสื่อมวลชนต้องออกไปนอกห้องพิจารณา¹²⁶

แม้ว่ากฎหมายรัฐควีนส์แลนด์จะไม่ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองในการสืบพยานแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้เป็นการเฉพาะ แต่สามารถนำกฎหมายพยานมาปรับใช้ได้ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการเพื่อให้ทำเป็นคำร้องขอต่อศาลหรือศาลเห็นสมควร ศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายหรือจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ หรือผู้ที่มีสติปัญญาด้อยกว่าคนปกติ ที่เป็นพยานที่มีลักษณะพิเศษหรือไม่ ซึ่งมาตรการพิเศษจะมีการบันทึกเสียงและวิดีโอไว้โดยไม่ต้องมาสืบพยานจริง การสืบพยานผ่านกล้องวงจรปิด การมีบุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วยในขณะที่สืบพยาน แต่มีข้อจำกัดเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะพิจารณาว่าควรใช้มาตรการพิเศษหรือไม่ ซึ่งเชื่อว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทุกคนจะได้ใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะมีความคล้ายกับของไทยคือการบันทึกเสียงหรือวิดีโอของพยาน การสืบพยานผ่าน

¹²⁵ Evidence Act 1977 (Qld), Section 21A (1)

¹²⁶ Department of Justice and Attorney-General, *A Guide for Victim of Crime Queensland*, p. 31.

กล้องวงจรปิดคือเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะอนุญาตให้มีการสืบพยานโดยวิธีการดังกล่าวหรือไม่ แม้การสืบพยานของไทยจะมีบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้วางใจอยู่ด้วยในขณะที่สืบพยานเฉพาะการสืบพยานผ่านกล้องวงจรปิดเท่านั้น ถือเป็นการจำกัดสิทธิในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอย่างหนึ่ง เนื่องจากด้วยสภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะช่วยเหลือตนเองไม่ได้และจะเกิดความกลัวเมื่อต้องสืบพยาน จึงควรที่มีบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้วางใจอยู่ด้วย

4.2.3.3 ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการสืบพยานไว้โดยตรง แต่มีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นที่คุ้มครองผู้เสียหายที่อ้างตนเองเป็นพยานซึ่งมีประเด็นที่ให้ความสำคัญในเรื่องอายุ และสภาพร่างกายและจิตใจ และความเครียดสามารถนำมาใช้กับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ดังนี้

1) บุคคลที่ไว้วางใจมาอยู่ร่วมด้วยในการสืบพยาน

การสืบพยานในศาล หลังจากที่ได้มีการรับฟังความเห็นของพนักงานอัยการ จำเลย และทนายความของจำเลยแล้ว เมื่อได้พิจารณาถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นพยานด้วยเหตุอายุ สภาพร่างกายหรือจิตใจ และอื่นๆ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความเครียดให้จัดให้มีบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้วางใจมาอยู่ร่วมด้วยในการสืบพยานเพื่อลดความตึงเครียด โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องไม่กระทำการใดๆที่มีผลกระทบต่อการศึกษาคดีของศาล และจะต้องเป็นบุคคลที่ศาลและบุคคลที่เกี่ยวข้องยอมรับว่าไม่มีอิทธิพลต่อคดี และบุคคลที่อยู่กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องไม่แสดงกิริยาใดๆ ที่เป็นการรบกวนการสืบพยานของศาล¹²⁷

¹²⁷ The Code of Criminal Procedure Article 157-2

(1) In the examination of a witness the court may, after hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, when, taking into account the witness's age, mental or physical condition or other circumstances, the witness is likely to feel extreme anxiety or tension, have the witness accompanied during the testimony of the witness by those who are appropriate in easing the witness's anxiety or tension, and are unlikely to disturb examination by a judge or persons concerned in the case or the testimony of the witness, and are unlikely to unduly influence the contents of the testimony.

(2) The person accompanying the witness in accordance with the preceding paragraph shall not behave in any manner, during the testimony of the witness, which may disturb examination by a judge or persons concerned in the case or the testimony of the witness, or which may unduly influence the contents of the testimony.

2) การสืบพยานโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย

2.1) การสืบพยานโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยกรณีปกติ

เมื่อได้มีการซักถามผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว หลังจากที่ได้รับฟังความเห็นของพนักงานอัยการ จำเลยและทนายความของจำเลย ศาลจะพิจารณาถึงลักษณะความผิดอายุของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ สภาพร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ของจำเลยและพยาน และพฤติการณ์อื่นๆที่จะสร้างความกดดันและความตึงเครียดแก่พยาน หากจะต้องเปิดความต่อหน้าจำเลย หากศาลเห็นสมควร ศาลจะสั่งให้ใช้วิธีการที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะสืบพยานโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย¹²⁸

การที่ศาลได้พิจารณาถึงลักษณะความผิด อายุ อาชีพ สภาพร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ของจำเลยและพยาน และพฤติการณ์อื่นๆ และความสำคัญของคดี ประกอบกับได้รับฟังความเห็นของพนักงานอัยการ จำเลยและทนายความของจำเลย ศาลอาจซักถามผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในวันอื่นที่ไม่ใช่วันนัดสืบพยานในศาลได้¹²⁹ ในการสืบพยาน หากศาลเห็นว่า ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจจะไม่สามารถเปิดความได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากความกลัว และความกดดันที่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยออกไปนอกห้องพิจารณาในระหว่างที่กำลังสืบพยานผู้เสียหายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ซึ่งศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ 2 กรณีคือ (1) การ

¹²⁸ The Code of Criminal Procedure Article 157-3

(1) In the examination of a witness the court may, after hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, when, taking into account the nature of the crime, the witness's age, mental or physical condition, relationship with the accused or other circumstances that the witness is likely to feel pressure and his/her peace of mind is likely to be seriously harmed while testifying in the presence of the accused (including cases with the method provided in paragraph (1) of the following Article) and when the court believes it to be appropriate, take measures so that the accused and the witness cannot discern the state of the other either from one side or from both sides; provided, however, that measures to make it impossible for the accused to discern the state of the witness may only be taken when counsel is present.

(2) In the examination of a witness, the court may, after hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, when it believes it to be appropriate, taking into account the nature of the crime, the witness's age, mental or physical condition or effects upon his/her honor or other circumstances, take measures so that the spectators and the witness cannot discern the state of the other.

¹²⁹ The Code of Criminal Procedure Article 281

When the court deems it necessary after considering the matters prescribed in Article 158 and hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, the court may examine the witness on a day other than the trial date.

สืบพยานลับหลังจำเลยในวันอื่นที่ไม่ใช่วันนัดพิจารณาคดี¹³⁰ (2) การสืบพยานลับหลังจำเลยวันนัดพิจารณาคดี¹³¹

2.2) การสืบพยานโดยใช้อุปกรณ์ที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียง

ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือ ความผิดอื่นๆ บางประเภท เมื่อศาลได้ถามปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ โดยศาลได้พิจารณาถึงลักษณะความผิด อายุของพยาน สภาพร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ของจำเลยและผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และพฤติการณ์อื่นๆ ที่จะสร้างความกดดันและความตึงเครียดแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องเบิกความในสถานที่สืบพยาน เมื่อได้รับฟังความเห็นของพนักงานอัยการ จำเลยและทนายความของจำเลย หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้สืบพยานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่สืบพยานในกรณีปกติ และให้อุปกรณ์ที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้มาใช้ในการสืบพยาน หากเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอาจต้องเบิกความในเรื่องเดียวกันในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาอื่นอีก ศาลอาจสั่งให้บันทึกภาพและเสียงของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ได้เบิกความไว้ และให้รับฟังบันทึกภาพและเสียงของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดังกล่าวเสมือนเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาของศาล และถือเป็นสำนวนคดีของศาล¹³²

¹³⁰ The Code of Criminal Procedure Article 281-2

The court may, upon hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, when there is the fear that the witness may feel pressure and will be unable to give sufficient testimony in the presence of the accused (including cases with the measure prescribed in paragraph (1) of Article 157-3 or the method prescribed in paragraph (1) of Article 157-4) , and when his/her counsel is present, dismiss the accused during examination of the witness on a day other than the trial date. In this case, the court shall give the accused a summary of the testimony after the witness has testified, and give the accused an opportunity to examine the witness.

¹³¹ The Code of Criminal Procedure Article 304-2

The court may, when examining a witness and finding that the witness is unable to testify sufficiently owing to the pressure of being in the presence of the accused (including cases where the measures prescribed in paragraph 1 of Article 157-3 or paragraph 1 of Article 157-4 are taken) have the accused leave the courtroom during the testimony of the witness after hearing the opinions of the public prosecutor and the counsel, only when counsel is present. After the witness has testified, the court shall let the accused enter the courtroom, give the accused a summary of the testimony and give him/her the opportunity to examine the witness.

¹³² The Code of Criminal Procedure Article 157-4

(1) In the examination of a witness prescribed in the following items, the court may, when it believes it to be appropriate, after hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, have the witness be present in a place other than the place where the judge and other persons

3) การสืบพยานนอกศาล

เมื่อได้รับความเห็นของพนักงานอัยการ จำเลยและทนายความของจำเลย ศาลได้พิจารณาถึงลักษณะความผิด อายุ อาชีพ สภาพร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ของจำเลยและผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และพฤติการณ์อื่นๆ และความสำคัญของคดี หากศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการสืบพยานนอกศาล หรือ ณ ที่อยู่ปัจจุบันของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ¹³³

---

concerned in the case are present for examination of the witness (limited to the same premises) , and examine the witness in a way using devices that allow recognition of the state of the other and communication by transmission of visual images and sound:

(i) The victim of the crimes or attempts of the crimes provided for in Articles 176 to 178, 181, 225(limited to cases with the purpose of indecency or marriage; the same shall apply in this item hereinafter) , paragraph (1)(limited to cases with the purpose of accessory to the person who commits the crime provided for in Article 225) or paragraph (3)(limited to cases with the purpose of indecency) of Article 227, or the first sentence of Article 241 of the Penal Code.

(ii) The victim of the crimes provided for in paragraph (1) of Article 60 or in paragraph 2 pertaining to item (ix) of paragraph (1) of Article 34 of the Child Welfare Act(Act No. 164, 1947) , or Articles 4 to 8 of the Act on Punishing (Activities Relating to Child Prostitution and Child Pornography and the Protection of Children (Act No. 512, 1999) .

(iii) In addition to those prescribed in the preceding two items, a person who, taking into account the nature of the crime, his/her age, mental or physical condition, the relationship with the accused or other circumstances, is likely to feel pressure and whose peace of mind would be seriously harmed while testifying at the place where the judge and persons concerned in the case are present for examination of the witness.(2) In the examination of a witness with the measure prescribed in the preceding paragraph, the court may, when it is supposed that the witness will be requested to testify on the same facts again in another criminal procedure, after hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel and with the consent of the witness, record the examination, the testimony and the circumstances of the witness on a recording medium (which is able to record images and sound simultaneously; the same shall apply hereinafter) .

(3) The recording medium on which the examination, the testimony and the circumstances of the witness are recorded in accordance with the preceding paragraph shall be attached to the case records as part of the trial records.

¹³³ The Code of Criminal Procedure Article 158

(1) The court may, after hearing the opinions of the public prosecutor and the accused or his/her counsel, and when the court believes it to be necessary, taking into account the importance of the witness, his/her age, occupation, physical condition and other circumstances and the gravity of the case, summon a witness for examination to a place outside of the court or examine him/her at his/her present place.

4) การปกปิดข้อมูลส่วนตัว

กรณีที่ต้องให้ความคุ้มครองฝ่ายตรวจสอบพยานหลักฐานนั้น หากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ หรือที่อยู่ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ อาจส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ อาจจะทำให้บุคคลดังกล่าวมีความเสี่ยงว่าจะเกิดอันตรายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรือการคุกคาม หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว พนักงานอัยการ หรือทนายความอาจร้องขอต่อศาลให้ปกปิดที่อยู่อาศัย ทำงานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ยกเว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นต่อกระบวนการพิจารณาคดี¹³⁴ ส่วนกรณีการสืบพยานในศาล หากศาลเห็นว่า การสืบพยานบุคคลมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรือการข่มขู่ หรือสร้างความสับสนแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถเบิกความได้อย่างเต็มที่ ศาลอาจสั่งให้มีการถามคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าว¹³⁵

ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่นำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาใช้เรื่องการสืบพยานลับหลังจำเลยโดยการใช้อุปกรณ์ถ่ายทอดภาพและเสียง การ

(2) In the case prescribed in the preceding paragraph, the court shall give the public prosecutor and the accused or his/her counsel an opportunity to know in advance of the matters to be examined.

(3) The public prosecutor and the accused or his/her counsel may request the court to examine other necessary matters in addition to the matters for examination prescribed in the preceding paragraph.

¹³⁴ The Code of Criminal Procedure Article 299-2

When providing the opportunity to know the name and address of a witness, expert witness, interpreter or translator, or the opportunity to inspect documentary or material evidence, pursuant to the provision of the preceding paragraph, the public prosecutor and the counsel may, when they find a risk of physical or property harm, or threat or confusion to the witness, expert witness, interpreter, translator, those whose names appear on the documentary or material evidence, or relatives of such persons, notify the opponent of such risk and request particular care to be taken so that the address, work place and ordinary whereabouts of these persons are not disclosed to those concerned including ( ) the accused , unless such matters are necessary for proof of the offense or the criminal investigation, or for the defense of the accused.

¹³⁵ The Code of Criminal Procedure Article 295 (2)

When examining a witness, an expert witness, an interpreter or a translator, if the presiding judge finds that there is a risk that the body or property of these persons or their relatives may be harmed, threatened or confused and that the witness, expert witness, interpreter or translator will not be able to give full testimony if his/her address or work place or other matters specifying the ordinary whereabouts of these persons are disclosed, the presiding judge may place limitations on questions concerning these matters; provided, however, that this shall not apply when limitations on the public prosecutor's examination may interfere considerably with proving the case, or when limitations on the examination by the accused or his/her counsel may substantially harm the defense of the accused.

สืบพยานนอกศาล การปกปิดข้อมูลส่วนตัวมีลักษณะคล้ายกับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของไทยที่จะใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้ในกรณีทั่วไปมาบังคับใช้เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะอนุญาตให้สืบพยานโดยวิธีดังกล่าวหรือไม่ ส่วนกรณีบุคคลที่ผู้เสียหายที่ผู้สูงอายุไว้วางใจมาอยู่ร่วมด้วยในการสืบพยาน ฎีกาจะให้ศาลพิจารณาอายุ สภาพร่างกายหรือจิตใจ และอื่นๆว่าจะอนุญาตให้มีบุคคลที่ผู้เสียหายที่ผู้สูงอายุไว้วางใจมาอยู่ร่วมด้วยในการสืบพยานหรือไม่ แต่การสืบพยานผ่านกล้องวงจรปิดของไทยอาจจะสอบถามผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุผ่านบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้วางใจเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าคุ้มครองผู้เสียหายในชั้นสืบพยานของฎีกาเป็นมาตรการที่เหมาะสมดีอยู่แล้ว เพียงแต่มีข้อจำกัดที่จะสืบพยานโดยวิธีดังกล่าวได้หรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลเท่านั้น

4.2.3.4 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการสืบพยานไว้โดยตรง แต่สามารถนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับได้ เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะอนุญาตให้สืบพยานโดยใช้อุปกรณ์ที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียง (Live Video หรือ Live) ในความผิดฐานประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะประทุษร้าย หรือใช้อำนาจที่มีชอบด้วยกฎหมายในการบังคับเพื่อกระทำความผิดและความผิดที่มีความรุนแรงและเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น การข่มขืน การข่มขืนบุคคลที่มีความเกี่ยวพันทางสายโลหิต¹³⁶ เป็นต้น ศาลสามารถที่จะให้มีการสืบพยานโดยวิธีการถ่ายทอดภาพและเสียง ซึ่งเป็นมาตรการที่จะช่วยให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้กระทำความผิดโดยตรง

ผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานโดยใช้วิธีการถ่ายทอดภาพและเสียงของสิงคโปร์ ศาลจะใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตให้สืบพยานโดยวิธีดังกล่าว ซึ่งการสืบพยานโดยใช้วิธีการถ่ายทอดภาพและ

¹³⁶ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 281

(1) Notwithstanding any provision of this Code or of any other written law, but subject to the provisions of this section, the court may allow the evidence of a person in Singapore (except the accused) to be given through a live video or live television link in any trial, inquiry, appeal or other proceedings if —

(b) the offence charged is an offence specified in subsection (2);

(c) the court is satisfied that it is in the interests of justice to do so; or

(2) The offences for the purposes of subsection (1)(b) are —

(a) an offence that involves an assault on or injury or a threat of injury to persons, including an offence under sections 319 to 338 of the Penal Code (Cap. 224);

(c) an offence under sections 354 to 358 and sections 375 to 377B of the Penal Code;

เสียงนั้นจะใช้ได้กับการสืบพยานในความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับเพศเท่านั้น เป็นการจำกัดสิทธิในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการสืบพยาน เนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีความเครียด และความกลัวในระหว่างการสืบพยาน การสืบพยานโดยใช้วิธีการถ่ายทอดภาพและเสียงควรที่จะใช้ได้ในการสืบพยานในคดีอาญาทุกคดี ซึ่งต่างจากของไทย การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพของไทยจะเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นเท่านั้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องร้องขอเอง หรือศาลเห็นสมควร ศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าจะสามารถสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพได้หรือไม่

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการสืบพยานคือเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความสะดวกปลอดภัยและป้องกันการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่า

1. ประเทศที่มีการสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงคือ ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์
2. ประเทศที่มีการใช้คำเบิกความในชั้นสอบสวนหรือไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาคือ ประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการสืบพยาน

ประเทศ	การสืบพยาน
สหรัฐอเมริกา	- การนำคำเบิกความในชั้นสอบสวนเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาเป็นดุลยพินิจ ของศาล - การสืบพยานโดยใช้เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารชั้นสูง กรณีพยานไม่สามารถมาศาลได้
ออสเตรเลีย	- การสืบพยานโดยมาตรการพิเศษ คือการสืบพยานโดยใช้บันทึกเสียงหรือ VDO พยานแทน, การสืบพยานผ่านกล้อง CCTV, การใช้ฉากกั้น, การให้บุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วย และการสืบพยานลับ เมื่อศาลพิจารณาว่าพยานมีลักษณะพิเศษ
ญี่ปุ่น	- การสืบพยานโดยไม่เผชิญหน้า การให้บุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วย การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียง การสืบพยานนอกศาลเป็นดุลยพินิจของศาล
สิงคโปร์	- การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียง ในความผิดฐานประทุษร้ายและความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นดุลยพินิจของศาล
ไทย	- การสืบพยานโดยใช้กล้องวงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นดุลยพินิจของศาล - การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพ เมื่อมีเหตุจำเป็น โดยคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร - การนำคำเบิกความชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาในคดีที่มีโทษขั้นต่ำจำคุกไม่เกิน 5 ปีโดยคู่ความตกลงกันและศาลอนุญาต

4.3 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดี

4.3.1 การออกคำสั่งคุ้มครอง

4.3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียไม่ได้มีกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษาคดีไว้โดยตรง แต่สามารถนำพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Act) ในเรื่องการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน มาคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดังนี้

ศาลสหรัฐอเมริกาสามารถใช้การคุมประพฤติผู้กระทำความผิดเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกกระทำความผิดซ้ำอีก¹³⁷ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติและกำหนดข้อห้ามบางประการไว้ภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ศาลสามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้โดยไม่ต้องไต่สวนกรณีการกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติให้ลดลง แต่ถ้ามีการกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติเพิ่มมากขึ้นศาลต้องทำการไต่สวนและบันทึกคำพิพากษา ร่วมกับการดำเนินการคุมประพฤติ สำหรับมลรัฐเพนซิลเวเนียมีกฎหมายที่พระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Act) ซึ่งมีขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นให้ความสำคัญต่อตัวของผู้เสียหาย และปฏิบัติต่อผู้เสียหายโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรี ให้เกียรติ มีมารยาท และเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้เสียหาย¹³⁸ กฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายภายหลังที่ศาลพิพากษาคดีไว้ดังนี้

การแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บนซึ่งกำหนดให้หมายของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุต้องแจ้งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทราบ ก่อนที่จะมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน เพื่อให้ทราบถึงข้อหาที่ผู้กระทำความผิดถูกตัดสินลงโทษ เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีโอกาสได้ยื่นคำแถลงเพื่อแสดงถึงความกังวลหากมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน หรือทำการเสนอแนะเกี่ยวกับการปล่อยตัวของผู้กระทำความผิด¹³⁹

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถยื่นคำร้องขอให้ปฏิเสธการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บนก่อนการสิ้นสุดของโทษขั้นต่ำซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเขียนคำร้องแจ้งต่อคณะกรรมการเป็นหนังสือแสดงความจำนงที่จะปฏิเสธการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บนก่อนที่จะมีการตัดสินใจให้ปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน

¹³⁷ Howard Abadinsky, *Probation and Parole Theory and Practice*, (N.J.: Englewood Cliffs, 1997), p.119.

¹³⁸ Crime Victims Act, Section 102

¹³⁹ Crime Victims Act, Section 501 Prepare notification to victim

(a) PERSONS TO BE NOTIFIED.-- No later than 90 days prior to the parole date of an offender, the victim advocate shall notify the victim of the offense for which the offender was sentenced, the parent or legal guardian of a victim who is a minor or a member of the family if the victim is incapable of communicating or has died and shall provide the appropriate person with an opportunity to submit a preparole statement expressing concerns or recommendations regarding the parole or parole supervision of the offender

(2) ผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ เพื่อแจ้งเงื่อนไขพิเศษที่ควรกำหนดในการปล่อยตัว หรือแจ้งไม่ให้ปล่อยตัวผู้กระทำความผิด ให้เป็นไปตามคำแถลงของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ โดยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับอนุญาตให้ปรากฏตัวต่อคณะกรรมการ หรือสามารถที่จะกระทำการผ่านการประชุมสาย (Conference Call) และกระทำการเป็นความลับ และเก็บข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นความลับด้วย

(3) เมื่อได้มีการสัมภาษณ์ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว คณะกรรมการสามารถที่จะพิจารณาปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขพิเศษ หรือไม่ปล่อยตัวโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ทั้งนี้หากคณะกรรมการให้มีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดอย่างมีทัณฑ์บนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทราบก่อนมีการปล่อยตัวด้วยเช่นกัน¹⁴⁰

ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน เป็นมาตรการที่ป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต ซึ่งก่อนที่จะมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดต้องมีการแจ้งให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนที่จะมีการปล่อยตัวช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อให้โอกาสผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ยื่นคำร้องคัดค้านการปล่อยตัวเนื่องจากเกรงว่าผู้กระทำความผิดจะมาแก้แค้น หรือมาก่อนอันตรายแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอีกในอนาคตเป็นมาตรการที่ดีที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้มีโอกาสดูแลการเพื่อป้องกันตนเองจากผู้กระทำความผิด ซึ่งของไทยไม่มีมาตรการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน มีเพียงมาตรการทำทัณฑ์บนที่จะยับยั้งกรณีที่ผู้กระทำความผิดยังไม่ได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่มี

¹⁴⁰ Crime Victims Act, Section 502 Petitions to deny parole upon expiration of minimum sentence

(a) PETITION.-- Upon the request of a victim who has notified the board in writing of the victim's desire to have input and make comment prior to a parole release decision, the victim advocate shall either petition the board as to the special conditions of release which may be imposed or that the offender not be paroled based upon the statement that the victim submitted under section 501

(b) APPEARANCE.-- The victim or the victim's representative shall be permitted to appear in person before the board or hearing examiner or, in the alternative, the victim's testimony may be presented by conference call. The testimony of a victim before the board shall be confidential. Records maintained by the department and the board pertaining to victims shall be kept separate. Current address, telephone number and any other personal information of the victim and family members shall be deemed confidential.

(c) ACTION.-- The board, upon petition and after an interview, may do any of the following:

(1) Order that special conditions of parole be placed upon the offender or the offender not be paroled based upon the continuing effect of the crime on the victim

(d) NOTICE.-- The board shall notify the victim of its decision prior to a release of the offender.

พฤติการณ์ว่าบุคคลนั้นน่าจะก่อเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษา

4.3.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายรัฐควีนส์แลนด์ไม่มีมาตรการออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดีไว้โดยตรงแต่สามารถนำพระราชบัญญัติสันติภาพและความประพฤติที่ดี (Peace and Good Behaviour Act 1982) ที่ได้นำเสนอในขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาในเรื่องมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นมาใช้ในการออกคำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษาคดีได้ ถ้าหากมีเหตุที่ต้องขอศาลเมื่อเข้าเงื่อนไขเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.1.2.2 เรื่องการขอคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้อง (Protection Order) เมื่อศาลมีคำสั่งแล้วจะเป็นการคุ้มครองบุคคลที่กระทำความผิดหรือก่อความหวาดกลัว ห้ามไม่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นมาตรการที่คล้ายกับของไทยในเรื่องการห้ามเข้าเขตกำหนด ศาลสามารถออกคำสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดเป็นการสั่งห้ามมิให้เข้าบริเวณที่ผู้กระทำความผิดมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก การสั่งห้ามเข้าเขตกำหนดจึงเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดในสถานที่ที่ใกล้เคียงกับที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่

4.3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายญี่ปุ่นไม่มีมาตรการออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดีไว้โดยตรงแต่สามารถนำเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองกรณีการกระทำความรุนแรงโดยคู่สมรสมาบังคับใช้ได้ บุคคลที่มีสิทธิในการร้องขอคำสั่งคุ้มครองจะต้องเป็นผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายร่างกายจนเป็นอันตรายแก่ร่างกาย หรือถูกข่มขู่ว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองในระหว่างที่มีการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองดังต่อไปนี้

(1) มีคำสั่งห้ามมิให้คู่สมรสที่กระทำความผิดอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยของผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ ที่ทำงาน หรือสถานที่อื่นใดที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุไปเป็นประจำ เป็นระยะเวลา 6 เดือนนับตั้งแต่วันที่คำสั่งศาลมีผลบังคับ คำสั่งนี้จะไม่มีผลบังคับกรณีกับผู้เสียหายและคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยนั้นร่วมกัน

(2) มีคำสั่งให้คู่สมรสที่เป็นผู้กระทำความผิดออกไปจากที่อยู่อาศัยที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุได้อาศัยอยู่ด้วยกัน และออกไปจากบริเวณที่ใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัยนั้นเป็นเวลา 2 เดือนนับตั้งแต่วันที่คำสั่งศาลมีผลบังคับ¹⁴¹

¹⁴¹ Law on Prevention of Spouse Violence and Prevention of Victims Article 10 (1)

นอกจากนี้ ศาลยังสามารถที่จะออกคำสั่งคุ้มครองอื่นๆที่นอกเหนือไปจากการแยกกันอยู่ระหว่างคู่สมรสกับผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุได้ซึ่งคำสั่งดังกล่าวจะมีผลเป็นระยะเวลา 6 เดือนนับตั้งแต่วันที่คำสั่งศาลมีผลบังคับ เพื่อป้องกันภัยอันตรายที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรือชีวิตของผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ¹⁴²

คำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษาดังกล่าวสามารถนำมาใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ถูกกระทำความรุนแรงโดยไม่จำกัดว่าผู้กระทำความผิดต้องเป็นคู่สมรสเท่านั้น โดยผู้พิพากษาสามารถออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดออกไปจากที่พักอาศัยและห้ามติดต่อกับผู้เสียหายไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม อีกทั้งผู้พิพากษายังสามารถออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินค่าทนายความ ค่าที่ปรึกษา หรือค่าชดเชยให้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อีกด้วย การละเมิดคำสั่งคุ้มครองถือเป็นความผิดทางอาญา ผู้กระทำความผิดที่ละเมิดคำสั่งอาจถูกจับกุมได้¹⁴³

ผู้เขียนเห็นว่า ญี่ปุ่นมีการออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาโดยนำกรณีการกระทำความรุนแรงโดยคู่สมรสมาปรับใช้กับกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้สูงอายุ ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองได้ตามที่เห็นสมควรและสามารถนำมาใช้กับการกระทำความผิดกรณีอื่นที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุได้ ทำให้เป็นประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น

4.3.1.4 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ไม่มีมาตรการออกคำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษาคดีกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรง แต่สามารถนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ โดยการนำมาตรการทั่วไปที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ศาลสามารถที่จะออกคำสั่งกักกัน (Preventive Detention) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป และได้กระทำความผิดหลายครั้ง และมีการกักกันบุคคลดังกล่าวเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้กระทำความผิดเพื่อความปลอดภัยของสังคม โดยศาลสามารถสั่งให้บุคคลนั้นอยู่ในการควบคุมในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ตามด้วยระยะเวลาที่ต้องมีการควบคุมดูแลหากผู้กระทำความผิดนั้นถูกปล่อยตัวก่อนกำหนด ศาลสามารถกำหนดเวลาการกักกัน ได้ตั้งแต่ 7-20 ปี โดยออกคำสั่งไปพร้อมกับคำพิพากษาจำคุกบุคคลดังกล่าว¹⁴⁴

¹⁴² Law on Prevention of Spouse Violence and Prevention of Victims Article 10 (2)

¹⁴³ Sally Balch Hurme, "Other Legal Responses to Elder Abuse " Perspectives on Elder Abuse (2002):15

¹⁴⁴ Criminal Procedure Code, Section 304

(2) Where a person of the age of 30 years or above — (a) is convicted before the High Court or a

ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการกักกันของสิงคโปร์ ศาลสามารถการกักกันบุคคลดังกล่าวเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความผิด โดยศาลสามารถออกคำสั่งกักกันพร้อมคำพิพากษาสั่งให้บุคคลนั้นอยู่ในการควบคุมในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมศาลสามารถกำหนดเวลาการกักกัน ได้ตั้งแต่ 7-20 ปี แต่มีข้อจำกัดคือการที่ศาลจะออกคำสั่งกักกันจะออกคำสั่งได้กับผู้กระทำความผิดมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป และได้กระทำความผิดหลายครั้ง ซึ่งต่างกับการกักกันของไทยตรงที่การออกคำสั่งกักกันของไทยศาลไม่ได้กำหนดอายุของผู้กระทำความผิด และผู้กระทำความผิดต้องมีการกระทำความผิดครั้งที่ 2 คือศาลต้องมีคำพิพากษาในความผิดครั้งที่ 2 แล้ว ศาลจึงสามารถมีคำสั่งกักกันได้ อีกทั้งระยะเวลาการกักกันของไทยมีกำหนดเวลาตั้งแต่ 3-10 ปี

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการออกคำสั่งคุมครองภายหลังศาลพิพากษา คือเพื่อเป็นการควบคุมและป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดก่อเหตุซ้ำอีกในอนาคต

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่าประเทศที่มีการออกคำสั่งคุมครอง เช่น กักกัน ทำทัณฑ์บน ห้ามเข้าเขตกำหนด คือประเทศไทย ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสิงคโปร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

District Court of an offence punishable with imprisonment for 2 years or more, and has been convicted in Singapore or elsewhere at least 3 times since he reached the age of 16 years of offences punishable with such a sentence, and was on at least 2 of those occasions sentenced to imprisonment or corrective training; or (b) is convicted at one trial before the High Court or a District Court of 3 or more distinct offences punishable with imprisonment for 2 years or more, and has been convicted and sentenced in Singapore or elsewhere to imprisonment for at least one month since he reached the age of 16 years for an offence punishable with imprisonment for 2 years or more, then, if the court is satisfied that it is expedient for the protection of the public that he should be detained in custody for a substantial period of time, followed by a period of supervision if released before the expiration of his sentence, the court, unless it has special reasons for not doing so, shall sentence him to preventive detention for a period of 7 to 20 years in lieu of any sentence of imprisonment.

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการออกคำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษา

ประเทศ	การออกคำสั่งคุ้มครอง
สหรัฐอเมริกา	- มาตรการการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน
ออสเตรเลีย	- ศาลออกคำสั่งคุ้มครองภายหลังศาลพิพากษา
ญี่ปุ่น	- ศาลออกคำสั่งคุ้มครองได้ตามที่เห็นสมควร โดยนำคำสั่งคุ้มครองกรณีการกระทำความผิดโดยผู้ที่มีความสัมพันธ์สามีภรรยามาใช้กับการกระทำความผิดกรณีอื่นที่มีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุได้โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นสามีภรรยากันเท่านั้น
สิงคโปร์	- ศาลออกคำสั่งกักกัน กรณีผู้กระทำความผิดมีอายุ 30 ปีขึ้นไปและกระทำความผิดหลายครั้ง
ไทย	- ศาลออกคำสั่งกักกัน ทำทัณฑ์บน ห้ามเข้าเขตกำหนด คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง

4.3.2 การเยียวยาค่าเสียหาย

4.3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในมลรัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ใน Crime Victims Act มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย และมีการกำหนดบุคคลที่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยไว้¹⁴⁵ ซึ่งหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายมีดังนี้¹⁴⁶

¹⁴⁵ CRIME VICTIMS ACT, Section 701

Persons eligible for compensation

(a) General rule. Except as otherwise provided in this act, the following persons shall be eligible for compensation:

- (1) A direct victim.
- (2) An intervenor.
- (3) A surviving spouse, parent or child of a deceased direct victim or intervenor.
- (4) Any other individual dependent for principal support upon a deceased direct victim or intervenor.
- (5) Deleted.

- (1) เป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในมลรัฐเพนซิลเวเนีย
- (2) ได้มีการรายงาน หรือมีคำสั่งคุ้มครองภายใน 3 วันนับแต่เกิดอาชญากรรม
- (3) ผู้เสียหายได้มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล และทาง Victims Compensation Assistance Program
- (4) ผู้เสียหายได้ใช้สิทธิในการเรียกค่าชดเชยนี้ภายใน 2 ปีนับจากที่เกิดอาชญากรรม
- (5) ผู้เสียหายต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิดกฎหมายที่ทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น
- (6) ผู้เสียหายต้องได้รับความสูญเสียด้วยเหตุจากอาชญากรรมนั้นอย่างน้อย 100 ดอลลาร์สหรัฐ (หากมีอายุต่ำกว่า 60 ปี) และอาจมีข้อยกเว้นบางประการสำหรับผู้เสียหายที่อายุต่ำกว่า 18 ปี

เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดำเนินการเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะมีสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยตามกฎหมาย Crime Victims Act ซึ่งค่าชดเชยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับได้แก่

- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าการเข้ารับการรักษา
- ค่าขาดรายได้
- ค่าขาดไร้อุปการะ
- ค่าใช้จ่ายในการปลงศพ
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- ค่าดูแลบุตร
- เงินที่ถูกลักทรัพย์ไป
- ค่าใช้จ่ายจากการที่ต้องย้ายถิ่นที่อยู่
- ค่าใช้จ่ายในการจัดการสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม

ผู้เขียนเห็นว่าการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของเพนซิลเวเนียเป็นการเยียวยาค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าชดเชยที่คล้ายกับไทยคือผู้เสียหาย

---

(6) Any person who assumes the obligation or who pays for the crime scene cleanup, funeral or burial expenses incurred as a direct result of the crime.

¹⁴⁶ Pennsylvania Commission on Crime and Delinquency, "Victim Services ", [Online] Accessed: 2016, November 22. Available from: [http://www.pccd.pa.gov/Victim-Services/Pages/Victims-Compensation-Assistance-Program-\(VCAP\).aspx](http://www.pccd.pa.gov/Victim-Services/Pages/Victims-Compensation-Assistance-Program-(VCAP).aspx)

ต้องไม่มีส่วนร่วมในที่ทำให้เกิดอาชญากรรม และต้องยื่นคำร้องขอภายในเวลาที่กำหนด แต่การจ่ายค่าชดเชยของเพนซิลเวเนียมีข้อจำกัดคือ ผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยจะต้องมีการรายงานเหตุต่อหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือมีการออกคำสั่งคุ้มครองภายใน 3 วันนับแต่เกิดอาชญากรรม ซึ่งหากพิจารณาตามสภาพร่างกายของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว เช่นผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการยากที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะรายงานเหตุได้ภายใน 3 วันนับแต่เกิดเหตุ เนื่องจากความผิดที่กระทำต่อผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการรายงานแก่เจ้าหน้าที่ หลักเกณฑ์นี้จึงอาจทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร

4.3.2.2 ประเทศออสเตรเลีย

รัฐควีนส์แลนด์เป็นเช่นเดียวกับรัฐอื่นๆในประเทศออสเตรเลียที่มีระบบการจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรม และมีกองทุนเงินทดแทนซึ่งจัดตั้งจากเงินภาษี ขณะเดียวกันรัฐควีนส์แลนด์จะมีนโยบายในการเรียกเงินทดแทนที่จ่ายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมคืนจากผู้ที่ทำให้เกิดความผิดด้วย ซึ่งประเด็นสำคัญที่สุดที่รัฐจะพิจารณาในการจ่ายค่าทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมนั้นจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้เสียหายทั้งทางตรงหรือทางอ้อมเพียงใด ผู้เสียหายเป็นญาติของผู้กระทำความผิดหรือเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกับผู้กระทำความผิดหรือไม่

รัฐควีนส์แลนด์มีพระราชบัญญัติการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (Criminal Injuries Compensation Act) โดยจะจ่ายค่าทดแทนให้ความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และการกระทำอันตรายต่อจิตใจและประสาท¹⁴⁷ และมีพระราชบัญญัติผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา (The Criminal Offence Victims Act 1955) โดยผู้เสียหายสามารถที่จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความบาดเจ็บที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา

นอกจากนี้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะได้รับเงินช่วยเหลือเป็นพิเศษสำหรับการกระทำความผิดบางกรณีเท่านั้น ซึ่งการจ่ายเงินช่วยเหลือโดยพิจารณาจากการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ซึ่งจะจ่ายเงินช่วยเหลือให้ไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ออสเตรเลีย¹⁴⁸

¹⁴⁷ อัญชลี ฉายสุวรรณ, "การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ," หน้า 106-107.

¹⁴⁸ เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม," เฉลิมวุฒิ สาระกิจ, หน้า

ผู้เขียนเห็นว่ารัฐควินส์แลนด์จะจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นความผิดในคดีอาญาให้ในความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และการกระทำอันตรายต่อจิตใจและประสาท รวมถึงค่าสินไหมทดแทนสำหรับความบาดเจ็บที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาด้วย อีกทั้งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะได้รับเงินช่วยเหลือเป็นพิเศษสำหรับการกระทำความผิดบางกรณีเท่านั้น การจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของรัฐควินส์แลนด์ยังมีข้อจำกัดที่ไม่จ่ายค่าชดเชยในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เช่นเดียวกับการจ่ายค่าชดเชยของไทย แต่รัฐควินส์แลนด์มีการจ่ายเงินช่วยเหลือพิเศษให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปสำหรับการกระทำความผิดบางกรณีเท่านั้น

4.3.2.3 ประเทศญี่ปุ่น

ศาลอาญาญี่ปุ่นไม่มีอำนาจที่จะพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย แต่ญี่ปุ่นมีกฎหมาย Crime Victims Benefit Payment Law ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันอาชญากรรม เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นแสดงว่ารัฐบกพร่องในหน้าที่ ประกอบกับแนวคิดสังคมเสรี ที่รัฐควรมีบทบาทในการให้โอกาสทุกคนที่จะพัฒนาตนเองภายใต้วิถีทางของเขา เมื่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดเป็นผู้ที่ถูกกลั่นโหม่โดยปริยาย ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

2) รัฐควรชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือด้วยเจตนาที่ดีต่อกันของคนในสังคมเดียวกัน¹⁴⁹

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจะได้รับค่าทดแทนกรณีเสียชีวิต ทูพพลภาพ หรือได้รับบาดเจ็บสาหัส หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียชีวิต ทายาทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิรับค่าทดแทนได้ซึ่งความผิดทางอาญาที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนมีดังนี้¹⁵⁰

(1) การกระทำความผิดทางอาญาที่มีการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น ไม่รวมกรณีการกระทำโดยประมาท การกระทำการป้องกันตนเองหรือการกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุ

¹⁴⁹ กฤตศิลป์ กนกนาก, รายงานการสัมมนาวิชาการเรื่อง เหยื่ออาชญากรรมและสิทธิของเหยื่อ, ตุลาคม, เล่ม 2 (2534), หน้า 155.

¹⁵⁰ สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, "การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245," หน้า 38-39.

(2) การกระทำความผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา เช่น อาชญากรรมต่อเด็กหรือผู้ไร้ความสามารถ

(3) กรณีผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดอาญาโดยเจตนายังไม่ถูกดำเนินคดีหรือถูกจับ หากผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ จะถูกตัดสิทธิไม่ให้บริการชดเชย

(1) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือโดยการสมรส (รวมถึงการมีความสัมพันธ์ที่เทียบได้กับการสมรส) กับผู้กระทำความผิด

(2) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมหรือทายาทของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมมีส่วนช่วยเหลือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา

(3) กรณีเห็นว่าไม่สมควรได้รับการชดเชยความเสียหาย โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมกับผู้กระทำความผิด หรือความสัมพันธ์ระหว่างทายาทของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมกับผู้กระทำความผิด รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่นๆ ดังนี้¹⁵¹

(1) ทายาทของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นต้นเหตุแห่งการตายของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม¹⁵²

(2) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมหรือทายาทของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่มีสัญชาติญี่ปุ่น แต่ไม่ได้อาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นในขณะที่เกิดการกระทำผิดอาญา

ผู้เขียนเห็นว่า การจ่ายค่าชดเชยของญี่ปุ่นจะจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่เสียชีวิต ทุพพลภาพ บาดเจ็บสาหัสซึ่งเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตและร่างกายเท่านั้น และจะจ่ายให้เฉพาะ

¹⁵¹ Crime Victims Benefit Payment Law Article 6 Crime victims benefit may not be paid, or may be paid partially, as provided by the Ryle of the National Public Safety Commission in the following cases:

(1) Where the relationship by blood and marriage (including substantially the same relationship as marital relationship) exists between the victim and the offender;

(2) Where the victim provoked the offender's criminal act, or otherwise did any contributing act to incurring the criminal damage;

(3) In other cases than those listed in the proceeding two items, where it is deemed inappropriate in the light of the generally accepted idea to pay crime victims benefit or to pay the amount as provided in Article 9, Judging from the relationship of the victim or the bereaved family with the offender and any other circumstances.

¹⁵² Crime Victims Benefit Payment Law Article 3 Where there is a person who has incurred criminal damage hereinafter referred to as "victim", the state shall pay, pursuant to this law, crime victims benefit to the victim or bereaved family (excluding those who neither had Japanese nationality nor resided in Japan, at the time of the criminal act which caused the criminal damage.

ความผิดทางอาญาที่กระทำโดยเจตนา กรณีผู้กระทำความผิดยังไม่ถูกจับหรือดำเนินคดี และกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ไร้ความสามารถกรณีผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดทางอาญา แต่จะมีข้อจำกัดในความผิดอาญาที่จะจ่ายค่าชดเชยคือ รัฐไม่จ่ายค่าทดแทนให้กรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และความผิดที่กระทำการโดยประมาท หรือการกระทำการโดยป้องกันตนเองหรือกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุ การที่รัฐกำหนดว่าจะไม่จ่ายค่าทดแทนให้กรณีผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือโดยการสมรส แสดงว่ารัฐไม่จ่ายค่าทดแทนให้แก่กรณีการกระทำความผิดรุนแรงในครอบครัวด้วย ผู้เขียนเห็นว่า การจ่ายค่าทดแทนของญี่ปุ่นมีข้อเหมือนกับของไทยคือ เรื่องการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตและร่างกาย ไม่รวมค่าเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน แม้การจ่ายค่าชดเชยของไทยจะมีการกำหนดประเภทของความผิดที่จะจ่ายค่าชดเชยไว้ แต่ในความผิดดังกล่าวจะรวมกรณีการกระทำโดยประมาทไว้ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การจะจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายไทยศาลจะต้องพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดก่อน ส่วนของญี่ปุ่น หากเป็นการกระทำความผิดโดยเจตนาและผู้กระทำความผิดยังไม่ถูกดำเนินคดีหรือถูกจับ หรือกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับผิดทางอาญา ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก็มีสิทธิได้รับค่าชดเชย นับว่าเป็นการจ่ายค่าชดเชยที่เน้นการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายอย่างชัดเจน

4.3.2.4 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์ไม่มีมาตรการเยียวยาผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรง แต่ศาลสามารถสั่งให้มีการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยศาลสามารถสั่งให้จำเลยจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญาของตน โดยที่ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าทดแทนอื่นๆ¹⁵³ ศาลสามารถพิจารณาสั่งให้

¹⁵³ CRIMINAL PROCEDURE CODE (Chapter 68), Section 359

(1) The court before which a person is convicted of any offence shall, after the conviction, consider whether or not to make an order for the payment by that person of a sum to be fixed by the court by way of compensation to the person injured, or his representative, in respect of his person, character or property by —

(a) the offence or offences for which the sentence is passed; and

(b) any offence that has been taken into consideration for the purposes of sentencing only.

(2) If the court is of the view that it is appropriate to make such an order referred to in subsection (1), it must do so.

(3) If an accused is acquitted of any charge for any offence, and if it is proved to the satisfaction of the court that the prosecution was frivolous or vexatious, the court may order the prosecution or the complainant or the person on whose information the prosecution was instituted to pay as compensation to

จำเลยจ่ายค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญาของตนพร้อมกับพิพากษาคดีได้ เพื่อเป็นค่าชดเชยให้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้มีอำนาจดำเนินการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

ผู้เขียนเห็นว่าศาลสามารถพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุยังสามารถฟ้องร้องทางแพ่งได้อีก เป็นการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เหมาะสมเนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่มีรายได้ ไม่มีงานทำ เมื่อได้รับบาดเจ็บจากการกระทำความผิดอาญาอาจจะต้องใช้เงินจำนวนมากรักษาอาการบาดเจ็บ ซึ่งต่างจากของไทย เนื่องจากในคดีที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจหรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทรัพย์สินเนื่องจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายสามารถยื่นคำขอต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาให้จำเลยชดเชยค่าทดแทนได้เฉพาะคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เท่านั้น¹⁵⁴ ถือเป็นกรณีก่อนฟ้องร้องค่าเสียหายทางแพ่งในคดีอาญา ซึ่งทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถฟ้องร้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าทดแทนในกรณีเดียวกันได้อีก แต่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถที่จะยื่นคำร้องขอรับค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้อีก

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของการเยียวยาค่าเสียหายคือเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนและค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

the accused a sum not exceeding \$10,000.

(4) Any order for compensation made under subsection (1) shall not affect any right to a civil remedy for the recovery of any property or for the recovery of damages beyond the amount of compensation paid under the order, but any claim by a person or his representative for civil damages in respect of the same injury arising from the offence, shall be deemed to have been satisfied to the extent of the amount paid to him under an order for compensation.

(5) The order for compensation made under subsection (3) shall not affect any right to a claim for civil damages for malicious prosecution or false imprisonment beyond the amount of compensation paid under the order, but any claim by the accused for civil damages in respect of the malicious prosecution or false imprisonment shall be deemed to have been satisfied to the extent of the amount paid to him under an order for compensation.

¹⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่า

1. ประเทศที่มีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายคือประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์
2. ประเทศที่มีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ความผิดเกี่ยวกับจิตใจคือ ประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์
3. ประเทศที่มีการจ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าตอบแทนกรณีเสียชีวิตคือประเทศไทย ประเทศออสเตรเลียและประเทศญี่ปุ่น

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องการเยียวยาค่าเสียหาย

ประเทศ	การเยียวยาค่าเสียหาย
สหรัฐอเมริกา	- ค่าชดเชยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดทางอาญา - ค่าชดเชยที่จะได้รับคือ ค่ารักษาพยาบาล ค่าการเข้ารับการปรึกษา ค่าขาดรายได้ ค่าปลงศพ ค่าเดินทาง ค่าดูแลบุตร ค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่น ค่าใช้จ่ายในการจัดการสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม
ออสเตรเลีย	- ค่าชดเชยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย อันตรายต่อจิตใจและประสาท - ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะได้รับเงินช่วยเหลือพิเศษในความผิดบางกรณี
ญี่ปุ่น	- ค่าชดเชยความเสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดอาญาที่กระทำโดยเจตนาเท่านั้น - ค่าชดเชยที่จะได้รับคือ กรณีเสียชีวิต ทูพพลภาพ หรือบาดเจ็บสาหัส
สิงคโปร์	- ค่าชดเชยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดทางเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน
ไทย	- ค่าชดเชยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิตร่างกาย ทำให้แท้งลูก และทอกทิ้งคนชราเท่านั้น - ค่าชดเชยที่จะได้รับคือ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าตอบแทนกรณีเสียชีวิต และค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้

4.4 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

4.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

มลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีกรมผู้สูงอายุ (The Department of Aging) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมและดำเนินการตาม The Older Adults Protective Services Act (OAPSA) ที่ดูแลบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยแนวทางของการส่งเสริม Protective Service Law ในมลรัฐเพนซิลเวเนียมีความมุ่งมั่นที่จะจัดหาช่องทางบริการที่สำคัญในการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย และเกี่ยวกับการสังคมนาของของผู้สูงอายุที่ขาดความสามารถในการปกป้องดูแลตนเองรวมทั้งผู้ที่มีความเสี่ยงอย่างมากในการที่จะถูกทำร้าย ถูกหลอกลวง ถูกแสวงหาผลประโยชน์ หรือถูกทอดทิ้ง รวมทั้งเรื่องการปกป้องสิทธิของผู้สูงอายุและจัดการบริการคุ้มครองผู้สูงอายุที่จำเป็น การดำเนินการเพื่อที่จะทำให้ปัญหาการที่ผู้สูงอายุจะถูกทำร้าย ถูกหลอกลวง ถูกแสวงหาผลประโยชน์ หรือถูกทอดทิ้งนั้นลดลง และหมดไป โดยมีการจัดตั้งโปรแกรมการบริการคุ้มครองผู้สูงอายุสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการรับบริการ และให้ความรู้แก่สาธารณะเพื่อให้ตระหนักถึงช่องทางในการให้บริการและให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาที่มีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ¹⁵⁵

มลรัฐเพนซิลเวเนียมีกรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานที่คุ้มครองดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ซึ่งจะดูแลในทุกๆเรื่อง เช่นด้านสุขภาพ ความปลอดภัย เป็นต้น สำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจะมีหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุที่เป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมผู้สูงอายุมาคุ้มครองดูแลหลังจากถูกกระทำความผิด ถือเป็นกรคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ซึ่งต่างจากของไทยที่ไม่มีหน่วยงานคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาโดยเฉพาะ แต่จะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานให้ความช่วยเหลือโดยประสานงานกัน

4.4.2 ประเทศออสเตรเลีย

รัฐควีนส์แลนด์มีหน่วยงานในการบริการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของตนที่อาจถูกทำร้ายในรูปแบบต่างๆ ทั้งภาครัฐ หน่วยงาน ชุมชน ผู้ให้บริการทางการแพทย์ และบ้านพักคนชรา ล้วนมีบทบาทที่สำคัญในการป้องกัน และดำเนินการโดยใช้เวลาที่เหมาะสมกับการจัดการกับปัญหาการทำร้ายผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการกับปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐควีนส์แลนด์จึงจัดตั้งหน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เรียกว่า Elder Abuse Prevention Unit (EAPU)¹⁵⁶ เป็นหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือในด้านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ รวมถึงให้การสนับสนุนและเสนอแนวทางร่วมกันกำหนด

¹⁵⁵ Pennsylvania Department of Aging, "Protective Services".

¹⁵⁶ เฉลิมวุฒิ สารกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม," หน้า 95.

นโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรง ไม่ว่าจะการทารุณกรรมนั้น จะเกิดจากบุคคลที่ผู้สูงอายุไว้วางใจ เช่น ญาติหรือ คนใกล้ชิด ที่อาจล่วงละเมิดทางเพศ คุกคามทางการเงิน หรือการเพิกเฉยในหน้าที่ หรือเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (EAPU) จะให้บริการแก่ผู้สูงอายุทุกคน โดยมีเป้าหมายหลักคือการยกระดับคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของผู้สูงอายุในรัฐควีนส์แลนด์ และให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลและความช่วยเหลือจากรัฐได้โดยสะดวก รวมถึงอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (EAPU) ยังมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและสอบถามข้อมูลทางโทรศัพท์ (HELPLINE) เพื่อกำหนดกรอบนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ รวมถึงดำเนินการให้ความคุ้มครอง เช่น เข้าไปให้ความคุ้มครองช่วยเหลือเยียวยา ให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านกฎหมาย เมื่อได้รับรายงานเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

รัฐควีนส์แลนด์มีหน่วยงานที่คุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งหน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (EAPU) จะให้คำปรึกษา แนะนำ ป้องกันและช่วยเหลือผู้สูงอายุจากการกระทำความรุนแรงทั้งจากบุคคลใกล้ชิดและบุคคลภายนอกโดยเฉพาะ ทำให้การเข้าช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ดูแลคุ้มครองผู้สูงอายุโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังมีการอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งต่างจากของไทย แม้จะมีกรมกิจการผู้สูงอายุ ที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องผู้สูงอายุเป็นหลักก็ตาม แต่จะไม่ได้ให้การคุ้มครองดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญา แต่จะช่วยเหลือประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาซึ่งอาจจะทำให้เกิดความล่าช้า นอกจากนี้แล้วเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการเข้าช่วยเหลือผู้สูงอายุ

4.4.3 ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นไม่มีหน่วยงานคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาโดยตรง แต่มีองค์กรตำรวจและกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา รวมทั้งยังมีหน่วยงานภาคเอกชนที่ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม เช่น Victim Support Center of Tokyo ต่อมาองค์กรต่างๆเหล่านี้ได้มีการรวมกันเป็น Victim Network

นอกจากนี้ ญี่ปุ่นมีกฎหมายว่าด้วยการประกันการดูแลระยะยาว (Long-Term Care Insurance Law) ซึ่งระบบการดูแลระยะยาวจะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลหรือสำนักงานเขตกรณีเป็นเขตปกครองในเมืองหลวงมีหน้าที่ดำเนินการตามระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ โดยได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากรัฐบาลและจังหวัด และจากผู้รับประกันในระบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุคือ ผู้รับประกันสุขภาพและผู้รับประกันบำนาญมีกองทุนโดยผู้

รับประกันจ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนตามรายได้ ซึ่งอาจมีการลดส่วนอัตราเงินสมทบสำหรับผู้มีรายได้น้อย¹⁵⁷ มีการบริการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น มีผู้ช่วยดูแลผู้สูงอายุมาช่วยที่บ้าน การไปที่สถานพยาบาล หรือบ้านพักคนชราสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เนื่องจากความบกพร่องทางจิตและได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ที่จำเป็นต้องได้รับการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่บริหารระบบประกัน¹⁵⁸ ระบบประกันสุขภาพนี้เป็นระบบประกันซึ่งผู้สูงอายุจะต้องจ่ายเงิน และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในญี่ปุ่นจะอยู่ในระบบประกันสุขภาพ แต่ละเดือนจะมีเจ้าหน้าที่คอยเยี่ยมผู้สูงอายุตามบ้าน ตามชุมชน ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้สูงอายุว่าจะเลือกการดูแลแบบใด มีทั้งแบบดูแลที่บ้านทุกวัน หรือรายเดือน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลเรื่องสุขภาพและความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ¹⁵⁹ หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลจะประสานงานกับระบบความปลอดภัยในชุมชน¹⁶⁰

นอกจากนี้ องค์กรตำรวจได้จัดทำคู่มือสำหรับผู้เสียหายทางอาญาซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทุกขั้นตอน บริการด้านสังคมสงเคราะห์ การบริการให้คำปรึกษาต่างๆ รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของผู้เสียหาย เป็นต้น อีกทั้งองค์กรตำรวจยังได้มีการจัดตั้งตู้ไปรษณีย์ ซึ่งใช้สำหรับให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยเฉพาะ¹⁶¹ มีมาตรการในการคุ้มครองผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง โดยจะช่วยเหลือเกี่ยวกับอุบัติเหตุและอาชญากรรม และมีการขอแรงจากเพื่อนบ้านของผู้สูงอายุให้ติดต่อกับตำรวจในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ¹⁶² องค์กรต่างๆ ที่ช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาในญี่ปุ่นจะดำเนินการตาม Basic Act on Crime Victims ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักการพื้นฐานในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาในด้านต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหายในทุกๆ เรื่อง ช่วยเหลือเรื่องค่าเสียหายและค่าชดเชย บริการด้านสุขภาพและสังคมสงเคราะห์และด้านความปลอดภัย และจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาและพัฒนาระบบเพื่อให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาคดี เป็นต้น การดำเนินการของ Basic Act on Crime Victims เป็นการทำงานร่วมกันของภาครัฐ รัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะส่งเสริม

¹⁵⁷ วิจิตรา วิเชียรชม, การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 15.

¹⁵⁸ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ, หน้า 14.

¹⁵⁹ Japanese Nursing Association, "Nursing for the Older People in Japan: Current Situation and Challenges,"

¹⁶⁰ Tetsuo Fukawa, Public Health Insurance in Japan (World Bank Institute, 2002), p.14.

¹⁶¹ สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, "การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245," หน้า 34-35.

¹⁶² The Organising Committee for the UN Seventh Congress, Crime Prevention for Freedom, Justice, Peace and Development (The Government of Japan, 1985), pp. 68-74.

มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาให้ครอบคลุมและเป็นระบบและรักษาผลประโยชน์ของผู้เสียหาย¹⁶³

ญี่ปุ่นมีองค์กรตำรวจ และกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญารวมถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุด้วย ซึ่งการดำเนินการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะมีกระบวนการเช่นเดียวกับผู้เสียหายในคดีอาญากรณีอื่นๆ โดยองค์กรตำรวจ กระทรวงยุติธรรม และองค์กรเอกชนจะทำงานร่วมกันเป็น Victim Network และจะดำเนินการตาม Basic Act on Crime Victims ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักการพื้นฐานในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาในด้านต่างๆ อีกทั้งญี่ปุ่นยังมีระบบประกันสุขภาพผู้สูงอายุซึ่งเป็นระบบที่ดีเพราะเป็นการแยกชัดเจนระหว่างการให้บริการรักษาพยาบาลและการให้สวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ และมีการให้บริการในแต่ละด้านหลายประเภทซึ่งผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการสามารถเลือกประเภทการประกันได้และเป็นการแยกขอบเขตระหว่างการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและการประกันสุขภาพทั่วไป แต่จะมีข้อจำกัดคือหากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวต้องการให้เจ้าหน้าที่มาดูแลที่บ้านหรือไปอยู่ในบ้านพักคนชราจะต้องเสียเงินค่าประกันสุขภาพ เจ้าหน้าที่ผู้สูงอายุผู้ดูแลส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะเป็นกลไกหนึ่งของรัฐในการรักษาความปลอดภัยของชุมชน ซึ่งคล้ายกับของไทยที่หน่วยงานต่างๆ จะประสานงานเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่เป็นอาสาสมัครมีหน้าที่เยี่ยมบ้านและให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง แต่มีข้อจำกัดที่เป็นอาสาสมัครจึงไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง

4.4.4 ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์มีหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ (Voluntary Welfare Organization) ที่เกี่ยวข้องกับ การดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการตรวจหาการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ และให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีความอ่อนแอที่ถูกทารุณกรรม ทอดทิ้งหรือตั้งใจที่จะทอดทิ้งไม่ดูแลผู้ที่ต้องอยู่ในความดูแลของตน โดยหน่วยงานสังคมสงเคราะห์จะมีผู้ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุซึ่งจะสามารถเข้าถึงข้อมูลในการดูแลผู้สูงอายุ AIC's (AI Carelinks)¹⁶⁴

สิงคโปร์ไม่มีหน่วยงานที่คุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะ แต่จะมีหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ที่จะดูแลผู้อ่อนแอซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุด้วย โดยจะเข้าถึงข้อมูลและสามารถ

¹⁶³ สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, "การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245," หน้า 32-33.

¹⁶⁴ Ministry of Social and family development, "Stop Family Violence - Abuse of Vulnerable Adults".

ช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาได้เช่นกัน ซึ่งเหมือนกับของไทยที่ไม่มีหน่วยงานที่ดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาโดยเฉพาะแต่มีหน่วยงานอื่นๆที่ให้ความช่วยเหลือ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จุดมุ่งหมายของหน่วยงานคือการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ

เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศและเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่าประเทศที่มีหน่วยงานที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะคือประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบประเด็นเรื่องหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ

ประเทศ	หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ
สหรัฐอเมริกา	- กรมผู้สูงอายุของมลรัฐ ให้การดูแลเรื่องสุขภาพ ความปลอดภัย และการปกป้องสิทธิและการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุ
ออสเตรเลีย	- หน่วยป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ ให้บริการช่วยเหลือคุ้มครองป้องกันผู้สูงอายุที่ถูกทำร้าย ยกกระดับคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ
ญี่ปุ่น	- Victim Network - ระบบประกันสุขภาพ
สิงคโปร์	- หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ ให้ความช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ
ไทย	- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีจิตอาสาที่เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน สัปดาห์ละ 2 ครั้ง - กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดูแลเรื่องสวัสดิภาพและคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ - กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม คุ้มครองช่วยเหลือในเบื้องต้นและประสานงานหน่วยงานอื่น

บทที่ 5

การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่ควรนำมาปรับใช้ในประเทศไทย

ปัญหาการกระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และไม่มี การรายงานเหตุต่อเจ้าหน้าที่ ทำให้สังคมไม่ค่อยรับรู้ถึงสภาพปัญหาดังกล่าวเนื่องจากเมื่อมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่เปิดเผย ไม่รายงานเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบหรือไม่ เปิดเผยรายละเอียดข้อเท็จจริงในชั้นดำเนินคดี เพราะสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยทำให้ไปแจ้งเหตุไม่ได้ ผู้กระทำความผิดข่มขู่ หรือผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต กลัวบุตรหลานจะถูก ดำเนินคดีหรือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุยังต้องพึ่งพาศักดิ์สิทธิ์ในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม หาก พิจารณาจากสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่มีความอ่อนแอ ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมาย ของอาชญากรรม เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น แต่บทบัญญัติกฎหมายไทยในเรื่องการ คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่มีอยู่นั้นไม่มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่ เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษจากบุคคลทั่วไป จึงสมควรที่จะมีมาตรการที่จะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็น ผู้สูงอายุในขั้นตอนการดำเนินคดีต่างๆ ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างดำเนินคดี และ ภายหลังศาลพิพากษาคดี ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายของประเทศไทยและมีการเปรียบเทียบ แล้ว ในบทนี้จะได้วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศเพื่อหาแนวทางที่ เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ประเทศไทยต่อไป ดังนี้

5.1 มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีที่ควรนำมาปรับใช้กับ ประเทศไทย

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของไทย แม้จะมีกฎหมายที่ สามารถคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติ ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบ ด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่า ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นหรือได้รับแจ้งเหตุความ รุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2551 พบว่ายังไม่มีความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ มากกว่าบุคคลทั่วไปที่ตอบสนองต่อสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่ควรได้รับความคุ้มครองเป็น

พิเศษมากกว่าบุคคลอื่นๆ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดังนี้

5.1.1 อายุของผู้สูงอายุ

การให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละประเทศจะใช้เกณฑ์อายุในการกำหนดความสูงอายุ ซึ่งประเทศไทยใช้เกณฑ์อายุ 60 ปี¹ มลรัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเพนซิลเวเนียใช้เกณฑ์อายุ 60 ปี² เช่นกัน ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ใช้เกณฑ์อายุ 65 ปี³ ส่วนประเทศออสเตรเลีย รัฐควีนส์แลนด์ไม่ได้กำหนดอายุ แต่เกณฑ์อายุจะแตกต่างกันไปตามแต่ละวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เกณฑ์อายุสำหรับผู้เกษียณที่เป็นผู้ชายคือ 65 ปี และ ผู้หญิงคือ 60 ปี แต่ในทางกฎหมายโดยส่วนใหญ่มักใช้เกณฑ์ที่อายุ 65 ปี ซึ่งบางพื้นที่เกณฑ์อายุจะพิจารณาจากปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุประกอบด้วย⁴

แม้ว่าผู้สูงอายุแต่ละคนจะมีสภาพร่างกายและจิตใจที่แตกต่างกันออกไป ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เมื่อเข้าสู่วัยชราจะมีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคเรื้อรังต่างๆ และช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการประกอบกิจวัตรประจำวัน อย่างไรก็ตาม มีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยใดๆ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เป็นอย่างดี ในบางประเทศมีการกำหนดเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยดูจากความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจเพื่อที่จะได้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริง ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุควรจะต้องดูปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ นอกจากปัจจัยเรื่องอายุและสภาพร่างกายและจิตใจ เช่น เรื่องบุคลากร และงบประมาณ เป็นต้น เนื่องจากบริบทในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละประเทศจะมีปัจจัยที่แตกต่างกันออกไป เมื่อได้พิจารณาถึงบริบทต่างๆ และความพร้อมในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของประเทศไทยแล้วพบว่าแม้องค์กรต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะให้ความสนใจและเตรียมความพร้อมร่วมกับสังคมผู้สูงอายุเช่น การมีสถานสงเคราะห์คนชรา ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ บ้านพักฉุกเฉิน บ้านพักผู้สูงอายุ เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่างบประมาณและบุคลากรที่ดูแลในเรื่องผู้สูงอายุยังมีน้อยและยังไม่เพียงพอกับสภาพปัญหาการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเนื่องจากรัฐยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องผู้สูงอายุมากเท่าที่ควร ผู้เขียนเห็นว่าหากมีการใช้เกณฑ์อายุในการกำหนดการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เช่น การกำหนดเกณฑ์อายุผู้สูงอายุ 60 ปี ซึ่งผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีบางคนแก่ชราามากและ

¹ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3

² Pennsylvania Department of Aging, "Protective Services".

³ Yap Mui Teng and Chua Chun Ser, "Redefining Aging, Institute of Policy Studies: 1.

⁴ Office of Public Advocate (Qld) and Queensland Law Society, Elder Abuse: How Well Does the Law in Queensland Cope?, pp. 2-3.

ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ แต่ผู้สูงอายุบางคนยังดูแลตัวเองให้แข็งแรง สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และสามารถทำงานได้จนถึงอายุ 70 ปี อีกทั้งผู้สูงอายุบางคนสามารถที่จะดำเนินคดีหรือว่าจ้างทนายความมาดำเนินคดีแทนตนเองได้โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือต่างๆจากรัฐ หากรัฐจะต้องคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีที่เป็นผู้เสียหายในคดีอาญาทุกคนจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ และสร้างภาระให้แก่รัฐมากขึ้นเนื่องจาก ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ไม่จำเป็นที่จะได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือจากรัฐทุกคน ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาควรใช้เกณฑ์อายุ 60 ปีและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่ไม่มีกฎหมายตายตัวต้องพิจารณาถึงปัญหาสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ แม้ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์อายุ 65 ปีก็ตาม แต่ประเทศเหล่านี้รัฐจะมีระบบสวัสดิการดูแลต่างๆที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการคุ้มครองด้านกฎหมาย ประกันสุขภาพ การสังคมสงเคราะห์ต่างๆของผู้สูงอายุมากพอสมควร เมื่อประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาซึ่งรัฐยังไม่มีกฎหมายดูแลเรื่องต่างๆที่คุ้มครองผู้สูงอายุที่ครอบคลุม ผู้เขียนเห็นว่า รัฐควรจะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยใช้เกณฑ์อายุ 60 ปีและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ซึ่งเป็นกฎหมายที่เหมาะสมกว่าเกณฑ์อายุ 60 ปีที่กฎหมายของไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนเสนอให้แก่ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ให้นิยามของคำว่า “ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลที่มีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและช่วยเหลือตนเองไม่ได้และมีสัญชาติไทย”

5.1.2 การรายงานเหตุ

การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี นับเป็นมาตรการที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้สูงอายุจะสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อรับการคุ้มครองช่วยเหลือตามมาตรการต่างๆ ได้ เมื่อการรายงานเหตุของไทยมีปัญหาคือ เมื่อมีการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุเกิดขึ้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่รายงานเหตุต่อเจ้าหน้าที่เนื่องจาก สภาพร่างกายของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ไม่เอื้อต่อการแจ้งเหตุ เช่นผู้สูงอายุเป็นผู้ป่วยติดเตียงช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ หรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้กระทำความผิด หรือความกลัวที่จะดำเนินคดีแก่ผู้มีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ แม้กฎหมายไทยจะได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการรายงานเหตุกรณีต่างๆไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว พ.ศ. 2548 ก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่

เกิดขึ้นเพราะผู้ใกล้ชิดเป็นผู้กระทำความผิดจึงเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่จะทราบถึงการกระทำความผิดได้ ทำให้เจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถที่จะเข้าไปให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุเกิดขึ้น อีกทั้งกฎหมายไทยไม่มีบทบังคับที่จะให้บุคคลผู้พบเห็นเหตุการณ์มีหน้าที่ต้องแจ้งเหตุ เนื่องจากผู้พบเห็นเหตุการณ์คิดว่าไม่ใช่เรื่องของตน และการพบการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุแล้วไม่แจ้งเหตุไม่ใช่เรื่องที่ผิดกฎหมาย ไม่มีบทบังคับกรณีไม่รายงานแล้วจะถือเป็นการกระทำความผิดกฎหมายอาญาที่ต้องรับโทษแต่อย่างใด มีเพียงกฎหมายกำหนดความคุ้มครองผู้ที่แจ้งเหตุกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำโดยสุจริตจะไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองเท่านั้น⁵ นอกจากนี้ กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชราโดยเฉพาะ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกรแก้ไขกฎหมายให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลหรืออยู่ในสถานดูแลคนชรามากขึ้น

เมื่อได้มีการศึกษามาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในมลรัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่ามีการกำหนดวิธีการรายงานเหตุการณ์ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลหรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา โดยกำหนดให้ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รายงาน ในกรณีที่มีเหตุอันควรว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลตกเป็นผู้เสียหายในการถูกทำร้าย โดยให้รายงานด้วยวาจา กับหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุทันที ผู้ดูแลนั้นต้องได้รับความเป็นอิสระจากนายจ้างหรือผู้อื่น⁶ อีกทั้งยังกำหนดให้ลูกจ้างควรจะรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ทันทีหลังจากที่มีการรายงานไปยังหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากลูกจ้างได้รายงานเหตุแล้ว ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ควรเขียนรายงานเป็นหนังสือไปยังหน่วยงานดูแลผู้สูงอายุ⁷ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่มีหน้าที่รายงานแล้วไม่รายงานกรณีมีเหตุสงสัยว่ามีการทำร้ายผู้สูงอายุถือว่าผู้ที่มีหน้าที่รายงานมีเจตนาที่จะไม่รายงานถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมาย ต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย⁸ ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการรายงานของมลรัฐเพนซิลเวเนียเป็นการบังคับผู้ดูแลให้มีหน้าที่ต้องรายงานเหตุ ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว เนื่องจากการที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลหรือสถานดูแลคนชราอาจจะเป็นการยากที่บุคคลภายนอกจะพบเหตุได้ ส่วนกรณีบุคคลภายนอกเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ผู้พบเห็นการกระทำความผิดสามารถรายงานได้ที่เบอร์ Hotline ตลอด 24 ชั่วโมง⁹ อีกทั้งยังกำหนดให้ผู้แจ้งหรือพบเห็นการทำร้ายหรือให้

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5 วรรคสอง

⁶ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 302

⁷ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 701

⁸ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 706 (c)

⁹ Pennsylvania Coalition Against Domestic Violence, "Find Help ".

การเป็นพยานในขั้นตอนการดำเนินการหรือกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจะได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาหากกระทำไปโดยเชื่อว่าการแจ้งนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่ถูกทำร้าย

กฎหมายของรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายเกี่ยวกับการรายงานกรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราเช่นกัน โดยผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรายงานการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแล ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่เกิดแก่ร่างกาย เพศ และความผิดใดๆ ที่ได้กำหนดไว้ว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายของรัฐ โดยให้รายงานไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเลขานุการของสถานรับดูแลคนชราภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่ผู้นั้นได้รับแจ้งหรือมีความสงสัยว่าเกิดความรุนแรงขึ้น¹⁰ อย่างไรก็ตาม รัฐควีนส์แลนด์ไม่ได้จัดให้มีการรายงานความผิดที่เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุในทุกกรณี หากแต่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชราและเฉพาะความรุนแรงต่อร่างกายหรือความรุนแรงทางเพศเท่านั้นถือเป็นรายงานที่จำกัดเฉพาะบางฐานความผิดจึงทำให้ไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกความผิดทางอาญา และรายงานเหตุภายใน 24 ชั่วโมงที่ผู้นั้นได้รับแจ้งหรือมีเหตุควรสงสัย ผู้เขียนเห็นว่าการรายงานเหตุควรกำหนดให้รายงานทันทีที่พบเห็นหรือมีเหตุสงสัย เพื่อจะได้มีเจ้าหน้าที่เข้าให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทันเวลา เนื่องจากความชราภาพของผู้สูงอายุหากบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยก็อาจจะอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ส่วนกรณีผู้กระทำความผิดบุคคลภายนอกนั้นให้รายงานไปที่ศูนย์ Hotline เช่นเดียวกับมลรัฐเพนซิลเวเนีย

กฎหมายญี่ปุ่นมีการกำหนดให้มีการรายงานกรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชรา โดยให้บุคคลที่พบเห็นเหตุการณ์ให้รายงานเหตุต่อเทศบาลเมืองที่เกี่ยวข้องทันที หากพบว่าผู้สูงอายุน่าจะตกอยู่ในภาวะที่ถูกทำร้ายโดยผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา ให้แจ้งเทศบาลเมืองที่เกี่ยวข้องทันที¹¹ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกสามารถแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ เห็นได้ว่าญี่ปุ่นจะให้เทศบาลเป็นหน่วยงานที่รับเรื่องถือเป็นระบบการดูแลความปลอดภัยในชุมชนที่อาจจะทำให้สามารถเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างรวดเร็ว ส่วนกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ญี่ปุ่นมี Homecare support center เพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐกับครอบครัวของผู้สูงอายุมีการติดต่อกันมากขึ้น¹² และทำ

¹⁰ Age Care Act 1977, Section 63.1AA (2), (9)

¹¹ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 7

¹² Tazuko Shibusawa *et al.*, "Interventions for Elder Abuse and Neglect with Frail Elders in Japan," in *Brief Treatment and Crisis Intervention*. pp. 203-211.

ให้ทราบการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่ยากที่บุคคลภายนอกจะรู้ได้ถือเป็นการที่น่าสนใจอย่างหนึ่งที่จะทำให้รู้ถึงการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

สิงคโปร์ผู้ที่พบเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวสามารถแจ้งได้ที่หน่วยงาน Family Violence Specialist Centres ซึ่งมีด้วยกัน 3 หน่วยงาน คือ Pave, Trans Safe Centre และ Care Corner Project Start หรือผ่านทาง Comcare Hotline¹³ ซึ่งถือเป็นการรับรายงานกรณีทั่วไป อีกทั้งสิงคโปร์ยังมีศูนย์ Senior Activity's Centres ซึ่งจะรับเรื่องกรณีของผู้สูงอายุโดยเฉพาะ¹⁴ ผู้ที่แจ้งเหตุความผิดทางอาญาไปยังศูนย์ต่างๆ ผู้แจ้งจะต้องไปศาลในฐานะพยานด้วย และได้รับความคุ้มครองจากการที่รายงานการกระทำผิดตามกฎหมายใหม่ซึ่งมาตรการนี้เหมือนกับกฎหมายของมลรัฐเพนซิลเวเนีย

ผู้เขียนเห็นว่ากรณารายงานเหตุเป็นเรื่องสำคัญและเป็นขั้นตอนที่ทำให้เจ้าหน้าที่ทราบเหตุและจะได้ดำเนินการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากหากไม่มีการแจ้งเหตุ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ และการที่ไม่มีบุคคลเข้ามาคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะถูกกระทำความผิดอาญาซ้ำอีกในอนาคต การรายงานเหตุจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการกำหนดให้บุคคลที่พบเห็นเหตุการณ์มีหน้าที่ต้องรายงาน ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการแจ้งเหตุการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลหรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชราของมลรัฐเพนซิลเวเนียเป็นมาตรการที่ตอบสนองต่อขั้นตอนการรายงานเหตุเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีมาตรการบังคับและกำหนดความผิดสำหรับผู้ดูแลที่ไม่รายงานเหตุ ผู้เขียนเห็นว่าควรนำวิธีการรายงานเหตุของมลรัฐเพนซิลเวเนียดังกล่าวมาปรับใช้กับการรายงานเหตุทั้งกรณีกระทำความรุนแรงในครอบครัวและการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอกของไทยโดยการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยมีองค์ประกอบความผิดดังนี้

- (1) ผู้ใดพบเห็นผู้สูงอายุถูกกระทำความผิดทางอาญา ผู้ใดคือบุคคลทั่วไปหรือบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น ผู้ดูแล แพทย์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น
- (2) ให้รายงานเหตุไปยังเจ้าหน้าที่ในเขตท้องที่นั้นๆทันที
- (3) หากบุคคลดังกล่าวพบเห็นการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ แล้วไม่รายงานเหตุแก่เจ้าหน้าที่ที่มีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย

การแก้ไขดังกล่าวเพื่อเป็นการบังคับให้ผู้พบเห็นไม่ว่าจะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุหรือไม่ มีหน้าที่ต้องรายงาน เนื่องจากผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายและจิตใจที่เสื่อมถอย บางคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ทำให้ยากแก่การรายงานเหตุด้วยตนเอง เมื่อมีการกำหนดให้การรายงานเหตุเป็นหน้าที่ของ

¹³ Ministry of Social and family development, "Stop Family Violence - Abuse of Vulnerable Adults".

¹⁴ Agency for integrated care, "Introduction to Senior Activity".

บุคคลทุกคนที่กฎหมายมีบทบังคับให้ต้องรายงานเหตุไปยังเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การรายงานเหตุไม่ใช่เรื่องความสมัครใจของแต่ละคนอีกต่อไป และยังเป็น การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสอดส่องดูแลความปลอดภัยของผู้สูงอายุอีกทางหนึ่งด้วย

เมื่อประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว ทำให้เริ่มมีสถานดูแลคนชราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่กฎหมายไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับกรณีสถานดูแลคนชรา เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าควรมีกฎหมายแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เรื่องการรายงานเหตุกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราเช่นเดียวกับกฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียที่มีหลักเกณฑ์ให้ผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราที่มีหน้าที่ต้องรายงานกับหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุทันที โดยผู้ดูแลนั้นต้องได้รับความเป็นอิสระจากนายจ้างหรือผู้อื่น อีกทั้งยังกำหนดให้ลูกจ้างควรจากรายงานไปยังเจ้าหน้าที่ทันทีหลังจากที่มีการรายงานไปยังหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ แล้วภายใน 48 ชั่วโมง หลังจากลูกจ้างได้รายงานเหตุแล้ว หากนักกฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียมาบังคับใช้กับของไทยจะทำให้มาตรการรายงานเหตุของไทยครอบคลุมทุกกรณีการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายไทยยังไม่มีกฎหมายและหน่วยงานที่ดูแลสถานดูแลคนชราโดยเฉพาะ ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการรายงานเหตุกรณีการกระทำความผิดในสถานดูแลคนชรา ควรที่จะบัญญัติกฎหมายขึ้นภายหลังจากมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานดูแลคนชรา เพื่อที่จะได้มีสถานดูแลคนชราที่ถูกต้องและมีหน่วยงานเฉพาะมาควบคุมดูแลเสียก่อน นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยยังไม่มีศูนย์ Hotline ที่สามารถรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุทุกกรณีที่สามารถโทรแจ้งได้ 24 ชั่วโมงเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่กรมผู้สูงอายุที่มีศูนย์ Hotline โดยเฉพาะ ประเทศออสเตรเลียมีสายด่วนต่อหน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (EAPU) ประเทศสิงคโปร์มี Senior Activity's Centres ที่รับเรื่องผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรมีศูนย์ Hotline ที่รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะจะทำให้ผู้พบเห็นเหตุการณ์กระทำความผิดแจ้งเหตุได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือจึงต้องใช้กฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกำหนดมาตรการที่ให้ความคุ้มครองและขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การกำหนดวิธีการรายงานเหตุที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกกรณี และหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองช่วยเหลือต่างๆ บัญญัติไว้ในกฎหมายเดียวกัน โดยจะรวมกรณีกระทำความรุนแรงในครอบครัว กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราทุกกรณีเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวกต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการเข้าถึงความคุ้มครองช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ

5.1.3 มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น

5.1.3.1 คำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดี

มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของไทยเป็นมาตรการที่ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่หลังจากได้รับรายงานเหตุซึ่งมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้นของไทยแบ่งเป็น 2 กรณีคือกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดมาตรการช่วยเหลือเบื้องต้นที่เหมาะสมโดยให้เจ้าหน้าที่เข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ และเจ้าหน้าที่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้ รวมทั้งจัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์¹⁵ ซึ่งกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกจะไม่ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ เนื่องจากมาตรการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะคุ้มครองเฉพาะกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเท่านั้น จากการศึกษาพบว่ากฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนีย และรัฐควีนส์แลนด์สามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ กฎหมายสิงคโปร์สามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีทั้งกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและกรณีการกระทำความผิดต่อบุคคลภายนอก ผู้เขียนเห็นว่าการที่กฎหมายทั้งสามประเทศให้อำนาจศาลออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นผู้ดูแลที่เป็นบุคคลในครอบครัวที่มีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ เช่น บุตร หลาน ญาติพี่น้อง ผู้มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เป็นต้น อีกทั้งกฎหมายรัฐควีนส์แลนด์ได้มีความพิเศษคือ การออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีนั้นนอกจากจะเป็นการคุ้มครองบุคคลในครอบครัวแล้วยังให้รวมถึงความสัมพันธ์ในลักษณะที่มีการดูแลกันอย่างไม่เป็นทางการ คือ การที่บุคคลหนึ่งต้องพึ่งพาหรือเคยพึ่งพาคือบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ดูแล¹⁶ เพื่อช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะมีความใกล้ชิดและสามารถที่จะกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุได้โดยง่าย ศาลครอบครัวของรัฐควีนส์แลนด์สามารถที่จะออกคำสั่งคุ้มครองได้ก่อนฟ้องคดีอาญา¹⁷ เนื่องจากหากให้มีดำเนินคดีอาญาแล้วค่อยออกคำสั่งคุ้มครองอาจจะไม่เหมาะสมกับบุคคลในครอบครัวเดียวกันและไม่อาจยับยั้งการกระทำความผิดได้ทันเวลา จึงให้ศาลครอบครัวมี

¹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

¹⁶ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 20

¹⁷ Magistrates Court of Queensland, Domestic and Family Violence Protection Act Bench Book, pp.

อำนาจออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีเพื่อที่จะมีคำสั่งให้หยุดการทำร้าย คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดออกไปจากเคหสถาน คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดห้ามติดตามผู้เสียหาย หรือคำสั่งห้ามเข้าใกล้ ซึ่งหากผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีจะต้องรับโทษตามกฎหมาย ส่วนผู้ที่มีอำนาจขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีคือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้คุ้มครอง หรือทนายความสามารถขอต่อศาลได้¹⁸ กฎหมายสิงคโปร์มีร่างกฎหมาย Vulnerable Adult Act ที่กำลังจะประกาศใช้ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครอง เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายร้องขอต่อศาลได้¹⁹ กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้มีความบกพร่องที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ และหากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุนั้นอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับการดูแลปกป้องอย่างเร่งด่วน ศาลสิงคโปร์สามารถที่จะออกคำสั่งฉุกเฉินได้²⁰

ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายไทยไม่มีมาตรการที่ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีอาญาได้ เมื่อคำนึงถึงความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และความง่ายต่อการก่ออาชญากรรมกับผู้สูงอายุ เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และยับยั้งการกระทำของผู้กระทำความผิดที่จะทำร้ายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อข่มขู่ไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ประเทศไทยควรนำมาตรการออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีของสิงคโปร์มาใช้กับกฎหมายไทย เนื่องจากกฎหมายสิงคโปร์กำหนดให้ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีทั้งกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกเพื่อยับยั้งการกระทำความผิด คำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าใกล้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเขตที่กำหนด คำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าพบหรือติดต่อใดๆกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น อีกทั้งกฎหมายสิงคโปร์ยังให้อำนาจบุคคลอื่นนอกจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ คือ ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครอง เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ร้องขอต่อศาลได้เป็นการให้อำนาจบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่แท้จริง หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับการดูแลปกป้องอย่างเร่งด่วน ศาลสิงคโปร์สามารถที่จะออกคำสั่งฉุกเฉินได้ กฎหมายสิงคโปร์จึงตอบสนองต่อการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิงคโปร์ถือว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้อ่อนแอที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ อีกทั้งกฎหมายไทยไม่มีมาตรการให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีได้ในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก จะมีเพียงกรณีการ

¹⁸ Domestic and Family Violence Protection Act 2012, Section 20

¹⁹ Agency for integrated care, "Introduction to Senior Activity".

²⁰ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 15

กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อ
บรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อศาลเห็นชอบจะมีคำสั่งให้คำสั่งดังกล่าวมีผลต่อไปเท่านั้น เมื่อได้มีการ
พิจารณากฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยจึงพบว่า กฎหมายสิงคโปร์มี
ลักษณะที่คล้ายกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว พ.ศ. 2553 ในเรื่องการคุ้มครองสวัสดิภาพที่จะใช้กับกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายในการกระทำ
ความรุนแรงในครอบครัวซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเด็กและผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางร่างกายและ
จิตใจที่คล้ายคลึงกันและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ อีกทั้งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ผู้กระทำ
ความผิดจะเป็นบุคคลใกล้ชิดทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะถูกปิดกั้นในการติดต่อขอความช่วยเหลือ
และเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่จะทราบเหตุกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็น
ผู้สูงอายุ ประเทศไทยจึงควรนำพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 172²¹ เป็นต้นแบบในการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546
เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกรณีความรุนแรงในครอบครัวและกรณี
ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก การแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมี
องค์ประกอบความผิดดังนี้

- (1) ผู้สูงอายุมีสิทธิร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือมี
ภูมิลำเนาหรือศาลที่มูลเหตุตั้งกล่าวเกิดขึ้นออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือ
วิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ คือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง
เท่านั้น
- (2) กรณีผู้สูงอายุไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอได้ ญาติ พนักงานสอบสวน
พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ
ประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพ ผู้สูงอายุ
ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายจะกระทำการแทนก็ได้

²¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 172 “ผู้ที่
ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาหรือศาลที่มูลเหตุ
ตั้งกล่าวเกิดขึ้นออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความ
รุนแรงในครอบครัวได้

ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอตามวรรคหนึ่งได้ ญาติ พนักงาน
สอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมี
หน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรีผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของ
ผู้เสียหายจะกระทำการแทนก็ได้”

คือบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม ครอบครัว และเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของ
รัฐสามารถกระทำการแทนผู้สูงอายุได้

การแก้ไขดังกล่าวเพื่อเปิดช่องให้บุคคลใกล้ชิดผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ
องค์กรต่างๆ สามารถร้องขอต่อศาลให้มีมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์คุ้มครองผู้เสียหายที่
เป็นผู้สูงอายุกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้อำนาจศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้โดยไม่ต้องมีผู้ร้อง
ขอ²² เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิด
การกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้เขียนเห็นว่าศาลควรที่จะออกคำสั่งคุ้มครองกรณีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ
กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอเช่นกัน ดังนั้น ประเทศไทยจึงควร
แก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยมีองค์ประกอบดังนี้

- (1) กรณีปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย
จิตใจ หรือสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น ย้ายมาอยู่ในสถานที่ใกล้กับที่อยู่อาศัยของ
ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น
- (2) ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ เช่น ห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพสุรา
หรือสิ่งมีนเมา เข้าใกล้ที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือครอบครอง
ทรัพย์สิน หรือกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวเป็น
ระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร
- (3) คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพให้เป็นที่สุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาล มี
อำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้

²² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 174 “ใน
กรณีปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ให้ศาลมี
อำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพสุราหรือสิ่งมีนเมา เข้าใกล้ที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือ
ครอบครองทรัพย์สิน หรือกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวเป็นระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน
กว่าหกเดือน และศาลอาจกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือ
หน่วยงานตามที่ศาลกำหนด

ในกรณีศาลสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งให้นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานอื่น
ติดตามกำกับให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติตามคำสั่งและรายงานให้ศาลทราบตามระยะเวลาที่เห็นสมควรและจะสั่งให้คู่ความฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาศาลเพื่อสอบถามความเป็นไปหรือการปฏิบัติตามคำสั่งศาลก็ได้

คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้”

คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ศาล มีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้”

เพื่อให้การคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพและรัดกุมมากขึ้น ประเทศไทยควรนำมาตรการในการตรวจสอบว่าผู้กระทำความผิดกระทำตามคำสั่งคุ้มครองหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่กำหนดให้ศาลสามารถออกหมายจับหรือเงื่อนไขในระหว่างการปล่อยชั่วคราวแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่ฝ่าฝืนคำสั่งคุ้มครองได้²³ เป็นต้นแบบในการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกรณีความรุนแรงในครอบครัว การแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีองค์ประกอบความผิดดังนี้

- (1) ให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหาพำนักอยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบ
- (2) กรณีผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาหากจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้

แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จะไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกรณีผู้สูงอายุเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงไว้โดยเฉพาะ แต่จะคุ้มครองบุคคลทุกคนในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้มาตรการคุ้มครองทั่วไปที่ใช้ได้กับสมาชิกครอบครัวทุกคนก็ตาม ส่งผลให้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไม่ได้มีการบัญญัติกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่สามารถที่จะอยู่อาศัยร่วมกับบุคคลในครอบครัวได้อีกต่อไป ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไปอยู่กับบุคคลใดต่อไป ผู้เขียนเห็นว่า แม้กรณีกระทำความรุนแรงในครอบครัวพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ไม่มีบทบัญญัติกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะอยู่อาศัยกับบุคคลในครอบครัวได้อีก ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไปอยู่ที่ใด แต่ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์

²³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 176 “ให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหาพำนักอยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบ

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาหากจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้”

วิธีการ และเงื่อนไขการ ค้ำครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขครอบครัว พ.ศ. 2548 ได้กำหนดมาตรการสำหรับผู้สูงอายุกับครอบครัวหรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่อาศัยอยู่ด้วยไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อีกต่อไปให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์คนชรา แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้แล้ว

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการค้ำครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขครอบครัว พ.ศ. 2548 กำหนดมาตรการค้ำครองช่วยเหลือในเบื้องต้นโดยให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย และให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไปตรวจสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงการกระทำการเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจของผู้เสียหายให้ผู้สูงอายุให้กลับสู่สภาพปกติโดยจะคำนึงถึงความสมัครใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการค้ำครองความปลอดภัยและฟื้นฟูผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้กลับเป็นปกติเป็นมาตรการที่เหมาะสมแล้ว

5.1.3.2 มาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา

แม้ประเทศไทยจะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา แต่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีมาตรการในการค้ำครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกกรณี เนื่องจากไทยไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานดูแลคนชราเป็นการเฉพาะ เมื่อไม่มีกฎหมายที่จะมาควบคุมหลักเกณฑ์การจัดตั้งสถานดูแลคนชรา จึงทำให้ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานดูแลคนชรา อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่จะมาควบคุมและกำกับดูแลสถานดูแลคนชราที่ชัดเจน มีเพียงพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ที่มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้กำกับดูแล ส่งผลให้บุคคลที่จะจัดตั้งสถานดูแลคนชราใช้ช่องว่างของกฎหมายจัดตั้งสถานพยาบาลเพื่อดูแลผู้สูงอายุ ผู้เขียนเห็นว่า การกระทำความผิดดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้รับการค้ำครองสิทธิตามกฎหมาย เพราะผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานดูแลคนชราส่วนใหญ่จะช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และต้องอาศัยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราเป็นผู้ดูแลในการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งสถานดูแลคนชราเป็นที่รโหฐานจึงเป็นการยากที่

บุคคลภายนอกจะพบเห็นการทำร้ายผู้สูงอายุโดยผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยควรมีพระราชบัญญัติสถานดูแลคนชราที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งสถานดูแลคนชราและมีหน่วยงานที่จะมาเป็นผู้กำกับดูแลและตรวจสอบมาตรฐานสถานดูแลคนชรา โดยมีการนำต้นแบบกฎหมายของญี่ปุ่นที่มีเทศบาลเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตของตน เช่นเดียวกับของไทยที่มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ที่ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุเช่นกัน

เมื่อผู้สูงอายุถูกทำร้ายในสถานดูแลคนชรา กฎหมายญี่ปุ่นจะให้นายกเทศบาลเมืองมีอำนาจที่จะเข้าไปยังที่พัก หรือที่อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการเพื่อการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงหรือข้อสงสัย หากมีความจำเป็นในความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ นายกเทศบาลเมืองสามารถที่จะขอให้หัวหน้าสถานีตำรวจในท้องที่ที่พักอาศัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการพบนั้นให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่นั้นได้ หัวหน้าสถานีตำรวจสามารถที่จะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตท้องที่ของตนพร้อมที่จะปฏิบัติการเพื่อให้การสนับสนุนในการปฏิบัติตามหน้าที่นี้²⁴ นายกเทศบาลเมือง หรือหัวหน้าสถานดูแลตามกฎหมายสามารถที่จะยับยั้งผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายผู้สูงอายุนั้นไม่ให้เข้าพบกับผู้สูงอายุได้ เพื่อเป็นการป้องกันการทำร้ายผู้สูงอายุโดยผู้ดูแลนั้น และปกป้องผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้อง²⁵ ซึ่งของไทยในกรณีทั่วไปเมื่อมีการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุเกิดขึ้น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรผู้รับผิดชอบหลักในคุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อเป็นกลไกในระดับชุมชนในการดูแลช่วยเหลือ คุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชนที่ขาดผู้ดูแล ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง ถูกละเลยเพิกเฉย และยากจน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่ของตน องค์การบริหารส่วนตำบลของไทยจึงสามารถปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลของญี่ปุ่นได้ ผู้เขียนเห็นว่าหากมีการนำมาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายในกรณีการกระทำความผิดโดยผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชราของญี่ปุ่นมากับประเทศไทยจะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และปรับเปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นผู้กำกับดูแล เพื่อเป็นเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการเข้าคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น

²⁴ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 12

²⁵ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 13

5.1.4 การร้องทุกข์

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งเป็นการผิดยอมความกันไม่ได้และมีผลกระทบต่อส่วนรวมเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินคดีได้ทันทีโดยไม่ต้องมีผู้ร้องทุกข์ แต่ในความผิดที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวซึ่งเป็นความผิดที่กระทบแก่ผู้เสียหายเท่านั้นที่จะได้รับความเดือดร้อนโดยไม่มีผลกระทบต่อส่วนรวมเช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ยักยอก หมิ่นประมาท ทำให้เสียหาย ช่มชู้และอนาจารคนแก่ เป็นต้น ผู้เสียหายจึงต้องร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองจึงจะเริ่มดำเนินคดีได้ ซึ่งกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง²⁶ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสมแล้ว

แต่กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถแจ้งความร้องทุกข์ได้ หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ ให้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยาเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้สูงอายุได้ โดยผู้มีอำนาจจัดการแทนมีอำนาจร้องทุกข์ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา จะเห็นได้ว่ากรณีนี้ไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยาฟ้องทุกข์แทนได้เป็นการจำกัดสิทธิที่จะให้บุคคลอื่นร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ หากผู้กระทำความผิดเป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยา แล้วจะมีบุคคลใดสามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ เมื่อพิจารณาจากสภาพร่างกายที่อ่อนแอช่วยเหลือตนเองไม่ได้ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายควรมีการบัญญัติคุ้มครองเรื่องการร้องทุกข์สำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษกว่าบุคคลทั่วไป เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิได้ดำเนินคดีและได้รับความคุ้มครองช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม

ในต่างประเทศ แม้จะไม่ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องร้องทุกข์ไว้เป็นกรณีพิเศษ แต่สามารถใช้กฎหมายที่มีอยู่นำมาปรับใช้และได้มีการกำหนดให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือสามีภรรยา มีอำนาจร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ เช่น มลรัฐเพนซิลเวเนียเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ร้องทุกข์ได้แต่จะต้องขอความเห็นชอบจากพนักงานอัยการของมลรัฐก่อน²⁷ เมื่อพนักงานอัยการของมลรัฐให้ความเห็นชอบแล้วให้นำคำร้องทุกข์ไปยื่นต่อหน่วยงานที่มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องทุกข์ต่อไป²⁸ ในรัฐควีนส์แลนด์จะมี The Office of the Public Guardian เป็นหน่วยงานที่สามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลและมีความ

²⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

²⁷ Pennsylvania Code, Section 507

²⁸ Pennsylvania Code, Section 506

บกพร่องทางความสามารถ และThe Queensland Civil and Administrative Tribunal (QCAT) สามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่บกพร่องทางความสามารถซึ่งไม่สามารถตัดสินใจที่เหมาะสมให้กับตนเองได้หรือผู้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องทุกข์แทนได้²⁹ ส่วนญี่ปุ่นให้ญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง พี่น้องของผู้เสียหายที่เสียชีวิตสามารถที่จะร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ แต่ต้องไม่ขัดกับความประสงค์ของผู้เสียหาย³⁰ ถือได้ว่าประเทศต่างๆเหล่านี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงมีการกำหนดให้บุคคลหลายกลุ่มสามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้

จากมาตรการเรื่องการร้องทุกข์ของต่างประเทศข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขประมวลวิธีพิจารณาอาญาของไทยเพื่อให้มีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้สามารถมีผู้ร้องทุกข์แทนได้ จึงสมควรนำกฎหมายของมลรัฐเพนซิลเวเนียที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจร้องทุกข์แทนได้ และกฎหมายรัฐควินส์แลนด์ในส่วนที่ให้หน่วยงานที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้คุ้มครองมีอำนาจร้องทุกข์แทนได้ และกฎหมายญี่ปุ่นในส่วนของการให้ญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง พี่น้องของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องทุกข์แทนได้ ซึ่งผู้เขียนจะกำหนดว่าให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยงานที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้คุ้มครองญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง และพี่น้องของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นผู้มีอำนาจร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถในทุกกรณี ไม่ใช่แค่เฉพาะกรณีถูกทำร้ายจนไม่อาจจัดการเองได้หรือเสียชีวิต เนื่องจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีร่างกายอ่อนแอ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แม้กระทั่งการประกอบกิจวัตรประจำวันยังต้องมีผู้ดูแลคอยช่วยเหลือ แค่นี้ชีวิตประจำวันก็มีความยากลำบากมากพอแล้วจึงควรให้มีผู้ทุกข์แทนได้ในทุกกรณีเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้สามารถร้องทุกข์ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

นอกจากนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่จะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้โดยตรง แต่กฎหมายอาญาของไทยจะให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เช่น ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ ความผิดฐานยักยอกและความผิดฐานบุกรุกที่มีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุไม่มีบัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดหนักกว่ากรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลทั่วไป อีกทั้งความผิดดังกล่าวเป็นความผิดต่อส่วนตัวซึ่งเป็นความผิดที่ยอมความกันได้และผู้เสียหายสามารถถอนคำร้องทุกข์เพื่อยุติคดีหรือประนีประนอมยอมความได้ ซึ่งความผิดต่อส่วนตัวจะต้องมีการร้อง

²⁹ Office of The Public Guardian, "Report Abuse".

³⁰ The Code of Criminal Procedure, Section 231

ทุกข์ พนักงานสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนได้³¹ เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุจะมีสภาพร่างกายและจิตใจที่มีความแตกต่างกับบุคคลทั่วไปคือ ผู้สูงอายุจะมีร่างกายและจิตใจที่อ่อนแอเสื่อมถอยลง และช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และไม่สามารถป้องกันตนเองจากอาชญากรรมได้ ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมายของอาชญากรรม อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญาของไทยกลับให้ความคุ้มครองกับกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายมากกว่าผู้สูงอายุ ทั้งๆที่เด็กและผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ และต้องอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลคล้ายกัน เช่นในความผิดฐานข่มขืนเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี หรือความผิดฐานกระทำอนาจารต่อเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แต่กรณีความผิดฐานข่มขืนหรือกระทำอนาจารคนชรา จะมีเงื่อนไขคือหากเป็นการกระทำความผิดที่ไม่เกิดต่อหน้าฐานกำนัล ไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตายเป็นความผิดต่อส่วนตัวซึ่งเป็นความผิดที่ยอมความได้³² เมื่อประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดให้ในความผิดอาญาที่กระทำต่อผู้สูงอายุเป็นความผิดอาญาทุกกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพื่อเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินคดีได้ในทุกความผิดโดยไม่ต้องมีบุคคลใดมาร้องทุกข์ และทำให้บุคคลอื่นๆ ที่เห็นการกระทำความผิดที่กระทำต่อผู้สูงอายุ บุคคลนั้นสามารถกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ได้ เพื่อเป็นอีกช่องทางในการรายงานเหตุแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทำการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาต่อไป และเป็นการแก้ไขช่องว่างทางกฎหมายกรณีผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดต่อส่วนตัวที่ต้องมีการร้องทุกข์ แล้วไม่มีผู้แจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้น ผู้เขียนจะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีองค์ประกอบความผิดดังนี้คือ

- (1) ผู้ใด คือบุคคลภายนอก บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ
- (2) ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดฐานข่มขืน ความผิดฐานอนาจาร ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ ความผิดฐานยกยอกและความผิดฐานบุกรุกต่อผู้สูงอายุ
- (3) การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121

³² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 281

5.2 มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างดำเนินคดีที่ควรนำมาปรับใช้กับประเทศไทย

5.2.1 การสอบสวน

ผู้เขียนเห็นว่าในการสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลในครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองการสอบสวนที่เหมาะสมดีแล้ว ในการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวร้องขอ ร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำไปก่อนโดยไม่ต้องมีบุคคลดังกล่าวร่วมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน³³

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเฉพาะการสอบสวนในความผิดเกี่ยวกับเพศเท่านั้น ซึ่งกำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นเพศหญิง ให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบสวน ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการสอบสวนก็ได้³⁴ ผู้เขียนเห็นได้ว่าการคุ้มครองดังกล่าวคุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นหญิงเท่านั้น และบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เมื่อพิจารณามาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เด็กเกี่ยวกับการสอบสวนในความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ การสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นเด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปีมีหลักเกณฑ์ในการสอบสวนดังนี้

- (1) ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่เหมาะสมกับเด็ก
- (2) พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มี นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นเด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในขณะที่สอบปากคำ ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าคำถามใดอาจกระทบกระเทือนจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนสอบถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยไม่ให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน แต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่ไม่อาจ

³³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสี่

รอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมอยู่ด้วยนั้น³⁵

ผู้เขียนเห็นว่าการสอบสวนของไทยจะมีมาตรการคุ้มครองเฉพาะกรณีและผู้เสียหายเป็นเด็กเท่านั้น เนื่องจากเด็กเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ มีจิตใจที่เปราะบาง อ่อนต่อโลก หากมีการใช้วิธีการสอบสวนที่ใช้ในกรณีทั่วไปจะทำให้เด็กมีความหวาดกลัว ไม่ตอบคำถาม ไม่ให้รายละเอียดต่างๆ และเป็นการตอกย้ำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอีกครั้ง อาจทำให้เด็กเกิดความทุกข์ทรมานอีกครั้ง เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถือเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอ มีจิตใจที่บอบบางเช่นเดียวกับเด็กแต่กฎหมายกลับไม่มีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกับเด็ก ผู้เขียนเห็นว่าในการสอบสวนหรือสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุควรนำวิธีการสอบสวนกรณีผู้เสียหายเป็นเด็กเป็นต้นแบบของมาตรการคุ้มครองในชั้นสอบสวนของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเพิ่มมาตรา 133 จัตวา โดยมีองค์ประกอบความผิดดังนี้

- (1) ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการข่มขืนต่อสูั ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ การสอบปากคำผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- (2) พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มี นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำ ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าคำถามใดอาจกระทบกระเทือนจิตใจผู้สูงอายุอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนสอบถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยไม่ให้ผู้สูงอายุได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวน แต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่ไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้สูงอายุร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำผู้สูงอายุโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งร่วมอยู่ด้วยนั้น
- (3) การสอบปากคำผู้สูงอายุให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการสอบปากคำดังกล่าว

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

(4) ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่ผู้สูงอายุร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำผู้สูงอายุโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามข้อ (2) รวมอยู่ด้วย แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และให้ถือว่าการสอบสวนที่ขอด้วยกฎหมาย

เพื่อเป็นการลดความตึงเครียดและความกดดันให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุรู้สึกผ่อนคลายจึงสามารถให้ความร่วมมือในการสอบปากคำที่เป็นประโยชน์แก่คดี

จากการศึกษามาตรการคุ้มครองชั้นสอบสวนของต่างประเทศพบว่ามีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศเช่น กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีการจัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ด้วยในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีที่ปรึกษาอยู่แล้ว จะมีการแจ้งให้ที่ปรึกษาทราบก่อนว่าจะมีการดำเนินการใดๆ ต่อไป³⁶ และกรณีมีรายงานฉุกเฉิน (Emergency report) ว่ามีการกระทำผิดต่อผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ต้องเริ่มกระบวนการในการตรวจสอบทันที และจัดการให้มั่นใจว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับการดูแลและอยู่ในสภาพที่ปลอดภัย ทั้งนี้ต้องเริ่มดำเนินการโดยทันทีทันใดและต้องเข้าไปพบผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากได้รับการรายงาน³⁷ ถือว่ามลรัฐเพนซิลเวเนียได้มีการกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

รัฐควีนส์แลนด์ แม้จะไม่มีกฎหมายโดยตรงที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นพิเศษ แต่มีกฎหมายทั่วไปที่ให้มีการตั้งผู้คุ้มครองทำหน้าที่ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องด้านความสามารถทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการดูแลผลประโยชน์ของผู้สูงอายุ การตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ทั้งในเรื่องการดำเนินคดีและการเยียวยาความเสียหายในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน³⁸ การแต่งตั้งผู้คุ้มครองแก่ผู้สูงอายุ ศาลจะพิจารณาว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของตนได้อย่างไรเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่มีศาลจะตั้งผู้คุ้มครองที่ศาลกำหนดให้ (Public Guardian) ซึ่งจะมีหน่วยงานที่

³⁶ The Pennsylvania Code, Section 15.71

³⁷ The Pennsylvania Code, Section 15.42

³⁸ Guardianship and Administration Act 2000 (Qld), Chapter 3, part 1

กำกับดูแลโดยตรงคือ The Office of the Public Guardian³⁹ หากตำรวจเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความสามารถที่บกพร่องเพราะสภาพร่างกายและจิตใจที่อ่อนแอกว่าคนปกติ มีความจำเป็นพิเศษ (Special need) ที่จะต้องจัดหาวิธีการที่เหมาะสมในระหว่างดำเนินการสอบสวนผู้สูงอายุ เช่น จัดให้มีที่ปรึกษาเข้าไปอยู่ด้วยในระหว่างการสอบสวน เพื่อที่จะทำให้ไม่เกิดการเสียเปรียบในการถามปากคำผู้สูงอายุที่เป็นผู้เสียหาย⁴⁰ เพราะรัฐควินส์แลนด์ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนที่ผู้สูงอายุควรได้รับให้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมถึงการยอมรับการมีบทบาทในสังคมของผู้สูงอายุด้วย ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองในชั้นสอบสวนอย่างครบถ้วน ส่วนประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ไม่มีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นพิเศษเพียงขั้นตอนที่ใช้ในการสอบสวนกรณีทั่วไป

นอกจากผู้เขียนจะเสนอให้ใช้วิธีการสอบสวนกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายเป็นต้นแบบในการสอบสวนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว การที่มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของไทยไม่มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาและผู้คุ้มครองให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างดำเนินคดีเพื่อที่จะผู้เขียนเห็นว่ามีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายและผู้คุ้มครองให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อที่จะทำหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจให้ได้รับความเป็นธรรมและไม่เสียเปรียบในการดำเนินคดีเช่นเดียวกับกฎหมายของมลรัฐเพนซิลเวเนียและรัฐควินส์แลนด์ เมื่อนำมาตรการทางกฎหมายของมลรัฐเพนซิลเวเนียและรัฐควินส์แลนด์มาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะจัดให้มีทนายความให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นสอบสวน เนื่องจากการดำเนินคดีของไทยจะมีการแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายในคดีเกี่ยวกับที่มีเด็กเป็นผู้เสียหาย ซึ่งที่ปรึกษากฎหมายจะต้องผ่านการอบรมที่ปรึกษากฎหมายจากศาล สำหรับคดีอาญาที่มีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้เขียนเห็นว่า การแต่งตั้งทนายความจะเหมาะสมมากกว่า และให้ศาลจัดให้มีผู้คุ้มครองที่ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องด้านความสามารถทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ เช่นเดียวกับกฎหมายรัฐควินส์แลนด์ มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่ตระหนักถึงความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาสุขภาพของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียเปรียบในการดำเนินคดี ดังนั้นประเทศไทยจึงควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยให้มีการจัดตั้งทนายความเพื่อคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งศาลจะพิจารณาว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของตนได้อย่างไรเพียงพอหรือไม่ ถ้าผู้สูงอายุไม่มีผู้ดูแลผลประโยชน์ให้ศาลจะตั้งผู้คุ้มครองที่ศาลกำหนดให้

³⁹ Office of The Public Guardian, "Report Abuse".

⁴⁰ Queensland Police Service Operational Procedures Manual, section 6.3.1

5.2.2 การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี

กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่สามารถออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้กับผู้เสียหายทั่วไปจึงสามารถนำมาใช้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะมีความร้องขอจากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือไม่ โดยให้มีอำนาจออกคำสั่งใดๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร ซึ่งรวมถึงการให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ การให้ผู้กระทำความผิดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะ การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัวบุคคลใดในครอบครัว⁴¹ แต่มาตรการดังกล่าวจะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ไม่สามารถใช้ได้กับกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกจึงเป็นการจำกัดสิทธิการให้ออกคำสั่งระหว่างพิจารณาคดีเฉพาะความผิดบางกรณีเท่านั้น ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาในแต่ละคดีได้รับความคุ้มครองที่แตกต่างกันและเกิดการเสียเปรียบในการดำเนินคดี ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจมากกว่าบุคคลทั่วไป กฎหมายควรมีมาตรการคุ้มครองระหว่างดำเนินคดีโดยใช้มาตรการที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ซึ่งจะต้องเป็นมาตรการพิเศษที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียได้ให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างพิจารณาคดีโดยการเพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัย และคำสั่งระงับขู่เชือด เพื่อห้ามมิให้กระทำการยุ่งกับพยานหรือผู้เสียหาย เพื่อให้ศาลพิจารณาวามีเหตุเชื่อได้ว่ามีการรบกวนหรือข่มขู่ผู้เสียหายในคดี หรือเพื่อป้องกันและขัดขวางการกระทำที่ถูกร้อง⁴² ซึ่งมาตรการคุ้มครองดังกล่าวคล้ายกับวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการชั่วคราวในกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว แต่มาตรการออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างพิจารณาคดีและคำสั่งระงับขู่เชือดนั้นสามารถใช้ได้กับความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกกรณี สิงคโปร์ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างพิจารณาคดีได้ โดยมีหลักเกณฑ์เหมือนกับคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีที่ให้อำนาจผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่ คือ ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครอง เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายร้องขอต่อศาลได้⁴³ ถือเป็น การให้อำนาจบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่แท้จริง การคุ้มครองระหว่าง

⁴¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 10 วรรคสอง

⁴² "The Role of the Prosecutor, Prosecuting Elder Abuse Case: 3.

⁴³ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 14

ดำเนินคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัยจากภัยอันตรายที่ผู้กระทำความผิดจะกระทำขึ้นในระหว่างการดำเนินคดี เมื่อกฎหมายไทยมีการคุ้มครองผู้เสียหายทั่วไปซึ่งรวมถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเฉพาะกรณีการกระทำในครอบครัว ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะใช้วิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการชั่วคราวในกรณีผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นให้สามารถใช้ได้กับความผิดที่กระทำต่อผู้สูงอายุในทุกกรณีเช่นเดียวกับกฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนีย ดังนั้นการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุควรใช้วิธีเดียวกับมาตรการคุ้มครองก่อนฟ้องคดีที่ผู้เขียนได้เสนอคือควรนำพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นต้นแบบในการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกรณีความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ซึ่งได้เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ว่า “ผู้สูงอายุมีสิทธิร้องขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนาหรือศาลที่มูลเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์

ในกรณีผู้สูงอายุไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะร้องขอตามวรรคหนึ่งได้ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพ ผู้สูงอายุ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใด”

หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในสถานะที่ต้องได้รับการดูแลปกป้องอย่างเร่งด่วน ศาลสิงคโปร์สามารถที่จะออกคำสั่งฉุกเฉินได้⁴⁴ ผู้เขียนเห็นว่าในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างดำเนินคดีในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วน หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือเจ้าหน้าที่ที่จะต้องร้องขอต่อศาลอาจจะทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่อาจไม่สามารถเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทันนอกจากนี้ กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียยังมีมาตรการพิเศษสำหรับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเฉพาะคือคำสั่งคำขอฉุกเฉิน หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถยื่นคำขอฉุกเฉิน หากมีพยานหลักฐานเพียงพอและชัดเจนควรเชื่อได้ว่าหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุไม่สามารถให้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ และผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ศาลอาจจะส่งอนุญาตเพื่อให้จัดหาบริการได้ตามที่จำเป็นโดยศาลแต่ละเขตอำนาจต้องจัดให้มีการรับคำร้องได้ตลอด 24 ชั่วโมง⁴⁵ ซึ่งศาลจะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการและเข้าไปใน

⁴⁴ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 15

⁴⁵ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (a)

สถานที่พร้อมกับตัวแทนของหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุตามคำสั่งศาล⁴⁶ ผู้สูงอายุจะได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและความปลอดภัยในทรัพย์สินและที่อยู่อาศัย⁴⁷ ซึ่งถือเป็นมาตรการที่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกรณีที่หน่วยงานคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองได้ จึงเป็นมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่มีความละเอียดรอบคอบที่ทำให้ผู้เสียหายเกิดความมั่นใจในการให้ความคุ้มครองระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ในคดีอาญาที่โทษร้ายแรง ผู้กระทำความผิดอาจจะมาข่มขู่ หรือทำร้ายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถึงขั้นเสียชีวิตได้ เพื่อไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถให้การเป็นพยานเพื่อเอาผิดแก่ตน ประกอบกับการที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความเสื่อมสภาพทางร่างกาย ภายหลังจากการถูกทำร้ายร่างกายอาจจะความบาดเจ็บทางร่างกายที่มีอาการสาหัสกว่ากรณีบุคคลทั่วไปที่ถูกกระทำในลักษณะเดียวกัน และ การที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพรวมอยู่ด้วย จึงเป็นการง่ายที่ผู้กระทำความผิดจะมาข่มขู่ หรือ ทำร้ายได้อีก หากมีการนำมาตราคำสั่งคำขอฉุกเฉินมาใช้กับคดีอาญาประเทศไทยจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทุกคนได้รับความคุ้มครองในกรณีฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วนและสามารถรับบริการบริการได้อย่างทั่วถึง แต่อาจจะเป็นไปได้ยากเนื่องจากนอกเวลาทำการศาลอาญาจะออกได้เฉพาะหมายจับ หมายค้น หมายขังเท่านั้น

5.2.3 การสืบพยาน

การสืบพยานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทยได้ให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งมีมาตรการและหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) การสืบพยานโดยการใช้โทรศัพท์สนทนาปิด สี่อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งศาลจะใช้ดุลยพินิจว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจาก เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลย

(2) การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมจอภาพจะสืบพยานโดยวิธีดังกล่าวได้ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจมาเบิกความต่อศาลได้ โดยคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร

(3) การนำคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณา คู่ความตกลงกันศาลอาจจะอนุญาตคำเบิกความในชั้นพิจารณานั้นไม่สามารถใช้กับคดีความผิดที่มีโทษที่กฎหมายกำหนดที่มีโทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือหนักกว่านั้น

⁴⁶ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (c)

⁴⁷ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 307 (d)

จะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองในการสืบพยานที่ไม่ต้องเผชิญหน้าจำเลย ศาลจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ต่างๆ ข้างต้นจึงจะสามารถใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตได้ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่คล้ายกับกฎหมายญี่ปุ่นศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้บุคคลที่ไว้วางใจมาอยู่ร่วมด้วยในขณะที่สืบพยาน การสืบพยานโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย การสืบพยานโดยใช้อุปกรณ์ที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียง การสืบพยานนอกศาล จะต้องมีการพิจารณาถึงลักษณะความผิด อายุของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ สภาพร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ของจำเลยและพยาน และพฤติการณ์ต่างๆ ที่จะสร้างความกดดันและความตึงเครียดแก่พยาน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้ในการพิจารณามีหลายปัจจัยมากเกินไป และการใช้ดุลยพินิจของศาลยังไม่มีกฎหมายที่ตายตัวมาใช้ในการวินิจฉัย และควรมีการให้อำนาจแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถยื่นคำร้องขอเพื่อขอสืบพยานโดยวิธีต่างๆ ได้ ซึ่งมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการสืบพยานควรมีวิธีการที่ง่ายต่อการวินิจฉัยและควรทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุรู้สึกผ่อนคลายและไม่เครียดจนเกินไป เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้บอกข้อเท็จจริง โดยไม่ต้องมีความกดดัน ความกลัว เพื่อประโยชน์ต่อรูปคดี

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการคุ้มครองในการสืบพยานผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุของรัฐควีนส์แลนด์ ได้กำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการเพื่อให้ทำเป็นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอสืบพยานโดยใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งศาลจะพิจารณาว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเข้าลักษณะพยานลักษณะพิเศษหรือไม่ โดยพิจารณาจากสติปัญญา สภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ รวมไปถึงอายุของบุคคลนั้นประกอบด้วยว่าควรนำมาตรการพิเศษมาใช้กับบุคคลดังกล่าวหรือไม่⁴⁸ โดยมาตรการพิเศษได้แก่ การบันทึกเสียงหรือวิดีโอของพยาน โดยไม่ต้องมาสืบพยานในวันนัดสืบพยานจริง การสืบพยานผ่านกล้องวงจรปิด (CCTV) โดยให้พยานอยู่ในห้องอื่นแยกจากห้องพิจารณา เพื่อไม่ให้เห็นหรือได้ยินจำเลย หากมีการสืบพยานในห้องพิจารณาให้มีการใช้ฉากกั้นระหว่างพยานและจำเลย เพื่อมิให้พยานเห็นจำเลย การให้มีบุคคลที่คอยช่วยเหลือบุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วยในขณะที่สืบพยาน และการสืบพยานโดยลับซึ่งจะมีเพียงพยานที่อยู่ในห้องพิจารณาเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องหรือสื่อมวลชนต้องออกไปนอกห้องพิจารณา⁴⁹ ถือเป็นมาตรการที่เหมาะสมเนื่องจากการแสดงออกของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนดูภายนอกปกติ แต่ภายในจิตใจนั้นมีความบอบช้ำ ทุกข์ใจเป็นอย่างมาก ศาลไม่สามารถรู้ถึงเบื้องลึกของจิตใจผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ดังนั้นการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องขอได้จึงเป็นมาตรการที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยตรง และ

⁴⁸ Evidence Act 1977 (Qld), Section 21A (1)

⁴⁹ Department of Justice and Attorney-General, *A Guide for Victim of Crime Queensland*, p. 31.

ศาลใช้ดุลยพินิจพิจารณาเพียงอายุ สภาพร่างกาย และสติปัญญา ซึ่งใช้หลักเกณฑ์เดียวกันทุกกรณี เป็นมาตรการคุ้มครองในการสืบพยานที่เหมาะสมกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทย ผู้สูงอายุนั้นมีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังอยู่ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลเช่นเดียวกับเด็ก แต่การสืบพยานของไทยได้มีการคุ้มครองการสืบพยานเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีโดยให้จัดให้พยานที่เป็นเด็กอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม และศาลอาจจะเป็นผู้ถามพยานที่เป็นเด็กเอง หรือให้คู่ความถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ และให้มี การถ่ายทอดไปยังห้องพิจารณา หากศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุอัน สมควรว่าจะ เป็นผลร้ายแก่เด็ก ศาลจะใช้สื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของ คำเบิกความในชั้นพิจารณา โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามตั้งได้⁵⁰ แต่การ สืบพยานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุกลับใช้วิธีการเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งเมื่อคำนึงถึงสภาพร่างกาย และจิตใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ควรใช้วิธีการคุ้มครองที่พิเศษมากกว่าบุคคลธรรมดาจึงควรนำการสืบพยานของเด็กเป็นต้นแบบ เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม ดังนั้น ประเทศไทยควรแก้ไขประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี เพื่อให้บทบัญญัติดังกล่าวสามารถใช้กับการ สืบพยานเด็กที่อายุไม่เกินสิบแปดปีและผู้สูงอายุได้อย่างเป็นธรรม แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของผู้สูงอายุ และปรับบทให้สอดคล้องกับเรื่องการสอบสวนผู้เขียนได้เสนอให้แก้ไขไป เมื่อมีการแก้ไขประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี จะได้บทบัญญัติว่า

เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือผู้สูงอายุ ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและผู้สูงอายุ และศาลอาจปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบ แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์
- (2) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตั้งผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้อง พิเคราะห์ด้วย และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปด ปีหรือผู้สูงอายุ หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะ

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี

เป็นผลร้ายแก่เด็กหรือผู้สูงอายุ ถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียง คำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีหรือผู้สูงอายุที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ มาตรา 133 จัตวา หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความและในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของ คำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถาม ตีงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งให้ศาลรับฟังสื่อ ภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ มาตรา 133 จัตวา หรือชั้น ไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสองเสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของ ศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีได้

5.3 มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดีที่ควรนำมาปรับใช้ กับประเทศไทย

5.3.1 การออกคำสั่งคุ้มครอง

มาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาของไทยจะใช้วิธีการเพื่อ ความปลอดภัยตามกฎหมายอาญา ได้แก่การกักกัน การทำทัณฑ์บน การห้ามเข้าเขตกำหนด คุมตัวไว้ ในสถานพยาบาล และการห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง ซึ่งวิธีการดังกล่าวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่ง เป็นผู้เสียหายที่แท้จริงไม่มีสิทธิร้องขอ แต่เป็นเพียงอำนาจดุลยพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งหรือพินักงาน อัยการเท่านั้นที่จะมีสิทธิร้องขอต่อศาล

เมื่อได้ศึกษามาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดีของ ต่างประเทศแล้ว กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียมีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ตระหนัก และมีการสนองต่อปัญหาของการกระทำความผิดที่มีผู้สูงอายุเป็นผู้เสียหาย ซึ่งมีการกำหนดมาตรการ เรื่องการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน เมื่อผู้กระทำความผิดที่ถูกทำทัณฑ์ บนกำลังจะถูกปล่อยตัว จะต้องมีการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน ซึ่งกำหนดให้ ทนายของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุต้องแจ้งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้มีอำนาจกระทำ การแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ทราบ ก่อนที่จะมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน ไม่น้อยกว่า 90 วัน เพื่อให้ทราบถึงข้อหาที่ผู้กระทำความผิดถูกตัดสินลงโทษ เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็น ผู้สูงอายุมีโอกาสได้ยื่นคำแถลงเพื่อแสดงถึงความกังวลหากมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำ

ทัศน့်บน หรือทำการเสนอแนะเกี่ยวกับการปล่อยตัวของผู้กระทำความผิด⁵¹ เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถยื่นคำร้องขอให้ปฏิเสธการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัศน့်บนก่อนการสิ้นสุดของโทษชั้นต่ำแล้ว ผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเพื่อแจ้งเงื่อนไขพิเศษที่ควรกำหนดในการปล่อยตัว หรือแจ้งไม่ให้ปล่อยตัวผู้กระทำความผิด ให้เป็นไปตามคำแถลงของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับอนุญาตให้ปรากฏตัวต่อคณะกรรมการ หรือสามารถที่จะกระทำการผ่านการประชุมสาย (Conference Call) และกระทำการเป็นความลับ และเก็บข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นความลับ คณะกรรมการสามารถที่จะพิจารณาปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขพิเศษ หรือไม่ปล่อยตัวโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ ทั้งนี้หากคณะกรรมการให้มีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดอย่างมีทัศน့်บนจะต้องแจ้งให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุทราบก่อนมีการปล่อยตัวด้วย⁵²

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยให้มีการนำมาตรการเรื่องการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัศน့်บนมาปรับใช้ในประเทศไทยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้กระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ จึงมีความเป็นไปได้ว่าเมื่อผู้กระทำความผิดถูกปล่อยตัวแล้วอาจจะกลับมากระทำความผิดกับผู้สูงอายุซ้ำได้อีก อย่างไรก็ตาม การนำมาตรการเรื่องการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัศน့်บนมาปรับใช้กับไทยนั้นจะต้องมีการกำหนดว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบที่จะทำหน้าที่ในการที่จะพิจารณาว่าจะมีการตัดสินใจให้ปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัศน့်บนหรือไม่ และจะต้องกำหนดกระบวนการพิจารณาให้เป็นความลับเพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

5.3.2 การเยียวยาค่าเสียหาย

ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาจะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน และค่าทดแทน ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการกำหนดความผิดทางอาญาที่สามารถเรียกค่าชดเชยได้ซึ่งจะมีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทอติงคนชราซึ่งไม่ครอบคลุมความผิดอาญาทั้งหมด อีกทั้งค่าชดเชยจะเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ทำ

⁵¹ Crime Victims Act, Section 501

⁵² Crime Victims Act, Section 502

มาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากการจ่ายค่าชดเชยยังจำกัดเฉพาะความผิดบางฐานเท่านั้นซึ่งไม่รวมความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องไปฟ้องร้องคดีเอง ซึ่งวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีขึ้นเพื่อเยียวยาและช่วยเหลือค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หากพิจารณาตามความจริงแล้วเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ในการดำเนินคดีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องเสียค่าเดินทาง ค่าทนายความ เป็นต้น ซึ่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ไม่ได้กำหนดให้มีการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นค่าเดินทาง ค่าทนายความ ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุแต่อย่างใด เห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีข้อจำกัดอยู่มากที่ยังไม่เหมาะสมกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

เมื่อได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศในเรื่องการเยียวยาค่าเสียหาย เมื่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ไม่มีรายได้ในการเยียวยาเรื่องค่าเสียหายค่าชดเชยจึงควรได้รับการเยียวยาเป็นพิเศษมากกว่ากรณีบุคคลทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรมีการจ่ายเงินช่วยเหลือให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาเช่นเดียวกับกฎหมายของรัฐควีนส์แลนด์ที่มีการจ่ายเงินช่วยเหลือพิเศษให้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปสำหรับการกระทำความผิดบางกรณีเท่านั้น⁵³ ซึ่งการจ่ายเงินช่วยเหลือโดยพิจารณาจากการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย นอกจากนี้แล้วผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุควรได้เงินชดเชยที่ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงาน โดยควรได้ค่าใช้จ่ายอื่นๆเป็นค่าชดเชยด้วย เช่น ค่าการเข้ารับการรักษา ค่าขาดไร้อุปการะ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเงินที่ถูกลักทรัพย์ไป ค่าใช้จ่ายในการจัดการสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม เช่นเดียวกับกฎหมายของมลรัฐเพนซิลเวเนียที่มีการกำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิได้ค่าใช้จ่ายอื่นๆนอกเหนือจากค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ ผู้เขียนเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเมื่ออายุมากขึ้นความเสื่อมสภาพทางร่างกายทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพได้ เมื่อผู้สูงอายุตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายจิตใจและทรัพย์สิน ส่งผลให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตในหลายๆด้าน เช่น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุบางคนเก็บเงินมาทั้งชีวิต แต่กลับหมดตัวเพราะถูกผู้กระทำความผิดคุกคามทางการเงินไปทั้งหมดจนไม่มีเงินที่จะใช้ในวันบั้นปลายชีวิตอีก ผู้เขียนเห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น

⁵³ เฉลิมวุฒิ สารกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม," หน้า 78-79.

ต่อผู้สูงอายุนั้นทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุควรจะได้รับการเยียวยาค่าเสียหายมากกว่าผู้เสียหายทั่วไป เนื่องจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ไม่ได้มีการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับค่าชดเชยในค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่น ค่าทนายความ ค่าใช้จ่ายในการจัดสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม และให้เงินช่วยเหลือพิเศษแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มเงินช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ และเงินช่วยเหลือกรณีอื่นๆ เพื่อจะได้เยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

ประเทศไทยไม่มีหน่วยงานคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาโดยเฉพาะ แต่จะมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีกรมกิจการผู้สูงอายุที่มีบทบาทในการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ⁵⁴ ผู้เขียนเห็นว่ากรมกิจการผู้สูงอายุนั้นการดูแลเรื่องสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นเรื่องหลัก เรื่องการดำเนินคดีอาญาจะมีการให้คำปรึกษากฎหมายได้ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในแต่ละจังหวัดซึ่งจะมีนิติกรที่จะคอยให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการกำหนดให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเป็นผู้รับแจ้งเหตุในกรุงเทพฯ อีกทั้งยังกำหนดให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นผู้รับแจ้งเหตุและประสานงาน และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรผู้รับผิดชอบหลักในคุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านเพื่อเป็นกลไกในระดับชุมชนในการดูแลช่วยเหลือ คุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชนที่ขาดผู้ดูแล ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง ถูกละเลยเพิกเฉย และยากจน โดยมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นคนภายในชุมชนที่ได้รับการฝึกอบรมทักษะเสริมสร้างทัศนคติให้มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพและพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นมาตรการเชิงรุกโดยมุ่งให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุถึงตัวที่บ้าน⁵⁵ แต่มาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดคืออาสาสมัครมีน้อยและเป็นเรื่องจิตอาสา ส่งผลให้การให้ความช่วยเหลือยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านมีความสำคัญต่อการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุที่อยู่โดยลำพัง และจะทราบรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ดูแล และอาสาสมัครดูแล

⁵⁴ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, "บริการสำหรับประชาชน" [ออนไลน์].

⁵⁵ ไทยรัฐออนไลน์, "พ.ม.เดินทางโคร่งการนำร่อง 'อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน'" [ออนไลน์].

ผู้สูงอายุจะเป็นบุคคลแรกที่พบการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ เพราะมีหน้าที่ต้องเยี่ยมผู้สูงอายุตามบ้านซึ่งจะเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุประมาณสัปดาห์ละ 2 ครั้งซึ่งนับว่าน้อยมาก

ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยมีหน่วยงานในการคุ้มครองผู้สูงอายุหลายหน่วยงาน แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่า หน่วยงานที่คุ้มครองผู้สูงอายุโดยเฉพาะซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดูแล ช่วยเหลือ ปกป้อง คุ้มครอง และดำเนินการต่างๆแทนผู้สูงอายุในทุกกรณี เมื่อผู้สูงอายุถูกทำร้ายหรือตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุจะเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้เขียนเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีครอบคลุมทั้งประเทศ และมีการฝึกคนในชุมชนของตนเองเป็นคณะผู้บริหารชุมชนของตนเองซึ่งจะทำให้เข้าใจปัญหาในท้องถิ่นตนและแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต่างจากการทำงานของข้าราชการประจำในหน่วยงานอื่นอย่างชัดเจน คือการทำงานทุกอย่างสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนกิจกรรมต่างๆ จะมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายคือคนในชุมชน ทำให้การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับชุมชนมาก เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งจะปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรของตน เช่นเดียวกับรัฐคดีวินส์แลนด์มีหน่วยงานในการบริการดูแลผู้สูงอายุผู้สูงอายุ เรียกว่า Elder Abuse Prevention Unit (EAPU) จะมีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของตนที่อาจถูกทำร้ายในรูปแบบต่างๆจัดตั้งหน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือในด้านการใช้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ รวมถึงให้การสนับสนุนและเสนอแนะแนวทางร่วมกันกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกกระทำความรุนแรง ไม่ว่าจะการทารุณกรรมนั้นจะเกิดจากบุคคลที่ผู้สูงอายุไว้วางใจหรือบุคคลภายนอก อีกทั้งยังมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและสอบถามข้อมูลทางโทรศัพท์ (Helpline)⁵⁶ เพื่อกำหนดกรอบนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ รวมถึงดำเนินการให้ความคุ้มครอง เช่น เข้าไปให้ความคุ้มครองช่วยเหลือเยียวยา ให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านกฎหมาย เมื่อได้รับรายงานเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุ เป็นต้น

ผู้เขียนเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุโดยเฉพาะแล้ว รัฐควรที่จะกำหนดบทบาทหน้าที่อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านโดยไม่ให้เป็นการทำงานแบบจิตอาสา อีกต่อไป อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุหากพบเหตุเกิดขึ้น อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุจะต้องแจ้งหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุทันทีและหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ กำหนดแผนในการช่วยเหลือ และให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเพื่อจะได้ให้คำปรึกษา แนะนำแก่ผู้สูงอายุได้ เนื่องจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านนั้นเป็นผู้คุ้มครองดูแลผู้สูงอายุระดับชุมชนซึ่งจะมีความคุ้นเคยกับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี หากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่อยู่คน

⁵⁶ เฉลิมวุฒิ สารกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม," หน้า 95.

เดียวที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เมื่ออาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านไปเยี่ยมบ้านจะทำให้ทราบถึงการกระทำ ความผิดและดำเนินการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือทันที จะเห็นได้ว่ามาตรการเยี่ยมบ้านเป็นมาตรการในการสอดส่องดูแลและทำให้ทราบถึงการกระทำ ความผิดที่ไม่มีรายงานแก่เจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ กฎหมายที่ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุ ยังมีบทบัญญัติที่คลุมเครือไม่ชัดเจน โดยมีการบัญญัติบทบาทหน้าที่ในลักษณะที่กว้าง เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (10) ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการสังคมสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนชรา และมาตรา 17 (27) ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนชรา ผู้เขียนเห็นว่าหน้าที่หน่วยงานของรัฐจะดำเนินการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รัฐควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ให้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อที่จะทำให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวกมากขึ้นไม่ต้องดำเนินการหลายขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น การที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการใดเพื่อประโยชน์ของผู้สูงอายุจะต้องมีการทำแผนเพื่อขอการอนุญาตและงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกครั้ง เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนที่ให้อำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถที่จะดำเนินการได้ ผู้เขียนเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลของไทยมีความคล้ายคลึงกับเทศบาลของญี่ปุ่นคือเทศบาลมีความใกล้ชิดกับประชาชนในเขตพื้นที่ของตนและสามารถเข้าช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนในเขตของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ญี่ปุ่นมีระบบ Insurance System ซึ่งเป็นระบบการดูแลระยะยาวโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลหรือสำนักงานเขตกรณีเป็นเขตปกครองในเมืองหลวงมีหน้าที่ดำเนินการตามระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวถือเป็นการบังคับให้เป็นบทบาทหน้าที่ของเทศบาลในการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุตามระบบประกัน โดยเทศบาลจะได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากรัฐบาลและจังหวัด และจากผู้รับประกันในระบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ⁵⁷ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลของไทยจะไต่งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นงบประมาณที่น้อยและต้องมีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัดเนื่องจากกฎเกณฑ์บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ชัดเจน ทำให้หน่วยงานตรวจสอบของรัฐเกรงว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะใช้งบประมาณเพื่อประโยชน์ของตน เช่น การหาเสียง เป็นต้น ทำให้การดำเนินการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละโครงการเกิดความล่าช้า นอกจากนี้ เทศบาลญี่ปุ่นมีการบริการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่างๆเช่น มีผู้ช่วย

⁵⁷ วิจิตรา วิเชียรชม, การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ, หน้า 15.

ดูแลผู้สูงอายุมาช่วยที่บ้าน การไปที่สถานพยาบาล หรือบ้านพักคนชราสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เนื่องจากความบกพร่องทางจิตและได้รับการรับรองว่าเป็นผู้ที่จำเป็นต้องได้รับบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่บริหารระบบประกัน⁵⁸ หากมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลจะประสานงานกับระบบความปลอดภัยในชุมชน⁵⁹ ผู้เขียนเห็นว่าไทยควรนำบทบาทและหน้าที่เทศบาลญี่ปุ่นเป็นต้นแบบในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของ องค์กรบริหารส่วนตำบลของไทย นอกจากนี้ ระบบประกันสุขภาพของไทยไม่เป็นระบบแบบญี่ปุ่นที่ ให้ผู้สูงอายุเลือกแบบประกันและชำระเงินเอง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีการที่เป็นระบบ ประกันสุขภาพของญี่ปุ่นมาปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับบริบทของไทย

เมื่อได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลให้ชัดเจนแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ภายหลังเกิดการกระทำผิดต่อผู้สูงอายุ ภายหลังเจ้าหน้าที่ทราบเหตุแล้ว ผู้เสียหายควรจะอยู่ใน ความดูแลของบ้านพักฉุกเฉินเพื่อความปลอดภัยก่อนเป็นการชั่วคราว ซึ่งบ้านพักฉุกเฉินอยู่ในความ ดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยบ้านพักฉุกเฉินมีหลักเกณฑ์คือจะให้บริการผู้สูงอายุเป็นการ ชั่วคราวไม่เกิน 15 วัน และผู้สูงอายุจะต้องสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน

ภายหลังศาลพิพากษาคดีแล้ว กรณีผู้สูงอายุสำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ไม่มีที่อยู่อาศัย ขาดผู้อุปการะ หรือผู้ให้ความช่วยเหลือ หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้อย่างปกติสุข⁶⁰ กรม กิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะมีบ้านพักผู้สูงอายุให้บริการ ผู้สูงอายุในระยะยาว ซึ่งบ้านพักผู้สูงอายุจะมีทั้งแบบไม่เสียค่าบริการและแบบเสียบริการ⁶¹

แต่อย่างไรก็ตาม ระเบียบของการที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะเข้าใช้บริการบ้านพักฉุกเฉิน และบ้านพักผู้สูงอายุยังมีข้อจำกัดคือผู้สูงอายุที่มีความประสงค์จะเข้ารับบริการจะต้องสามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน⁶²

ผู้เขียนเห็นว่าข้อจำกัดดังกล่าวสร้างปัญหาและทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้รับความ ค้ำครองอย่างเป็นธรรม เนื่องจากก่อนที่จะถูกทำร้ายผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะที่มีความเสื่อมถอยของสภาพ ร่างกาย และจะมีปัญหาสุขภาพ เมื่อผู้สูงอายุถูกทำร้าย จะต้องมีความเสียหายทั้งทางร่างกายและ จิตใจเกิดขึ้น ซึ่งไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าภายหลังถูกทำร้ายผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเหล่านี้สมควรที่ จะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากหน่วยงานของรัฐ ยิ่งไปกว่านั้น หากผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้เสียหายที่เป็น ผู้สูงอายุเป็นผู้กระทำผิดและผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ไม่มีบุคคลที่ดูแล

⁵⁸ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ, หน้า 14.

⁵⁹ Tetsuo Fukawa, Public Health Insurance in Japan, p.14.

⁶⁰ ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 7

⁶¹ ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 9

⁶² ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 6

ในอนาคต ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเหล่านี้จะไปอยู่ที่ใด ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในการรับผู้สูงอายุที่จะเข้ารับบริการในบ้านพักผู้สูงอายุตามระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 ข้อ 6 และหลักเกณฑ์การเข้าบ้านพักฉุกเฉินตามระเบียบการเข้าพักอาศัยบ้านพักฉุกเฉินของศูนย์บริการผู้สูงอายุโดยมีกำหนดให้ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจกรรมประจำวันสามารถเข้ารับบริการได้

การที่จะหน่วยงานของรัฐจะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตามที่ผู้เขียนได้เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุโดยเฉพาะ หน่วยงานต่างๆต้องมีการปรับบทบาทและมีการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการคุ้มครองผู้เสียหายที่มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี คือเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุจะมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ กรณีการกระทำคามรุนแรงในครอบครัวที่ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้จะส่งผู้สูงอายุไปอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล ส่วนกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่ได้อยู่กับครอบครัวให้ส่งผู้สูงอายุไปอยู่ในบ้านพักฉุกเฉินเป็นการชั่วคราวก่อน ซึ่งบ้านพักฉุกเฉินจะอยู่ในศูนย์บริการผู้สูงอายุและอยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี การคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น ตำรวจจะมีหน้าที่ในการสอบปากคำผู้สูงอายุซึ่งในการสอบปากคำตำรวจควรจะมีใจในลักษณะของผู้สูงอายุ และจัดหาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และจัดหาทนายความให้ รวมทั้งให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราหรือบ้านพักฉุกเฉิน อยู่ร่วมด้วยในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี เพื่อช่วยลดความกลัวและความเครียดของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในระหว่างดำเนินคดี

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสาธารณสุข ส่งผลให้อัตราการตายลดลง ผู้สูงอายุจึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมสภาพทางร่างกายและความเจ็บป่วยทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ ผู้สูงอายุจึงตกอยู่ในภาวะพึ่งพา ส่งผลให้ผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมายของอาชญากรรม ซึ่งผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดเช่นบุคคลในครอบครัว ผู้ดูแล เป็นต้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่รายงานเหตุแก่เจ้าหน้าที่เพราะความเจ็บป่วยจึงไม่สามารถแจ้งความได้ ไม่อยากดำเนินคดีกับบุคคลใกล้ชิด กลัวไม่มีคนเลี้ยงหรือถูกผู้กระทำความผิดข่มขู่ ทำให้เจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองช่วยเหลือได้ยาก อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี ระหว่างดำเนินคดี และภายหลังศาลพิพากษาคดียังไม่มีความมาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น มาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่ผู้สูงอายุของไทยนั้นจึงไม่แตกต่างกับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลทั่วไป

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีวิวุฒิและคุณวุฒิ มีสภาพร่างกายที่อ่อนแอ และช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เมื่อมีการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ กฎหมายควรที่จะมีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งการให้ความคุ้มครองไม่ควรจำกัดเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นเด็กเท่านั้น เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจมากกว่าบุคคลปกติเช่นกัน ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจึงควรได้รับการคุ้มครองตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีจนถึงภายหลังศาลพิพากษาคดี เพื่อให้สอดคล้องกับปณิธานว่าด้วยหลักพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ซึ่งมีหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ 4 ประการ คือ

- (1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม
- (2) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด
- (3) การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ
- (4) การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ

หากไม่มีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีจนถึงภายหลังศาลพิพากษาคดี ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ได้ และจะมีความรู้สึกที่ว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมซ้ำๆ บางครั้งยังต้องอาศัยอยู่กับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ดูแลหรือบุคคลใกล้ชิดกับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่เรื่อยไป ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการคุกคาม การข่มขู่ การทำร้าย ทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเกิดความกลัวภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะไม่กล้าให้ปากคำ ไม่กล้าให้ข้อมูล สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา ทำให้เจ้าหน้าที่ทางยุติธรรมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดและให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ จึงเกิดช่องว่างทางกฎหมายเรื่องการดำเนินคดีอาญาในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในทางปฏิบัติยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายและหน่วยงานเฉพาะที่ดำเนินการในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในขั้นตอนต่างๆ ที่ชัดเจน ดังนั้น เพื่อให้ความคุ้มครองและความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาจึงควรมีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยเริ่มตั้งแต่การรายงานแจ้งเหตุที่มีการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุจนถึงภายหลังศาลพิพากษาคดี

6.1.1 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่ามาตรการทางกฎหมายของไทยในการคุ้มครองผู้เสียหายที่มีอยู่ในปัจจุบันที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุยังมีข้อจำกัด ซึ่งประเทศไทยได้มีบทบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไว้ในกฎหมายต่างๆ และมีการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาเช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญา พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีจนถึงขั้นตอนภายหลังศาลพิพากษาคดีต้องนำกฎหมายที่ส่วนเกี่ยวข้องหลายฉบับมาปรับใช้กับการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ดังนี้

1) การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี

1.1) การรายงานเหตุ

กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลที่พบเห็นมีหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่¹ แต่ยังมีข้อจำกัด

¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5

หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่แข็งแรงหรือกลัวผลกระทบที่ตามมาจากการแจ้งเหตุ หรือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นผู้ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลที่เป็นผู้กระทำความผิดเอง บุคคลภายนอกไม่สามารถที่จะพบเห็นการกระทำความผิดได้ จึงเป็นการยากที่จะเข้าถึงข้อมูลการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้ที่แจ้งเหตุโดยสุจริตไม่ต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญาและทางปกครอง²

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ผู้ที่พบเห็นสามารถแจ้งเหตุที่สถานีตำรวจ หรือแจ้งเหตุที่หมายเลข 191 หรือในกรุงเทพมหานครแจ้งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือในจังหวัดอื่นให้แจ้งอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง³

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา กฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติเรื่องการรายงานกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลหรือสถานดูแลคนชรา จึงควรที่จะมีกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลหรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชราด้วย

1.2) มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น

กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ และสามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และจัดให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับการตรวจรักษาจากแพทย์ รวมทั้งรับค่าปรึกษาและคำแนะนำจากนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ ฟันฟุร่างกายและจิตใจให้กลับสู่สภาพเดิม ปรับความเข้าใจให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่กับครอบครัวได้อย่างสงบสุข⁴

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก เจ้าหน้าที่สามารถให้การช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้รับความปลอดภัย ฟันฟุร่างกายและจิตใจให้กลับสู่สภาพเดิม การดำเนินการต่างๆจะคำนึงถึงความสมัครใจของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นสำคัญ⁵

² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 5 วรรคสอง

³ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว พ.ศ.2548

⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

⁵ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว พ.ศ.2548

1.3) การร้องทุกข์

กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวคือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องทุกข์ได้เอง หรือให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนร้องทุกข์ได้ผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ แต่เฉพาะกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้⁶

กรณีการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอกใช้วิธีเดียวกันคือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถร้องทุกข์ได้เอง หรือให้ผู้มีอำนาจจัดการแทนร้องทุกข์ได้ผู้สูงอายุถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้⁷

การร้องทุกข์จะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด⁸ ถ้ามาร้องทุกข์ภายหลังเวลาที่กำหนดคดีจะขาดอายุความซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุไม่สามารถที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ อีกทั้งปัจจุบันการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุนั้นมีหลายรูปแบบและคดีมีความซับซ้อนยากแก่การที่ผู้สูงอายุทราบถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้และร้องทุกข์ด้วยตนเอง จึงควรหาแนวทางกฎหมายมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2) การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างดำเนินคดี

2.1) การสอบสวน

กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนโดยเร็ว และจัดให้มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และบุคคลที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องขออยู่ด้วยในขณะสอบสวน⁹

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ในความผิดเกี่ยวกับเพศและมีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุเพศหญิง พนักงานสอบสวนหญิงจะเป็นผู้สอบสวน และผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุสามารถขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมด้วยในขณะสอบปากคำได้¹⁰

2.2) การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี

กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งได้เอง ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากผู้เสียหายที่เป็น

⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 6

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 8

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสี่

ผู้สูงอายุหรือไม่¹¹ เช่น การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความผิดเข้าไปในที่พำนักหรือเข้าใกล้ตัวผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอกคือ การออกหมายจับ การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดจะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ แต่ในกรณีการกระทำความผิดโดยบุคคลภายนอกเจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการออกคำสั่งใดๆโดยไม่มีผู้ร้องขอ แต่จะให้อำนาจศาลเท่านั้น¹² มาตรการดังกล่าวจึงไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุระหว่างพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นอกจากนี้ มีมาตรการเกี่ยวกับผู้คุ้มครองและการปกปิดข้อมูลส่วนตัวให้กับผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งยังมีข้อจำกัดอยู่ กรณีพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่าพยานน่าจะปลอดภัยจึงไม่ใช้มาตรการทั่วไปคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอได้ และมีผู้ที่ใกล้ชิดหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องเป็นผู้กระทำความผิด กรณีเช่นนี้หากผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถูกคุกคาม ข่มขู่หรือประทุษร้าย แล้วบุคคลใดจะสามารถร้องขอให้ผู้มีผู้คุ้มครองและปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุถือเป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข

2.3) การสืบพยาน

กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในเรื่องการสืบพยานไว้โดยตรง แต่สามารถนำบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้ได้ในเรื่องการสืบพยานโดยไม่เผชิญหน้ากับจำเลย การชี้ตัวผู้กระทำความผิด การสืบพยานล่วงหน้าก่อนฟ้องคดีและการสืบพยานนอกศาล

3) การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดี

3.1) การออกคำสั่งคุ้มครอง

การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามกฎหมายอาญา ได้แก่การกักกัน การทำทัณฑ์บน การห้ามเข้าเขตกำหนด คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล และการห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง สามารถนำมาใช้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกไว้ล่วงหน้า

¹¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 10 วรรคสาม

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1

แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยข้างต้นมีข้อจำกัดคือ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงไม่มีสิทธิร้องขอ เป็นเพียงอำนาจดุลยพินิจของศาล

3.2) การเยียวยาค่าเสียหาย

กฎหมายไทยไม่มีกฎหมายที่เยียวยาความเสียหายแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับค่าชดเชยความเสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับค่าชดเชยคือค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าตอบแทนกรณีเสียชีวิต และค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย ทำให้แท้งลูก และทอกทิ้งคนชราเท่านั้น¹³

4) หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ

หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะมีการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน เช่นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานอาจทำให้เกิดความล่าช้า และปัญหาต่างๆเกิดขึ้น ส่งผลให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทางปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีหน่วยงานโดยตรงที่ทำหน้าที่คุ้มครองดูแลผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และไม่มีมาตรการคุ้มครองเป็นกรณีเฉพาะ แต่จะใช้มาตรการคุ้มครองผู้เสียหายทั่วไปมาใช้กับกรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้มาตรการทางกฎหมายไทยมีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมเท่าที่ควร

6.1.2 การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ

มาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ของมลรัฐเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ มีดังนี้

1) การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนเริ่มต้นดำเนินคดี

1.1) การรายงานเหตุ

ประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายมลรัฐเพนซิลเวเนียไม่มีการบัญญัติการรายงานกรณีผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ผู้ที่พบเหตุให้รายงานไปยังศูนย์ Hotline และ

¹³ มารุต บุณนาค, สิทธิขั้นพื้นฐานในคดีอาญา,

จะต้องไปให้การเป็นพยานในชั้นศาล ผู้ที่แจ้งเหตุหรือให้การเป็นพยานในชั้นศาลจะได้รับการคุ้มครองไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ในสถานดูแลคนชรา มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรายงานเหตุ¹⁴ กรณีมีเหตุสงสัยว่ามีการทำร้ายผู้สูงอายุ ผู้ที่มีหน้าที่รายงานมีเจตนาที่จะไม่รายงานถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายต้องรับโทษตามกฎหมาย¹⁵

ประเทศออสเตรเลีย กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายรัฐควีนส์แลนด์ไม่มีการบัญญัติการรายงานกรณีผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ผู้ที่พบเหตุให้รายงานไปยังศูนย์ Hotline กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ผู้ดูแลมีหน้าที่ต้องรายงานเหตุเฉพาะการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุในความผิดทางร่างกายและทางเพศเท่านั้น¹⁶

ประเทศญี่ปุ่น กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายญี่ปุ่นไม่มีการบัญญัติการรายงานกรณีผู้สูงอายุถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวไว้เป็นการเฉพาะ แต่มี Homecare support center ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีไว้เพื่อติดต่อกับครอบครัวผู้สูงอายุ¹⁷ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ผู้ที่พบเหตุให้รายงานไปยังสถานีตำรวจ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา ผู้ที่พบเหตุรายงานเหตุไปยังเทศบาลเมือง¹⁸

ประเทศสิงคโปร์ กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ที่พบเหตุแจ้งเหตุไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือทางศูนย์ Hotline¹⁹ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก ผู้ที่พบเหตุแจ้งเหตุไปยัง Senior Activity's Center²⁰ กรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชรา กฎหมายสิงคโปร์ไม่มีการบัญญัติการรายงานกรณีผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราเป็นการเฉพาะ

¹⁴ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 701 (b)

¹⁵ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 706 (c)

¹⁶ Office of Public Advocate (Qld) and Queensland Law Society, Elder Abuse: How Well Does the Law in Queensland Cope?.

¹⁷ Tazuko Shibusawa *et al.*, "Interventions for Elder Abuse and Neglect with Frail Elders in Japan," in Brief Treatment and Crisis Intervention.

¹⁸ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 7

¹⁹ Ministry of Social and family development, "Stop Family Violence - Abuse of Vulnerable Adults".

²⁰ Agency for integrated care, "Introduction to Senior Activity".

1.2) มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือเบื้องต้น

ประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีได้ และมลรัฐเพนซิลเวเนียมีหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุจัดทำแผนคุ้มครองผู้สูงอายุ ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุหรือผู้แทนผู้สูงอายุสามารถร้องขอให้หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุขอรับการคุ้มครอง²¹

ประเทศออสเตรเลีย กรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตำรวจสามารถออกคำสั่งคุ้มครองได้ รัฐควีนส์แลนด์มีมาตรการแทรกแซงของหน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุ และศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีได้ทุกกรณี

ประเทศญี่ปุ่น มี Victim Liaison System ซึ่งเป็นระบบที่องค์กรตำรวจจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ²² และมาตรการช่วยเหลือโดยทั่วไป และมาตรการช่วยเหลือผู้เสียหายกรณีการทำร้ายโดยผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชรา โดยนายกเทศบาลเมืองสามารถร้องขอความช่วยเหลือหัวหน้าสถานีตำรวจ และนายกเทศมนตรีสามารถออกคำสั่งยับยั้งผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลคนชราได้²³

ประเทศสิงคโปร์ ศาลสามารถออกคำสั่งคุ้มครองก่อนฟ้องคดีและออกคำสั่งฉุกเฉินได้ทุกกรณี ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้แทนผู้สูงอายุ ผู้อำนวยการสังคมสงเคราะห์ ผู้คุ้มครองเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ที่ตามที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจร้องขอต่อศาลได้²⁴

1.3) การร้องทุกข์

ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายจะสามารถร้องทุกข์ได้แล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจยังสามารถร้องทุกข์แทนผู้เสียหายได้ โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการของมลรัฐก่อน²⁵

ประเทศออสเตรเลีย ผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ แต่กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีความบกพร่องทางความสามารถ ผู้คุ้มครองสามารถร้องทุกข์แทนได้²⁶

²¹ OLDER ADULTS PROTECTIVE SERVICES ACT, Section 303

²² สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, "การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาระบบการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245,"

²³ Act on the Prevention of Elder Abuse, Support for Caregivers of Elderly Persons and Other Related Matters Article 13

²⁴ DRAFT VULNERABLE ADULT ACT 2016, Section 14

²⁵ Pennsylvania Code, Section 506

²⁶ Office of The Public Guardian, "Report Abuse".

ประเทศญี่ปุ่นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องทุกข์แทนได้ อีกทั้งคู่สมรส ญาติที่สืบสายโลหิตโดยตรง พี่น้องของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุร้องทุกข์แทนได้กรณีผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเสียชีวิต แต่ต้องไม่ขัดความประสงค์ของผู้เสียหาย²⁷

ประเทศสิงคโปร์ ตำรวจ หรือ เจ้าหน้าที่องค์กรสาธารณะ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถร้องทุกข์ต่อผู้พิพากษา²⁸

2) การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุก่อนการดำเนินคดี

2.1) การสอบสวน

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีการจัดที่ปรึกษากฎหมายให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี กรณีที่ได้รับรายงานฉุกเฉินตำรวจต้องทำการสอบสวนทันทีภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากการได้รับรายงาน และต้องจัดให้ผู้เสียหายอยู่ในที่ปลอดภัย²⁹

ประเทศออสเตรเลีย รัฐควีนส์แลนด์จะจัดให้มีผู้คุ้มครอง ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องด้านความสามารถทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ และหากตำรวจเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ มีความจำเป็นพิเศษ (Special need) จะจัดหาวิธีการที่เหมาะสมในระหว่างการสอบสวนผู้สูงอายุ³⁰

ประเทศญี่ปุ่นตำรวจสามารถเรียกผู้ต้องสงสัยมาสอบปากคำได้โดยไม่ต้องมีหมายเรียก พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะเป็นผู้เริ่มสอบสวนคดี³¹

ประเทศสิงคโปร์ กรณีการกระทำความผิดที่มีหมายจับ พนักงานอัยการหรือศาลให้อำนาจตำรวจในการเรียกพยาน การสอบสวน การตรวจค้นหาหลักฐาน³²

2.2) การออกคำสั่งคุ้มครองระหว่างดำเนินคดี

ประเทศสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งคุ้มครองผู้เสียหาย คำสั่งระงับการชู้ชื้อและใช้ได้กับความผิดทุกประเภท และศาลสามารถออกคำสั่งคำขอฉุกเฉินสำหรับกรณีผู้สูงอายุโดยเฉพาะตลอด 24 ชั่วโมง

ประเทศออสเตรเลีย พนักงานอัยการจะคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ และมีเจ้าหน้าที่ประสานงาน

²⁷ The Code of Criminal Procedure, Section 231

²⁸ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 151

²⁹ The Pennsylvania Code, Section 15.42

³⁰ Queensland Police Service Operational Procedures Manual, section 6.3.1

³¹ The Code of Criminal Procedure Article 192

³² CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 34

ประเทศญี่ปุ่น ศาลออกคำสั่งไม่ให้ประกันตัวและไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว
ประเทศสิงคโปร์ ศาลออกคำสั่งคุ้มครองและคำสั่งคุ้มครองฉุกเฉินระหว่างพิจารณาคดีได้

2.3) การสืบพยาน

ประเทศสหรัฐอเมริกา การใช้คำเบิกความในชั้นสอบสวนเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณาคดีเป็นดุลยพินิจของศาล และมีการสืบพยานโดยใช้เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารชั้นสูงกรณีพยานไม่สามารถมาศาล³³

ประเทศออสเตรเลีย เมื่อศาลพิจารณาว่าพยานที่มีลักษณะพิเศษจึงสามารถนำมามาตรการพิเศษมาใช้ในการสืบพยานกรณีผู้สูงอายุ ซึ่งมาตรการพิเศษนั้นมีการบันทึกเสียงและวิดีโอไว้โดยไม่ต้องมาสืบพยานจริง การสืบพยานผ่านกล้องวงจรปิด การมีบุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วยในขณะสืบพยาน³⁴

ประเทศญี่ปุ่น ศาลจะดุลยพินิจในการอนุญาตให้มีการสืบพยานโดยไม่เผชิญหน้า การให้บุคคลที่พยานไว้วางใจอยู่ด้วย การสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียง และการสืบพยานนอกศาล

ประเทศสิงคโปร์ศาลจะดุลยพินิจในการอนุญาตให้มีการสืบพยานโดยการถ่ายทอดภาพและเสียงในความผิดฐานประทุษร้ายและความผิดเกี่ยวกับเพศ³⁵

3) การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุภายหลังศาลพิพากษาคดี

3.1) การออกคำสั่งคุ้มครอง

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเพนซิลเวเนียมีมาตรการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน

ประเทศออสเตรเลีย ศาลสามารถนำคำสั่งคุ้มครองก่อนเริ่มต้นดำเนินคดีอาญามาใช้ภายหลังศาลพิพากษาคดีได้

ประเทศญี่ปุ่น ศาลออกคำสั่งคุ้มครองได้ตามที่เห็นสมควร โดยนำคำสั่งคุ้มครองกรณีการกระทำความผิดโดยผู้ที่มีความสัมพันธ์สามีภรรยามาใช้กับการกระทำความผิดกรณีอื่นที่มีผู้เสียหายเป็นผู้สูงอายุได้โดยไม่จำกัดว่าผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นสามีภรรยาเท่านั้น³⁶

³³ Rules Of Criminal Procedure, Section 103

³⁴ Evidence Act 1977 (Qld), Section 21A (1)

³⁵ CRIMINAL PROCEDURE (Chapter 68), Section 281

³⁶ Sally Balch Hurme, "Other Legal Responses to Elder Abuse *Perspectives on Elder Abuse*:

ประเทศสิงคโปร์ ศาลสามารถออกคำสั่งกักกันกับผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไปและกระทำความผิดหลายครั้ง โดยศาลสามารถออกคำสั่งกักกันพร้อมคำพิพากษาสั่งให้บุคคลนั้นอยู่ในการควบคุมในช่วงเวลาที่เหมาะสม³⁷

3.2) การเยียวยาค่าเสียหาย

ประเทศสหรัฐอเมริกา ค่าชดเชยที่จะได้รับคือ ค่ารักษาพยาบาล ค่าการเข้ารับการศึกษา ค่าขาดรายได้ ค่าปลงศพ ค่าเดินทาง ค่าดูแลบุตร ค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่น ค่าใช้จ่ายในการจัดการสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรม³⁸

ประเทศออสเตรเลีย ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย อันตรายต่อจิตใจและประสาท ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะได้รับเงินช่วยเหลือพิเศษในความผิดบางกรณี³⁹

ประเทศญี่ปุ่น ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับค่าชดเชยในความผิดอาญาที่กระทำโดยเจตนาเท่านั้น ค่าชดเชยที่จะได้รับคือ กรณีเสียชีวิต ทูพพลภาพ หรือบาดเจ็บสาหัส⁴⁰

ประเทศสิงคโปร์ ค่าชดเชยที่ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุจะได้รับในความผิดทางเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน⁴¹

4) หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุ

ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเพนซิลเวเนียจะมีกรมผู้สูงอายุ (The Department of Aging) เป็นหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบในการควบคุมและดำเนินการตาม The Older Adults Protective Services Act (OAPSA) ที่ดูแลบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป⁴²

ประเทศออสเตรเลีย รัฐควีนส์แลนด์จะมีหน่วยงานเฉพาะ คือ หน่วยงานป้องกันความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เรียกว่า Elder Abuse Prevention Unit (EAPU)⁴³ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะมีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในความดูแลของตนที่อาจถูกทำร้ายในรูปแบบต่างๆ

³⁷ Criminal Procedure Code, Section 304

³⁸ Pennsylvania Commission on Crime and Delinquency, "Victim Services".

³⁹ เฉลิมวุฒิ สารกิจ, "มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม,"

⁴⁰ สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์, "การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245,"

⁴¹ CRIMINAL PROCEDURE CODE (Chapter 68), Section 359

⁴² Pennsylvania Department of Aging, "Protective Services".

ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ไม่มีหน่วยงานคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ ในคดีอาญาโดยเฉพาะ แต่จะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานให้ความช่วยเหลือโดยประสานงานกัน

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาทั้งของไทยและต่างประเทศนั้น เมื่อได้มีการเปรียบเทียบและวิเคราะห์แล้วพบว่า มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญาของไทยในปัจจุบันนั้นใช้มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเช่นเดียวกับกรณีบุคคลทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่ามาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในคดีอาญายังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ดังนี้

1. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยให้นิยามของคำว่า ผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลที่มีอายุหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และมีสัญชาติไทยเพื่อจะได้ช่วยลดงบประมาณและบุคลากรในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุ
2. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้บุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือผู้ที่พบเห็นการกระทำความผิดทางอาญาต่อผู้สูงอายุมีหน้าที่ในการรายงานเหตุแก่เจ้าหน้าที่ หากบุคคลมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือผู้ที่พบเห็นไม่รายงานเหตุแก่เจ้าหน้าที่ จะมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมายอาญาซึ่งจะต้องกำหนดประเภทบุคคลที่มีหน้าที่รายงานให้ชัดเจน และมีการกำหนดโทษจึงจะเป็นมาตรการที่บังคับให้ผู้ที่มีหน้าที่ต้องรายงานมากกว่าการให้รายงานโดยสมัครใจและไม่มีความผิดใดๆ
3. ควรมีพระราชบัญญัติสถานดูแลคนชราที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งสถานดูแลคนชราและมีหน่วยงานที่จะมาเป็นผู้กำกับดูแลและตรวจสอบมาตรฐานสถานดูแลคนชรา โดยมีการนำต้นแบบกฎหมายของญี่ปุ่นที่มีเทศบาลเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตของตน
4. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกำหนดมาตรการที่ให้ความคุ้มครองและขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การกำหนดวิธีการรายงานเหตุที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในทุกกรณี และหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองช่วยเหลือต่างๆ บัญญัติไว้ในกฎหมายเดียวกัน โดยจะรวมกรณีกระทำความรุนแรงในครอบครัว กรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ดูแลในสถานดูแลคนชราทุกกรณีเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวกต่อผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในการเข้าถึงความคุ้มครองช่วยเหลือ

5. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เรื่องการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุโดยใช้ต้นแบบจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุในกรณีความรุนแรงในครอบครัวและกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลภายนอก

6. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดให้ในความผิดอาญาที่กระทำต่อผู้สูงอายุเป็นความผิดอาญาทุกกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพื่อเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินคดีได้ในทุกความผิดโดยไม่ต้องมีบุคคลใดมาร้องทุกข์ และทำให้บุคคลอื่นๆ ที่เห็นการกระทำความผิดที่กระทำต่อผู้สูงอายุ บุคคลนั้นสามารถกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ได้

7. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยนำวิธีการสอบสวน และการสืบพยานกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายเป็นต้นแบบของมาตรการคุ้มครองในชั้นสอบสวนและการสืบพยานของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

8. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยให้มีการจัดตั้งหน่วยความเพื่อคุ้มครองสิทธิในการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

9. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคำขออุทธรณ์ ควรกำหนดให้หน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุสามารถยื่นคำขออุทธรณ์ หากมีพยานหลักฐานเพียงพอและชัดเจนควรเชื่อได้ว่าหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุไม่สามารถให้คุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้ และผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส ศาลอาจจะสั่งอนุญาตเพื่อให้จัดหาบริการได้ตามที่จำเป็นโดยศาลแต่ละเขตอำนาจต้องจัดให้มีการรับคำร้องได้ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งศาลจะแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ

10. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอำนาจที่จะเข้าไปยังที่พัก หรือที่อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการเพื่อการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงหรือข้อสงสัย หากมีความจำเป็นในความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถที่จะขอให้หัวหน้าสถานีตำรวจในท้องที่ที่พักอาศัยของผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการพบให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่นั้นได้ หัวหน้าสถานีตำรวจสามารถที่จะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตท้องที่ของตนพร้อมที่จะปฏิบัติการ เพื่อให้การสนับสนุนในการปฏิบัติตามหน้าที่นี้ เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหัวหน้าสถานีดูแลตามกฎหมายสามารถที่จะยับยั้งผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายผู้สูงอายุไม่ให้เข้าพบกับผู้สูงอายุได้ เพื่อเป็นการป้องกันการทำร้ายผู้สูงอายุโดยผู้ดูแล

11. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยให้มีการนำมาตรการเรื่องการแจ้งเตือนก่อนมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บนเพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุมีโอกาสได้

ยื่นคำแถลงเพื่อแสดงถึงความกังวลหากมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยทำทัณฑ์บน หรือทำการเสนอแนะเกี่ยวกับการปล่อยตัวของผู้กระทำความผิด

12. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อเพิ่มเงินช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ และเงินช่วยเหลือกรณีอื่นๆ เพื่อจะได้เยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

13. ควรมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานคุ้มครองผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และให้มีศูนย์ Hotline ที่สามารถรับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อผู้สูงอายุทุกกรณีที่สามารถโทรแจ้งได้ 24 ชั่วโมง เพื่อให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นผู้สูงอายุเป็นระบบมากขึ้น

14. ควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ให้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อที่จะทำให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวกมากขึ้นไม่ต้องดำเนินการหลายขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน

15. ควรมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในการรับผู้สูงอายุที่จะเข้ารับบริการในบ้านพักผู้สูงอายุตามระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการให้บริการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558 และหลักเกณฑ์การเข้าบ้านพักฉุกเฉินตามระเบียบการเข้าพักอาศัยบ้านพักฉุกเฉินของศูนย์บริการผู้สูงอายุ โดยมีกำหนดให้ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวันได้สามารถเข้ารับบริการได้

รายการอ้างอิง

- Agency for integrated care. Introduction to Senior Activity [Online]. Available from:
<https://www.silverpages.sg/care-services/day-care/Senior%20Activity%20Centre> [2016, September 22].
- Council of Europe. Recommendation No. R (85) 11 of the Recommendation of Ministers to Member States on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure [Online]. Available from:
http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_85_11e.pdf [2016, November 13].
- Criminal Procedural Rules Committee. Availability of the Elderly to Testify. Availability of the Elderly to Testify Final Report (August 2016): 2.
- Department of Justice and Attorney-General. A Guide for Victim of Crime Queensland.
- Elder Abuse Prevention Unit. Elder Abuse [Online]. Available from:
<http://www.eapu.com.au/about> [2016, October 30].
- Emilio C. Viano. Critical Issue in Victimology International Perspectives New York: Springer Publishing, 1992.
- European Forum. Statement of Victims' rights in the Process of Criminal Justice. United Kingdom 1996.
- Howard Abadinsky. Probation and Parole Theory and Practice. N.J.: Englewood Cliffs, 1997.
- Japan census. Report Shows Surge in Elderly Population, Many Living Alone [Online]. Available from:
<http://www.japantimes.co.jp/news/2016/06/29/national/japan-census-report-shows-surge-elderly-population-many-living-alone/#.WDGU9rKLTV>
[2016, November 19].
- Japanese Nursing Association. Nursing for the Older People in Japan: Current Situation and Challenges. 8-9.
- Leah E. Daigle. Victimology the Essential. USA: SAGE Publication, 2013.

Lillian Jeter. Facts on Elder Abuse- Australia Workshops (2011).

Lindsay Lazarski. Pennsylvania's Population Becoming Older, More Diverse [Online].

2015. Available from:

<http://crossroads.newsworks.org/index.php/local/keystone-crossroads/83604-pennsylvanias-population-becoming-older-more-diverse/> [2016, November 20.

Magistrates Court of Queensland. Domestic and Family Violence Protection Act Bench Book.

Marianne James, and Adam Graycar. “Preventing Crime against Older Australians”

Ministry of Social and family development. Stop Family Violence - Abuse of Vulnerable Adults [Online]. Available from:

<http://www.stopfamilyviolence.sg/default.aspx> [2016, October 2.

Ministry of Social and Family Development Understanding Elder Abuse and Neglect Booklet [Online]. Available from:

https://app.msf.gov.sg/portals/0/summary/publication/resource_materials_elderabusebooklet.pdf [2016, August 31.

Ministry of Social and family development. Understanding Elderly Abuse and Neglect Booklet [Online]. Available from:

https://app.msf.gov.sg/portals/0/summary/publication/resource_materials_elderabusebooklet.pdf [2016, August 30.

New Hampshire Department of Justice. Responding to the Need of the Elderly. 17.

Office of Public Advocate (Qld) and Queensland Law Society. Elder Abuse: How Well Does the Law in Queensland Cope? : 2010.

Office of The Public Guardian. Report Abuse [Online]. Available from:

<http://www.publicguardian.qld.gov.au/adult-guardian/report-abuse> [2017, April 12.

Patricia Brownell, Jacquelin Berman, and Antoinette Nelson. Grandparents Raising Grandchildren: The Risks of Caregiving. Elder Abuse: Select Papers from the Prague World Congress on Family Violence 15, 3-4 (2003): 9.

Pennsylvania Coalition Against Domestic Violence. Find Help [Online]. Available from: <http://www.pcadv.org/Find-Help/> [2016, October 23.

- Pennsylvania Commission on Crime and Delinquency. Victim Services [Online]. Available from: [http://www.pccd.pa.gov/Victim-Services/Pages/Victims-Compensation-Assistance-Program-\(VCAP\).aspx](http://www.pccd.pa.gov/Victim-Services/Pages/Victims-Compensation-Assistance-Program-(VCAP).aspx) [2016, November 22].
- Pennsylvania Department of Aging. Protective Services [Online]. Available from: <http://www.aging.pa.gov/organization/advocacy-and-protection/Pages/Protective-Services.aspx> [October 2016, 23].
- Pennsylvania Legal Aid Network. Protection from Abuse [Online]. Available from: <http://www.palawhelp.org/resource/protection-from-abuse-7?ref=zLKup> [2016, October 2].
- Philadelphia Police Department. Contact [Online]. Available from: <https://www.phillypolice.com/about/contact/> [2016, October 23].
- Public guardian. Report Abuse [Online]. Available from: <http://www.publicguardian.qld.gov.au/adult-guardian> [2016, November 1].
- Robert C. Davis, Arthur J. Lurigio, and Susan Herman. Victim of Crime. USA:: Sage Publications, 2013.
- The Role of the Prosecutor. Prosecuting Elder Abuse Case.
- Sally Balch Hurme. Other Legal Responses to Elder Abuse Perspectives on Elder Abuse (2002): 15.
- Stephen Schafer. Victimology : The Victim and His Criminal. Virginia: Reston, 1977.
- Tazuko Shibusawa, Manami Kodaka, Shinji Iwano, and Kiyoko Kaizu. Interventions for Elder Abuse and Neglect with Frail Elders in Japan. In Brief Treatment and Crisis Intervention.
- Tetsuo Fukawa. Public Health Insurance in Japan. World Bank Institute, 2002.
- The Organising Committee for the UN Seventh Congress. Crime Prevention for Freedom, Justice, Peace and Development. The Government of Japan, 1985.
- Tokyo International Communication Committee. Living Information [Online]. Available from: https://www.tokyo-icc.jp/guide_eng/kinkyu/01.html [2016, November 19].
- United Nation. Human Right [Online]. Available from: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx> [2016, November 15].

- United Nations. General Assembly [Online]. 1985. Available from:
<http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm> [2016, November 1].
- . The International Bill of Human Rights. New York: United Nations, 1988.
- . United Nations Principles for Older Persons [Online]. 1991. Available from:
<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OlderPersons.aspx> [2016, November 21].
- The Uniting Care Community's Elder Abuse Prevention Unit. A Guide for Elder Abuse Protocols.
- Who Health Organization. World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization, 2002.
- Willam G. Doerner and Steven P. Lab. Victimology. USA: Anderson Publishing, 2012.
- World Health Organization. Definition of an Older or Elderly Person [Online]. Available from: <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/> [2016, October 20].
- . World Report on Violence and Health [Online]. 2002. Available from: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf [October 2016, 23].
- Worldatlas. Countries with the Largest Aging Population in the World [Online]. Available from: <http://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-largest-aging-population-in-the-world.html> [2016, November 19].
- Yap Mui Teng, and Chua Chun Ser. Redefining Aging. Institute of Policy Studies (August 2012): 1.
- Yasuharu Tokuda, and Shigeaki Hinohara. Geriatric Nation and Redefining the Elderly in Japan. International Journal of Gerontology 2, 4 (December 2008): 154.
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. บริการสำหรับประชาชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.rlpd.go.th>
- [เข้าถึงเมื่อ 9 มีนาคม 2560]
- . คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามมาตรฐานสากล [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/index.php/2012-11-19-05-12-03/83-2012-06-20-09-01-02> [เข้าถึงเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2559]

- . คุ้มครองพยานในคดีอาญา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/index.php/2012-06-20-10-26-09> [เข้าถึงเมื่อ 19
 พฤศจิกายน 2559]
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ.
 กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย 2548.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ [Online].
 Available from: http://m-society.go.th/ewt_news.php?nid=277 [5 ตุลาคม 2559].
- กฤตศิลป์ กนกนาก. รายงานการสัมมนาวิชาการเรื่อง เหยื่ออาชญากรรมและสิทธิของเหยื่อ. ตุลพาห.
เล่ม 2. 2534.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
 มนุษย์. แผนกลยุทธ์กรมกิจการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560-2564 กรุงเทพมหานคร: เทพเพ็ญวา
 นิสัย, 2559.
- กุลพล พลวัน. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย. วารสารอัยการนิเทศ เล่มที่ 54 (มกราคม
 2535).
- . สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย กรุงเทพมหานคร.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, 2546.
- ชนิษฐา บุญแสง. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ทักษะคิดต่อการ
 ดูแลผู้สูงอายุ กับความเครียดในงานเลี้ยงผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโท สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย. 2550.
- ข่าวสด. สด! ลูกสาวโหดทำร้ายแม่วัย 97 ทั้ง ตบ - ตี - ทูป [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<https://highlight.kapook.com/view/39380> [เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม 2560]
- คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.). สิทธิมนุษยชน (Human Rights)
 กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2540.
- คัทรียา รัตนวิมล. ความเครียดในบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพา: กรณีศึกษาในเขต
 เทศบาลเมือง จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
 คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุวิณี วิวัฒน์วานิช. ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไทย: การทบทวนองค์ความรู้
 และสถานการณ์ในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้าง
 สุขภาพ, 2552.

- เฉลิมวุฒิ สาระกิจ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้สูงอายุจากการทารุณกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2557.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2541.
- ไทยรัฐออนไลน์. ยาย 61 แจ้ง ตร. ถูกหนุม 37 ชมชื่น! ชกท้อง-ขู่ฆ่า ย้อนมาจะทำอีก [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/660972> [เข้าถึงเมื่อ 17 ตุลาคม 2559]
- . พ.ม.เดินหน้าโครงการนำร่อง 'อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน' [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/320883> [เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2560]
- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. การบริหารราชการไทย. เชียงใหม่: สำนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา1-156) เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพับลิชชิง, 2558.
- นพนธิ สุริยะ. สิทธิมนุษยชน : แนวคิดและการคุ้มครอง (Human Rights : Conception and Protection). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.
- บุษยมาส สินธุประมา. สังคมวิทยาความสูงอายุ. เชียงใหม่: สมพรการพิมพ์, 2539.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. กฎหมายทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม:แนวความคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tulawcenter.org/knowledge/content/157> [เข้าถึงเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2559]
- ประยุทธ์ แก้วภักดี. การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.
- ผ่องศรี ศรีมรกต. การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ เล่ม1. กรุงเทพมหานคร: ไอกรุปเพรส, 2550.
- ผู้จัดการรายวัน. อุทาหรณ์ผู้ดูแลใจโหด! ตบหน้า ดึงผม หักนิ้ว 'ยายที่ป่วยอัมพาต' [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9590000061690> [เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม 2560]

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นิยาม : สังคมผู้สูงอายุ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-01.html> [เข้าถึงเมื่อ
 1 พฤศจิกายน 2559]
- มารุต บุณนาค. สิทธิขั้นพื้นฐานในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. หยุดครึ่งแก่ผู้สูงวัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.healthtoday.net/thailand/elderly/elder_105.html [เข้าถึงเมื่อ 29
 มีนาคม 2560]
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.
 กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วรวศม์ สุวรรณระดา. ชาญชรา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2559.
- วิจิตรา วิเชียรชม. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- ศูนย์จริยธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การเรียนรู้
 ต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุ: ศาสตร์แห่งชีวิตเพื่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร:
 2550.
- ศูนย์ศตวรรษิกชน มหาวิทยาลัยมหิดล. ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.thaicentenarian.mahidol.ac.th/tecic/index.php?option=com_content&view=article&id=50:2009-05-27-07-45-52&catid=39:policy&Itemid=60 [เข้าถึง
 เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2559]
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, ความหมายของคุณภาพชีวิต. [ออนไลน์].
 แหล่งที่มา:
http://61.19.85.180/ulib5//_fulltext/fulltext/133869/20131010_113114_%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf [เข้าถึงเมื่อ
 2 พฤศจิกายน 2559]
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. ภาวะสูงวัยของประชากร [ออนไลน์].
 แหล่งที่มา:
<http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/th/ResearchClusters.aspx?ArticleId=46>
 [เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม 2560]
- . มนต์ศันใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ. เดือนตุลา, 2556.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). ผู้สูงอายุในประเทศไทย รายงานการทบทวน องค์ความรู้ และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย.

กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การคาดประมาณประชากรของ ประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 = Population Projections for Thailand 2010-2040

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556.

สำนักงานพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง [ออนไลน์]. 2558.

แหล่งที่มา: <http://www.bangkok.go.th/social/page/sub/3604> [เข้าถึงเมื่อ 1 พฤษภาคม 2560]

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชัยนาท. อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.chainat.m-society.go.th/volun-agde.htm> [เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2560]

สำนักงานสถิติ. รายงานผลเบื้องต้นสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.m-society.go.th/article_attach/13101/17262.pdf [เข้าถึงเมื่อ 17 ตุลาคม 2559]

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. สิทธิผู้สูงอายุตามหลักสหประชาชาติ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://oppo.opp.go.th/info/laws_right.htm [เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559.]

สุดสงวน สุธีสร. เหยื่ออาชญากรรม กรุงเทพมหานคร: พิมพ์, 2546.

สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์. การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา : ศึกษาาระบบการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ศิริเจริญ และ อัจฉกานต์ ปาณิกบุตร. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

เสกสั่น เครือคำ. อาชญากรรม อาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2558.

เสาวภา พรศิริพงษ์ และคณะ. รายงานการวิจัยบริโภคนิสัยของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาสถานสงเคราะห์

คนชราवासนะเวศม์และหมู่บ้านนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2534.

หมอชาวบ้าน. สุขภาพในยุคโลกาภิวัตน์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://www.doctor.or.th/article/detail/2717> [เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2560]

- อภิรักษ์ ทิมวงศ์. สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกฎหมายระหว่างประเทศ: ผลกระทบต่อประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ขอบเขตของกฎหมายอาญา. วารสารนิติศาสตร์ 9, ฉบับที่ 3 (2521).
- อัจฉรา เอ็นซ์ และปรีชา รุ่งโสภาสกุล. การศึกษาบทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับการดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อัจฉรียา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2557.
- อัญชลี ฉายสุวรรณ. การทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2534.
- อันณพ ชูบำรุง. อาชญาวิทยาอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- อันณพ อยู่บำรุง และ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. ว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม (Victimology) นครปฐม: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา, 2538.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชฎาภาณี เหมือนแท้ เกิดเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พุทธศักราช 2529 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับชั้นปริญญานิติศาสตรบัณฑิตจาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2550 ระดับชั้นเนติบัณฑิต จากเนติบัณฑิตยสภา ปีการศึกษา 2552 ระดับชั้นปริญญามหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ จากประเทศ ออสเตรเลีย ปีการศึกษา 2556 และเข้าศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมาย อาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2558

